శ్రీ విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రము

వివరణ

శ్రీ నరసింహన్ కృష్ణమాచారి ఆంగ్ల రచనకు

తెలుగు అనువాదం – కాజ సుధాకర బాబు

11వ భాగము

Sri Vishnu Sahasra Nama Stotram

Annotated commentary by : Sri Narasimhan Krishnamachari

Telugu Translation by : Kaja Sudhakara Babu

Volume-11

శ్రీ విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రము వివరణ

శ్రీ నరసింహన్ కృష్ణమాచారి ఆంగ్ల రచనకు

తెలుగు అనువాదం – కాజ సుధాకర బాబు

Sri Vishnu Sahasra Nama Stotram

Annotated commentary by : Sri Narasimhan Krishnamachari

Telugu Translation by : Kaja Sudhakara Babu

This work is published under

Creative Commons Non-Commercial License

The above license applies only to my translation, which is done with permission from the original author, Sri N. Krishnamachari.

Excerpts from other works reproduced in this work are not covered in the above license. Main examples of such reproductions are

(a) Telugu Translation of Bhagavdgitha Slokas, which are taken from the publication of Gita Press, Gorakhpur

(b) Excerpts from book of Sri Pemmaraju Rajarao (Especially translation of Purva Peethika)

(c) Excerpts from the book of Dr. Krovi Partha Saradhi

(d) Excerpts from other works which are mentioned in appropriate places.

All Photographs and pictures are by me (Kaja Sudhakara Babu) or taken from free sources such as Wikipedia.

<u>Cover Photo:</u>

Sculpture at Dwaraka Thirumala, West Godavari District, Andhra Pradesh.

అనాదిర్భూర్భువో లక్ష్మీస్సువీరో రుచిరాంగదః |
జననో జనజన్మాదిర్భీమో భీమపరాక్రమః || (101)

941. అనాదిః

- అనేకులు (బ్రహ్మ రుద్రాదులు కూడ) తమ పరిమిత జ్ఞానమువలన ఆయననెరుగరు, పొందలేరు.
- మొదలు లేనివాడు.

ఓం అనాదయే నమః

దా - దానే - ఇచ్చుట. **న ఆదీయతే ఇతి అనాదిః**. అందరానివాడు అనాది. 'ఆది' అంటే 'మొదలు' అనే అర్థం కూడా ఉన్నది. మొదలు లేనివాడు అనాది.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **తైః అన్యపరైః న స్వామిత్వేన ఆదీయతే ఇతి అనాదిః**. వారిచే (బ్రహ్మరుద్రాదులచే) కూడా తెలియబడనివాడు, స్వీకరింపబడనివాడు అనాది. **ఏవమ్ తిర్యక్ష్వపి భక్తేషు వివశః, బ్రహ్మాదిషు ఫల్గు ఫలమేవ ప్రయచ్ఛతి.** మరియు ఆయన గజేంద్రునివంటి భక్తులపట్ల పూర్తిగా వివశుడై తనను తానే ఇచ్చివేసుకొనును. కాని బ్రహ్మరుద్రాదులకు అంత స్వాతంత్ర్యము ఇవ్వడు. భక్తులకు ఇచ్చినంత (మోక్షాది) ఫలములను దేవతలకు ఇవ్వడు గనుక అనాది.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – బ్రహ్మరుద్రాదులు ప్రీతితో కాక భీతితో ఆయన ఆజ్ఞను పాలింతురు. ఆయన పరమేశ్వరత్వమును వారెరుగరు.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **న ఆదీయతే ఇతి అనాదిః. న ఆదీయతే - గృహ్యతే స మనస్సైః జ్ఞానేంద్రియైః కర్మేంద్రియైశ్చ ఇతి అనాదిః.** మనస్సు ద్వారాను, ఇంద్రియముల ద్వారాను అందరానివాడు అనాది.

దేవతాంతర భక్తైర్యః కుత్సితైశ్చాపి సర్వదా

నాదీయతే స్వాభిమతం అనాదిః పరికీర్తితః

దేవతాంతర భక్తులచేత, అనగా ఇతర దేవతలను ఆరాధించువారిచేత తమకు ప్రభువుగా స్వీకరింపబడనివాడు 'అనాదిః' (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – శ్రీ శంకరులు 'ఆది' అనగా 'మొదలు, కారణము' అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. **ఆదిః - కారణమ్ అస్య న విద్యత ఇతి అనాదిః, సర్వకారణత్వాత్.** అన్నింటికీ ఆయనే కారణము (మొదలు). ఆయనకు కారణము లేదు గనుక ఆయన అనాది.

శ్రీ వాసిష్ఠ చెప్పిన మరొక అర్థము – **న ఆదీయతే - స్వీకృత్యతే స్వోద్భవాయ కించిత్ అపరమ్ నిమిత్త కారణమ్ అనేన నో అనాదిః.** భగవంతుని ఉనికికి కారణము ఉండదు. ఆయన అనాది. అనగా అన్నింటికంటె ముందు ఉన్నవాడు.

942. భూర్భువః

- భగవంతునకు తాము దాసులము అని నిజ జ్ఞానమును తెలుసుకొన్న నిజమైన జీవనము కలవారికి ప్రాప్తిస్థానము.
- సకల భూతములకు ఆశ్రయమైన భూమికి ఆధారము.
- తనయందే తానున్నవాడు (వేరు ఆధారము లేకుండా).
- సమస్త జ్ఞానమునకు మూలమైనవాడు.

ఓం భువేభువే నమః

భూ - సత్తాయామ్ - ఉండుట, నిసించుట, ఆధారము. ఈ నామములో రెండు 'భూ' పదములున్నవి.
మొదటి 'భూ' – నామవాచకము – ఆధారము.
రెండవ 'భూ' – భువః – షష్టీవిభక్తి – ఆధారమునకు, భూమి.
ప్రధమో భూ శబ్ద ఆధార వాచకః ప్రధమాంతో, ద్వితీయశ్చ షష్ట్యంతః పృథ్వీ వాచకః. కనుక ఈ నామమును 'భువః భూః' అనగా 'ఆధారమునకు ఆధారము' లేదా 'భూమికి ఆధారము' అని వివరింపవచ్చును.

101వ శ్లోకము. 942వ నామము. భూర్భువః – **అనాదిః భూర్భువో లక్ష్మీ సువీరో రుచిరాంగదః**
104వ శ్లోకము. 967వ నామము. భూర్భువస్స్వస్తరుస్తరు – **భూర్భువస్స్వస్తరుస్తరుః తారః సవితా ప్రపితామహః**

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **భవతి ఇతి భూః స్వదాస్య జ్ఞానేన ఆత్మలాభవాన్, తస్య భువః స్వయమేవ భూః పదమ్ ఇతి భూర్భువః.** 'స్వదాస్యజ్ఞానము' అనగా తాను భగవంతునికి దాసుడనని, భగవంతుడు తన ప్రభువని

తెలియుట. ఇలాంటి ఆత్మజ్ఞానము కలిగినవాడు 'భూః' అనగా నిజమైన జీవనము కలిగినవాడు (ఉనికి ఉన్నవాడు). అటువంటివానికి నిలయము (భువః, ఆధారము, నివాస స్థానము) భగవంతుడు. కనుక ఆయన 'భూర్భువః'.

తధ్య స్వదాస్యజ్ఞానేన ఆత్మలాభవతః పదమ్
భవతి స్వయమ్ వేతి భూర్భువ స్స చ కథ్యతే
భగవంతునికి తాము దాసులము అని తెలుసుకొన్నటువంటివారై ఆత్మసాక్షాత్కారము కోరే భక్తులకు తానే ప్రాప్తిస్థానమైనవాడు (శ్రీకైవల్యసారధి).

మయ్యేవ మన అధత్స్వ మయి బుద్ధిం నివేశయ
నివసిష్యసి మయ్యేవ అత ఊర్ధ్వం న సంశయః – గీత 12.8
నాయందే మనస్సును నిలుపుము. నాయందే బుద్ధిని లగ్నము చేయుము. పిమ్మట నాయందే స్థిరముగానుందువు. ఇందు ఏమాత్రమూ సందేహమునకు తావు లేదు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **భువోఽపి భూః.** భూమికి ఆధారమైనవాడు. సకల భూతములకు ఆశ్రయమైన భూమికి కూడ ఆధారమైనవాడు. భువికి భూ అనగా 'భూర్భువః'.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **భవన్తి అస్యామ్ ఇతి భూః - పృథ్వీ, తస్య భూః ఆధారః.** ఉండునది భూమి. ఆ భూమికి ఆధారము 'భూర్భువః'. మరియు ఆయన అన్నింటికీ సృష్టికర్త, పాలనకర్త. **భువయోర్భావయితా - ఉత్పాదకో మూలాధారః స భూర్భువః ఉచ్యతే.**

శ్రీ వాసిష్ఠ చెప్పిన మరొక అర్థము – **స్వయమ్ స్వస్మిన్ భవతి ఇతి భూర్భువః.** స్వయముగా తనయందు తానే ఉండువాడు 'భూర్భువః'. అనగా ఆయన సృష్టికి, ఉనికి వేరు కారణము, ఆధారము లేవు.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **భువః - ప్రపంచస్య, భూః - ఉద్గమః (సృష్టి, పోషణ), భువోః భూః.** ప్రపంచమునకు సృష్టి, పాలన చేయువాడు 'భూర్భువః'.

శ్రీ భరద్వాజ చెప్పిన మరొక అర్థము – **భువ ఇతి జ్ఞానమ్, తస్య భూః - ఉద్భవః ఇతి భువో భూః.** సకల జ్ఞానమునకు మూలమైనవాడు 'భూర్భువః'.

సర్వస్య చాహం హృదిసన్నివిష్టో మత్తః స్మృతిః జ్ఞానమపోహనంచ – గీత 15.15
సమస్త ప్రాణుల హృదయములలో అంతర్యామిగా ఉన్నవాడను నేనే. నానుండియే స్మృతి, జ్ఞానము, అపోహనము (సందేహమును తొలగించుట) కలుగుచున్నవి.

శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు రచననుండి – శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – భూర్భువోలక్ష్మీ – 'భువః' అను పదమునకు 'లక్ష్మి'యను అర్థము కూడ కలదు. పరమాత్మ భూమికి ఆధారము మాత్రమే కాక గొప్ప అలంకారముగా నున్నవాడనియును భావము.

943. లక్ష్మీః

భువోలక్ష్మి

భూర్భువో లక్ష్మి

- భక్తులందరికీ తానే సకల సంపదలు అయినవాడు.
- భువోలక్ష్మి. భూమికి ఆధారము మాత్రమే కాక శోభ కూడా అయినవాడు.
- భూర్భువో లక్ష్మి. భూమికి సౌందర్యము మరియు నిలయము (Firmament, భువః) అయినవాడు.
- భూర్భువో లక్ష్మి. భూమి, భువము మరియు ఆత్మవిద్య.
- సదా శ్రీలక్ష్మి సమేతుడై యుండువాడు. సకల సంపదలు, సకల కళ్యాణగుణములు పరిపూర్ణముగా కలవాడు.
- భక్తులయెడ ఎనలేని వాత్సల్యము చూపువాడు. వారికి కష్టముల నధిగమించు మార్గము చూపువాడు.
- సదాచారపరులను తన నిధిగా భావించువాడు.

ఓం లక్ష్మ్యై నమః

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **తేషాం లక్ష్మీ - సర్వ సంపత్ చ. ఆత్మ లాభవతాం సర్వ సంపత్ లక్ష్మీ స్స యతస్మృతః.** ఆత్మజ్ఞానము కలిగిన భక్తులందరికీ సకల సంపదలు తానే అయినవాడు. ఇందుకు శ్రీ భట్టులు రామాయణమునుండి, మహాభారతమునుండి ఉదాహరించారు.

రామాయణము. యుద్ధకాండ 19.6 – **భవద్గతమ్ చ మే రాజ్యమ్ జీవితమ్ సుఖాని చ.** విభీషణుడు శ్రీరామునితో ఇలా అన్నాడు. నా రాజ్యము, జీవితము, సుఖములు అన్నీ నీయందే ఉన్నవి.

కృష్ణాశ్రయః కృష్ణబలాః కృష్ణనాథాశ్చ పాండవాః
కృష్ణపరాయణమ్ తేషామ్ జ్యోతిషామివ చంద్రమా – మహాభారతము. ద్రోణపర్వము 183.24
చుక్కలకు చంద్రునివలె పాండవులకు శ్రీకృష్ణుడే సర్వము. వారికి అతడే ఆశ్రయము, బలము, రక్షణ, ప్రభువు.

తిరువైమొళి 5.1.8 – నాకు భగవంతుడే సర్వస్వము. ఇంకముందు ఆయనే నాకు సుందరకాంతలు, ధనము, వైభవము, బిడ్డలు, తల్లిదండ్రులు.

శ్రీ కృష్ణన్ – భగవానుని వక్షస్థలంపై శ్రీమహాలక్ష్మి నెలకొనియున్నది. ఆయన సంపదలకు తరుగు లేదు. భక్తులకివ్వడానికి అంతులేదు. అంతే కాక భక్తులకు నిజమైన సంపద ఆయనే.

న దేవ లోకాక్రమణమ్ న అమరత్వమ్ అహం వృణే
ఐశ్వర్యమ్ వా విలోకానామ్ రామయే న త్వయా వినా – రామాయణం
లక్ష్మణుడు శ్రీరామునితో ఇలా అన్నాడు – రామా, నీవు తప్ప నాకింకేమీ అక్కరలేదు. స్వర్గాధిపత్యము, అమరత్వము, ఐశ్వర్యము, ఇవన్నీ అవుసరం లేదు.

స్నేహో మే పరమో రాజన్ త్వయి నిత్యం ప్రతిష్ఠితః
భక్తిశ్చ నిత్యతా వీరా భావో నాన్యత్ర గచ్ఛతి
హనుమంతుడు శ్రీరామునితో ఇలా అన్నాడు – నీపట్ల నిశ్చలమైన, శాశ్వతమైన భక్తిని తప్ప వేరేమీ నా మనస్సు కోరడంలేదు. నీపట్ల సేవాభక్తియే నాకు నిరంతరం కావాలి.

శ్రీ తిరుప్పాణాళ్వారు – శ్రీరంగనాధుని అమృతరూపమును చూచిన నా కనులు మరి దేనినీ చూడకుండును గాక.

శ్రీ తొండరాడిప్పొడియాళ్వారు – శ్రీరంగనాధా! నిన్ను నేను ఇక్కడే, ఇప్పుడే దర్శించుకొనగా ఇంకా నాకు శ్రీవైకుంఠం ఎందుకు?

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – శ్రీ శంకరులు '**భూః**', '**భువః**', '**లక్ష్మీ**' అనే మూడు పదముల కలయికతో నామములను వ్యాఖ్యానించారు.

942వ నామము – **భూర్భువః** – సకలభూతములకు ఆధారమైన భూమికి ఆధారమైనవాడు.

భువోలక్ష్మీః –
లక్ష్మీ - శోభ, సౌందర్యము. భువ - భూమి. **న కేవలమ్ అసౌ భూః భువః, లక్ష్మీః శోభా చ ఇతి భువో లక్ష్మీ.** భూమికి ఆధారము, అనగా 'భూర్భువః' మాత్రమే కాకుండా, భూమికి శోభ కూడా అయినవాడు భువోలక్ష్మీః'.

భూర్భువోలక్ష్మీః –
(1) భూః - భూలోకము, భువః - భువర్లోకము, లక్ష్మీ - ఆత్మవిద్య. భూమికి, భువర్లోకమునకు శోభ అయినవాడు భూర్భువోలక్ష్మీ.

(2) భూః - భూమి, భువః - భువర్లోకము, లక్ష్మి - శోభ. భూమి, భువర్లోకము, ఆత్మవిద్య తానే అయినవాడు భూర్భువోలక్ష్మీ. విష్ణుపురాణము (1.9.11.8)లో లక్ష్మీదేవిని 'ఆత్మవిద్య' అని స్తుతించారు. **ఆత్మవిద్యా చ దేవి త్వమ్.** శ్రీమహాలక్ష్మి, శ్రీమహావిష్ణువుల కారణంగానే ఆత్మవిద్య సిద్ధిస్తుందని ఇక్కడ అర్థము.

శ్రీరాధాకృష్ణశాస్త్రి ఈ నామమును స్త్రీవాచకంగా పరిగణించారు. శ్రీలక్ష్మీదేవి నిత్యానపాయినియై సదా ఆయన వక్షస్థలాన నెలకొని ఉంది. ఆయన రామునిగా అవతరిస్తే ఆమె సీతగాను, ఆయన కృష్ణునిగా అవతరిస్తే ఆమె రుక్మిణిగాను అవతరించింది. వారిద్దరూ ఒకరినుండి మరొకరు వేరుగాదు.

తిరువైమొళి 6.6.10 – ఓ తిరువేంకటనాథా! నీవు నా ప్రభువువు. ముల్లోకాలకూ నీవే ప్రభువువు. నీ కీర్తి తులలేనిది. మాయమ్మ అలమేలుమంగ (మహాలక్ష్మి) నీ దివ్యవక్షస్థలమున ఆసీనయై ఎన్నడూ నిన్నెడబాయకయున్నది.

శ్రీలక్ష్మీదేవి నామముచే సూచించబడే సౌందర్యము, యశస్సు, వైభవము, సంపత్తువంటి సకల సంపూర్ణ కళ్యాణగుణములు ఈ నామముచే తెలుపబడుచున్నవి.

శ్రీ చిన్మయానంద – సృష్టిలో సుందరము, శుభకరము అయినవన్నీ భగవానునివల్లనే కలుగుచున్నవి. ఆ పరమాత్ముని ప్రమేయం లేకుంటే సకలం అచేతనమై, శిధిలమై, జీవరహితమైయుండేది.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – లక్ష - దర్శనాంకనయోః - గమనించుట, లక్ష్యపెట్టుట. లక్ష - ఆలోచనే - భావించుట.
(1) **లక్షయతి - దర్శయతి నిరతిశయ వాత్సల్యమ్ ఇతి లక్ష్మీః.** తన భక్తులపట్ల అంతులేని ప్రేమ చూపేవాడు లక్ష్మి.
(2) **లక్షయతి అంకమ్ ఆరోప్యతి భక్తపుత్రాన్ ఇతి లక్ష్మీః జగన్మాతా.** భక్తులు భగవానుని అంకంపై క్షేమంగా ఉండేలా జగన్మాత లక్ష్మి అనుగ్రహిస్తుంది.
(3) **లక్షయతి - ఆలోచయతి స్వజనానామ్ విపత్ సరిత ఉద్ధారస్య ఉపాయాన్ ఇతి లక్ష్మీః.** సంసారంలో ఎదురయ్యే కష్టాలను అధిగమించి భగవంతుని చేరే మార్గమును తన భక్తులకు తెలియజేసేవాడు లక్ష్మి.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – 'లక్ష్' అనగా 'దర్శనాంకయోః' అనే అర్థాన్ని వాడారు. **లక్షయతి పుణ్యకృతో, లక్ష్యతే పుణ్యకృత్భిః ఇతి వా లక్ష్మీః.** సదాచారపరులు భగవంతుని తమ ప్రభువుగా భావిస్తారు. మరియు ఆయన సదాచారపరులను తన నిధిగా భావించును. అలా ఆయన 'లక్ష్మి'.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **లక్ష్యతి - దర్శయతి ఇతి లక్ష్మీః.** అందము, ఐశ్వర్యము వంటి లక్ష్మీసంపన్నులైనవారిని ప్రకాశింపజేయువాడు. నిజానికి భగవానుడే లక్ష్మీస్వరూపుడై అంతటా వ్యాపించి, ఆయా వస్తువులను లేదా జీవులను కనిపించేలా చేస్తున్నాడు. ఉదాహరణకు సూర్యుని శోభాయమానముగా వెలిగిస్తున్నాడు.

944. సువీరః

- గొప్ప వీరుడు.

- అనేక ప్రశస్తములగు, మంగళకరములగు నడకలు (ప్రవర్తనములు) కలవాడు.

- అనేక మార్గములద్వారా మనకు లభించువాడు.

-తన కృష్ణావతారములో గొప్ప, అనేక మంగళకరమైన వీరులతో కలసియున్నవాడు.

ఓం సువీరాయ నమః

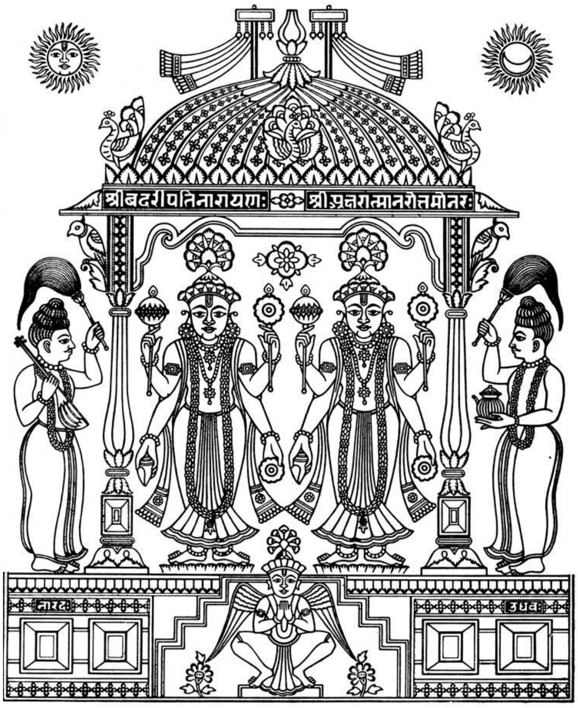

అహమ్మదాబాదు స్వామినారాయణ మందిరంలోని శ్రీనరనారాయణుల మూర్తుల చిత్రీకరణ. వికీపీడియా చిత్రం.

ఈ 'సువీరః' నామమును రెండు శబ్దముల ఆధారముగా వివరించారు. (1) వీర - ప్రతాము కలవాడు. (2) ఈర - గతౌ - వెళ్ళుట. ఇక 'సు' అనే ఉపసర్గకు 'మంచి' అనే అర్థమున్నది. 'వి' అనే ప్రత్యయానికి 'వివిధ' అనే అర్థముంది. ఈ నామమునకు సంబంధించిన మరొక నామము '**వీరః**' రెండు లేదామూడు మార్లు వచ్చింది.

43వ శ్లోకము. 402వ నామము. వీరః – **వీరః శక్తిమతాంశ్రేష్ఠో ధర్మో ధర్మవిదుత్తమః**

67వ శ్లోకము. 649వ నామము. వీరః – **కాలనేమినిహా వీరః శౌరిః శూరజనేశ్వరః** (శ్రీ శంకరుల పాఠము ప్రకారము)

70వ శ్లోకము. 64వ నామము. వీరః – **అనిర్దేశ్యవపుః విష్ణుః వీరః అనంతో ధనంజయః**

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – శ్రీ భట్టులు 'సువీరుడు' అనగా 'మంచి శక్తిమంతుడు' అన్న అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. భక్తుల పతనాన్ని నివారించే వీరుడు మరియు పతనమైనవారిని ఉద్ధరించే సువీరుడు. **తేషాం వినిపాత ప్రతీకారః**

తేషాం యో వినిపాతస్య ప్రతీకారం కరోతి సః

సువీర ఇతి విఖ్యాతః సప్తార్ణో మనురుత్తమః

అటువంటివారికి (భక్తులకు) ఎదురయ్యే ఆపదలను అడ్డుకునేవాడు సువీరుడు. ఈ నామము సప్తాక్షరీ మంత్రము. ఉత్తమము. ఓం సువీరాయ నమః. (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ – **శోభనః వీరః యః సః సువీరః.** శోభనమైన (చక్కని, కోరదగిన, సంతోషము కలిగించే) వీరుడు సువీరుడు.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 3.2.3 – రథాశ్వాలను తోలే చర్నాకోలును చేతబట్టి భగవానుడు అర్జునునిద్వారా తన కార్యాన్ని చేయించి, భూబారాన్ని తగ్గించాడు.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **శోభనా - సరళా, వివిధా చ ఈరః గతిః యస్య స సువీరః.** వివిధములైన చక్కని గతులు (వర్తనములు) కలవాడు సువీరుడు. ఇందుకు శ్రీవాసిష్ఠ (సూర్య) భగవానుని ఉత్తరాయణ, దక్షిణాయన గతులను ఉదాహరించారు. శ్రీవాసిష్ఠ ఉదాహరింపనప్పటికీ మనము ఈ అర్థంలో శ్రీరంగం ఊరేగింపులో ఎంపెరుమాన్ యొక్క గజగతి, సింహగతి, వ్యాఘ్రగతి, సర్పగతులను స్మరించుకోవచ్చును.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – వీరులు మూడు రకాలు. వీరుడు, శూరుడు, పరాక్రమవంతుడు. వీరుడనగా ఎంత శక్తి ఎదురు నిలిచినా చలించడు. శూరుడనగా శత్రుసేన మధ్యలోకి చొచ్చుకొనిపోయి వారినందరినీ మట్టుపెట్టేవాడు. పరాక్రమశాలియనగా యుద్ధంలో ఏమాత్రం గాయం కాకుండా యుద్ధం చేసే నిపుణుడు. ఈ మూడు లక్షణాలూ ఈ 'సువీరః' నామంలో సూచింపబడినాయి. మరి మొసలివంటి అల్పజీవిని చంపే ఉదంతం సందర్భంలో 'సువీరః' అనే పెద్ద నామమును ఎందుకు చెప్పారు? ఎందుకంటే తన భక్తులకు కష్టం కలిగించేవారెవరైనా భగవానునికి ముఖ్యశత్రువులే! భక్తరక్షణలో భగవానుని సువీరత కానవస్తుంది.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **శోభనో వీరః పరాక్రమీ ఇతి సువీరః.**

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – శ్రీ శంకరులు 'ఈర్' అనగా 'వెళ్ళుట' అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. **శోభనః వివిధా ఈరాః - గతయోః యస్య స సువీరః.** అనేక ప్రశస్తమైన, మంగళకరమైన గతులు (వర్తనములు) కలవాడు సువీరుడు.

శ్రీ అనంతకృష్ణశాస్త్రి – భగవానుడు యోగుల హృదయములందు ఆసీనుడైయుండుట, సూర్యమండల మధ్యవర్తియై యుండుట, క్షీరసాగరమున శయనించియుండుట వంటి అనేక స్థితులను ఈ నామము సూచించును.

శ్రీ చిన్మయానంద – అనేక విధములైన దివ్యవైభవములతోను, విభూతులతోను విలసిల్లువాడు సువీరుడు. తన అనేక అవతారములలో అద్భుత కార్యములద్వారా వీరత్వమును చాటినవాడు సువీరుడు.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – భక్తి, ప్రపత్తి వంటి అనేక సాధనములద్వారా అందువాడు సువీరుడు, (ఈర్ - గతి).

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – **తతః సమాగతేషు సఖిషు సువీరః శోభనాః శ్రీదామ సుభద్రాదయః స్వతుల్యా వీరా యస్య సువీరః.** శ్రీకృష్ణావతారమున అనేకమంది వీరులతో సాన్నిహిత్యము కలిగినవాడు సువీరుడు.

శ్రీ భగవానుని వీర్యగుణమును భీష్ముడు ఇంతకుముందే (43, 70 శ్లోకాలలోని) 'వీరః' నామముద్వారా స్తుతించాడు. మరి మళ్ళీ 'సువీరః' నామమును ఎందుకు స్తుతించాడు? వీరులు అనేక విధములు. అందులో మంచివారు, చెడువారు ఉంటారు. చెడు వీరులను భగవానుడు ఎలానిర్మూలిస్తాడో 'వీరహా' నామము (168, 747, 927 నామములు) ద్వారా చెప్పడమైనది. ఇక ప్రస్తుత సందర్భములో 'సువీరః' నామము భగవానుని భక్తవాత్సల్య గుణాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. తన భక్తుల కష్టాలను పారద్రోలే వీరుడు 'సువీరుడు'.

945. రుచిరాంగదః

- తన భక్తులు అనుభవించడం కోసం తన దివ్యమంగళ సుందర రూపమును వారికి ప్రసాదించే (దర్శనమిచ్చే)వాడు.
- భక్తులైనవారికి చక్కని శరీరము (రూపము)ను ప్రసాదించేవాడు. (ఉదాహరణకు, కుబ్జకు).
- మనోహరములు, శుభకరములు అయిన అంగదములు (భుజకీర్తులు) ధరించినవాడు.
- అన్ని జంతువులు చలించుటకు చక్కని సాధనములను ఇచ్చినవాడు.

ఓం రుచిరాంగదాయ నమః

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – రుచిర-అంగ-దః - రుచిరాంగదః. **రుచిరమ్ - అతిమనోహరమ్, అనుభవ భోగ్యమ్ అంగమ్ దదాతి ఇతి రుచిరాంగదః.** తన భక్తులు అనుభవించడానికి తన అతిసుందర రూపమును (దర్శనమును) ప్రసాదించేవాడు రుచిరాంగదుడు. భగవానుని రూపము, ఆయుధములు, ఆభరణములు, నివాసము అన్నీ భక్తుల కొరకే,

ప్రపన్నేభ్యః స్వానుభవయోగ్యమంగం మనోహరమ్
అప్రాకృతమ్ సదాదత్తే యోఽసౌ రుచిరాంగదః

తన భక్తులు, తత్పరులు, ప్రపన్నులు అన్నివేళలయందు అనుభవించదగిన సుందరమయిన దివ్యమంగళ విగ్రహాన్ని వారికి ప్రసాదించేవాడు రుచిరాంగదుడు (శ్రీకైవల్య సారథి).

శ్రీ భట్టులు జితంతే స్తోత్రమునుండి ఉదాహరించారు.

న తే రూపమ్ నచాకారో నాయుధాని నచాస్పదమ్

తథాऽపి పురుషాకారో భక్తానామ్ ప్రకాశసే

నీ దివ్యాత్మ స్వరూపము, నీ దివ్యమంగళ విగ్రహము, నీ ఆయుధాలు, నీ నివాసమైన శ్రీవైకుంఠము, ఇవేవీ నీకోసం కాదు. (అవన్నీ నీ భక్తుల కోసమే. నీవు అసలు స్వతంత్రుడవు కావు. నీ భక్తుల అధీనంలో ఉన్నావు). అయినాగాని భక్తుల కొరకు పరమపురుషుడవై ప్రకాశిస్తున్నావు.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 8.7.7 – ఆ ఎర్రని పెదాలు, సుందరమైన నాభి, మెరిసే కర్ణాభరణాలు, ఇవన్నీ ఒకదానితో ఒకటి పోటీపడి నన్ను చుట్టుముట్టి తమ వశం చేసుకొంటున్నాయి. కాని ఇవేవీ ఆ పెదాలపై విరిసిన చిరునవ్వుకు సాటిరావు. ఆ నవ్వుద్వారా భగవంతుడు నా హృదయంనుండి మాట్లాడుతాడు.

శ్రీ తిరువైమొళి 8.8.1 – ఒకే ఒక్కడైన ప్రభువు నా ఆత్మలో ఆత్మయై ప్రకాశిస్తున్నాడు. ఆయనను నాలోనే చూచుకొంటున్నాను. ఎరుపెక్కిన అందమైన పెద్ద కన్నులు, ఎర్రని పండ్లవంటి పెదాలు, మధ్య కొంచెంగా మెరుస్తున్న తెల్లని పలువరుస, చేపల ఆకారంలో ఉన్న కర్ణాభరణాలు, నీలిమేఘ దేహము, ప్రకాశిస్తున్న కిరీటము, నాలుగు పొడవైన చేతులు, సుందరంగా ప్రకాశించే ఐదు శక్తివంతమైన ఆయుధాలు, ఇవన్నీ నాలోనే ఉన్నాయి.

ఈ పాశురంలో భగవానుని సౌందర్యవర్ణనంతోపాటు, అవన్నీ ఆళ్వారు అనుభవంకొరకే ఉన్నాయని గమనింపవచ్చును. ఇంకా, అనేక సందర్భాలలో ఆళ్వారులు, సద్గురువులు భగవంతుని తిరుమేనిని అనుభవించి పరవశించారు. శ్రీ తిరుప్పాణాళ్వారు అమలనాదీపిరాన్, శ్రీ భగవద్రామాణుజుల గద్యత్రయము, శ్రీ స్వామిదేశికన్ భగవద్ధ్యాన సోపానము, శ్రీ దేవనాయక పంచశతి ఇలాంటి రచనలే.

శ్రీ కృష్ణన్ గజేంద్రమోక్షము వృత్తాంతాన్ని ఉదాహరించారు. గజేంద్రునివంటి భక్తుని ఆలింగనం చేసుకొని భగవంతుడు తన తిరుమేనిని అనుభవించే అవకాశం కల్పించాడు. తిరువైమొళి 1.9లోని పది పాశురాలలోను భగవంతుడు తనను గురించిన ఆనందానుభవాన్ని దశలు దశలుగా ఎలా ఇస్తాడో వర్ణింపబడింది. ఎందుకంటే ఒక్కమారుగా ఆ దివ్యానుభూతిని అందజేస్తే ఆళ్వారుగారు తట్టుకొనలేడని.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ కూడా శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్యలాగానే వ్యాఖ్యానించారు. **రుచిరమ్ అంగమ్ తేభ్యో దదాతి తద్విధేయస్తాన్ ఆలింగత్వాత్ ఇతి అర్థః.** అర్హులైన భక్తులకు తన దివ్యాలింగనము అనే భాగ్యాన్ని ప్రసాదించేవాడు రుచిరాంగదుడు. సీత గురించిన సమాచారాన్ని తెచ్చిన హనుమంతుని శ్రీరాముడు కౌగిలించుకొనిన వృత్తాంతమును ఇక్కడ స్మరించుకొనవచ్చును. తాను అంతకంటె బహుమతిని ఈయలేనని శ్రీరాముడు వచించెను.

(క్రింది శ్లోకములలోని తెలుగు తాత్పర్యములు గీతాప్రెస్ వారి 'సుందరకాండము' నుండి తీసికొనబడినవి.)

వాల్మీకి రామాయణము. యుద్ధకాండము - 12, 13, 14

ఇదంతు మమ దీనస్య మనోభూయః ప్రకర్షతి

యదిహాస్యప్రియాఖ్యాతుః న కుర్మి సదృశమ్ ప్రియమ్

ఏష సర్వస్య భూతస్తు పరిష్వంగో హనూమతః

మయా కాలమిమం ప్రాప్య దత్తస్తస్య మహాత్మనః

ఇత్యుక్త్వా ప్రీతిహృష్టాంగో రామస్తం పరిషస్వజే

హనూమంతం మహాత్మానం కృతకార్యముపాగతమ్

సీతాదేవి కుశలవార్తలను తెలిపి, మహోపకారమొనర్చిన ఈ మారుతికి తగిన ప్రత్యుపకారము చేయలేక దీనుడనైయుంటిని. అందువలన నా మనస్సు మిక్కిలి పరితపించుచున్నది. ఈ సందర్భమున మహాత్ముడైన ఈ హనుమంతునకు గాఢాలింగన సౌఖ్యమును మాత్రమే ఇయ్యగలను. ఇదియే అతనికి పరమసుఖానుభవమును కలిగింపగలదు. ప్రస్తుతము నేను ఈయగలిగిన నా సర్వస్వమిదియే. ఇట్లు పలికి శ్రీరాముడు పులకితగాత్రుడై, తాను అప్పగించిన కార్యమును సఫలమొనర్చి పవిత్రాత్ముడై వచ్చిన హనుమంతుని తన హృదయమునకు హత్తుకొనెను.

శ్రీ రామచరిత మానసము –3, 4

సును కపి తోహి సమాన ఉపకారీ

నహిం కోఉ సుర నర ముని తనుధారీ

ప్రతి ఉపకార కరౌం కా తోరా

సనముఖ హోఇ న సకత మన మోరా

సును సుత తోహి ఉరిన మైం నాహీ

దేఖెఉం కరి బిచార మన మాహీం

పుని పుని కపిహి చితవ సురత్రాతా

లోచన నీర పులక అతి గాతా

శ్రీరామచంద్రుడు వచించెను – హనుమా! వినుము. దేవతలలో గాని, మునీశ్వరులలో గాని, మానవులలో గాని నాకు నీవంటి ఉపకారి లేనేలేడు. నేను నీకేమి ప్రత్యుపకారము చేయగలను? నా మనస్సుగూడ నీ ముందుకు వచ్చుటకు జంకుచున్నది. నీ ఋణమునుండి విముక్తుడను కాలేనని తోచుచున్నది – దేవతల రక్షకుడైన శ్రీరామచంద్రుడు మాటిమాటికిని హనుమంతునివైపు చూచుచుండెను. అతని నేత్రములు సజలములై, శరీరము పులకితమగుచుండెను.

ఆధ్యాత్మ రామాయణము. సుందరకాండము 5-64

యత్పాదపద్మయుగళం తులసీదళాద్యైః

సంపూజ్య విష్ణుపదవీమ్ అతులామ్ ప్రయాతి

తేనైవ కిం పునరసౌ పరిరబ్ధమూర్తీ

రామేణ వాయుతనయః కృతపుణ్యపుంజః

శ్రీరాముని పాదపద్మములను తులసీదళాదులతో పూజించినవారు సాటిలేని పరమపదమును పొందుదురు. అట్టి శ్రీరామచంద్రుడే పుణ్యముల రాశియైన హనుమంతుని అనుగ్రహించి స్వయముగా ఆయనకు తన ఆలింగన సుఖమును ప్రసాదించెను. ఆ మారుతి భాగ్యమును ఎంతని కొనియాడగలము?

శ్రీ అనంతకృష్ణశాస్త్రి చెప్పిన అర్థం కొంచెం భిన్నంగా ఉంది. ఆయన ఈ నామంలోని పదాలకు ఇతరులు వాడిన అర్థమే వాడారు కాని ఇలా వివరించారు. భగవంతుడు తన భక్తులకు సుందరమైన దేహమును ప్రసాదించును గనుక రుచిరాంగదుడు. ఇందుకు శ్రీ శాస్త్రి భాగవతంలోని కుబ్జ వృత్తాంతమును ఉదాహరించారు.

<u>భాగవతము. కుబ్జ వృత్తాంతము. శ్రీ ఏల్చూరి మురళీధరరావు తెలుగు రచననుండి.</u>

రాజేంద్రా! భగవానుడంతట సుదామునిభక్తిభావాన్ని స్మరిస్తూ పురవీధిని సాగుతుండగా మార్గంలో ఒక గూని స్త్రీ సుగంధద్రవ్య పాత్రలను మోస్తూ ఎదురు వచ్చింది. కృష్ణుడామెను చూచి, సుందరీమణీ! నీవెవ్వతెవు? ఈ గంధాలు ఎవరికోసం? మాకు కొంచెం ఇస్తావా? నీకు మేలవుతుంది – అని పలకరించారు. ఆ మాటలు విని కుబ్జ – సుందరాకారా! చక్కదనం అందరికీ సమకూడే భాగ్యం కాదు. నేను దాసిని. నాకు గ్రీవము, ఉరము, కటము మూడూ వక్రంగా ఉండటంవలన నన్ను 'త్రివక్ర' అంటారు. కంసరాజుకు అనులేపనాదులు కూర్చటం నా పని. మా రాజుకు ఇవి ఎంతో ప్రియమైనవి. మీవంటివారు తప్ప తక్కినవారు వీటికి తగరు – అంటూ వారికి మైపూతద్రవ్యం ఇచ్చింది.

రాజేంద్రా! రామకృష్ణులు సితాసిత శరీరులు. ఆ అనులేపాలను వారు పూసికొన్నంతనే సితాసితులు అసితసితులవలె కాన్పించారు. కృష్ణుడప్పుడు ఆమెయెడ కరుణ వహించి ఆమె పాదాలమీద తన పాదాలు నిలిపి ఆమె గడ్డంక్రింద చేతినుంచి రెండు వేళ్ళ యెత్తుకు ఆమె శరీరాన్ని పైకెత్తాడు. ఆ దాసియొక్క కటి వక్షః కంఠ స్థలాలు మూడింటి కుంటు అప్పటికప్పుడే తొలగిపోయింది. ఆమె అమిత సౌందర్యవతియై కృష్ణుని ఉత్తరీయాన్ని ఒడిసిపట్టి – పురుషాగ్రణీ! మా యింటికి దయచేయి. నిన్ను చూసినంతనే నా మనస్సు నీయందు లగ్నమయింది. నీదాననయ్యాను. నన్ను అనుగ్రహించు. నిన్ను విడువలేను – అంటూ ప్రార్థించింది.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – రుచిరే - కళ్యాణే అంగదే యస్య ఇతి రుచిరాంగదః. మనోహరములు, శుభకరములు అయిన అంగదములు, అనగా భుజకీర్తులు ధరించినవాడు రుచిరాంగదుడు.

ఇక్కడ గమనింపదగును. 545వ నామము 'కనకాంగదీ' – దివ్యమైన బంగారు భుజకీర్తులు, అనగా ఆభరణములు ధరించినవాడు.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ కూడా ఇలాంటి అర్థమే చెప్పారు. **రుచిరాణి దర్శనీయతమాని బాహుభూషణాని చత్వారి అంగదాని యస్య ఇతి రుచిరాంగదః.** చూపులకు ఆనందమునిచ్చే అందమైన బాహుభూషణములను (అంగదములను) కలిగినవాడు రుచిరాంగదుడు.

శ్రీ సత్యదేవో వాసిష్ఠ ఈ నామమును 'అంగ్' అనగా 'గతౌ' అనగా 'వెళ్ళుట' అన్న భావంలో వ్యాఖ్యానించారు. **సుందరగతియుక్తమ్ శరీరమ్, సుందరమ్ గమనమ్ వా యో దదాతి స రుచిరాంగదః.** అన్ని జీవులు చక్కగా చలించడానికి కావలసిన సాధనములను వాని వాని శరీరములలో కూర్చినవాడు రుచిరాంగదుడు.

946. జననః

జనింపజేయువాడు. సృష్టికర్త

ఓం జననాయ నమః

జన్ - ప్రాదుర్భావే - పుట్టుట. **జనయతి ఇతి జననః, సర్వస్య జగతో జననః, స్వయమ్ అజోఽపి.** తాను స్వయముగా పుట్టుక లేనివాడు అయినప్పటికీ అన్నింటినీ సృష్టించువాడు జననుడు. పాణిని సూత్రము 3.3.113 ప్రకారం 'జన్' ధాతువుకు 'ల్యుట్ (అన)' ప్రత్యయము చేర్చితే 'జననః' అనే పదం వస్తుంది. దీనివల్ల ఆ కార్యము, లేదా సాధనము, లేదా స్థలము సూచింపబడుతాయి. 'జననః' అనే పురుషవాచకము 'కర్తారి' అనగా 'చేయువాడు' అనే అర్థంలో చెప్పబడింది.

ఈ 946వ నామమునుండి 992వ నామము వరకు (అనగా దాదాపు స్తోత్రం చివరివరకు) శ్రీమన్నారాయణుని వ్యాపారములకు (కార్యములకు) ప్రయోజనములు (ఫలితములు) పరంగా శ్రీ భట్టులు వ్యాఖ్యానించారు. **అథ సర్వ భగవద్ వ్యాపారాణామ్ ప్రయోజనమ్.** భగవంతుని సకల వ్యాపారములు జీవుల కొరకే అని మనం గ్రహింపవచ్చును. ఈ భగవద్వ్యాపారాలలో ముందుగా సృష్టికార్యం గురించి చెప్పబడింది. ఇందుకు శ్రీ భట్టుల అనుభవము – **తదనుభవ క్షమ కరణ యుక్తాన్ అన్యానపి జనయతి ఇతి జననః.** భగవంతుని అనుభవించడానికి కావలసిన దేహము, ఇంద్రియాలతో సకల జీవులను సృజించినవాడు.

విచిత్ర దేహ సంపత్తిః ఈశ్వరాయ నివేదితుమ్

పూర్వమేవ కృతా బ్రహ్మన్ హస్తపాదాది సంయుతః

భగవంతుని సేవలో తరించడంకోసం బ్రహ్మ మనకు కాళ్ళు, చేతులు వంటి ఇంద్రియాలు ఇచ్చాడు.

<u>పోతన భాగవతము 7-169</u>

కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు
శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు
శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు
మధువైరిఁ దవిలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు
పురుషోత్తముని మీఁది బుద్ధి బుద్ధి;

దేవదేవుని చింతించు దినము దినము
చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు
తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడి తండ్రి తండ్రి.

భగవంతుడు కృపతో జీవులకు వారి కర్మానుసారము శరీరమును, ఇంద్రియములను, రూపమును ఇచ్చెను. వానిద్వారా జీవులు సత్కార్యములు చేసి భగవంతునికి దగ్గర కావచ్చును. అలా సత్కార్యములు చేయకుంటే మరో జన్మలో ఆ అవకాశం లభిస్తుంది.

(బ్రహ్మయే సృష్టికర్త అని సాధారణంగా అంటుంటాము. అసలైన సృష్టికర్త శ్రీమన్నారాయణుడు అని శ్రీ నమ్మాళ్వారు అనేకమార్లు స్తుతించారు. భగవానుడు మహత్ ను, పంచమహాభూతములను, బ్రహ్మండమును సృజించి, అప్పుడు బ్రహ్మను సృజించి తక్కిన సృష్టికార్యానికి కావలసిన శక్తిని బ్రహ్మకు ఇచ్చాడు. బ్రహ్మకు కూడా అంతర్యామియైన శ్రీమహావిష్ణువే అసలు సృష్టికర్త.)

శ్రీ చిన్మయానంద – సకల విశ్వము నారాయణునినుండియే వచ్చింది. సకల జీవులకును జనకుడు నారాయణుడే. సృష్టికి ముందున్నది ఆయనే. అంతా ఆయననుండి వచ్చి ఆయనయందే ఉంటుంది. కనుక జగదీశ్వరుడైన శ్రీమన్నారాయణుడే 'జననః'.

అహం సర్వస్య ప్రభవో మత్తః సర్వం ప్రవర్తతే
ఇతి మత్వా భజంతే మాం బుధా భావసమన్వితాః – గీత 10.8
ఈ సమస్త జగత్తుయొక్క ఉత్పత్తికి వాసుదేవుడనైన నేనే మూలకారణము. నావలననే ఈ జగత్తంతయు నడుచుచున్నది. ఈ విషయము బాగుగా ఎఱింగిన జ్ఞానులైన భక్తులు భక్తిశ్రద్ధలతో నిరంతరము నన్నే సేవింతురు.

పితాऽసి లోకస్య చరాచరస్య త్వమస్య పూజ్యశ్చ గురుర్గరీయాన్

న త్వత్సమోऽస్త్యభ్యధికః కుతోऽన్యో లోకత్రయేऽప్యప్రతిమప్రభావ – గీత 11.43

ఓ అనుపమ ప్రభావా! ఈ సమస్త చరాచ జగత్తునకు నీవే తండ్రివి. నీవే పూజ్యుడవు. గురుడవు. సర్వ శ్రేష్ఠుడవు. ఈ ముల్లోకములయందు నీతో సమానుడెవ్వడను లేడు. ఇంక నీకంటె అధికుడెట్లుండును?

శ్రీ సత్యసంధతీర్థ – **జనమ్ నయతి ఇతి జననః**. సకల జనులకు దారి చూపువాడు జనసుడు.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **జనయతి ముదమ్ స్వజనానామ్ హృదయేషు ఇతి జననః**. తన భక్తుల హృదయములలో ఆనందము జనింపజేయువాడు జననుడు.

947. జనజన్మాది

- సకల జీవులకును తానే మూలకారణము అయినవాడు.
- సకల జీవుల జన్మలకు తానే పరమ ప్రయోజనము (లక్ష్యము) అయినవాడు.

ఓం జనజన్మాదయే నమః

జన-జన్మ-ఆదిః – జనజన్మాదిః. జాయంతే ఇతి జనాః; జన్మ - జననమ్; ఆదిః - దదాతేః, ఇచ్చువాడు, మూలకారణము. అన్ని జీవులకు (జన్మలకు) మూలకారణము జనజన్మాది.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – శ్రీ భట్టులు 'మూలకారణము', మరియు 'ప్రయోజనము' అనే రెండు అర్థాలను కలిపి చెప్పారు. **తేషామ్ జనానామ్ జన్మనః ఆదిః - నిమిత్తమ్, ప్రయోజనమ్ ఇతి జనజన్మాదిః**. సకల జీవుల జన్మలకు నిమిత్త కారణము, మరియు పరమ గమ్యము అయినవాడు జనజన్మాది.

మన జన్మకు పరమోత్తమ గమ్యము నారాయణుడే అన్న అర్థానికి శ్రీ భట్టులు పెక్కు ఉదాహరణలు చెప్పారు.

అద్య మే సఫలమ్ జన్మ – విష్ణుధర్మము 5.7.3 – ఈ రోజు నా జన్మ సఫలమౌతున్నది. ఈ రాత్రి శుభకరమైన ఉదయంగా మారనున్నది. ఈ నాడు నేను శ్రీకృష్ణభగవానుని దర్శింపనున్నాను. అని అక్రూరుడు అనుకొన్నాడు.

జన్మస్య విఫలానైకాయ గోవిందాశ్రయా క్రియా. గోవిందునితో సంబంధము లేని పనులన్నీ ఈ జన్మలో వ్యర్థమైన పనులే.

సుజన్మ దేహమత్యంతం తదేవాऽశేష జంతుషు

యదేవ పులకోద్భాసి విష్ణునామని కీర్తతే.

ఈ జన్మ ఎత్తినందుకు ఫలము ఏమంటే గోవిందుని గురించి చెప్పడమే. విష్ణునామము చెప్పినంతనే గగుర్పాటు చెందేదే అన్ని జన్మలలోకి శ్రేష్ఠమైనది (శ్రీకైవల్య సారధి). **జననో జనజన్మాదిః నవార్ణో జన్మనాశకః.** ఈ నామము నవాక్షరీ మంత్రము. జన్మరాహిత్యమును ఇస్తుంది. ఓం జనజన్మాదయే నమః.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **జనస్య జని మతః జన్మ ఉద్భవః, తస్య ఆదిః మూలకారణమ్ ఇతి జనజన్మాదిః.** సకల జీవుల జన్మలకు మూలకారణమైనవాడు జనజన్మాది.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **జనానామ్ - ప్రాణినామ్ జన్మనః ఆదిః ఇతి జనజన్మాదిః.**

శ్రీమద్భాగవతము. అక్రూరుని తలపులు. శ్రీ ఏల్చూరు మురళీధరరావు రచన.

దేవా! ఏమి పుణ్యం చేసుకున్నానో, ఎట్టి తపస్సుకు నోచుకున్నానో, ఏ సత్పాత్రునికి ఎటువంటి దానం ఇచ్చానో నేడు నాకు నిన్ను సందర్శించే మహాభాగ్యం కలిగింది. శూద్రునికి వేదోచ్చారణవలె విషయాత్మునికి భగవద్దర్శనం దుర్లభం....... విషయాతురులు కూడా కాలగతి మూలాన యాదృచ్ఛికంగా భగవద్దర్శన భాగ్యాన్ని పొందగలుగుతారు. నేటితో నా అమంగళాలన్నీ నశించాయి. యోగిజనధ్యేయమైన నీ పాదపద్మాలకు ఇదే నమస్కారం.

...... ఏ నీ చరణారవిందనఖ కిరణాలు సోకినందువలన అంబరీషాదులు సంసృతి సాగరాన్ని తరింపగలిగారో, ఏ నీ పాదారవిందాలు బ్రహ్మాదులకు పూజనీయాలు, సిరికి ఆశ్రయాలు, మునీంద్రులకు భక్తినిధానాలు అయి పరమైశ్వర్య సౌభాగ్య పరమపురుషార్థప్రదములన్న మాటను ప్రకటిస్తున్నవో, ఏ నీ చరణారవిందాలు గోపాలన నిమిత్తం వనసంచార రూపాన భూదేవికి సంతాపాన్ని తీరుస్తున్నవో, ఆ నీ పవిత్ర పాదారవిందాలను కన్నులార చూసుకొని చేతులారా పూజించుకొంటాను. సుకపోల నాసికము, స్మితావలోకారుణకంజలోచన దీప్తిమంతము, నీలకుటిల కుంతలావృతము, సకలకళాపరిపూర్ణము అయిన నీ ముఖచంద్రమండలాన్ని తిలకించి ధన్యధన్యుడనవుతాను.

948. భీమః

ధర్మమార్గమును అతిక్రమించినవారికి భయంకరుడు. వారికి పునర్జన్మమనే శిక్షను కలిగించువాడు.

ఓం భీమాయ నమః

ఈ నామము రెండుమార్లు వస్తుంది.

39వ శ్లోకము. 359వ నామము. భీమః – **అతులః శరభో భీమః సమయజ్ఞో హవిర్హరిః**

101వ శ్లోకము. 948వ నామము. భీమః – **జననో జనజన్మాదిః భీమో భీమపరాక్రమః**

భీ - భయే - భయపడుట. అనే ధాతువునుండి ఈ నామమును వివరించారు.

జగత్తు అంతా భగవంతుని అధీనంలో నడుస్తుంది గనుక సకల జగత్తుకు ఆయన భీముడు. ఇక భక్తుల విషయానికి వస్తే, నిజమైన భక్తులను ఆయన ఎంతగా ప్రేమిస్తాడంటే భక్తులు చెప్పినట్లుగా ఆయన నడచుకుంటాడు. భక్తులు కానివారు కూడా భయంవల్ల భగవంతుని ఆదేశానుసారం వర్తిస్తారు. కనుక భగవంతుడు భీముడు. ఈ విషయం 359వ నామ వివరణలో చెప్పబడింది. భగవంతుని ఆజ్ఞను అతిక్రమించడానికి అందరూ భయపడుతారు.

వాయ్వంబరాగ్న్యప్ క్షితయ స్త్రిలోకా బ్రహ్మాదయో యే వయముద్విజంతః. మహాభాగవతం 6.9.21. **హరామ యస్మై బలిమ్ అంతకోఽసౌ బిభేతి యస్మాదరణమ్ తతోనః.** పంచమహాభూతములు, వానిద్వారా ఏర్పడిన ముల్లోకాలు, అన్నీ మహాంతకునికి భయపడును. అతడు పరబ్రహ్మకు భయపడును. అట్టి పరబ్రహ్మము మనలను రక్షించుగాక.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – ఇక ఈ 948వ నామము వ్యాఖ్యలో మరొక కోణంలో చూశారు. ధర్మమార్గాన్ని విడచి చరించే జీవులకు నరకము, పునర్జన్మ వంటి శిక్షలు విధించేవాడు భీముడు. భగవంతుని కరుణను సదుపయోగం చేసుకోలేనివారికి తిరిగి అలాంటి అవకాశం ఇవ్వడంకోసం ఈ శిక్షను విధిస్తాడు. **మహా అనుగ్రహ విముఖానామ్ భీమః.**

ఏవం విధానుగ్రహస్య విముఖానామ్ నిరంతరమ్
గర్భ జన్మాది హేతుత్వాత్ భీమ ఇత్యుచ్యతే బుధైః
భగవంతుని అనుగ్రహమునకు నోచుకోనివారికి నిరంతర గర్భవాసమునకు కారణమైనవాడు భీముడు. (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీ భట్టులు గీత (16.19)నుండి ఉదాహరించారు.
తానహం ద్విషతః క్రూరాన్ సంసారేషు నరాధమాన్
క్షిపామ్యజస్రమ శుభాన్ ఆసురీష్వేవ యోనిషు
అట్లు ఇతరులను ద్వేషించు పాపాత్ములను, క్రూరులైన నరాధములను మాటిమాటికిని ఈ సంసారమునందు ఆసురీయోనులలోనే నేను పడవేయుదును.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 9.9.7 – నిజమైన భక్తి కలిగి భగవంతునికే అంకితమైనవారికిని, భగవత్ప్రాప్తి తప్ప వేరు కోరిక లేకుండా ఆయనను అర్చించేవారికి, మరేమీ వాంఛించనివారికి భగవంతుని తెలుసుకొనుట సులభము. ఇతర కోరికలతో ఆయనను అర్చించేవారికి ఆయన ఆ కామితార్థములను ప్రసాదిస్తాడు. కాని వారినుండి దూరమౌతాడు. వారికి అందరాడు.

శ్రీ భట్టులు ఈ భాగంలో భగవానుని వ్యాపారముల ప్రయోజనం పరంగా వ్యాఖ్యానిస్తున్నారని గుర్తుంచుకోవాలి. భగవానుడు భీముడై భక్తులు కానివారికి భయం కలిగించడానికి, అధర్మపరులను శిక్షించడానికి ప్రయోజనం ఏమిటి? జగత్తును ఒక పద్ధతిలో ఉంచడము, భక్తులను రక్షించడము, పెడమార్గం పట్టినవారిని తిరిగి సన్మార్గములోనికి తీసుకొని రావడము భీమ వ్యాపార ప్రయోజనములు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **భయ హేతుత్వాత్ భీమః**. భయమును కలిగించువాడు భీముడు. అధర్మపరుల హృదయాలలో భీతిని కలిగించేవాడు. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు కఠోపనిషత్తు మంత్రము (2.3.2)ను ఉదాహరించారు. **మహద్ భయమ్ వజ్రముద్యతమ్**. ఎత్తబడిన వజ్రాయుధమువంటి భయము.

39వ శ్లోకంలోని 'భీమః' నామమునకు శ్రీ శంకరులు **'అభీమః'** అనే పాఠాంతరాన్ని కూడా పరిగణించారు. ధర్మమార్గమున చరించేవారికి భయం లేకుండా చేసేవాడు అభీముడు.

నృసింహోత్తర పురాణం (6.1)లో **'భీషణమ్ అభీషణమ్'** అని ఉన్నది. శ్రీ నృసింహస్వామి హిరణ్యకశిపునకు భీకరంగా భయంకలిగించేలాగానూ, ప్రహ్లాదునకు సౌమ్యమూర్తిగానూ కనిపించాడట.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – **భృత మాః ప్రమాణాని తేన వ్యాసాది రూపేణ ఇతి భీమః**. వేదవ్యాసుని అవతారంలో భగవంతుడు వేదముల ద్వారా ప్రమాణములను ప్రకటించాడు గనుక భీముడు.

భియమ్ భక్త భయమ్ మినాతి హినస్తి ఇతి భీమః. తన భక్తుల భయములను రూపుమాపి వారిని కాపాడువాడు భీముడు.

949. భీమపరాక్రమః

భీకరమైన పరాక్రము కలవాడు.

ఓం భీమపరాక్రమాయ నమః

భగవంతుని పరాక్రమము తులలేనిది. అసురులను భీతావహులుగా చేసేది. అలా ఆయన పరాక్రమము భక్తులను రక్షిస్తుంది. దుష్టులను రూపుమాపి వారిని కూడా ఇంకా దుష్కార్యాలు చేయకుండా రక్షిస్తుంది.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువాయిమొళి 9.2.10 – దేవతలను బాధించే అసురులకు భగవంతుడు విరుగులేని కాలకూటవిషం లాంటివాడు.

శ్రీ కృష్ణన్ విశ్లేషణ –

948వ నామము. **భీమః** – ధర్మమార్గమును వదలినవారిక భయం కలిగించేవాడు.

949వనామము. **భీమపరాక్రమః** – ఇంకా దుష్టులై సత్పురుషులను, లోకములను బాధించేవారిపట్ల భీకరమైన పరాక్రమం కలిగి, వారిని భీతావహులుగా చేయువాడు.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **అన్యేష్వపి జగదహిత నిరతేషు హిరణ్యాదిషు భీమపరాక్రమః.** జగత్తునకు హానికలిగించే హిరణ్య(కశిపు)ని వంటి వారియందు భయంకరమైన పరాక్రమం కలవాడు.

లోకాఽహితేషు నితరాం హిరణ్యాదిషు సర్వదా
భీమః పరాక్రమో యస్య సస్యాద్భీమపరాక్రమః

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **భయహేతుః పరాక్రమః అస్య ఇతి భీమపరాక్రమః.** భగవంతుడు తన వివిధ అవతారాలలో శత్రువులకు భయం కలిగించే పరాక్రమాన్ని ప్రదర్శించినందువలన ఆయన భీమపరాక్రముడు.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – భగవంతునిగురించి సదా భయంతో ఆయనను తలచుకోవడంకూడా అసురులకు మంచిసే చేస్తుంది. భాగవతం (7.1.30)లో ఈ విషయం నారద, ధర్మజుల మధ్య జరిగిన సంభాషణల ద్వారా తెలుస్తుంది. కామోత్కంఠతచే గోపికలు, వైరంచే శిశుపాలాదులు, భయంచే కంసుడు, బంధుత్వంచే యాదవులు, భక్తిచే సదా గోవిందుని తలచి ఆయనను పొందారు.

గోప్యః కామాత్ భయాత్ కంసః ద్వేషాత్ చైద్యాదయో నృపః
సంబంధాత్ వృష్ణయః స్నేహాత్ యూయమ్ భక్త్యా వయం విభో – భాగవతము 7.1.30

<u>పోతన భాగవతము</u>

అలుకనైన జెలిమినైన గామంబున
నైన బాంధవములనైన భీతి
నైన దగిలి తలప నఖిలాత్ముడగు
హరి జేరవచ్చు వేఋసేయడతడు.

కామోత్కంఠత గోపికల్ భయమునన్ గంసుండు వైరక్రియా
సామగ్రిన్ శిశుపాల ముఖ్యనృపతుల్ సంబంధులై వృష్ణులున్
ప్రేమన్ మీరలు భక్తినేము నిదే చక్రిం గంటిమెట్లైన ను
ద్ధామ ధ్యాన గరిష్ఠుడైన హరిజెందన్ వచ్చు ధాత్రీశ్వరా

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – **భీమస్య ద్రౌపదీపతే, రుద్రస్య వా పరాక్రమో యస్మాద్ స భీమపరాక్రమః.** (ద్రౌపది పతియైన) భీముడు, రుద్రుడు వంటివారి పరాక్రమమునకు కారణమైనవాడు భీమపరాక్రముడు.

(1) శ్రీ నరసింహన్ కృష్ణమాచారి ఆంగ్ల రచనకు ఇది తెలుగు అనువాదము.

(2) భగవద్గీత శ్లోకముల తాత్పర్యము గీతాప్రెస్, గోరఖపూర్ ప్రచురణనుండి.

ఆధారనిలయో ధాతా పుష్పహాసః ప్రజాగరః |

ఊర్ధ్వగస్సత్పథాచారః ప్రాణదః ప్రణవః పణః || (102)

950. ఆధారనిలయః

- ఈ జగత్తునకు ఆధారమైన మహాభక్తులు, ధార్మికులకు ఆధారమైనవాడు..
- ఈ జగత్తునకు ఆధారమైన పృథివ్యాది పంచమహాభూతములకు ఆధారమైనవాడు.

ఓం ఆధారనిలయే నమః

ఆ (ప్రత్యయము) - అన్ని విధాలుగా, అన్ని ప్రక్కలనుండి. ధృ - ధారణే - నిలబెట్టుట, భరించుట – నుండి 'ధారా' వచ్చును. లీ - శ్లేషణే - అతుకుకొనుట, పైన పరుండుట. దీనికి ముందు 'ని' ప్రత్యయము చేరిస్తే 'నిలయ' పదము వస్తుంది. **జగద్ధారణమ్ అపి ధారక ఇతి ఆధారనిలయః**. జగత్తుకు ఆధారమని వేనిని భావిస్తామో వానికి ఆధారమైనవాడు ఆధారనిలయుడు. అనగా బ్రహ్మ, రుద్రుడు, ఇంద్రుడు, సూర్యుడు, సకల గ్రహములు, ఉపగ్రహములు, పంచమహాభుతములు – వీటన్నింటికీ ఆధారమైనవాడు. అంతే కాకుండా ఆయన సకల ప్రాణులలోను అంతర్యామియై వానికన్నింటికీ కూడా ఆధారమైనవాడు.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **ధార్మికతయా జగదాధారః ప్రహ్లాద విభీషణ పాండవ ఆదయః, తేషామ్ నిలయః ఆధారనిలయః**. ప్రహ్లాదుడు, విభీషణుడు, పాండవులు వంటి భక్తులు జగత్తునకు ఆధారమైన ధార్మికులు. అనగా వారి ధర్మమువలన జగత్తు నిలబడియున్నది. అలాంటివారికి ఆధారమైనవాడు ఆధారనిలయుడు. ఇందుకు శ్రీ భట్టులు విష్ణుస్మృతినుండి ఉదాహరించారు.

వర్ణాశ్రమ ఆచారపరాః సంతః శాస్త్రైక తత్పరాః
త్వామ్ ధరే! ధారయిష్యన్తి తేషు త్వద్భారమాహితమ్

ఓ భూమాతా! వర్ణాశ్రమ ధర్మాలు, ఆచారములు, శాస్త్ర విధానాలు ఖచ్చితంగా అనుసరించేవారు నీకు ఆధారమై యున్నారు. వారిపై నీ భారమున్నది. (ఇక్కడ ధర్మాచరణకిచ్చిన ప్రాధాన్యతను గమనించనగును). ఇలాంటి సత్పురుషులకు ఆధారము భగవంతుడు కనుక ఆయన ఆధార నిలయుడు.

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ ఈ నామమును రెండు విధాలుగా వివరించారు (1) **ఆధారభూతాః సాత్వికాః తేషామ్ నిలయః** (2) **ఆధారభూతః నిలయః యస్య స ఆధారనిలయః**. ఇందులో మొదటి అర్థం శ్రీ భట్టులు చెప్పినదానికి సరిపోతుంది. రెండవ అర్థం ప్రకారం ధార్మికతత్పరులే భగవంతునికి నిలయము. అనగా భగవంతుడు ధర్మపరులైన భక్తులయందుండును. ఇది విశిష్టాద్వైత సంప్రదాయాన్ని చక్కగా ప్రతిబింబించే వివరణ.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. పెరియ తిరువంతాడి 75 – నీవు జగత్తును, భూమ్యాకాశాదులను ధరిస్తున్నావన్నది నిజమే. కాని నీవు నా చెవులనుండి నాలో ప్రవేశించి నా హృదయంలో స్థితుడవైయున్నావు. కనుక నాకు ఆధారం నీవా? లేక నీకు ఆధారం నేనా? నీవు పెద్దవాడివా? నేను పెద్ద వాడినా? శత్రువులరక్తాన్ని త్రాగివేసే చక్రాన్ని ధరించిన పరమాత్ముడా? ఈ సంగతి చెప్పు.

ఉదారాః సర్వ ఏవైతే జ్ఞానీత్వాత్మైవ మే మతమ్
ఆస్థితః స హి యుక్తాత్మా మామేవానుత్తమాం గతిమ్ – గీత 7.18
ఈ చతుర్విధ భక్తులందరును ఉదారులే (అనగా భగవంతునియందు విశ్వాసముంచి, ఎల్లప్పుడు అతనినే సేవించుచు ఉండువారు). కాని జ్ఞానియైనవాడు నా స్వరూపమే. ఇది నా అభిప్రాయము. ఏలనన అట్టి భక్తుడు తన మనస్సును, బుద్ధిని నాయందే స్థిరముగా ఉంచి, నన్నే పరమప్రాప్యునిగా భావించును. ఈ విధముగా అతడు నాయందే స్థితుడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **పృథివ్యాదీనామ్ పంచభూతానామ్ ఆధారత్వాత్ ఆధారనిలయః**. భూమివంటి పంచమహాభూతములకు ఆధారమైనవాడు ఆధారనిలయుడు.

శ్రీ వాసిష్ఠ శ్రుతులనుండి పెక్కు ఉదాహరణలు చెప్పారు.
యజుర్వేదము 32.7 – **యత్రాధి సూర ఉదితో విభాతి కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ.**
ఋగ్వేదము 1.154.2 – **యస్యోరుషు త్రిషు విక్రమణేషు అధిక్షియన్తి భువనాని విశ్వా**. ఆయనయొక్క మూడు విశాలమైన అడుగులలో సకలభువనములు నిలిచియున్నవి.
అధర్వవేదము 10.8.16 –
యతః సూర్య ఉదేత్యస్తమ్ యత్ర చ గచ్ఛతి
తదేవ మన్యేఽహమ్ జ్యేష్ఠమ్ తదునాత్యేతి కించన

ఏ పరబ్రహ్మము కారణంగా సూర్యుడు ఉదయిస్తాడు, అస్తమిస్తాడు, విశ్రమిస్తాడో, ఎవని సంకల్పం లేకుండా ఏదీ జరుగదో అట్టి పరబ్రహ్మమునకు వందనము.

ఋగ్వేదము 7.99.2 –

న తే విష్ణో జాయమానో న జాతో దేవ మహిమ్నః పరమన్తమాప

ఉదస్తభ్నా నాకమృష్వమ్ బృహన్తమ్ దాధర్థ ప్రాచీమ్ కకుభమ్ పృథివ్యాః

ఓ మహావిష్ణూ! పుట్టినవాడు, పుట్టేవాడు ఎవరూ కూడా నీ మహిమను పూర్తిగా తెలిసికొనలేడు. భూమి తూర్పు చివరను నీవు భద్రంగా బంధించావు. మరియు బృహదాకాశమును నీవు నిలబెడుతున్నావు.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – పంచభూతములయందు నివసించియుండువాడు ఆధారనిలయుడు. ఇలా వానియందు ఉండడంవలన అవి భగవద్వ్యాపారములను సక్రమంగా నిర్వహిస్తున్నాయి.

గామావిశ్య చ భూతాని ధారయామ్యహమోజసా

పుష్ణామి చౌషధీః సర్వాః సోమో భూత్వా రసాత్మకః – గీత 15.13

అహం వైశ్వానరో భూత్వా ప్రాణినాం దేహమాశ్రితః

ప్రాణాపాన సమాయుక్తః పచామ్యన్నం చతుర్విధమ్ – గీత 15.14

పృథ్వియందు ప్రవేశించి, నేను నా శక్తిద్వారా సకల భూతములను ధరించి, పోషించుచున్నాను. రసస్వరూపుడనై, అనగా అమృతమయుడైన చంద్రుడనై ఓషధులకు, అనగా వనస్పతులన్నింటికి పుష్టిని చేకూర్చుచున్నాను. నేనే ప్రాణాపాన సంయుక్తమైన వైశ్వానరాగ్ని రూపములో సర్వప్రాణులయందుండి నాలుగు విధములైన ఆహారములను జీర్ణము చేయుచుందును.

బృహదారణ్యకోపనిషత్తు 3.7.19 –

యః సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠన్ సర్వేభ్యో భూతేభ్యోऽన్తరో

యం సర్వాణి, భూతాని న విదుర్యస్య సర్వాణి భూతాని

శరీరం యః సర్వాణి, భూతాన్యన్తరో యమయత్యేష

త అంతర్యామ్యమృతః ఇత్యాధిభూతమ్ అతాధ్యాత్మమ్

ఎవరైతే సర్వభూతాలయందును స్థితుడైయుండునో, సకల భూతముల లోపల ఉన్నా ఆయనగురించి భూతములు ఎఱుగవో, ఎవని శరీరము సకలభూతములై యున్నదో, అన్ని భూతములు ఎవని అధీనంలో వర్తించునో, ఆ శాశ్వత అమృత అంతర్యామియే నీ అంతరాత్మ.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – ధార - గోకులంలో ఇంద్రుడు కురిపించిన కుంభవృష్టి. **అ-సమంతాత్ ధారా - దేవేంద్రకృత వృష్టిధారా యేషామ్ త ఆధారా గోపాలాః, తేషామ్ గోవర్ధన ధారణేన నిలయాశ్రయ ఇతి ఆధారనిలయః.** 'ధార'

అనగా ఇంద్రుడు కురిపించిన కుండపోత. అలాంటి వర్షాన్నుంచి గోపకులను, గోవులను కాపాడడంకోసం గోవర్ధనగిరినెత్తి, వారికి ఆశ్రయము (నిలయము)ను ఇచ్చినవాడు ఆధారనిలయుడు.

పవిత్రోత్సవంలో శ్రీ స్వామివారు, దేవేరులు. వికీపీడియా చిత్రం.

951. ధాతా

అధాతా

- జగత్తును సృష్టించినవాడు (ధా - జన్మనిచ్చుట).
- ఆధారమై పోషించువాడు (ధా - ధారణ పోషణయోశ్చ).
- తాను స్వయంగా ధర్మానికి ఆచార్యస్థానమును అలంకరించేవాడు.
- అధాతా – తనకు తాను తప్ప వేరు ఆధారము లేనివాడు.
- ప్రళయకాలమున సమస్తమును పానము చేయువాడు (ధేట్ - పానే - త్రాగుట).
- చతుర్ముఖ బ్రహ్మకు అంతర్యామియైనవాడు.

ఓం ధాత్రే నమః

ఓం అధాత్రే నమః

5వ శ్లోకము. 43వ నామము. ధాతా – **అనాదినిధనో ధాతా విధాతా ధాతురుత్తమః**

102వ శ్లోకము. 951వ నామము. ధాతా / అధాతా – '**ఆధారనిలయో ధాతా పుష్పహాసః ప్రజాగరః**' లేదా '**ఆధారనిలయోऽధాతా పుష్పహాసః ప్రజాగరః**'

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య –

5వ శ్లోకములో 'ధాతా' – ధా - ఉంచుట, పైన కూర్చుండుట (ఆప్టే నిఘంటువు). 'ధాతా' అనగా సృష్టికర్త. క్షేత్రము (ప్రకృతి)యందు అండము (జీవము)ను ఉంచి సృష్టి కార్యమునకు మూలమైనవాడు ధాత.

102వ శ్లోకములో 'ధాతా' – **స్వయమ్ చ ధర్మాచార్యకేణ ధాతా.** తాను స్వయముగా ధర్మమును ఆచరించుచూ, ధర్మమునకు ఆచార్యస్థానమును అలంకరించేవాడు ధాత.

శ్రీ ఎమ్.వి. రామానుజాచార్య వివరణ – 'ధా' అన్న ధాతువునకు 'ధారణ పోషణయోః' అన్న అర్థాన్ని పరిగణిస్తే, భగవంతుడు స్వయముగా ధర్మాచరణ చేస్తూ భూమికి ఆధారమైయున్నాడు. భగవంతుని చూచి ఇతరులు కూడా ధర్మాన్ని ఆచరిస్తారు.

న మే పార్థాస్తి కర్తవ్యం త్రిషు లోకేషు కించన

నానవాప్త మవాప్తవ్యం వర్త ఏవ చ కర్మణి – గీత 3.22

ఓ అర్జునా! ఈ ముల్లోకములయందును నాకు కర్తవ్యము అనునదియే లేదు. అట్లే పొందదగిన వస్తువులలో ఏదియును నేను పొందనిదియు లేదు. ఐనను నేను కర్మలయందే ప్రవర్తిల్లుచున్నాను.

శ్రీ అణ్ణాంగారాచార్య వివరణ – వేదములు, గీత వంటి ప్రవచనములద్వారా, మరియు వివిధ అవతారములలో తన కార్యములద్వారా జగత్తునకు ఆధారమై పోషించువాడు ధాత.

శ్రీ కృష్ణన్ వివరణ – భగవానుడు శ్రీరామావతారములో సకల ధర్మమును చక్కగా ఆచరించి చూపెను.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య –

5వ శ్లోకములో 'ధాతా' – **అనంతాది రూపేణ విశ్వమ్ బిభర్తి ఇతి ధాతా.** అనంతునివంటి రూపములలో విశ్వమును భరించువాడు ధాత. శ్రీ వాసిష్ఠ కూడా ఇదే అర్థం చెప్పారు.

102వ శ్లోకంలో 'అధాతా' – శ్రీ శంకరులు ఈ శ్లోకంలోని ఈ నామమును ముఖ్యంగా 'అధాతా' అని పరిగణించారు. **స్వాత్మనా ధృతస్య అస్య అన్యో ధాతా న అస్తి ఇతి అధాతా.** తనను తానే ధరించును. ఆయనను ధరించేవారు వేరెవరూ లేరు గనుక ఆయన 'అధాత'. శ్రీ వాసిష్ఠ కూడా 'అధాత' అనే పాఠాన్ని పరిగణించారు.

శ్రీ శంకరులు 'ధాతా' అనే పాఠాంతరాన్ని కూడా పరిగణించారు. ధేట్ - పానే - త్రాగుట. **సంహారసమయే సర్వాః ప్రజా ధయతి - పిబతి ఇతి ధాతా.** ప్రళయకాలంలో సకలమును పానం చేసేవాడు ధాత. శ్రీ వాసిష్ఠ ఈ అర్థాన్ని కూడా చెప్పారు. **ధయతి - పిబతి విశ్వమ్ ఇతి ధాతా.**

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **దధాతి పోషయతి స్వజనాన్ ఇతి ధాతా.** తన భక్తులను రక్షించి పోషించువాడు ధాత.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – 5వ శ్లోకంలో 'ధాతా' – **ఉత్పత్తి వినాశ విరహాదనాది నిధనః కారణత్వే విరించాదిభ్యో విశేషమ్ ఆహ ధాతా ఇతి.** బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర రూపములలో సృష్టి స్థితి లయాది కార్యములు నిర్వహించువాడు ధాత.

శ్రీ అణ్ణాంగారాచార్య – భగవానుని శరీరంలో ఒక భాగమై భగవత్కార్యాన్ని నిర్వహించే చతుర్ముఖబ్రహ్మ ధాత.

952. పుష్పహాసః

- వికసించిన పూవువలె మృదువైనాడు. తన భక్తులకు భోగ్యమైన శక్తి కలిగినవాడు.
- పుష్పము వికసించినట్లే పరమాత్ముడు విశ్వమంతటా విస్తరించాడు.

ఓం పుష్పహాసాయ నమః

పుష్ప - వికాసనే - విస్తరించుట, తెరచుకొనుట. హస్ - హసనే - నవ్వుట, వికసించుట. ఈ నామము భగవంతుని లాలిత్యమును సూచించును.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – ఏవమ్ **నిష్పాదిత స్వానుభవ శక్తీనామ్ సాయమివ పుష్పస్య హాసో భోగ్యత ఉల్లాసః అస్య ఇతి పుష్పహాసః.** ఆయన తన శక్తిని భక్తులు అనుభవించడం కోసం మృదువుగా, సాయంకాలం వికసించిన పుష్పంలాగా వెలయిస్తాడు గనుక పుష్పహాసుడు.

స్వానుభవ శక్తీనామ్ సాయం పుష్పవదనస్య వై
హాసోఽస్తి భోగ్యతోల్లాసః పుష్పహాస ఇతి స్మృతః
భక్తులు తనను అనుభవించడానికి తగిన శక్తిసామర్థ్యములను పుట్టించి, అటువంటివారికి తన భోగ్యాతిశయములను సాయంకాలము వికసించు పుష్పములాగా ప్రకాశింపజేయువాడు పుష్పహాసుడు. (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ – భక్తుల రక్షణకోసం భగవంతుని శక్తులు పూవు వికసించినట్లుగా ప్రకాశిస్తాయి. ఆయన శక్తులు భక్తులకు అనుభవభోగ్యములు.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – భగవంతుని తిరుమేని అంతా కూడా మృదువైన పూవులాంటిది. కనుక భక్తులు దానిని అనువించి పరవశిస్తారు. ఇది ఆయన అవతార ప్రయోజనము. శ్రీ భట్టులు ఈ నామములను భగవంతుని అవతార ప్రయోజనాలపరంగా వ్యాఖ్యానిస్తున్నారు.

శ్రీ తిరుమంగయాళ్వారు. పెరియ తిరుమొళి 8.1.5 – భగవంతుని పాదములు మృదువైన పూవులవంటివి. ఆ పాదాలవద్ద మనం శరణాగతులమైనపుడు ఆయన తన మెత్తని పద్మాలవంటి చేతులతో మనలను లేవనెత్తుతాడు. ఆయన మనను ప్రేమతో ఆలింగనం చేసుకొన్నపుడు ఆయన దివ్య సుందర తిరుమేని మరియు దివ్యాభరణాల స్పర్శానుభూతి మనలను ఎన్నటికీ వదలదు. ఆయన వక్షస్థలమున నెలకొన్న విశాలాక్షి లక్ష్మీదేవి అనుగ్రహం కోసం ప్రార్థించి మనం వారితో ఐక్యమయ్యే భాగ్యాన్ని కోరుతాము. మధురమైన మకరందం జాలువారే పరిమళపుష్పాలతో శోభిల్లుచున్న తిరుకణ్ణపురం దివ్యక్షేత్రంలో ఈ పరమాత్ముడు మనకోసం వేచియున్నాడు.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 3.1.2 – భగవానుని కన్నులు, పాదములు, కరములు అన్నింటినీ మృదువైన, పరిమళభరితమైన, సుందరమైన పద్మాలతో పోలుస్తాము. కాని అది పేలవమైన పోలిక. ఎందుకంటే పరమాత్ముని అందాన్ని దేనితోనూ పోల్చలేము.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ కూడా ఇలాంటి వ్యాఖ్యనే చెప్పారు. **పుష్పమివ మృదుః స్వజన మనోహారీ హాసో యస్య స పుష్పహాసః.** పుష్పమువలె మనోహరమైన నవ్వుతో తన భక్తుల మనస్సులను పరవశింపజేయువాడు పుష్పహాసుడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **ముకులాత్మనా స్థితానామ్ పుష్పాణామ్ హాసవత్ ప్రపంచ రూపేణ వికాసః అస్య ఇతి పుష్పహాసః.** మొగ్గలు వికసించి పూలైనట్లుగా భగవంతుడు విశ్వముగా విస్తరిల్లెను గనుక పుష్పహాసుడు.

శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు రచననుండి – అవ్యక్తమగు పరబ్రహ్మము మొగ్గగా సూచింపబడెను. వికసించిన పుష్పము నామరూపాత్మకమగు సుందర విశ్వముగా తెలుపబడినది. ఇది అలంకారభాషలో గానము చేయబడిన మధురమగు భగవన్నామము.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – భగవంతుని తలపుతో భక్తుల మనసులు ఆనందంతో వికసిస్తాయి. మరియు భక్తుల హృదయాలలో ఆయన వికసించి వారిని పరిమళింపజేస్తాడు. కనుక ఆయన పుష్పహాసుడు.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **యో సదా ప్రసన్నముఖః శోకరహితశ్చ భవతి, తస్మిన్ నిష్పాపే శోకమోహరహితే స్వయమ్ భగవాన్ విరాజతే స విష్ణుః పుష్పహాసః.** శ్రీమహావిష్ణువుసదా ప్రసన్నమూర్తి. శోకము, మోహము వంటి కల్మషములు ఆయున చెంతకు రావు. అలా పరిమళించే భగవంతుడు పుష్పహాసుడు.

953. ప్రజాగరః

- ఆశ్రితులను, భక్తులను రక్షించడంకోసం సదా మేల్కొని (జాగరూకుడై) ఉండువాడు.
- తమోగుణము లేనివాడు గనుక నిద్రకు వశం కానివాడు.
- శ్రీవేంకటాచలంలో ఉండి భక్తుల సాంగత్యాన్ని ఆనందించేవాడు.

ఓం ప్రజాగరాయ నమః

ప్ర (ఉపసర్గ). జాగృ - నిద్రాక్షయే - నిద్రించకుండా (మెలకువగా) ఉండుట. **ప్రకర్షేణ జాగర్తి ఇతి ప్రజాగరః.** విశేషముగా మేల్కొని ఉండువాడు ప్రజాగరుడు.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **రాత్రిం దివం ప్ర-జాగర్తి ఇతి ప్రజాగరః.**

రాత్రిం దినం ప్రజాగర్తి సస్యేష్విన కృషీవలః

భక్తేషు నితరాం యోऽసౌ ప్రజాగర ఇహోచ్యతే

రైతు తన పంటలను కాపాడుకోవడానికి రేయింబవళ్ళు ఎలా జాగ్రత్తగా (మెలకువగా) ఉంటాడో, అదే విధంగా పరమాత్మ కూడా తన భక్తులను రక్షించడానికి సర్వదా మేలుకొని ఉంటాడు (శ్రీకైవల్య సారధి). శ్రీ భట్టులు

ఇందుకు కఠోపనిషత్తు మంత్రాన్ని (5.8) ఉదాహరించారు. **య ఏషు సుప్తేషు జాగర్తి కామం కామం పురుషో నిర్మిమాణః**. జీవులు నిదురించే సనయంలో ఈ పరమపురుషుడు మేల్కొని యుండి తన ఇచ్ఛాశక్తిద్వారా సృష్టిని చేస్తున్నాడు.

శ్రీ కృష్ణన్ – మన అంతులేని కోర్కెలు తీర్చడానికి భగవంతుడు మనం నిదురించే సమయంలో తాను మెలకువగా ఉంటున్నాడు.

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ – మనం ఆదమరచి నిదురపోతాము. మనం క్షేమంగా నిదుర లేవడానికి భగవంతుని జాగరూకతయే కారణము.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **నిత్య ప్రబుద్ధ స్వరూపత్వాత్ జాగర్తి ఇతి ప్రజాగరః**. భగవానుడు నిత్యప్రబుద్ధ స్వరూపుడు. అనగా స్వభావసిద్ధంగానే జ్ఞానాన్ని పొందిఉన్నవాడు. మాయకు అతీతుడు. తమోగుణము ఆయన దరిచేరదు. కనుక ఆయన సదా జాగృతియందే ఉండును. అలా ప్రజాగరుడు.

శ్రీ రఘునాధ తీర్థ – **ప్రకాశేణ భక్తాన్ జాగ్రయతి-నిద్రరహితాన్ ముక్తా కరోతి ఇతి ప్రజాగరః**. భగవంతుడు భక్తులను మేల్కొలిపి ముక్తులను చేయును గనుక ఆయన ప్రజాగరుడు.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – ప్రజ-అగ-ర – ప్రజాగర. ప్రజ - సృష్టించువాడు. అగ - వేంకటాచలం కొండలలో నివసించువాడు. ర - రమతి - ఆనందించువాడు. **ప్రకర్షేణ జనయతి లోకాన్ ఇతి ప్రజా. అగేషు వెంకటాద్రి పర్వతేషు రమత ఇతి అగ-రః. ప్రజశ్చ అసౌ అగరశ్చ ఇతి ప్రజాగరః.** శ్రీ వేంకటాచలంవంటి పర్వతాలలో నివసిస్తూ తన భక్తుల సాన్నిహిత్యాన్ని అనుభవించి ఆనందించేవాడు ప్రజాగరుడు.

భూమి, వాయువు, అగ్ని, నీరు, ఆకాశము అనే పంచభూతములు ఎన్నడూ నిదురించవు. అలాగే ఆత్మ, సూర్యుడు, ప్రాణము వంటివి నిదురించవు. వీటన్నింటికీ అంతర్యామియై భగవంతుడు జీవుల మనుగడకోసం సదా జాగరూకుడై యున్నాడు.

954. ఊర్ధ్వగః

- అన్ని విధములుగా ఉన్నత ప్రమాణములు కలవాడు.
- జీవుల పరమగమ్యమైన శ్రీవైకుంఠమునకు దారి చూపువాడు.
- అందరికంటె ఉన్నతోన్నతుడు.

ఓం ఊర్ధ్వగాయ నమః

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **యోసౌ స్వభావస్తుంగః ఊర్ధ్వగః పరికీర్తితః.** స్వభావసిద్ధంగానే ఉన్నతమైనవాడు 'ఊర్ధ్వగః'. ఈ నామము ఇంతకు ముందు నామము 'ప్రజాగరః' లోని గుణమునకు పొడిగింపుగా శ్రీ భట్టులు వ్యాఖ్యానించారు. తన సృష్టిని రక్షించడం కోసం భగవానుడు నిద్రకూడా పోడు. కనుక 'ఊర్ధ్వగః'.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 10.8.8 – తన లక్ష్యాన్ని సాధించడంలో పెట్టే శ్రద్ధ విషయంలో ఆయనకెవరూ సాటి రారు. రక్షణే ఆయన లక్ష్యము.
తిరువైమొళి 1.1.1 – దివ్యమంగళ కళ్యాణ గుణములలో ఆయనకు సాటి లేరు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **సర్వేషామ్ ఉపరి తిష్ఠన్ ఊర్ధ్వగః.** అందరికంటె మహోన్నత స్థానమునందున్నవాడు 'ఊర్ధ్వగః'.

శ్రీ అనంతకృష్ణశాస్త్రి – మనలను శ్రీవైకుంఠమునకు తీసుకొని పోయేవాడు విష్ణువేనని ఈ నామము తెలుపుతున్నది.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **సర్వేషామ్ ఊర్ధ్వ స్థితిశాలిత్వాత్, సర్వతః శ్రేష్ఠత్వాత్ వా ఊర్ధ్వగః.** అన్ని విధములుగా అందరికంటె ఉన్నతమైనవాడు 'ఊర్ధ్వగః'. శరీరంలో జ్ఞానస్థానమైన మెదడు అన్ని అవయవాలకంటే పైన ఉండడాన్ని ఈ సందర్భంలో గమనించాలి.

955. సత్పథాచారః

- భక్తులు తనకు కైంకర్యము చేయుట అనే సన్మార్గములో ప్రవర్తింపజేసేవాడు.
- తన అవతారములయందు నిరంతరము సదాచారములను, ధర్మమును ఆచరించేవాడు.

ఓం సత్పథాచారాయ నమః

సత్ - మంచి. పథ - దారి. చర్ - గతౌ - వెళ్ళుట. ఆచార - ప్రవర్తన, నడవడిక.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **సత్పథే - స్వాభావిక దాస్యమార్గే, ఆచరణమ్ - తేషామ్ ప్రవర్తనమ్, అస్య ఇతి సత్పథాచారః.** భగవంతునకి దాస్యము చేయుట అనేది భక్తునకు స్వభావసిద్ధమైన సదాచారము. అలా భగవంతునకు కైంకర్యము చేయుట అనే మార్గంలో భక్తులను ప్రవర్తింపజేయువాడు సత్పథాచారుడు. ఇది ఆయన అవతార ప్రయోజనములలో ఒకటి. ఇందుకు శ్రీ భట్టులు గీత (9.33)నుండి ఉదాహరించారు.
అనిత్యమసుఖం లోకమిమం ప్రాప్య భజస్వ మామ్. ఈ మానవ శరీరము క్షణభంగురము. సుఖరహితము. ఐనను దుర్లభము. కనుక దీనిని పొంది నిరంతరము నన్నే భజింపుము.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ కూడా శ్రీ భట్టులవలెనే వ్యాఖ్యానించారు. **సత్పథే - సన్మార్గే, ఆచరయతి యోగ్యానితి సత్పథాచారః.**

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **సతామ్ పంథానః కర్మాణి సత్పథాః, తాన్ ఆచరతి ఇతి సత్పథాచారః.** తన అవతారములయందు భగవంతుడు సదాచారములను ఆచరించును గనుక సత్పథాచారుడు.

న మే పార్థాస్తి కర్తవ్యం త్రిషు లోకేషు కించన
నానవాప్తమవాప్తవ్యం వర్త ఏవ చ కర్మణి – గీత 3.22
ఓ అర్జున! ఈ ముల్లోకములయందును నాకు కర్తవ్యము అనునదియే లేదు. అట్లే నేను పొందదగిన వస్తువులలో ఏదియును నేను పొందనిదియు లేదు. ఐనను నేను కర్మలయందే ప్రవర్తిల్లుచున్నాను.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **సత్పథే ఆచారో యః సః సత్పథాచారః.** సన్మార్గములో చరించువాడు సత్పథాచారుడు.

956. ప్రాణదః

ప్రాణములను ఇచ్చువాడు. శక్తిని ఇచ్చువాడు. ఆత్మను ఉద్దీపింపజేయువాడు. చైతన్యమునకు కారకుడు. మృతుడైన పరీక్షిత్తును బ్రతికించినవాడు. అన్నింటికీ పరిపూర్ణతను ఇచ్చువాడు. దేవతలకు బలమునిచ్చువాడు. సాంసారికి భోగాసక్తులై చెడిపోయిన జ్ఞానులకు ఆత్మోజ్జీవనము ఇచ్చువాడు. చివరకు ప్రాణములను హరించి వానిని పరిశుద్ధము చేయువాడు. అందరికీ ఇంద్రియములను ఇచ్చువాడు. దుఃఖమును హరించువాడు.

ఓం ప్రాణదాయ నమః

ఈ నామము నాలుగుమార్లు వచ్చింది. శ్రీ భట్టుల పాఠం ప్రకారం ఇలా నాలుగు మార్లు వచ్చిన మరొక నామము 'నివృత్తాత్మా'.
8వ శ్లోకము . 66వ నామము – ప్రాణదః – **ఈశానః ప్రాణదః ప్రాణో జ్యేష్ఠః శ్రేష్ఠః ప్రజాపతిః**
35వ శ్లోకము . 323వ నామము – ప్రాణదః – **అచ్యుతః ప్రథితః ప్రాణః ప్రాణదో వాసవానుజః**
44వ శ్లోకము . 409వ నామము – ప్రాణదః – **వైకుంఠః పురుషః ప్రాణః ప్రాణదః ప్రణవః పృథుః**
102వ శ్లోకము . 965వ నామము – ప్రాణదః – **ఊర్ధ్వగః సత్పథాచారః ప్రాణదః ప్రణవః పణః**

అణ్ - ప్రాణనే - శ్వాసించుట, జీవించుట, కదలుట. ప్ర (ఉపసర్గ) - విశేషముగా. 'ప్రాణ' అనగా 'గాలి' అనే అర్థం ఉంది. ప్రాణ్యతే - జీవయతే అనేన ఇతి ప్రాణః - వాయుః. 'ప్రాణదః' నామంలో చివరి భాగమైన 'ద'కు అనేక అర్థాలున్నాయి. ద - దదాతి - ఇచ్చునది. దో - అవఖండయతి - ఖండించునది (**ద్యాతి - కాలాత్మనా**

అవఖండయతి - ప్రాణో మృత్యుః). దై - శోధనే - పరిశుద్ధము చేయునది (**ప్రాణానాన్ దాపయతి శోధయతి శుధ్యన్తివ**). దా - లవనే - నరుకుట (**ప్రాణాన్ దాతి లునాతి ఇతి ప్రాణదః**.)

క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే భగవంతుని కారణంగానే జీవులు శ్వాసిస్తాయి మరియు శ్వాస ఆపివేస్తాయి. 'ప్రాణదః' నామము సారాంశంగా శ్రీ వాసిష్ఠ చెప్పిన శ్లోకము –

ప్రాణాన్ దదాతి, కిము వా ద్యాతి, దాతి కిం వా
ప్రాణాన్ విశోధయతి, దాపయతి ఇతి కిం వా
సర్వత్ర సర్వవిధినా స హి విష్ణోరేకో
యః ప్రాణదోऽస్తి కథితః శ్రుతిభిః పురాణః

ప్రాణములను ఇచ్చువాడు ఆయనే. ప్రాణములను తీసికొనిపోవువాడు ఆయనే. ప్రాణములను పరిశుద్ధము చేయునది ఆయనే. ప్రాణములను ఉద్దీపింపజేయునది ఆయనే. ఆ శ్రీమహావిష్ణువే ప్రాణముల రూపంలో అన్నింటిలోనూ, అంతటా ఉన్నాడు. అట్టి పరమాత్ముని శ్రుతులు 'ప్రాణదః' అని కీర్తించుచున్నవి.

శ్రీ వాసిష్ఠ శ్రుతులనుండి మరికొన్ని ఉదాహరణలు చెప్పారు –
యజుర్వేదము 17.15 – **ప్రాణదా అపానదా వ్యానదా వర్చోదా వరి వో దాః అన్యాన్స్తే అస్మాత్తపన్తు హేతయః పావకో అస్మభ్యమ్ శివోభవ.**
అధర్వణ వేదము 4.35.5 – **యః ప్రాణదః ప్రాణదవాన్ బభూవ యస్మై లోకాః ధృతవంతః క్షరన్తి.**
అధర్వణ వేదము 11.4.11 – **ప్రాణో మృత్యుః తక్మా ప్రాణమ్ దేవా ఉపాసతే ప్రాణో హ సత్యవాదినమ్ ఉత్తమో లోక ఆదధత్.**

శ్రీ వాసిష్ఠ మరొక స్వతంత్ర వ్యాఖ్య కూడా చెప్పారు. ప్రా - పూరణే - నింపుట. **ప్రాణః - పూర్ణః, పూర్ణస్య దాతా ప్రాణదః.** అన్నింటికీ పూర్ణత్వమునిచ్చేవాడు ప్రాణదుడు. ఉదాహరణకు మన శరీరంలో అనేక ధాతువులు అంతటా వ్యాపించి ఉన్నాయి. కొన్ని మొక్కలకు ఏ భాగం కత్తిరించినా పాలు కారతాయి. భగవంతుడు జీవుల మనుగడకొరకు అనేక సదుపాయాలిస్తాడు.

'ప్రాణము' అనగా 'ప్రాణవాయువు' అనే అర్థంలో – **ప్రాణమ్ - జీవనమ్ దదాతి ఇతి ప్రాణదః.**

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య –

<u>8వ శ్లోకము. 66వ నామము. ప్రాణదః</u> – **అస్య ఐశ్వర్యస్య ప్రథమమ్ విషయమ్ ప్రాణమ్ దదాతి.** ఇక్కడ 'ప్రాణము' అనే శబ్దము 'బలము, శక్తి' అనే అర్థంలో వాడబడింది. తనయొక్క భక్తులకు తనను సేవించుకొనడానికి తగిన బలము, శక్తి ఇచ్చేవాడు ప్రాణదుడు. శ్రీ భట్టులు ప్రత్యేకంగా నిత్యసూరులు నిరంతరాయంగా భగవంతునికి కైంకర్యము చేసికోవడాన్ని ఉదాహరించారు. **సూరిభ్యః సదా దర్శన రూప**

స్వానుభవ పరిచరణానుకూల బలదః. నిత్యసూరులు భగవంతుని సేవించే శక్తి కలిగియుండడమే కాకుండా ఆయనను దర్శించుకొంటూ ఆయన రూపమును అనుభవించే భాగ్యము కలిగియున్నారు.

తైత్తరీయ యజుర్వేదము 4.1.8 – **య ఆత్మా-దాః బల-దాః.** అతడు ఆత్మను, బలమును ఇచ్చును.
బృహదారణ్యకోపనిషత్తు 4.1.8 – **సదైవ ప్రాణ ఆవిశతి.** సృష్టింపబడిన శరీరంలోకి ప్రాణవాయువులు పరమాత్మునితో కలిసి ప్రవేశిస్తాయి.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – మరొక అర్థంలో కూడా భగవంతుడు ప్రాణదుడు. తన నిజమైన భక్తులకు ఆయన తనను తానే వారికి ప్రసాధించి, వారి ఆనందమునకు కారణము అగును. తన భక్తులకు ఆయనే ప్రాణము.
ప్రాణాన్ - జీవనమ్ దదాతి భక్తేభ్యః ఆత్మాన్ దర్శయిత్వా ఇతి ప్రాణదః.

35వ శ్లోకము. 323వ నామము. ప్రాణదః – శ్రీ భట్టులు కూర్మావతారపరంగా వ్యాఖ్యానించిన నామములమధ్య ఈ 'ప్రాణదః' నామము ఉన్నది. ఇక్కడ కూడా 'ప్రాణ' అనగా 'బలము' అనే అర్థంలో శ్రీ భట్టులు వ్యాఖ్యానించారు.
మరుతాం బలదానాద్ధి సముద్రమథనే భృశమ్
ప్రాణదశ్చ సముద్దిష్ట కూర్మరూపతయా హి సః
క్షీరసాగర మథనం చేసేటప్పుడు తాను కూర్మరూపం ధరించి దేవతలకు ఎక్కువ బలాన్ని ఇచ్చినవాడు ప్రాణదుడు. అయితే భగవానుడు వారికి శక్తిని ఇచ్చి ఊరుకోలేదు. స్వయంగా శ్రీకూర్మరూపియై మందరగిరిని తన వీపుపై మోసి ఆ కార్యాన్ని విజయవంతం చేశాడు. అందయకే ఆయనను 'అనంత బల శక్తి'గా ధ్యానిస్తారు. ఓం అనంతబలశక్తయే నమః.

సవరనైలక్షయోజనముల వెడలుపై
కడుఁ గఠోరంబైన కర్పరమున
నదనైన బ్రహ్మాండమైన నాహారించు
ఘనతరంబగు ముఖగహ్వరంబు
సకల చరాచర జంతురాసుల నెల్ల
మ్రింగి లోఁగొనునట్టి మేటి కడుపు
విశ్వంబుపై వేఱు విశ్వంబు పైఁబడ్డ
నాఁగినఁ గదలనియట్టి కాళ్ళు

వెలికి లోనికిఁ జనుదెంచు విపులతుండ
మంబుజంబులఁ బోలెడి యక్షియుగము
సుందరంబుగ విష్ణుండు సురలతోడి

కూర్మి చెలువొంద నొక మహాకూర్మమయ్యె

కమఠంబై జలరాశిఁజొచ్చి లఘుముక్తాశుక్తి చందంబునన్

సమదద్రీంద్రమునెత్తె వాసుకి మహానాగంబుతో లీలతో

నమరేంద్రాదులు మౌళి కంపములతో నౌ నౌఁగదే బాపురే

కమలాక్షా! శరణంచు భూ దిశలు నాకాశంబునున్ మ్రోయఁగాన్ – పోతన. భాగవతము.

44వ శ్లోకము. 409వ నామము. ప్రాణదః – **ప్రసిద్ధానపి ప్రాణాన్ దదాతి ఇతి ప్రాణదః.** అందరికీ ప్రాణములను, చైతన్యమును ఇచ్చువాడు ప్రాణదుడు. శ్రీ భట్టులు రామాయణము అయోధ్యకాండ (59.4, 59.5)నుండి ఉదాహరించారు. శ్రీరాముని ఎడబాటువల్ల పూవులు, మొగ్గలు, చివుళ్ళు ఎండిపోయాయి. అడవిలో చెట్లన్నీ ఎండుటాకులతో మిగిలాయి. అలాగే శ్రీరాముడు సీతాసమేతుడై వనవాసంనుండి అయోధ్యకు తిరిగి వచ్చినపుడు ఋతువు కాకున్నా పూవులు, పళ్ళు పుష్కలంగా పూచాయి, కాచాయి.

102వ శ్లోకము. 956వ నామము. ప్రాణదః –

కాంతాది విషయ వ్యాప్తా నష్టాత్మభ్యః కృపావశాత్

సదాత్మోజ్జీవనం యోऽసౌ దదాతి ప్రాణదస్మృతః

పరమేశ్వరుడు కడు కరుణామయుడు. కనుక క్షుద్రమైన సాంసారిక భోగాసక్తులై పతనమైనవారికి ఆత్మోజ్జీవన మార్గమును ప్రసాదించేవాడు ప్రాణదుడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య –

8వ శ్లోకములో. ప్రాణదః

(1) **ప్రాణాన్ దదాతిశ్చేష్టయతి ఇతి ప్రాణదః.** ప్రాణులకు ప్రాణశక్తిని ఇచ్చువాడు ప్రాణదుడు. **కోహ్యేవాన్యాత్ కః ప్రాణ్యాత్.** (ఇది లేకుండా) ఎవరు బ్రతుకగలరు? ఎవరు శ్వాసించగలరు? (తైత్తరీయ 2.7)

(2) **ప్రాణాన్ కాలాత్మనా ద్యాతి - ఖండయతి, ప్రాణాన్ దాయతి (దాపయతి) - శోధయతి వా, ప్రాణాన్ దాతి లునాతి ఇతి వా ప్రాణదః.** కాలుని (మృత్యువు) రూపంలో ప్రాణములు హరించువాడు, ప్రాణములను శోధించు (పరిశుద్ధపరచు) వాడు, దుష్ట (అసుర) ప్రాణులను నాశనము చేయువాడు ప్రాణదుడు.

44వ శ్లోకములో. ప్రాణదః – **సృష్ట్యాదౌ సర్వప్రాణినామ్ అంతర్యామితయా ప్రాణాన్ దదాతి ఇతి ప్రాణదః, ద్యాతి - ఖండయతి ప్రాణినామ్ ప్రాణాన్ ప్రళయకాల ఇతి వా ప్రాణదః.** సృష్టి సమయంలో సర్వభూతములకు ప్రాణములను ఇచ్చువాడును, మరియు ప్రళయకాలమున భూతముల ప్రాణశక్తులను ఖండించు (హరించు) వాడు ప్రాణదుడు.

35వ శ్లోకములో. ప్రాణదః – **సురాణామ్ అసురాణామ్ యథాసంఖ్యమ్ ప్రాణమ్ దదాతి ద్యాతి వా ఇతి ప్రాణదః.** సురులకు (దేవతలకు) ప్రాణములను ఇచ్చువాడు, అసురులకు (రాక్షసులకు) ప్రాణములను అంతము చేయువాడు ప్రాణదుడు.

102వ శ్లోకములో. ప్రాణదః – **మృతాన్ పరీక్షిత్ ప్రభృతీన్ జీవయన్ ప్రాణదః.** పరీక్షిత్తువంటివారిని బ్రతికించినవాడు ప్రాణదుడు. (శ్రీకృష్ణుడు గురుదక్షిణగా సాందీపని కుమారుని యమలోకంనుండి తెచ్చిన విషయాన్ని కూడా స్మరించుకొనవచ్చును).

నాలుగు మార్లు వచ్చిన ఈ నామమును శ్రీ శంకరులు, శ్రీ భట్టులు కూడా పునరుక్తి లేకుండా వ్యాఖ్యానించిన విధానాన్ని మనం గమనింపవచ్చును.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి –
అప్యహమ్ జీవితమ్ జహ్యామ్ త్వామ్ వాసీతే సలక్ష్మణామ్
న తు ప్రతిజ్ఞామ్ సంశ్రుత్య బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషతః – రామాయణం. అరణ్యకాండ 10.19
శ్రీరాముడు సీతమ్మతో ఇలా అన్నాడు. నేను విశేషంగా బ్రాహ్మణులకు ఇచ్చిన వచనాన్ని పాలించడంకోసం నా ప్రాణాలనూ, చివరికి నీవి మరియు లక్ష్మణుని ప్రాణాలనూ కూడా లెక్కచేయను.

మరికొన్ని వ్యాఖ్యలు – శ్రీ టి. రాఘవేంద్రన్ రచించిన పుస్తకంనుండి –

ప్రాణాన్ ఇంద్రియాణి దదాతి ఇతి ప్రాణదః. అందరికీ ఇంద్రియాలను ఇచ్చి వానిని పనిచేయించేవాడు ప్రాణదుడు.

ప్రాణాన్ ఇంద్రియాణి ద్యాతి ఖండయతి ఇతి ప్రాణదః. సాత్వికులైనవారికి ఇంద్రియభోగములపైని అనురక్తిని హరించేవాడు ప్రాణదుడు.

ప్రకర్షేణ అణమ్ సుఖవిరుద్ధ దుఃఖమ్ ద్యాతి ఖండయతి ఇతి ప్రాణదః. (ణః - సుఖమ్. తద్విరుద్ధాత్ అణః - శోకః, ప్రకర్షేణ తమ్ ద్యాతి - ఖండయతి ఇతి ప్రాణదః.). సుఖమునకు భంగము కలిగించే దుఃఖమును నాశనము చేయువాడు ప్రాణదుడు.

957. ప్రణవః

- భక్తులు తనకు ప్రేమతో ప్రణమిల్లునట్లు (వశమగునట్లు) చేయువాడు.
- ఓంకార స్వరూపుడు.
- భక్తులు ఆయనను స్తుతించెదరు (ప్రణుతింతురు).
- జగత్తును క్రమవిధానంలో ఉంచేవాడు.

- వేదములు ఆయనకు ప్రణమిల్లును.

- అందరిచే ప్రణామములు అందుకొనువాడు.

ఓం ప్రణవాయ నమః

44వ శ్లోకంలో 410వ నామమునకు 'ప్రణవః' అనీ, 'ప్రణమః' అనీ రెండు పాఠాలున్నాయి.

44వ శ్లోకము. 410వ నామము. ప్రణవః / ప్రణమః – **వైకుంఠః పురుషః ప్రాణః ప్రాణదః ప్రణవః పృథుః** లేదా **వైకుంఠః పురుషః ప్రాణః ప్రాణదః ప్రణమః పృథుః**

102వ శ్లోకము. 957వ నామము. ప్రణవః – **ఊర్ధ్వగః సత్పథాచారః ప్రాణదః ప్రణవః పణః**

శ్రీ వాసిష్ఠ పదవివరణ – ప్ర (ప్రత్యయము) - విశేషమైన. ణు - స్తుతౌ - మెచ్చుకొనుట, స్తుతించుట. **ప్రణౌతి ఇతి ప్రణవః, ప్రణమయతి ఇతి వా.** స్తుతింపబడువాడు, పూజింపబడువాడు 'ప్రణవః'. 'భూ' శబ్దం 'భవ్' అయినట్లే, 'ణు' శబ్దం 'ణవ్' అవుతుంది (పాణిని సూత్రం 3.3.57 – ఋదోరప్). ప్ర+ణవ్ – ప్రణవ. 'న' అనే ధాతువు ఆధారంగా కొన్ని వివరణలున్నాయి. వాటిలో పాణిని సూత్రము 8.4.14 – **ఉపసర్గాత్ అసమాసేఽపి ణోపదేశస్య** – ప్రకారం 'న' శబ్దం 'ణ'గా మారుతుంది.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **ప్రణవేన ఈదృశ సంబంధమ్ ఉద్బోధ్య, 'మామ్ నమస్కురు' ఇతి స్వ-చరణారవిందయోః తాన్ ప్రణమయతి.** పవిత్రమైన ప్రణవమంత్రము ద్వారా భగవంతుడు 'మామ్ నమస్కురు' అని బోధించి, తన భక్తులను తన పాదారవిందములకు ప్రణమిల్లేలా చేసేవాడు. ఇది భక్తులకు, భగవంతునికి ఉన్న నిజమైన సంబంధము.

ఆత్మోజ్జీవన సంబంధ ఉద్బోధ ప్రణవేనవై
పాదారవిందమోస్తాస్యః ప్రణామయతి నిత్యశః
ప్రణదన్న సమాఖ్యాతః సప్తార్ణో మోక్షదోమనుః
ప్రణవోపదేశంనుండి ఆత్మోజ్జీవనం వరకు కావలసిన నవవిధ సంబంధం జ్ఞానమును పుట్టించి, వారిని ఎల్లపుడు తన పాదాక్రాంతులుగ చేసికొన్నవాడు 'ప్రణవః' ఈ నామము సప్తాక్షరీ మంత్రము. ముక్తిప్రదము. ఓం ప్రణవాయ నమః. (శ్రీకైవల్య సారధి).

యోగసూత్రము 1.27 – **తస్య వాచకః ప్రణవః.** మాటలలో భగవంతుని స్వరూపము ప్రణవము. ఈ మంత్రమును తెలిసికొన్నట్లయితే భగవంతుని తెలిసికొనవచ్చును. ప్రణవ మంత్రము 'అ', 'ఉ', 'మ' అనే మూడు శబ్దముల కలయిక అయిన 'ఓం'. ఈ మంత్రముయొక్క అర్థమును గురుముఖముగా తెలిసికొనవలెను. జీవాత్మకు, పరమాత్మకు ఉన్న అనుబంధమును ఈ మంత్రము తెలుపును.

ఈ 'ప్రణవః' నామమునకు శ్రీ ఎమ్.వి. రామానుజాచార్య వివరణ – భగవంతునికి, జీవాత్మలకు అనాదిగా ఉన్న సంబంధాన్ని భగవంతుడు జీవులకు తెలియజేస్తాడు. అయితే జీవులు అది కోరుకొని, అందుకొని, అర్థం చేసుకోవాలి. జీవాత్మ, పరమాత్మల సంబంధము ప్రణవ మంత్రంలో నిక్షిప్తమై యున్నది.

మన్మనాభవ మద్భక్తో మద్యాజీ మాం నమస్కురు
మామేవైష్యసి సత్యం తే ప్రతిజానే ప్రియోऽసి మే – గీత 18.65
ఓ అర్జునా! నీవు నాందే మనస్సును నిలుపుము. నా భక్తుడవు కమ్ము. నన్నే సేవించుము. నాకు ప్రణమిల్లుము. ఇట్లు చేయుటవలన నన్నే పొందగలవు. ఇది ప్రతిజ్ఞాపూర్వకముగా నేను చెప్పుచున్న మాట. ఏలనన నీవు నాకు అత్యంత ప్రియుడు.

'**మామ్ నమస్కురు**' – నాకే ప్రణమిల్లుము – అని భగవంతుడు చేసిన ఉపదేశమును మరింతగా అర్థం చేసుకోవడానికి భగవద్రామానుజులు ఈ శ్లోకానికి వ్రాసిన భాష్యాన్ని పరిశీలించుదాము.

'**మద్-భక్తః భవ**' – **అత్యర్థమ్ మమ ప్రియః అత్యర్థమత్ ప్రియత్వేన చ నిరతిశయమ్ ప్రియామ్ స్మృతి సంతతిమ్ కురుష్వ ఇత్యర్థః.** నీ మనసును నాపై నిలుపుము. నా భక్తుడవు కమ్ము. నేను నీకు అత్యంత ప్రియుడను అయ్యేలా ప్రవర్తించుము. ప్రియాతి ప్రియుడనైన న్ను ధ్యానించుము. అనగా సాటిలేని ప్రేమను నాపై చూపుము. అని అర్థము. శ్రీ రామానుజులు తమ వ్యాఖ్యలో 'ప్రియమ్' అనే పదాన్ని మూడుమారులు ఉపయోగించిన వైనాన్ని ప్రత్యేకంగా గమనించాలి. భగవంతునికి, మనకు ఉన్న సంబంధంయొక్క తత్వము 'ప్రియము'. భగవంతునికి మనపైనున్న అవ్యాజమైన ప్రేమ మరియు కరుణ కారణంగా మనము ఆయనకు ప్రణమిల్లి, ఆయనకు శరణాగతులం కావాలి. అప్పుడు మనలను తప్పక ఉద్ధరిస్తాడని ఆయన చెబుతున్నాడు.

'**మద్-యాజీ భవ**' – **తత్రాపి మద్భక్త ఇతి అనుషజ్యతే, యజనమ్ పూజనమ్ అత్యర్థ ప్రియమద్ ఆరాధన భవ, ఆరాధనమ్ హి పరిపూర్ణ శేషవృత్తిః.** నన్ను పూజించువాడవు (యాజీ) కమ్ము. ఇక్కడ కూడా 'నా భక్తుడవు కమ్ము' అన్న అర్థం తీసుకోవచ్చును. యజ్ఞము కూడా పూజయే. అనగా నీకు అత్యంత ప్రియమైనవానిగా నన్ను పూజింపుము. ఆరాధనము (పూజ) భగవంతునికి పరిపూర్ణ దాస్యము. మళ్ళీ ఇక్కడ 'అత్యర్థ ప్రియమ్' అనే మాటలను గమనించాలి. 'ప్రేమతో' (భయంతో కాదు) భగవంతుని ఆరాధించాలని భగవంతుడే చెబుతున్నాడు.

'**మామ్ నమస్కురు**' – **నమో నమనమ్ మయి అతిమాత్ర ప్రహ్వీ. భావమ్ అత్యర్థ ప్రియమ్ కురు ఇత్యర్థః.** నాకు ప్రమాణము చేయుము. అనగా ప్రేమతో నా ముందు మోకరిల్లుము. అని అర్థము. ఇక్కడ మళ్ళీ 'అత్యర్థ ప్రియమ్ కురు' అని వ్రాశారు. అనగా ప్రేమతో నమస్కరించాలి.

అలా తనకు ప్రేమతో శరణాగతులైనవారికి భగవానుడిలా చెప్పాడు. **మామ్ ఏవ ఏష్యసి, సత్యమ్ తే ప్రతిజానే.** నేను ప్రతిజ్ఞ చేసి నిజం చెబుతున్నాను. నీవు నన్నే పొందుతావు. ఇక్కడితో భగవానుడు ఆగలేదు. '**ప్రియోऽసి మే**' నీవు నాకు ప్రియమైనవాడవు. అని అన్నాడు. అనగా భగవంతుడు తనను ప్రేమతో అర్చించాలని చెప్పడమే కాదు. ఆయనకు మనకు మధ్య ప్రేమ అనే దృఢమైన బంధం ఉంది. ఇంకోచోట (గీత 7.17లో) భగవానుడిలా చెప్పాడు – జ్ఞాని నాకు అత్యంత ప్రియమైనవాడు. అతడు నన్నే పొందుతాడు.

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ – ఈ గీతా శ్లోకాన్ని '**మన్మనా ఏవ భవ**' (నన్నే ధ్యానించుము), '**మద్భక్త ఏవ భవ**' (నాకే భక్తుడవు కమ్ము), '**మద్యాజీ ఏవ భవ**', '**మామ్ ఏవ నమస్కురు**', '**మామ్ ఏవ ఏష్యసి**' – నన్నే పూజించుము, నాకే నమస్కరించుము, నన్నే నిస్సందేహంగా పొందెదవు – అని అర్థం చేసుకోవాలి.

శ్రీ భట్టులు 'అథర్వ శిరస్' నుండి కూడా ఉదాహరించారు. **ప్రాణాన్ సర్వాన్ పరమాత్మని ప్రణమయతి, ఏతస్మాత్ ప్రణవః.** అన్ని జీవులు పరమాత్మునికి ప్రణామం చేసేలా చేయునది ప్రణవ మంత్రము. (అందుకే ప్రణవ మంత్రం తెలిసినవారు భగవంతునికి ప్రణామం చేయుటయే మహద్భాగ్యంగా భావిస్తారు.)

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య –

44వ శ్లోకములో 'ప్రణవః' – **ప్రణౌతి ఇతి ప్రణవః.** స్తుతింపబడేవాడు 'ప్రణవః'. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు సనత్కుమారీయమునుండి ఉదాహరించారు. **ప్రణమంతీహ యమ్ వేదాః తస్మాత్ ప్రణవ ఉచ్యతే.** వేదములు ఆయనకు ప్రణమిల్లును. కనుక ఆయనను 'ప్రణవః' అన్నారు.

102వ శ్లోకములో 'ప్రణవః' – **ప్రణవో నామ పరమాత్మనో వాచక ఓంకారః తత్ అభేదోపచారేణ అయమ్ ప్రణవః.** ప్రణవము అనగా పరమాత్మవాచకమగు ఓంకారము. పరమాత్మకును, ఓంకారమునకును భేదము లేదు. కనుక ఆయన 'ప్రణవః'.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **ప్రకర్షేణ నూయతే స్తూయతే సద్భిః ఇతి ప్రణవః.** సజ్జనులైన భక్తులు ఆయనను విశేషంగా స్తుతింతురు, పూజింతురు. కనుక ఆయన 'ప్రణవః'.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – **ప్రకర్షేణ నయతి ఇతి ప్రణవః.** విష్ణువు సకల జగత్తును చక్కగా క్రమబద్ధంగా ఉంచును. కనుక ఆయన 'ప్రణవః'.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – **నిత్యనూతనత్వాత్ ప్రణవః.** (ప్ర-నవ-ప్రణవ. **ప్రకర్షేణ నూతనత్వాత్ ప్రణవః**). నిత్యనూతనుడు గనుక 'ప్రణవః'.

శ్రీ రాఘవేంద్రన్ మరికొన్ని అర్థాలు చెప్పారు –

ప్రణమన్తి ఇహ యమ్ వేదాః తస్మాత్ ప్రణవః ఉచ్యతే – సనత్కుమారీయము. సకల వేదములు ఆయనకు ప్రణమిల్లును గనుక ఆయనను ‘ప్రణవః’ అంటారు.

రసోఽహమప్సు కౌంతేయ ప్రభాస్మి శశిసూర్యయోః
ప్రణవః సర్వ వేదేషు శబ్దః ఖే పౌరుషమ్ నృషు – గీత 7.8
ఓ అర్జునా! జలములలో రసతన్మాత్రను నేనే. సూర్య చంద్రులలో కాంతిని నేనే. వేదములన్నింటిలోను ఓంకారమును, ఆకాశమునందు శబ్దమును, పురుషులందు పౌరుషమును నేనే.

శ్రీ వాసిష్ఠ శ్రుతులనుండి చెప్పిన కొన్ని ఉదాహరణలు –

కఠోపనిషత్తు 2.15, 2.16, 2.17
సర్వే వేదా యత్పదమ్ ఆమనన్తి తపాంసి సర్వాణి చ యద్వదన్తి
యదిచ్ఛన్తో బ్రహ్మచర్యమ్ చరన్తి తత్తే పదమ్ సంగ్రహేణ బ్రవీమి యోమిత్యేతత్
ఏతత్ ధ్యేవాక్షరమ్ బ్రహ్మ స్తద్ధ్యేవాక్షరమ్ పరమ్
ఏతద్ ధ్యేవాక్షరమ్ జ్ఞాత్వా యో యదిచ్ఛన్తి తస్య తత్
ఏతద్ ఆలంబనమ్ శ్రేష్ఠమ్ ఏతద్ ఆలంబనమ్ పరమ్
ఏతద్ ఆలంబనమ్ జ్ఞాత్వాద్లోకే మహీయతే
సకల వేదములు, అరణ్యకములు, ఉపనిషత్తులు చెప్పేది, బ్రహ్మచర్య వ్రతమునకు లక్ష్యమైనది అయిన పరమపదము గురించి చెబుతాను. అదే ‘ఓం’. అదే పరబ్రహ్మము. దానిని ధ్యానిస్తే అన్ని కోరికలు ఈడేరుతాయి. అదే అన్నింటికంటె గొప్ప ఆలంబనము (ఆధారము). దానిని గురించి తెలిసినవాడు బ్రహ్మలోకంలో గౌరవం పొందుతాడు.

యజుర్వేదము 3.13 – **విశ్వేదేవాస ఇహ మాదయన్త ఓమ్ ప్రతిష్ఠ.**
యజుర్వేదము 40.15 – **ఓమ్ క్రతో స్మర క్లీవే స్మర కృతమ్ స్మర.**
యజుర్వేదము 40.17 – **ఓమ్ ఖమ్ బ్రహ్మ.**
ఋగ్వేదము 1.164.9 – **ఋచో అక్షరే పరమే వ్యోమాన్ అస్మిన్ దేవా అధివిశ్వే నిషేదుః.**

ప్రణవమంత్రముయొక్క అర్థాన్ని తెలుసుకొని, ఆ మంత్రాన్ని ధ్యానించి, సిద్ధిని పొందితే, మనకు, శ్రీమహావిష్ణు పరమాత్మకు ఉన్న నిత్య సంబంధం మనకు అవగతమవుతుంది. ఇది ప్రణవమంత్రముయొక్క ప్రాముఖ్యత.

958. పణః

- శేష శేషీ బంధము (భగవంతుడు ప్రభువు, ఆయనకు భక్తులు దాసులు)ను తారుమారు చేసి తాను తన భక్తులకు దాసునిగా వ్యవహరించేవాడు.

- వివిధ దేవతలకు అంతర్యామియై, వారికి అర్పించినవానిని స్వీకరించి, అందుకు ఫలములుగా భక్తులకు కామితార్థములను ప్రసాదించేవాడు.
- ప్రపంచములో సదా రూపములను (వస్తువులు, జీవులను) మరియు వానికి తగు పేర్లను సూచిస్తూ సదా కార్యశీలియై ఉండేవాడు.
- మానవులాచరించు కర్మలను పణము (మూల్యము)గా స్వీకరించి, వానికి తగిన రీతిలో ఫలములను ప్రసాదించువాడు.
- జగత్తులోని సకల వ్యవస్థలను, క్రియలను సక్రమముగా నడుపువాడు.
- వివిధ దేవతలకు తగు విధులను ఏర్పరచి వారి కార్యములను నియంత్రించువాడు.

ఓం పణాయ నమః

'పణ' శబ్దమునకు రెండు అర్థములున్నాయి. (1) పణ - వ్యవహారే - క్రయ విక్రయ కార్యములు, తగు మూల్యము చెల్లించుట. (2) పణ - స్తుతౌ - కీర్తించుట. ఎక్కువమంది 'పణము' అనగా 'మూల్యము' అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ, శ్రీ సత్యసంధతీర్థ గార్లు 'స్తుతించుట' అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. **వ్యవహరతి, వ్యవహారయతి వా విశ్వమ్ సః పణః.** జగత్తులోని సకల కార్యములను ఆచరించువాడు లేదా ఆచరింపజేసేవాడు 'పణః'. ('అపణ' అనగా క్రయ విక్రయ వ్యవహారములు జరిగే వ్యాపారస్థలము. ఇక్కడ జరిగే వ్యాపారము ఏమిటి అనే విషయంలో వివిధ వ్యాఖ్యాతల అనుభవాలను మనం గమనింపవచ్చును.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – శేషశేషి భావము (ప్రభువు - దాసుల మధ్య సంబంధము) భగవంతునికి, భక్తులకు మధ్యనుండే సహజ తత్వము. అయితే ఒకోమారు భగవంతుడు ఈ సంబంధమును తారుమారు చేసి, అనగా ఇచ్చి పుచ్చుకొని, తానే తన భక్తునికి దాసునిగా వ్యవహరించును. అనగా ప్రభుత్వమును పణముగానొసగి, అందుకు ప్రతిఫలముగా దాస్యత్వమును స్వీకరించును. **ఏవమ్ తేషామ్ స్వామ్య - దాస్య వ్యతిహారేణ వ్యవహరతి ఇతి పణః.** 'వ్యతిహారేణ' అనగా 'తారుమారు చేయడం ద్వారా'. ఇలా భగవంతునికి, భక్తునికి మధ్యనుండే సంబంధము తారుమారు కావడమే ఇక్కడ జరిగే వాణిజ్య వ్యాపారము.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – శ్రీ తిరుమళిశయాళ్వారు వృత్తాంతములో ఈ గుణమే గోచరిస్తుంది. అందువలననే శ్రీ తిరుమళిశయాళ్వారును 'తిరుమశయిప్పిరాన్' అనీ, తిరుక్కుడంతై ప్రభువు ఆరావముధన్ ను 'శ్రీ ఆరావముధాళ్వారు' అనీ అన్నారు.

గీత 7.18లో ఈ వ్యవహారం సూచన ఉంది.

ఉదారాః సర్వ ఏవైతే జ్ఞానీత్వాత్మైవ మే మతమ్
ఆస్థితః స హి యుక్తాత్మా మామేవానుత్తమాం గతిమ్

ఈ చతుర్విధ భక్తులందరును ఉదారులే (అనగా భగవంతునియందు విశ్వాసమునుంచి, ఎల్లప్పుడును అతనినే సేవించుచు ఉండువారు). కాని జ్ఞానియైనవాడు నా స్వరూపమే. ఇది నా అభిప్రాయము. ఏలనన అట్టి భక్తుడు తన మనస్సును, బుద్ధిని నాయందే స్థిరముగానుండి, నన్నే పరమప్రాప్యునిగా భావించును. ఈ విధముగా అతడు నాయందే స్థితుడు.

ఈ శ్లోకమునకు భగవద్రామానుజుల వ్యాఖ్యానము – **అయమ్ మయా వినా ఆత్మధారణ అసంభావనయా మామేవ అనుత్తమమ్ ప్రాప్యమ్ ఆస్థితః, అతః తేన వినా మమ అపి ఆత్మధారణమ్ న సంభవతి, తతో మమ అప ఆత్మా హి సః.** ఈ జ్ఞాని నా ఆధారము లేకుండా తాను ఉండలేడు, మరియు అతని ఆధారము లేకుండా నేను ఉండలేను. కనుక అతనే నేను.

శ్రీ వాసిష్ఠ – మరొక విధమైన వ్యాపార వ్యవహారము. మనము వివిధ దేవతలకు యజ్ఞములలో హవిస్సులను అర్పిస్తాము. ఆయా దేవతలు ఆ పణమును గ్రహించి మనకు కామితార్థములిస్తారు. ఆయా దేవతల అంతర్యామి శ్రీమన్నారాయణుడే.

యో అగ్ని షోమా హవిషా సపర్యాత్ దైవద్రీచా మనసా యో ఘృతేణ
తస్య వ్రతమ్ రక్షతమ్ పాతమమ్ హసో విశేజనాయ మహి శర్మయచ్ఛతమ్ – ఋగ్వేదము 1.93.8
నేను, మరియు హవిస్సులతో ఎవరు అగ్నిని, సోముని సేవిస్తారో, వారికి ఆ అగ్ని, సోముడు, యాగరక్షణను, కష్టముల నివారణను, గొప్ప వైభవమును ప్రసాదిస్తారు.

ఋగ్వేదము 1.1.2 – **అగ్నిః పూర్వేభిః ఋషిభిః ఈద్యో నూతనైరుత సదేవామ్ ఏహ వక్షతి.** పూర్వ ఋషుల వలెనే ప్రస్తుత జనులు అగ్నిని స్తుతించాలి. ఆ అగ్ని దేవతలను భూమికి కొనివచ్చును.

ఋగ్వేదము 1.189.1 – **అగ్నేనయ సుపథా రాయే.** సమస్త సదాచారములను ఎఱిగిన అగ్నిదేవుడు మనకు సంపదలను ఇచ్చుగాక.

దవాన్ భావయతానేన తే దేవా భావయంతు వః
పరస్పరం భాయవంతః శ్రేయః పరమవాప్స్యథ – గీత 3.11
ఇష్టాన్ భోగాన్ హి వో దేవా దాస్యంతే యజ్ఞ భావితాః
తైర్దత్తానప్రదాయైభ్యో యో భుంక్తేస్తేన ఏవ సః – గీత 3.12
ఈ యజ్ఞములద్వారా మీరు దేవతలను తృప్తి పఱచుడు. మఱియు ఆ దేవతలు మిమ్ములను అనుగ్రహింతురు. నిస్వార్థ భావముతో మీరు పరస్పరము సంతృప్తి పఱచుకొనుచు పరమశ్రేయస్సును పొందగలరు. యజ్ఞములద్వారా సంతృప్తి పొందిన దేవతలు మీకు (మానవులకు) అయాచితముగనే

ఇష్టములైన భోగములను ప్రసాదించెదరు. ఈ విధముగ దేవతలచే అనుగ్రహింపబడిన ఈ భోగములను ఆ దేవతలకు నివేదన చేయక తానే అనుభవించువాడు నిజముగా దొంగయే.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – భగవంతుడు జగత్తులో అనేక రూపాలను, వాని పేర్లను (వాని కర్మానుసారము?) సృజిస్తున్నాడు. ఇదే భగవంతుడు చేసే వాణిజ్యము. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు తైత్తరీయోపనిషత్తు (3.12)నుండి ఉదాహరించారు. **సర్వాణి రూపాణి విచిత్య ధీరః నామాని కృత్వాఽభివదన్ యదాస్తే.** సర్వజ్ఞుడైన ఆ పరమేశ్వరుడు అనేక రూపములను సృష్టించి వానికి తగు పేర్లు పెడుతూంటాడు.

శ్రీ శంకరులు చెప్పిన మరొక అర్థము – **పుణ్యాణి సర్వాణి కర్మాణి పణమ్ సంగ్రహ్య అధికారిభ్యః తత్ఫలమ్ ప్రయచ్ఛతి ఇతి లక్ష్యణా పణః.** భగవంతుడు జీవులు చేసిన పుణ్యకర్మలను ప్రోగుచేసి, వానిని పణము (మూల్యము)గా గ్రహించి, వారికి తగినరీతి ఫలములు ప్రసాదించును. ఈ గుణమువల్ల ఆయనకు 'పణః' అనే పేరు వచ్చింది.

శ్రీ రాధాకృష్ణమూర్తి – మనం చెల్లించిన మూల్యం (పణం) ప్రకారం భగవంతుడు ఫలాన్ని ఇస్తాడు. ఇలా ధర్మమార్గమునకు సుఖము, అధర్మమార్గమునకు దుఃఖము లభిస్తాయి.

శ్రీ చిన్మయానంద – భగవంతుడు జగత్తుకు సర్వాధికారి అని ఈ 'పణః' నామము సూచించుచున్నది. ప్రతికార్యమునకు ఆయన తగు ఫలితమునిచ్చును. ఇలా సృష్టిలో సకల కార్యములు క్రమవిధానంలో జరుగుతున్నాయి.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – పణ్ - స్తుతౌ - కీర్తించుట. **పణ్యతే స్తూయతే సత్త్వగుణవద్భిః ఇతి పణః.** సత్త్వగుణము మెండుగా కలిగినవారు భగవంతుని స్తుతించెదరు. కనుక ఆయన 'పణః'. శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ కూడా ఇలాంటి అర్థమే చెప్పారు. **పణ్యతే జనైః స్తూయతే ఇతి పణః.**

శ్రీ రఘునాథ తీర్థ – **పణ్యతి దేవాన్ వ్యవహారేషు ప్రవర్తయతి ఇతి పణః.** దేవతలకు తగు విధులనేర్పరచి, వారిచే తగువిధంగా వ్యవహరింపజేయువాడు 'పణః'. ఇక్కడ భగవంతుని వాణిజ్యము మరొక కోణంలో చెప్పబడింది.

(1) శ్రీ నరసింహన్ కృష్ణమాచారి ఆంగ్ల రచనకు ఇది తెలుగు అనువాదము.

(2) భగవద్గీత శ్లోకముల తాత్పర్యము గీతాప్రెస్, గోరఖపూర్ ప్రచురణనుండి.

ప్రమాణం ప్రాణనిలయః ప్రాణభృత్ ప్రాణజీవనః |
తత్త్వం తత్త్వవిదేకాత్మా జన్మమృత్యుజరాతిగః || (103)

959. ప్రమాణమ్

- సకల ధర్మములకు, జ్ఞానమునకు, శాస్త్రములకును మౌలికమయిన ఋజువు, ఆధారము.

- కృతయుగంలోని జీవులకు మంచిచెడులు తెలియజేసి, స్థిరమైన ఏర్పాట్లు (ప్రమాణములు) సిద్ధము చేసినవాడు.

- వేదముల అర్థాన్ని నిస్సంశయంగా, యథాతథంగా ఉపదేశించి, వానియందు విశ్వాసము కలుగజేయువాడు.

- జ్ఞానస్వరూపుడు.

- సృష్టికి ముందే సమస్త విశ్వముయొక్క రూపగుణాదులను నిర్ణయము చేసినవాడు.

- పరబ్రహ్మమును గురించి తెలియజేయువాడు.

- బ్రహ్మాదులచే పూజింపబడువాడు.

- త్రివిక్రమావతారమునందు బ్రహ్మాండమైన ఆకారము (పరిమాణము) కలవాడు.

- సదా సత్యమునే చెప్పువాడు.

ఓం ప్రమాణాయ నమః

46వ శ్లోకము. 429వ నామము. ప్రమాణమ్ – **విస్తారః స్థావరస్థాణుః ప్రమాణం బీజమవ్యయం**

103వ శ్లోకము. 959వ నామము. ప్రమాణమ్ – **ప్రమాణం ప్రాణనిలయః ప్రాణభృత్ ప్రాణజీవనః**

మాంగ్ - మానే - కొలుచుట, పోల్చుట, చూపుట. ప్ర (ఉపసర్గ). **ప్రకృష్టమ్ మానమ్ ప్రమాణమ్.** ఉన్నతమైన కొలమానము, ఋజువు ప్రమాణము.

46వ శ్లోకంలోని 429వ నామము 'ప్రమాణమ్'ను శ్రీ భట్టులు (422నుండి 436 వరకు నామములను) కల్క్యావతారపరంగా వ్యాఖ్యానించారు. ఇక్కడ ప్రమాణము అనగా 'వ్యవస్థాపన' అన్న అర్థంలో శ్రీ భట్టులు వ్యాఖ్యానించారు. **అథ కార్త యుగానామ్ హితాహితయోః ప్రమాణమ్.** కలియుగం అంతమై కృతయుగం వచ్చినాక, కృతయుగంలో జీవులకు మంచి చెడులు తెలియజేసే స్థిరమైన ఏర్పాట్లు చేసినవాడు. భగవంతుని శక్తివల్లనే మనకు అవగాహన, జ్ఞానము కలుగుతున్నాయి. కనుక ఆయన తెలియజేసినట్లు నడచుకొనుటయే ఉత్తమవిధానము.

959వ నామము. ప్రమాణమ్ – **ఏవమ్ నిస్సంశయ విపర్యయ వేదరహస్య పరమార్థ ప్రత్యాయకత్వాత్ ప్రమాణమ్.** భగవానుడు వేదముల పరమార్థమును ఏమాత్రం సంశయం లేకుండానూ, వక్రీకరించకుండానూ, తెలియజేయును గనుక ఆయన 'ప్రమాణము'. అంతే గాదు. ఆయనే ప్రమేయము కూడాను (సాధించవలసిన లక్ష్యము).

పరమార్థ త్రయీసార ప్రత్యాయకతయా స్వయం
ప్రమాణమితి విఖ్యాతః సప్తార్ణో మనురుత్తమః

తన భక్తులకు వేదంలోని అర్థాన్ని ఉపదేశించి, వానియందు విశ్వాసము కలుగజేయువాడు. ఈ నామము సప్తాక్షరీ మహామంత్రము. ఉత్తమమైనది. ఓం ప్రమాణాయ నమః (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – **ప్రకృష్టమ్ మానమ్ వేదాది ప్రమాణమ్ యస్మిన్ ఇతి ప్రమాణమ్.** వేదములవంటి అత్యున్నత ప్రమాణములను ప్రతిపాదించినవాడు 'ప్రమాణము'.

శ్రీ వాసిష్ఠ – 'మానము'అనగా కొలుచునది. **యావత్ ప్రమాణకమ్, యదృగ్గుణమ్, యదృగ్ ఆకృతిమ్ చ జగన్ నిర్మిత్సతి, తత్ప్రమాణమ్ తాన్ గుణాన్ తాన్ చ ఆకృతిమ్ జగదారంభాత్ పూర్వమేవ తన్నిర్మాతి పరిమితయత ఏవ తత్ప్రమాణమ్ అభిధీయతే.** సృష్టికి పూర్వమే భగవంతుడు ససమస్త జగత్తు ఎలా ఎంత ఉండాలో, అందులో ఎలాంటి గుణాలు ఉండాలో, ఏ విధమైన జీవులు ఉండాలో వంటి విషయాలను నిర్ధారణ చేసినవాడు గనుక 'ప్రమాణము'. శ్రీ వాసిష్ఠ శ్రుతులనుండి అనేక ఉదాహరణలిచ్చారు.

అధర్వ వేదము 4.11.2 – **అనడ్వాన్ ఇంద్రః స పశుభ్యో విచష్టే త్రాన్ చకో విమిమీతే అధ్వనః.**
అధర్వ వేదము 5.28.1 – **నవ ప్రాణాన్ నవభిః సం మిమీతే దీర్ఘాయుత్వాయ శత శరదాయ.**
యజుర్వేదము 10.90.1 – **స భూమిమ్ సర్వతో వృత్వా అత్యతిష్టద్ దశాంగులమ్.**
యజుర్వేదము 31.3 – **ఏతావన్ అస్య మహిమా అతో జ్యాయాగ్ంశ్చ పూరుషః.**

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **ప్రకర్షేణ మిమీతే శబ్దయతి, ఆవిష్కరోతి జ్ఞానమ్ బ్రహ్మోదిభ్య ఇతి ప్రమాణమ్.** బ్రహ్మము గురించిన నిజమైన తత్వమును తెలియజేయును గనుక భగవంతుడు 'ప్రమాణము' (మాంగ్ - మానె, శబ్దే చ).

ప్రకర్షేణ మాన్యతే బ్రహ్మాదిభిః ఇతి ప్రమాణమ్. బ్రహ్మాదులచేత కూడ గొప్పగా పూజింపబడువాడు గనుక 'ప్రమాణము'. (మాన - పూజాయామ్).

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ చెప్పిన మరొక అర్థము – **ప్రకృష్టమ్ మానమ్ శరీరాది పరిమాణమ్ త్రివిక్రమాది రూపేణ యస్య ఇతి వా ప్రమాణమ్.** (మానే - కొలుచుట). త్రివిక్రమాది రూపములలో అత్యద్భుతమైన ఆకారము (పరిమాణము) కలిగినవాడు గనుక ఆయన 'ప్రమాణము'.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – **సత్య భాషిత్వాత్ ప్రమాణమ్.** సదా సత్యమునే చెప్పువాడు గనుక 'ప్రమాణము'. **ప్రమాణమ్ నిత్య మర్యాద సత్యవాది ప్రమాతృషు.**

శ్రీ ఎ.వి. రామనాథన్ అమరకోశ వ్యాఖ్యానము – **ఇయత్తా హేతుశాస్త్రేషు ప్రమాణమ్ సత్యవాదినీ.** ప్రమాణము, సత్యవాదిని అనే పదాలకు ఒకే అర్థం ఉన్నది.

శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు రచననుండి – 'ప్రమితః' అనగా 'జ్ఞానము' అని అర్థము. స్వయముగా ఇట్టి జ్ఞాన (ప్రమా) స్వరూపుడు అగుటచేత పరమాత్మ 'ప్రమాణమ్' అని గానము చేయబడెను. '**ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ**'యని శ్రుతి గానము చేయును. సకలేంద్రియములను ప్రకాశింపజేయు జ్ఞానశక్తియే ప్రజ్ఞానమని చెప్పబడుటచేత పరబ్రహ్మము 'ప్రమాణమ్' అని గానము చేయబడెను. పరమాత్మ యథార్థముగా పరమనిర్మలుడయి యుండియును భ్రాంతిదృష్టికి పదార్థరూపమున ఉండెనని విష్ణుపురాణ వర్ణనము.

960. ప్రాణనిలయః

- సకల ప్రాణులకు నిలయమైనవాడు, ఆధారమైనవాడు.
- ఇంద్రియములు జీవునియందు లీనమైయుండును. జీవరూపమగు పరమాత్మయే ప్రాణనిలయుడు.
- ప్రాణాపానాది పంచవాయువులు ఆయనయందు లయమగును.
- సకల జీవులు ఆయనయందు లీనమగును.

ఓం ప్రాణనిలయాయ నమః

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **ప్రాణన్తి ఇతి ప్రాణః, అన్యేఽపి జీవః.** ప్రాణము కలిగినవి జీవులు. అట్టి జీవులన్నింటికి నిలయమైనవాడు ప్రాణనిలయుడు. సాయంకాలము పక్షులన్నీ తమ గూటికి చేరినట్లుగా, సకల జీవులు తుదకు భగవంతుని చేరును.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ కూడా ఇదేవిధమైన ఉదాహరణ చెప్పారు. **ప్రాణన్తి తత్ స్నేహామృతేన సంబంధవతేతి ప్రాణాః తత్ ప్రేయసీ జనాః తే నిలీయన్తే అస్మిన్ శకున్త ఇవనీడే ఇతి ప్రాణనిలయః.** శకుంత

పక్షులు తమ గూటిలో విశ్రమించే విధంగా గోపీజనులు భక్తి ప్రేమాతిశయముల కారణంగా ఆయనయందు విశ్రమించారు గనుక ఆయన ప్రాణనిలయుడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – శ్రీ శంకరులు 'ప్రాణములు' అనగా ఐదు విధములైన వాయువులు అన్న అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. ప్రాణవాయువు మనం లోపలికి పీల్చే గాలి రూపంలో జీవులకు ఆధారమవుతుంది. అపానవాయువు మనం బయటకు వదిలే నిశ్వాసము. శరీరంలో చలనములకు ఆధారమైనది వ్యానవాయువు. కర్మేంద్రియముల చలనములకు ధారమైనది ఉదాన వాయువు. మలం రూపంలో మాలిన్యమును విసర్జింపజేసేది సమానవాయువు. ఇలా అన్ని జీవ, ఇంద్రియ వ్యాపారములకు ఆధారమైనవాడు గనుక భగవంతుడు ప్రాణనిలయుడు.

'నిలీన' అనగా 'లీనమగుట', అనే అర్థంలో శ్రీ శంకరులు, శ్రీ వాసిష్ఠ కూడా వ్యాఖ్యానించారు.

శ్రీ శంకరులు – **ప్రాణీతి ఇతి ప్రాణో జీవః పరే పుంసి నిలీయత ఇతి ప్రాణనిలయః**. సకల జీవులు ఆ పరమాత్మయందే లీనమగును గనుక ఆయన ప్రాణనిలయుడు.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **ప్రాణా నిలీయన్తే యస్మిన్ స ప్రాణనిలయః**. సకల జీవులు ఆయనయందే లీనమగును గనుక ఆయన ప్రాణనిలయుడు.

శ్రీ సత్యదేవో వాసిష్ఠ – **స సర్వేషామ్ స్థావర జంగమానామ్ చ యథా యోగ్య సాధన ప్రదానేన వాసయిత అతః స ప్రాణనిలయః ఉచ్యతే.** కదిలేవి గాని, కదలనివి గాని అన్ని విధములైన జీవులకు వాని మనుగడకు అవుసరమైన సాధనములను ఇచ్చి వానిని పోషించువాడు ప్రాణనిలయుడు.

శ్రీ చిన్మయానంద – సకల జీవులలోను జరిగే అన్ని వ్యాపారములకు ఆధారమైనవాడు ప్రాణనిలయుడు. శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య కూడా ఇదే అర్థమును చెబుతున్నది.

961. ప్రాణధృత్

ప్రాణభృత్

ప్రాణులను పోషించేవాడు, ప్రాణులకు ఆధారము.

ఓం ప్రాణధృతే నమః

ఓం ప్రాణభృతే నమః

ఈ నామమును శ్రీ భట్టులు '**ప్రాణధృత్**' అనీ, శ్రీ శంకరులు '**ప్రాణభృత్**' అనీ చెప్పారు.

ముత్యాలపందిరి వాహనంలో శ్రీ మలయప్పస్వామి, దేవేరులు. వికీపీడియా చిత్రం

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – ప్రాణధృత్ – ధృ - ధారణే - నిలుపుట, ధరించుట. **తాన్ మాతృవత్ ధారయతి చ ఇతి ప్రాణధృత్.** వానిని (తనయందు లీనమైన జీవులను) తల్లివలె పోషించువాడు 'ప్రాణధృత్'. ఇంతకు ముందు నామము 'ప్రాణనిలయః'లో ప్రాణులు ఆయనయందు లీనమగుట తెలుపబడినదని గమనింపనగును.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు తిరువైమొళి (2.6.10)లో భగవంతుని 'మన తల్లి, మన తండ్రి, మన ఆత్మ' అని సంబోధించారు. ఈ ముగ్గురు త్రికాలాలలోనూ మనలను రక్షిస్తారు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – ప్రాణభృత్ – **పోషయన్ అన్న రూపేణ ప్రాణాన్ ప్రాణభృత్.** అన్నము రూపమున భగవంతుడు సకల ప్రాణులను పోషించును గనుక ఆయన 'ప్రాణభృత్'.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **సర్వత్ర వ్యాప్తః సర్వేషామ్ ప్రాణినామ్ ప్రాణాన్ బిభర్తి - పోషయతి, ధారయతి వా సః ప్రాణభృత్.** అంతటా వ్యాపించియున్నవాడు మరియు సమస్త ప్రాణులను పోషిస్తూ వానికి ఆధారమైనవాడు ప్రాణభృత్.

శ్రీ చిన్మయానంద – సకల ప్రాణులకును ప్రభువు శ్రీహరి. ఆయన కారణంగానే ప్రాణులు తినుట, జీర్ణించుకొనుట, శక్తి కలిగియుండుట, కర్మలు చేయుట, వాని ఫలితములు అనుభవించుట, వయసు పెరుగుట, మరణించుట వంటి వ్యాపారములు నిర్వర్తించుచున్నవి. ఈ అన్ని పనులయందును అధిపతి శ్రీమన్నారాయణుడే ఎట్టి బంధములు లేకుండా ఆయా పనులు చేయించుచున్నాడు. ఆయన కారణంగానే అన్ని జీవులు మనగలుగుచున్నవి.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – **ప్రాణాన్ ఇంద్రియాణి బిభర్తి ఇతి ప్రాణభృత్.** ప్రాణములను, ఇంద్రియములను పోషించువాడు ప్రాణభృత్.

962. ప్రాణజీవనః

ప్రాణులను జీవింపజేయువాడు.

ఓం ప్రాణజీవనాయ నమః

జివ్ - ప్రాణ ధారణే - ప్రాణములకు ఆధారమగుట. **జీవయతి ఇతి జీవనః, ప్రాణానామ్ జీవనః ప్రాణజీవనః.** ప్రాణములను నిలుపువాడు ప్రాణజీవనుడు.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **తాన్ అన్నపానీయాదివత్ జీవయతి ఇతి ప్రాణజీవనః.** అన్నపానాదులవలె ప్రాణులను జీవింపజేయువాడు. తానే వారికి పోషక, ధారక, భోగవస్తువైనవాడు ప్రాణజీవనుడు.

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ – అన్నపానాదులకు ప్రాణములను నిలిపే శక్తి భగవంతునివల్లనే లభించుచున్నది.

తిరువైమొళి 6.7.1 – పరమాత్ముడైన కృష్ణుడే మనం భుజించే ఆహారము, త్రాగే నీరు, భోజనానంతరం సేవించే తమలపాకులు. ఆయనే ధారకము, పోషకము, భాగ్యము.

శ్రీ కృష్ణన్ – నిజమైన భక్తులకు భగవానుడే ఆహారమగును. భగవంతుని ఎడబాసి భక్తులు ఉండలేరు. కనుక ఆయన ప్రాణజీవనము. ఈ తత్వమే **'వాసుదేవః సర్వమ్'** అని గీతలో చెప్పబడినది.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **ప్రాణాణ్ జీవాన్ భజన పరాయణాన్ జీవయతి స్వ-దర్శన దానేన ఇతి ప్రాణజీవనః.** తనను భజించే భక్తులకు తన దర్శనమును ప్రసాదించి వారిని జీవింపజేయువాడు ప్రాణజీవనము.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **ప్రాణినో జీవయన్ ప్రాణాఖ్యైః పవనైః ప్రాణజీవనః.** ప్రాణవాయువులద్వారా ప్రాణులను జీవింపజేసేవాడు ప్రాణజీవనము. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు శ్రుతినుండి ఉదాహరించారు.

న ప్రాణేన న అపానేన మర్త్యో జీవతి కశ్చన
ఇతరేన తు జీవన్తి యస్మిన్ ఏతావుపాశ్రితౌ – కఠోపనిషత్తు 5.5

మానవుడు ప్రాణ అపానములచేత మాత్రమే జీవించుటలేదు. ఈ రెండూ ఏ తత్వమునందు ఆశ్రయము పొంది ఉన్నాయో అటువంటి పరమాత్మచేతనే జీవిస్తున్నాడు.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – జీవనము అంటే ప్రాణవాయువు గాని, శరీరం గాని, మనస్సు గాని మాత్రమే కాదు. వీటన్నింటియొక్క అవ్యక్తమైన సంయోగమువలన జీవము ఉద్భవించును. అందుకు కారణము భగవంతుడు మాత్రమే. కనుక భగవంతుడే నిజమైన ప్రాణజీవనము.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – **ప్రాణేన ముఖ్యప్రాణేన జీవయతి జనాన్ ఇతి ప్రాణజీవనః.** ప్రధానమైన ప్రాణవాయువుల చేత జీవమును నిలిపేవాడు (ఆధారము) ప్రాణజీవనము.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – **ప్రాణాః తే జీవనమ్ అస్య ఇతి ప్రాణజీవనః.** తన భక్తులకు ప్రాణమైనవాడు ప్రాణజీవనము. జ్ఞానియైన భక్తుడు సాక్షాత్తు భగవంతుని స్వరూపమే అని గీత (7.18)నందు చెప్పబడినది. 950వ నామము 'ఆధారనిలయః' వివరణలో ఈ శ్లోకమును ఉదాహరించడమైనది.

శ్రీ వాసిష్ఠ శ్రుతులనుండి పెక్కు ఉదాహరణలిచ్చారు.
యో అస్య సర్వజన్మన ఈశే సర్వస్య చేష్టతః
అతంద్రో బ్రహ్మణా ధీరః ప్రాణో మా ను తిష్టతు – అధర్వ వేదము 11.4.24
జగత్ప్రభువైన ఆయన ఈ సృష్టిలో సకల చరాచరముల వ్యాపారములకు కారణము. ధీరుడైన అట్టి ప్రాణమునకు నా ప్రార్థనలు.

ప్రాణాయ నమో యస్య సర్వ ఇదమ్ వశే. ఆధర్వవేదము 11.4.1 – ఈ సృష్టిలో సకలమును తన అధీనములో ఉంచుకొన్న అట్టి ప్రాణమునకు ప్రణామములు.

ప్రాణమ్ ఆహుర్మాతరిశ్వానమ్ వాతోహ ప్రాణ ఉచ్యతే
ప్రాణేహ భూతమ్ భవ్యమ్ చ ప్రాణే సర్వమ్ ప్రతిష్ఠితమ్ – అధర్వవేదము 11.4.15
వాయువు అని కూడా అనబడే మాతరిశ్వమును ప్రాణము అనే పేరుతో పిలుస్తారు. ఈ ప్రాణముపైనే సమస్త భూత భవిష్యత్ వర్తమానములు ఆధారపడియున్నవి.

ప్రాణమునకు ఆధారమగుటలో అనేక ప్రక్రియలను, దశలను మనము ఊహించుకోవచ్చును. ఒక జీవికి శరీరమునొసగుట, వానికి ప్రాణవాయువులిచ్చుట, మనుగడకొరకు అన్నపానాదులిచ్చుట, ఆలోచించుటకు మనసును ఇచ్చుట, కార్యనిర్వహణకు ఇంద్రియాలనిచ్చుట, ఇవన్నీ నియంత్రణలో పరస్పరము సహకరించుకొనుచు పనిచేయుట, చివరకు మరణముద్వారా శరీరమునుండి ఆత్మ వేరగుట – ఇవన్నీ వేరువేరు నామములలో ప్రతిఫలిస్తున్నాయి. **ప్రాణదః, ప్రాణధృత్ / ప్రాణభృత్, ప్రాణజీవనః** – వంటి నామములద్వారా భగవంతుడు సకల ప్రాణులకు సృష్టికర్త, పోషకుడు, అంతం చేయువాడు అని గ్రహింపవచ్చును.

963. తత్త్వమ్

అన్నింటియొక్క సారము, పరబ్రహ్మము.

ఓం తత్త్వాయ నమః

‘తత్త్వము’ అన్న పదం అర్థాన్ని శ్రీ వాసిష్ఠ ఇలా వివరించారు. తను - విస్తారే - వ్యాపించుట, వెళ్ళుట. ఉణాది సూత్రము (1.132) ప్రకారము తన్ + అది = తత్. పాణిని సూత్రము (5.1.119 – **తస్య భావః త్వతలౌ**) ప్రకారము షష్టీ విభక్తిలో ‘దానియొక్క గుణము, దానికి సంబంధించినది’ అన్న అర్థానికి ‘త్వ, తత్’ వస్తాయి. అందువలన ‘తత్త్వమ్’ అవుతుంది. (ఉదా. ఆశ్వస్య భావః అశ్వత్త్వమ్, గోత్తవమ్). **తన్యత ఇతి తత్, స్థావర జంగమాత్మకమ్ జగత్, తస్య సార భూతమ్ వస్తు తత్త్వమ్ ఇత్యర్థః.** ‘తత్’ ద్వారా స్థావర జంగమ సహితమైన సకల జగత్తు సూచితము. వాని గుణము, సారాంశమును ‘తత్త్వము’ అందురు.

యో విద్యాత్ సూత్రమ్ యస్మిన్నోతాః ప్రజా ఇమాః
సూత్రమ్ సూత్రస్య యో విద్యాత్ స విద్యాత్ బ్రాహ్మణమ్ మహత్ – అధర్వ వేదము 10.8.37
సకల జీవులు ఏ దారము (సూత్రము)పై అల్లబడినవో, ఆ సూత్రమును తెలిసినవాడే బ్రహ్మమునెరిగినవాడు.

ఏదైనా వస్తువు లేదా పదార్ధము లేదా జీవికి అతిముఖ్యమైన ఆధారము, కారణము, గుణము ఏదో, ఏది లేకుండా ఆ వస్తువు ఉనికి ఉండదో, అదే ఆ వస్తువుయొక్క తత్వము. సృష్టిలో ఏదీ భగవంతుడు లేకుండా ఉండదు. కనుక అన్నింటికీ తత్వము భగవంతుడే.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – శ్రీ భట్టులు ‘తత్వము’ అనగా ‘సారాంశము’ అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు.
దధి దుగ్ధయోరివ దధి సారః చిత్ అచితోః
వ్యాప్తి ప్రయోజనాభ్యామ్ సారాంశః తత్త్వమ్
పాలు, మరియు పెరుగుయొక్క సారాంశము వెన్న. వెన్నవల్లనే పాలు, పెరుగులకు రుచి, గుణమువంటివి లభిస్తున్నాయి. అలాగే చిత్తు, అచిత్తు – వీటన్నింటికీ సారమైనవాడు ‘తత్త్వము’. చేతనాచేతనమైన సంసారానికి సారభూతమై ప్రకాశించేవాడు. ఇందుకు శ్రీ భట్టులు ఉదాహరించిన శ్లోకములు –

పరమార్థమ్ అశేషస్య జగతః ప్రభవాప్యయమ్
శరణ్యమ్ శరణమ్ గచ్ఛన్ గోవిందమ్ నావసీదతి
సర్వరక్షకుడైన గోవిందుని శరణుజొచ్చినవాడు ఎన్నడును దుఃఖమునకు లోనుగాడు. ఎందుకంటే సకల జగత్తుకు ఉత్పత్తి స్థానమైనవాడు, రక్షకుడు, లయస్థానము కూడ ఆ గోవిందుడే.

ఏకతోవా జగత్ కృత్స్నమ్ ఏకతో వా జనార్దనః
సారతో జగతః కృత్స్నాత్ అతిరిక్తో జనార్దనః
త్రాసునకు ఒకవైపు సమస్త జగత్తును, మరొకవైపు భగవానుడైన జనార్దనుని ఉంచినట్లయితే, జనార్దనునివైపే మొగ్గు చూపుతుంది. ఎందుకంటే సమస్త జగత్తుయొక్క సారము జనార్దనుడే.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 8.1.7 – నా ప్రభువా! పచ్చిపాలలోని వెన్న నీవే. వెన్నలోని రుచి నీవే. సముద్రంలోని అమృతం నీవే. అమృతముయొక్క రుచి నీవే. కాదు, కాదు. అమృతాన్ని ఆస్వాదించినపుడు కలిగే ఆనందము నీవే.

నాచియార్ తిరుమొళి (5.6)లో అండాళ్ తల్లి భగవంతుని 'తత్తువన్' అని ప్రస్తావించినది. తన పరిస్థితిని తత్తువన్ కు వివరించి, ఆయనను తక్షణమే రమ్మని ఆమె ఒక పక్షిద్వారా సందేశాన్ని పంపినది. అలా చేస్తే తాను ఆ పక్షికి సదా ఋణపడి ఉంటానని ఆమె అంటున్నది. ఇక్కడ తత్తువన్ అనగా ఆమె జీవనానికి ఆధారమైనవాడు. ఆమెయొక్క జీవిత సారాంశము.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 6.9.7 – నీవే సకల కర్మలునూ, మరియు ఆ కర్మలను ఆచరించే జగత్తు నీవే, సకల జీవుల ఆత్మయును నీవే.

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ గీత (10.41)నుండి ఉదాహరించారు.

యద్యద్విభూతి మత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా

తత్త దేవావ గచ్ఛ త్వం మమ తేజోఽంశ సంభవమ్

విభూతియుక్తమైన, అనగా ఐశ్వర్యయుక్తము, కాంతియుక్తము, శక్తియుక్తము ఐన వస్తువు ఏదైనను నా తేజస్సుయొక్క అంశమునుండియే కలిగినదిగా తెలిసికొనుము.

శ్రీ రాధాకృష్ణమూర్తి మరొకవిధంగా వ్యాఖ్యానించారు. 'తత్త్వము' అనగా ఉనికికి కారణమైనది, మరియు ఆ వస్తువు నశించినాగాని తానుమాత్రం మిగిలియుండేది. 'తత్' అనగా బ్రహ్మము. అట్టి బ్రహ్మముయొక్క గుణము 'తత్త్వము'.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – నారాయణోపనిషత్తు. **తత్త్వమ్ నారాయణః పరః**. నారాయణుడే పరతత్త్వము.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **తత్త్వమ్, అమృతమ్ పరమార్థః స తత్త్వమ్ ఇతి ఏతే ఏకార్థ వాచినః, పరమార్థ సతో బ్రహ్మణో వాచకః శబ్దః తత్త్వమ్.** తత్త్వము, అమృతము, పరమార్థము, సతత్వము –ఇవన్నియూ ఒకే అర్థము గల పదములు. కనుక పరబ్రహ్మము 'తత్త్వమ్' అను దివ్యనామమున స్తుతింపబడును.

శ్రీ అన్నమయ్య కీర్తన

అంతయు నీవే హరి పుండరీకాక్ష | చెంత నాకు నీవే శ్రీరఘురామ ||

కులమును నీవే గోవిందుడా నా | కలిమియు నీవే కరుణానిధి
తలపును నీవే ధరణీధర నా | నెలవును నీవే నీరజనాభ ||

తనువును నీవే దామోదర నా | మనికియు నీవే మధుసూదన

వినికియు నీవే విట్ఠలుడా నా | వెనకముందు నీవే విష్ణు దేవుడా ||

పుట్టుగు నీవే పురుషోత్తమ | కొన నట్టనడుము నీవే నారాయణ
ఇట్టే శ్రీ వెంకటేశ్వరుడా నాకు | నెట్టన గతి ఇంక నీవే నీవే ||

964. తత్త్వవిత్

తత్త్వమునెరిగినవాడు. స్వస్వరూపమును యథార్థముగా నెరింగినవాడు.

ఓం తత్త్వవిదే నమః

963వ నామము 'తత్త్వము' అనగా సకల జగత్తునకు సారాంశము, పరబ్రహ్మ స్వరూపము. 'విద్' అనగా తెలియుట. **తత్త్వమ్ తత్ స్వరూపమ్ వేత్తి ఇతి తత్త్వవిత్.** ఆ తత్త్వమును, అనగా తనను పూర్తిగా తెలిసినవాడు తత్త్వవిత్.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **ఆత్మనః తత్త్వమ్ వేత్తి ఇతి తత్త్వవిత్.** తన తత్త్వమును తాను ఎరిగినవాడు తత్త్వవిత్. బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదులకు కూడా శ్రీమన్నారాయణుని తత్వము పూర్తిగా తెలియదు. అది పూర్తిగా తెలిసినవాడు శ్రీమన్నారాయణుడే. ఇందుకు శ్రీ భట్టులు గీత (10.15)నుండి ఉదాహరించారు.

స్వయమేవాత్మనాత్మానం వేత్థ త్వం పురుషోత్తమ
భూతభావన భూతేశ దేవదేవ జగత్పతే

ఓ జగదుత్పత్తి కారక! ఓ సర్వ భూతేశ! ఓ దేవాదిదేవా! ఓ జగన్నాధా! ఓ పురుషోత్తమా! నీ తత్త్వమును నీవే స్వయముగా ఎఱుంగుదువు.

శ్రుతివాక్యము '**త్వమేవ త్వాం వేత్థ**'ను కూడా శ్రీ భట్టులు ఉదాహరించారు.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – శ్రీమద్రామాయణంలో తార భగవంతుని అప్రమేయునిగా వర్ణించింది. 'ప్రమా' అనగా బుద్ధి. బుద్ధికి అందనివాడు అప్రమేయుడు. మనలాంటి సామాన్యమానవులకు మాత్రమే ఆయన అందరానివాడు కాడు. గొప్పగొప్ప శాస్త్రములు కూడ ఆయనను సరిగా చెప్పలేవు. తైత్తరీయోపనిషత్తు ఆనందవల్లిలో '**యతో వాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య మనసా సహ**' అని ఉంది. అంటే నిరవధిక పరబ్రహ్మమును గురించి తెలియజాలక మాటలు, మనస్సు వెనుదిరుగుతాయట.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువాయిమొళి 1.1.8, 1.3.6 – దేవాదులు కూడా ఆయన తత్త్వమును తెలియజాలరు. ఎంత తపస్సు చేసినా పరబ్రహ్మము తత్త్వమును తెలియజాలరు.

శ్రీ అళవందార్. స్తోత్రరత్నము. **యస్తాస్తే మహిమానమ్ ఆత్మన ఇవ తత్ వల్లభోऽపి ప్రభుః.** భగవంతుని గొప్పతనము, శ్రీ అమ్మవారి గొప్పతనము ఎంత అవధులు లేనివంటే అవి వారికే పూర్తిగా తెలియదు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – తత్త్వమ్ **స్వరూపమ్ యథావత్ వేత్తి ఇతి తత్త్వవిత్.** సత్యమును ఉన్నది ఉన్నట్లుగా తెలిసినవాడు తత్త్వవిత్. భగవంతునికి మాత్రమే యథార్థముగా సృష్టి, స్థితి, లయము, కర్మబంధనములు, జీవులు వంటివాని గురించిన రహస్యములు తెలియును.

965. ఏకాత్మా

ఒకే ఒక ఆత్మ. చేతనాచేతనములన్నింటికీ తనొక్కడే శేషి అయినవాడు.

ఓం ఏకాత్మనే నమః

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – అన్ని ఆత్మలకు అధిపతియైన, అన్ని ఆత్మలనూ నియంత్రించే ఒకే ఒక పరమాత్మ గనుక ఏకాత్మ.

సర్వస్య చిత్ అచిత్ వర్గస్య అయమేకేన
శేషీ భోక్తా అభిమానా చ ఇతి ఏకాత్మా

శేషీ భోక్తానిమానీ చ ఏకశ్చిద చితోశ్చయః
ఏకాత్మేతి స సప్తార్ణః సర్వప్రాణప్రదో మనుః

చేతనాచేతనములన్నింటికీ తానొక్కడే శేషి (ప్రభువు), భోక్త (అనుభవించేవాడు), మరియు అభిమాని (మేలు కోరేవాడు) అయినందున ఆయన ఏకాత్మ. ఈ నామము సప్తాక్షరీ మంత్రము. దీర్ఘాయువునిస్తుంది.
ఓం ఏకాత్మనే నమః (శ్రీకైవల్య సారథి).

శ్రీ వి.వి. రామానుజన్ శ్రీ నమ్మాళ్వారు తిరువైమొళి పాశురము (8.1.5)ను ఉదాహరించారు. ఇందులో ఆళ్వారులు భగవంతుని **'ఒరు ఉయిరేయో'** అని సంబోధించారు. అనగా ఏకాత్ముడని చెప్పవచ్చును.

ఈ సకల జగత్తును ఒకప్పుడు నీవే ప్రళయజలాలనుండి వెలికి తీశావు (శ్రీవరాహావతారము). మరియు నీవే కబళించావు (ప్రళయము). వెలికి ఉమిశావు (సృష్టి). నీ అడుగులతో కొలిచావు (శ్రీ త్రివిక్రమావతారము). ఇవన్నీ నీ కృపవల్లనే జరిగాయి. సముద్రాలను నీవే సృజించావు. నీవే మంధించావు (శ్రీ కూర్మావతారము). నీవే అడ్డుకట్టలు వేశావు (శ్రీరామావతారము). మళ్ళీ నీవే ఆ కట్టలను ఛేదించావు. నీవు నాప్రాణాలకు అత్యంత ప్రియమైనవానివి. సకలదేవతలకు ప్రభువువు. మానవులకు దేవతలు ఎలా అందనివారో అలా నీవు దేవతలకు అందనివాడివి. నీవు అన్ని ఆత్మలకూ పరమాత్మవు. జగత్తునకు సృష్టికర్తవు, రక్షకునివి, లయకారునివి. నిన్ను నేను ఎలా చేరుకోవాలో చెప్పవయ్యా.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ శ్రుతులనుండి ఉదాహరించారు. **నిత్యో నిత్యానామ్ చేతనశ్చేతనానామ్ ఏకో బహూనామ్ యో విదదాతి కామాన్.** నిత్యులందరికంటె శాశ్వతమైనవాడు, చేతనులందరికంటె అత్యధికుడు, తానొక్కడే అనేకముగా వ్యక్తమైనవాడు, అందరి కోర్కెలు తీర్చేవాడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **ఏకశ్చ అసౌ ఆత్మా చ ఇతి ఏకాత్మా.** ఒక్కటే అయిన ఆత్మ 'ఏకాత్మా'. సృష్టికి ముందు ఈ జగత్తు అంతా ఒకే ఆత్మగా ఉన్నది. ఆ పరమేశ్వరుడే ఏకాత్మ. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు ఐతరేయోపనిషత్తు నుండి, లింగపురాణమునుండి ఉదాహరించారు.

ఆత్మా వా ఇదమేక అగ్ర ఆసీత్

నాऽన్యత్ కించన మిషత్

స ఈక్షత లోకాన్ను సృజ ఇతి – ఐతరేయోపనిషత్తు

సృష్టి ప్రాంభమందు ఈ జగత్తులో ఒకే ఆత్మ (పరమేశ్వర తత్వము) ఉండేది. మరేదీ లేదు. అది లోకాలను సృష్టించాలని అనుకొన్నది.

యచ్చాప్నోతి యదాదత్తే యచ్చాత్తి విషయానిహ

యచ్చాస్య సంతతో భావస్తస్మాద్ ఆత్మేతి గీయతే – లింగపురాణము 70.96

అంతటా వ్యాపించియున్నది, గ్రహించేది, అనుభవించేది, శాశ్వతంగా ఉండేది ఆత్మ.

శ్రీ సత్యదేవో వాసిష్ఠ – **ఏవన్ చ స విష్ణురేవ సర్వస్య స్థావర జంగమ రూపస్య విశ్వస్య ఏకాత్మా సర్వత్ర వ్యాప్తత్వాత్ ఏకాత్మా.** స్థావర జంగములైన సమస్తములందూ విశ్వమంతటా వ్యాపించియున్న విష్ణువే ఏకాత్మ.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – **ఏక ఆత్మా ముఖ్య స్వామీ.** ముఖ్యమైన దేవుడు ఏకాత్మ.

966. జన్మమృత్యుజరాతిగః

జననము, మరణము, వృద్ధత్వము మున్నగునవి లేనివాడు. షడ్భావ వికారములు లేనివాడు.

ఓం జన్మమృత్యుజరాతిగాయ నమః

ఈ నామములో పదముల మూల శబ్దములు. జని - ప్రాదుర్భావే - పుట్టుట. మృంగ్ - ప్రాణత్యాగే - మరణ సంబంధము. జౄష్ - వయో హానౌ - వయసు పెరుగుట, హాని కలుగుట. గమ్ - గచ్ఛతి - వెళ్ళుట. అతి (ప్రత్యయము) - దాటుకొని. **అతిగచ్ఛతి ఇతి అతిగః.** దాటుకొని వెళ్లునది. **జన్మ మృత్యు జరా అతిగచ్ఛతి ఇతి జన్మమృత్యుజరాతిగః.** పుట్టుక, చావు, ముసలితనములకు లోబడనిది.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **తథాపి తద్ ఉభయ విధర్మాత్మా.** భగవానుడు సకల చేనాచేతనములకు అంతర్యామి అయినా గాని, వాని ధర్మాలు (రజస్సు, తమస్సు, పుణ్యము, పాపము వంటివి) ఏమాత్రము అంటనివాడు. సామాన్య ఆత్మలు తమ పుణ్యపాపముల ఫలితములకు లోబడి శరీరములో బద్ధులగును. కనుక వానికి పుట్టువు, ముసలితనము, మరణము వంటివి సంభవించును. కాని పరమేశ్వరునకు అవి వర్తించవు. ఆయన తన సంకల్పానుసారము అవతరించును. కర్మఫలితముగా కాదు.

ఇక్కడ శరీరమునకు, ఆత్మకు ఉన్న భేదాన్ని గ్రహించాలి. ఆత్మకు పుట్టువు, మరణము వంటివి లేవు కాని వాని కర్మఫలంగా ధరించే దేహాలకు జన్మ, మృత్యువు, ముసలితనము వంటి దశలు వర్తించును. వాని కర్మఫలములు పూర్తిగా నశించిన తరువాత (అనగా అనేక జనన మరణ చక్రముల తరువాత) అవి పరమాత్మ సాన్నిధ్యమును పొందును. కాని కర్మరహితుడైన భగవంతునికి సంసారచక్రములో పడే పరిస్థితి ఎన్నడును రాదు.

న మాం కర్మాణి లిమ్పన్తి న మే కర్మఫలే స్పృహా
ఇతి మాం యోఽభిజానాతి కర్మభిర్న స బధ్యతే – గీత 4.14
నాకు కర్మఫలాసక్తి లేదు. కావున కర్మలు నన్నంటవు. ఇలా నా తత్త్వము తెలిసినవారు కర్మబద్ధులు కారు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్యానము – **జాయతే, అస్తి, వర్ధతే, విపరిణమతే, అపక్షీయతే, నాశ్యతి, ఇతి షడ్భావ వికారాన్ అతీయ గచ్ఛతి ఇతి జన్మమృత్యుజరాతిగః.** పుట్టుట, ఉండుట, వృద్ధిపొందుట, మార్పుచెందుట, క్షీణించుట, నశించుట అను ఆరు గుణములు (షడ్భావ వికారములు) లేనివాడు 'జన్మమృత్యుజరాతిగః'.

శ్రీ వాసిష్ఠ ఉదాహరించిన ఋగ్వేద మంత్రము (10.8.44).
అకామో ధీరో అమృతః స్వయంభూ రసేన తృప్తో న కుతశ్చనోనః
తమేవ విద్వాన్ న విభాయ మృత్యోరాత్మానామ్ ధీర్మ్ అజరమ్ యువానమ్
కోరికలు లేనివాడు, ధీరుడు, మరణము లేనివాడు, స్వయముగా పొందినదానితో తృప్తి చెందినవాడు, లోటు లేనివాడు, మరణభయము లేనివాడు – ఇవి అజరామర ధీరమైన పరమాత్మను ఎరిగినవాని లక్షణములు.

బృహదారణ్యకోపనిషత్తు 4.4.25 – **స వా ఏష మహాన్ అజ ఆత్మా జరః అమరః అమృతః అభయః బ్రహ్మ అభయం వై బ్రహ్మ అభయం హి వై బ్రహ్మ భవతి య ఏవం వేద.** అనంతమైనది, జన్మించనిది, నశించనిది, క్షీణించనిది, భయం లేనిది అయిన పరమాత్మమే పరబ్రహ్మము. అలాంటి నిర్భయమైన పరబ్రహ్మమును ఎరిగినవాడు పరబ్రహ్మమేయగును.

(1) శ్రీ నరసింహన్ కృష్ణమాచారి ఆంగ్ల రచనకు ఇది తెలుగు అనువాదము.

(2) భగవద్గీత శ్లోకముల తాత్పర్యము గీతాప్రెస్, గోరఖపూర్ ప్రచురణనుండి.

భూర్భువఃస్వస్తరుస్తారః సవితా ప్రపితామహః |
యజ్ఞో యజ్ఞపతిర్యజ్వా యజ్ఞాంగో యజ్ఞవాహనః || (104)

967. భూర్భువస్స్వస్తరుః

- ముల్లోకములలోని (భూలోకము, భువర్లోకము, సువర్లోకములలోని)వారందరికీ. ఆశ్రయమైనవాడు. పక్షులకు వృక్షము ఆశ్రయమైనట్లుగా.

- మూడులోకములయందు వృక్షమువలె వ్యాపించియున్నవాడు.

- భూః, భువః, సువః అనే మూడు పవిత్ర వేదమంత్ర వ్యాహృతులద్వారా హోమము చేయుటవలన ముల్లోకములలోనివారు తరించుచున్నారు.

ఓం భూర్భువస్స్వస్తరవే నమః

శ్రీ ఆప్టే నిఘంటువు ప్రకారం,

భూలోకము – మనం నివసించే ఈ లోకము. మొదటి వ్యాహృతి.

భువర్లోకము – రెండవ వ్యాహృతి. భూమిపైనున్న ఆకాశము.

సువర్లోకము – సూర్యుని అవతల, ధృవనక్షత్రమువరకు వ్యాపించిన స్వర్గలోకము. మూడవ వ్యాహృతి. ఇంద్రాద దేవతలకు నిలయమైనది.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **భూర్-భువస్-స్వర్-ఉపలక్షితైః పక్షి పథికైరివ ప్రాణిభిః ఉపజీవ్యమానచ్ఛాయ పత్రలపారిజాతః భూర్భువస్స్వస్తరుస్తరుః.** పక్షులకు, బాటసారులకు చెట్లు తమ పచ్చని ఆకులతోను, చల్లని నీడతోను ఆశ్రయాన్ని ఇస్తాయి. అలాగే మూడు లోకములలోని జీవులకు ఆశ్రయమైన తరువు (వృక్షము) భూర్భువస్స్వస్తరువు.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – ఇక్కడ మూడు లోకములనే చెప్పినప్పటికీ, పదునాల్గు లోకములకు ఆశ్రయము శ్రీమహావిష్ణువే అని గ్రహింపవలెను. మరియు ఆశ్రయము అనగా నైమిత్తిక ప్రళయకాలమున ఇచ్చు ఆశ్రయము అని తెలియనగును.

శ్రీ భట్టులు విష్ణుపురాణము (1.17.91)నుండి ఉదాహరించారు. **సమాశ్రితాత్ బ్రహ్మతరోః అనంతాత్ నిస్సంశయః పక్వ ఫలప్రపాతః.** బ్రహ్మమనే శాశ్వత వృక్షాన్ని ఆశ్రయించినట్లయితే పండిన పండు (సంసారబంధమునుండి విముక్తి, మోక్షసాధన) తప్పక మన చేతిలో పడుతుంది.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 2.8.5 – తానొక్కడై భగవంతుడు ముల్లోకములలోనివారిని (బాధితులందరిని) కాచును. అందరికి సృష్టికర్తయైన ఆయన వారి రక్షణబాధ్యతను కూడ చేకొనును. అందులో ఎన్నడూ వెనుకాడడు.

ఇక్కడ 'తరు' (వృక్షము) అనే శబ్దము ముఖ్యంగా భగవంతుని రక్షణాగుణమును సూచించును. భగవానుడు సృష్టిస్థితిలయకారుడైనా గాని రక్షణ అనేది ఆయన ప్రధాన ధర్మము (తిరువైమొళి 2.2.9). శ్రీ మద్రామయణం కిష్కింధకాండ (15.19)లో తార శ్రీరాముని ఆశ్రయతత్వాన్ని వృక్షంతో పోల్చినది.

నివాస వృక్షః సాధూనామ్ ఆపన్నానామ్ పరాగతిః
ఆర్తానామ్ సంశ్రయశ్చైవ యశశ్చ ఏక భాజనమ్

(శ్రీరాముడు) సాధువులకు నివాసవృక్షము. ఆపన్నులకు సురక్షిత స్థానము. వేరు రక్షణ లేనివారికి ఆయనే రక్షకుడు. స్తుతికి పాత్రుడైన ఏకైక వ్యక్తి.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్యను నిరుక్తిలో ఇలా క్లుప్తంగా చెప్పారు.

భూరాదిభిర్రక్షితానాం జీవానాం యస్సమాశ్రయః
భూర్భువస్స్వస్తరు స్సస్యాత్ దశార్ణ స్సర్వదోమనుః

భూలోకము, భువర్లోకము, సువర్లోకములలోనివారందరికీ, పక్షులకు వృక్షము ఆశ్రయమైనట్లుగా, ఆశ్రయమైనవాడు భూర్భువస్స్వస్తరువు. ఈ నామము దశాక్షరీమంత్రము. అధిక ఫలప్రదము.
ఓం భూర్భువస్స్వస్తరవే నమః. (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – శ్రీ శంకరులు (1) తౄ - తరణయోః - దాటుట (2) తరు - వృక్షము అనే రెండు అర్థాలలోను వ్యాఖ్యానించారు.

తౄ - ప్లవన తరణయోః - ఈదుట, దాటుట. **భూర్-భువః-స్వః సమాఖ్యాని త్రీణి వ్యాహృతి రూపాణి శుక్రాణి త్రయీ శరాణి బహ్వృచ ఆహుః, తైర్ హోమాదినా జగత్త్రయమ్ తరతి ప్లవతే ఇతి భూర్-భువస్-స్వస్-తరుః.** భూలోకము, భువర్లోకము, సువర్లోకము అను మూడు వ్యాహృతులును వేదములందు గల పవిత్ర

మంత్రములై యున్నవి. ఈ పవిత్ర మంత్రములచేత విధివిధానముగా హోమము చేయబడుటచేత ముల్లోకములవారును తరింపబడుచున్నారు. కనుక శ్రీహరి 'భూర్భువస్స్వస్తరుః' అని గానము చేయబడెను.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్యకు ఆధారమైన ఋగ్వేదమంత్రము (తైత్తరీయోపనిషత్తులో కూడా ఈ మంత్రం ఉంది).

భూర్-భువః-సువరితి ఏతాస్-తిస్రో వ్యాహృతయః .....

భూరితివా అయం లోకః, భువరిత్యంతరిక్షమ్, సువరిత్యాసౌ లోకః, ...

భూరితివా అగ్నిః, భువ ఇతి వాయుః, సువరిత్యాదిత్యః, ...

భూరితి వా ఋచః, భువ ఇతి సామాని, సువరితి యజూగ్ంషి, ...

భూరితి వై ప్రాణః, భువ ఇత్యపానః, సువరితి వ్యానః.......

భగవంతుడు ముల్లోకాలనూ సృష్టించాడు. తరువాత భూమిపై అగ్నిని, ఆకాశంలో వాయువును, మరియు స్వర్గంలో సూర్యుడిని సృష్టించాడు. వీనిలో అగ్నినుండి ఋగ్వేదము, వాయువునుండి యజుర్వేదము, సూర్యునినుండి సామవేదము ఉద్భవించాయి. మరల వీనినుండి మూడు వ్యాహృతులు (శబ్దములు) ఉద్భవించాయి. అగ్నినుండి 'భూః', వాయువునుండి 'భువః', సూర్యునినుండి 'స్వః'. ఈ మూడు వ్యాహృతులతోను హోమము చేయుటద్వారా ఈ మూడు లోకములను దాటవచ్చును.

శ్రీ శంకరులు చెప్పిన మరొక అర్థము – తరుః - వృక్షము. **భూర్-భువః-స్వ రాఖ్యమ్ లోకత్రయమ్ వృక్షవత్ వ్యాప్య తిష్ఠతి ఇతి భూర్-భువః-స్వః-తరుః.** భూలోకము, భువర్లోకము, సువర్లోకము అను మూడు లోకముల యందును వృక్షరూపమున వ్యాపించియున్న పరమాత్మ గనుక శ్రీమహావిష్ణువు 'భూర్భువస్స్వస్తరుః'.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **భూః ఇతి భూలోకః, భువః ఇతి అంతరిక్షమ్, స్వః ఇతి ద్యులోకః, ఏతే త్రయో లోకాః త్రయః స్కంధా ఇవ యమాశ్రిత్య తిష్ఠన్తి, స ఏతేషామ్ ఆధారో మూలభూతః పరమేశ్వరః తరు-ఇవ-స్థితో భూర్-భువ-స్వస్-తరుః.** మూడు లోకములు ఆయన ఆశ్రయం పొందుతాయి. అలా భూమి, అంతరిక్షము, స్వర్గము అనే మూడు లోకాలకు ఆశ్రయం ఇచ్చేవాడు భూర్భువస్స్వస్తరువు.

968 తారః

- రక్షించువాడు.
- సంసారసాగరమును దాటించువాడు, తరింపజేయువాడు.
- ప్రణవము.

ఓం తారాయ నమః

ఈ నామము రెండుమార్లు వచ్చినది.

37వ శ్లోకము. 340వ నామము. తారః – **అశోకః తారణః తారః శూరః శౌరిర్జనేశ్వరః**

104వ శ్లోకము. 968వ నామము. తారః – **భూర్భువస్స్వస్తరుస్తరుః తారః సవితా ప్రపితామహః**

తౄర్ - ప్లవన సంతరణయోః - దాటుట, ఈదుట. సంసారసాగరంలో పడి కొట్టుమిట్టాడుతున్న జీవులను ఆ సాగరం దాటించేవాడు 'తారః'.

సింహవాహనంపై ఊరేగుతున్న శ్రీ మలయప్పస్వామి. వికీపీడియా చిత్రం.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య –

340వ నామము 'తారః'ను శ్రీ భట్టులు 'భయంనుండి కాపాడేవాడు' అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. **సర్వసంసార భయాత్ తారయతే ఇతి తారః**. ఇందుకు శ్రీ భట్టులు అధర్వశీర్షము నుండి ఉదాహరించారు. **గర్భ జన్మ జరా మరణ సంసార సాగర మహాభయాత్ త్రాయతీతి తస్మాత్ తారః**. గర్భావాసము, జననము, ముసలితనము, మరణము అనే మహాభయాలతో కూడిన కూడిన సంసారసాగరమును దాటించువాడు 'తారః'. భగవంతుడు అజాయమానుడు (పుట్టుక లేనివాడు), అజరుడు, అమరుడు అయినందున ఆయనకు ఈ భయాలు వర్తించవు. జీవులకే ఈ భయములు వర్తించును.

శ్రీ తిరుమంగైయాళ్వారు. పెరియతిరుమొళి 11.8.10 – సంసారమనే నరకంలో మునిగిపోకుండా నీ భక్తులను నీవు కాపాడుతావు.

సంసారమును సాగరముతో పోల్చినందున అనేకమార్లు భగవంతుని నావతో పోల్చారు. ఈ భావాన్ని మరింత వివరిస్తూ శ్రీ కృష్ణన్ ఇలా చెప్పారు – ఒక చిన్న పురుగు ఒక కొండపైనుండి మరొక కొండపైకి వెళ్ళలేదు. కాని అది ఒక సింహం పైకెక్కితే ఆ పనిని సింహం చేసి పెడుతుంది. అలాగే జీవులు శ్రీనారసింహుని శరణు వేడితే చాలును. ఆయన వారిని సులభంగా సంసారసాగరం దాటించేస్తాడు. ఈ

సాగరాన్ని దాటడానికి మనం భగవద్భక్తి అనే నావను ఎక్కితే చాలును. ఆ నావను నడిపే పని ఆయన చూచుకుంటాడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య కూడా ఇలానే ఉంది.
సంసార సాగరమ్ తారయన్ తారః. సంసార సాగరమును దాటించేవాడు 'తారః'.

శ్రీ శంకరులు చెప్పిన మరొక అర్థము. **తారః ప్రణవోవా.** అనగా ప్రణవమంత్రము. ఎందుకంటే ప్రణవమంత్ర ధ్యానము మనలను సంసారసాగరంనుండి ఉద్ధరిస్తుంది.

శ్రీ చిన్మయానంద – భక్తుడు అచంచలమైన విశ్వాసంతో మరియు నిజమైన భక్తితో నావికుని శరణుజొచ్చితే ఆ భగవంతుడే సంసారసాగరమును దాటిస్తాడు. కనుక ఆయన 'తారః'. జ్ఞానముతో జాగృతమైన మనస్సుతో సాధించే ధ్యానము మనలను ఉన్నత ఆధ్యాత్మిక స్థాయికి కొనిపోవును. అలా శాశ్వత పరబ్రహ్మమైన శ్రీహరి అనుభవము కలుగును.

ధర్మచక్రము రచయిత – మనము మన గుణములకు దాసులము కాకుండా భగవంతుని ఆలంబనగా చేసికొనవలెను. మనం చేసే అన్ని పనులను భగవత్సేవ నిమిత్తం చేయాలి. అప్పుడు భగవంతుడు మనలను కాపాడుతాడు. అందుకే రామనామమును 'తారక మంత్రము' అంటారు. ఆ నామమును స్మరిస్తూ హనుమంతుడు సముద్రాన్ని లంఘించాడు. ఆ నామమును స్మరిస్తూ మనం కూడా సంసార సాగరాన్ని తరింపవచ్చును. రాముడున్నచోట కామము ఉండదు. కనుక రామనామము మనలను పతనం కాపాకుండా కాపాడును. రామనామమును స్మరిస్తే మనం సంసారసాగరంలో మునగము.

969. సవితా

- సూర్యుని రూపములో వర్షమును, పంటలను కలుగజేయువాడు.
- సర్వజగత్తునకు సృష్టి నిచ్చుతండ్రి.

ఓం సవిత్రే నమః

ఈ నామము రెండుమార్లు వస్తుంది.
94వ శ్లోకము. 887వ నామము. సవితా – **రవిర్విరోచనః సూర్యః సవితా రవిలోచనః**
104వ శ్లోకము. 969వ నామము. సవితా – **భూర్భువస్స్వస్తరుః తారః సవితా ప్రపితామహః**

సూ - ప్రాణి గర్భవిమోచనే - జన్మను కలుగజేయుట. **సూతే సర్వ జగత్ ఇతి సవితా, సర్వస్య ఉత్పాదక ఇతి అర్థః.** సృష్టిలో సర్వమును సృష్టించువాడు సవిత.

94వ శ్లోకములో 887వ నామమునకు కూడా ఇదే అర్థం. కాని శ్రీ భట్టులు అర్చిరాదిమార్గం పరంగా వ్యాఖ్యానిస్తున్న సందర్భంలో ఆ నామం వచ్చింది. అర్చిరాది మార్గంలో ఏడవ దశ సూర్యుడు.

ప్రస్తుత నామమును శ్రీ భట్టులు 'సృష్టికర్త' అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. **సర్వేషామ్ సాక్షాత్ జనయితా సవితా.** సృష్టిలో సకలమును జనింపజేసినవాడు సవిత.

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ తైత్తిరీయ ఉపనిషత్తు ఆనందవల్లి (6)నుండి ఉదాహరించారు. **సోకామ్యత, బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి.** అతడు సంకల్పించాడు – నేను అనేకములుగా అగుదునుగాక. నేను జన్మింతును గాక.

శ్రీ కృష్ణన్ వివరణ – శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్యలో 'సాక్షాత్' అనే పదాన్ని మనం ప్రత్యేకంగా గమనించాలి. సాధారణంగా చతుర్ముఖ బ్రహ్మను సృష్టికర్త అంటుంటాము. కాని ఆ చతుర్ముఖ బ్రహ్మను సృష్టించినవాడు శ్రీహరియే.

సృష్టిలో 'అద్వారక సృష్టి', 'సద్వారక సృష్టి' అని రెండు దశలున్నాయి. అద్వారకసృష్టిలో భగవంతుడు ముందుగా 24 తత్వములను సృష్టించాడు. అవి – ప్రకృతి, మహత్, అహంకారము, పంచతన్మాత్రలు (శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు), పంచభూతములు (ఆకాశం, వాయువు, తేజస్సు, నీరు, భూమి), ఐదు కర్మేంద్రియములు (చేతులు, కాళ్ళు, నాలుక, గుదము, జననాంగము), ఐదు జ్ఞానేంద్రియములు (చెవులు, కన్నులు, ముక్కు, నోరు, చర్మము) మరియు మనస్సు. అనంతరం ఆయన చతుర్ముఖ బ్రహ్మను సృష్టించాడు. ఆయనే బ్రహ్మకు అంతర్యామియై సృష్టికార్యమును అప్పగించాడు. అనంతరం చతుర్ముఖ బ్రహ్మ ద్వారా సద్వారకసృష్టి సాగింది.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **సర్వస్య జగతః ప్రసవితా సవితా.** సకల జగత్తునకు జన్మనిచ్చినవాడు సవిత.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ **'స-పితా'** అనే పాఠాన్ని గ్రహించారు. మరియు **'స', 'పితా'** అనేవానిని రెండు నామములుగా పరిగణించారు. ఆయన 'పితా' అనే నామమునకు చెప్పిన వ్యాఖ్య ఇంచుమించుగా శ్రీ భట్టులు 'సవితా' నామమునకు చెప్పిన వ్యాఖ్య (తండ్రి)తో సరిపోతుంది. తరువాతి నామము 'ప్రపితామహః' (అనగా తాత) గనుక ఈ నామమును 'సపితా'గా తీసుకుంటే అన్వయం బాగుంటుంది కావచ్చును. **తేషామ్ జనకత్వాత్ పితా.** అందరికీ తండ్రి గనుక పిత.

శ్రీ అనంతకృష్ణశాస్త్రి 94వ శ్లోకములోని నామమును 'సపితా' గా గ్రహించారు.

970. ప్రపితామహః

బ్రహ్మదేవునికి తండ్రి.

ఓం ప్రితామహాయ నమః

పా - రక్షణే. పితృ - తండ్రి. పితామహ - తాత.

ప్ర-పితామహ – తాతకు పూర్వీకుడు. **పితామహీనామపి పితా ప్రపితామహః.**

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – బ్రహ్మదేవుడు ప్రజాపతులను సృష్టించెను. ఆ ప్రజాపతులు ప్రజల ఉత్పత్తికి కారణమయ్యారు. కనుక బ్రహ్మదేవుని పితామహుడు (తాత) అంటారు. ఆ చతుర్ముఖ బ్రహ్మదేవునికి తండ్రియైనవాడు ప్రపితామహుడు.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – **లోక పితృణామ్ మరీచ్యాదీనామ్ పితా పితామహః చతుర్ముఖః, తస్య పితృత్వాత్ ప్రపితామహః.**

శ్రీ నమ్మాళ్వారు అనేక సందర్భాలలో భగవంతుడు బ్రహ్మను సృష్టించి, అతనిద్వారా తక్కిన సృష్టిని కావించినట్లు పేర్కొన్నారు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **పితామహస్య బ్రహ్మణోఽపి పితా ఇతి ప్రపితామహః.** పితామహుడైన బ్రహ్మకు పితయైనందున భగవంతుడు ప్రపితామహుడు.

ఇక వివిధ వ్యాఖ్యానకర్తల వైవిధ్యాన్ని గమనించడానికి ఇక్కడ శ్రీ రఘునాధ తీర్థ వ్యాఖ్యను చూడవచ్చును. **ప్రపీన్ తామయతి హన్తి చ ఇతి ప్రపితామహః. ప్రపీన్ మిథ్యాజ్ఞానాది రూప పాపవతః అసురాన్ తామయతి హన్తి చ ఇతి ప్రపి-తామ-హః.** మిథ్యాజ్ఞానులు, పాపులు అయిన అసురులను వధించి వారిని అంధకారంలో పడవేసేవాడు ప్రపితామహుడు.

971. యజ్ఞః

యజ్ఞస్వరూపుడు, జపయజ్ఞమైనవాడు.

ఓం యజ్ఞాయ నమః

48వ శ్లోకము. 446వ నామము. యజ్ఞః – **యజ్ఞ ఇజ్యో మహేజ్యశ్చ క్రతుః సత్రం సతాం గతిః**

104వ శ్లోకము. 971వ నామము. యజ్ఞః – **యజ్ఞో యజ్ఞపతిర్యజ్వా యజ్ఞాంగో యజ్ఞవాహనః**

యజ్ - దేవపూజ సంగతి కారణ యజన దానేషు. **యజనమ్ యజ్ఞః. య ఇజ్యే స యజ్ఞః. యజన్తి యత్ర ఇతి యజ్ఞః. ఇజ్యతే అనేన ఇతి యజ్ఞః సాధనమ్.** సమర్పించునది, పూజింపబడువాడు, సమర్పించు వస్తువు లేదా సాధనము, ఇవన్నీ యజ్ఞములే.

బ్రహ్మార్పణమ్ బ్రహ్మహవిః బ్రహ్మాగ్నౌ బ్రహ్మణాహుతమ్
బ్రహ్మైవతేన గంతవ్యమ్ బ్రహ్మకర్మ సమాధినా – గీత 4.24
యజ్ఞకార్యములందు ఉపయుక్తమగు స్రువాది సాధనములు బ్రహ్మము. హోమము చేయబడు ద్రవ్యము బ్రహ్మము. అగ్నియు బ్రహ్మము. యజ్ఞమునాచరించు కర్తయు బ్రహ్మము. హవన క్రియయు బ్రహ్మము. ఈ బ్రహ్మకర్మయందు స్థితుడైయుండు యోగిద్వారా పొందదగిన యజ్ఞఫలము కూడ బ్రహ్మమే.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య –
48వ శ్లోకము. 446వ నామము. యజ్ఞః – **యజ్ఞః తత్ సాధనః, తత్ ఫలావధిత్వేన ప్రతిపాదితః, అతో యజ్ఞః.** యజ్ఞము, యజ్ఞసాధనము, యజ్ఞఫలము కూడ అయినందున భగవానుడు యజ్ఞము.

యజ్ఞో వై విష్ణుః – తైత్తరీయ సంహిత

తతశ్చ ఇజ్య ఆహుతిర్ద్వారా పోషితాస్తే హవిర్భుజః
వృష్టేః కారణతామ్ యాన్తి భూతానామ్ స్థితయే పునః – విష్ణుపురాణము 2.8.101
యజ్ఞములలో సమర్పించిన హవిస్సులను స్వీకరించిన దేవతలు ప్రజల పోషణ కొరకు వర్షములు కురిపించుచున్నారు.

అహం క్రతు రహం యజ్ఞః స్వధాహ మహమౌషధమ్
మంత్రోऽహ మహమేవాజ్య మహమగ్నిరహం హుతమ్ – గీత 9.16
నేనే క్రతువును. నేనే యజ్ఞమును. స్వధయును నేనే. ఓషధులు నేనే. నేనే మంత్రమును. నేనే ఘృతమును. నేనే అగ్నిని. హోమరూపక్రియయును నేనే.

అహం హి సర్వయజ్ఞానాం భోక్తా చ ప్రభురేవ చ
న తు మామభిజానంతి తత్త్వేనాతశ్చ్యవంతి తే – గీత 9.24
ఏలనన సకల యజ్ఞములకు భోక్తను, స్వామిని కూడ నేనే. వారు నా పరమేశ్వర తత్త్వమును ఎఱుంగరు. కావున పతనమగుదురు. అనగా పునర్జన్మను పొందుదురు.

ప్రస్తుత (971వ) నామము. యజ్ఞః – **స్వారాధన ధర్మ సమృద్ధి రిక్తానామ్ తదర్థినామ్ స్వయమేవ యజ్ఞః.** భగవంతుని కోరుకొని ఆయనను ఆరాధించడానికి తగిన అవకాశము (సంభారములు, ధనము వంటివి)

లేనివారికి, వారు కేవలం భగవన్నామ జపము చేస్తే చాలు, వారికి తానే యజ్ఞమయ్యేవాడు. అనగా నామజపమే యజ్ఞమగును.

మహర్షీణాం భృగురహం గిరామస్మ్యేకమక్షరమ్
యజ్ఞానాం జపయజ్ఞోఽస్మి స్థావరాణాం హిమాలయః – గీత 10.25
మహర్షులలో భృగువును నేను. శబ్దములలో ఏకాక్షరమును అనగా ఓంకారమును నేను. యజ్ఞములందు జపయజ్ఞమును నేను. స్థావరములలో హిమాలయమును నేను.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – ఇంతకుముందు చెప్పిన **'సప్తజిహ్వః'**, **'సప్తైధాః'** వంటి మరికొన్ని నామములు కూడా యజ్ఞమునకు సంబంధించినవే కాని అవి యజ్ఞములు చేసే శక్తి సామర్ధ్యములు కలవారికి భగవంతుడు ఎలా తోడుంటాడో వివరిస్తాయి. కాని ఈ సందర్భంలో వచ్చే యజ్ఞ సంబంధిత నామములు సామాన్యులకు, అనగా విధియుక్తంగా యజ్ఞాలు చేయలేనివారికి, భగవంతుడే తోడు అని వివరిస్తాయి.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **ఏవం చ యుజ్యతే సంగమ్యతే దీయతే చ యస్మై ఇతి నానార్థో యజ్ఞ శబ్దః**. ఎవరినైతే మనం ఆరాధిస్తామో, ఎవరికైతే సమస్త కర్మలు అర్పింపబడతాయో, ఆయన యజ్ఞము. మనం ఆత్మప్రీతికోసం కర్మలు చేస్తాము. అన్ని ఆత్మలకూ అంతర్యామియైన భగవంతుడు అన్నింటినీ గ్రహిస్తాడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య –
శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్యలకు అనేక పాఠాలున్నాయి.

<u>48వ శ్లోకంలోని 'యజ్ఞః'</u> –
సర్వ యజ్ఞ స్వరూపత్వాత్ యజ్ఞః. అన్ని యజ్ఞములు భగవంతుని స్వరూపములే.
సర్వేషామ్ దేవానామ్ తుష్టి కారకో యజ్ఞ ఆకారేణ ప్రవర్త ఇతి వా. దేవతలను తృప్తిపరచడానికి భగవంతుడే యజ్ఞస్వరూపుడయ్యాడు.

<u>104వ శ్లోకంలోని 'యజ్ఞః'</u> –
యజ్ఞ స్వరూపత్వాత్ యజ్ఞః. యజ్ఞ స్వరూపుడు.
యజ్ఞాత్మనా యజ్ఞః. యజ్ఞమే ఆత్మగా గలవాడు.
సంగంతా యజ్ఞః.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – 'యజ్' - సంగతి - సంబంధించిన. జీవులయొక్క కర్మలకు, వానికి తగు ఫలములకు తగు సంబంధము కలిగించువాడు యజ్ఞము.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – 48వ శ్లోకములోని 'యజ్ఞః' – **రుచి పత్న్యామ్ ఆకూత్యామ్ యజ్ఞనామ ఆవిర్భూతత్వాత్ యజ్ఞః.** రుచి, ఆకూతులకు 'యజ్ఞః' అనే పేరుతో జన్మించిన భగవానుడు 'యజ్ఞః'.

శ్రీ రఘునాథ తీర్థ 48వ శ్లోకములో **'యజ్ఞఇజ్యః'** అనే ఒక నామముగా పరిగణించారు. **యజ్ఞే ఇజ్యః స్తుత్యః పూజ్యః ఇతి యజ్ఞఇజ్యః.** యజ్ఞములలో పూజింపబడువాడు 'యజ్ఞఇజ్యః'.

శ్రీ చిన్మయానంద – లోకం క్షేమాన్ని ఆశించి, నిర్మలమైన మనస్సుతో, అంకితభావంతో, సర్వుల సహకారంతో ఆచరించేదే యజ్ఞము. అలాంటి కార్యం జరిగేచోట శ్రీమన్నారాయణుడు స్థితుడైయుంటాడు. కనుక ఆయన యజ్ఞము.

972. యజ్ఞపతిః

యజ్ఞమునకు ప్రభువు. ఫలప్రదాత. యజ్ఞమును రక్షించేవాడు.

ఓం యజ్ఞపతయే నమః

పా - రక్షణే - రక్షించుట, పాలించుట. పతి - ప్రభువు.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **సర్వయజ్ఞ ఫలప్రదః యజ్ఞపతిః.** సకల యజ్ఞములకు తగు ఫలములనిచ్చేవాడు.

అహం హి సర్వయజ్ఞానాం భోక్తా చ ప్రభురేవ చ (గీత 9.24). సకల యజ్ఞములకు భోక్తను, స్వామిని కూడ నేనే.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **యజ్ఞానామ్ పాతా స్వామీ వా యజ్ఞపతిః.** సకల యజ్ఞములకు ప్రభువు మరియు రక్షకుడు యజ్ఞపతి. శ్రీ శంకరులు పైనచెప్పిన గీతాశ్లోకము (9.24)ను ఉదాహరించారు.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **స్వయం యజ్ఞరూపో యజనీయో యజ్ఞసాధనమ్ చ భగవాన్ యజ్ఞం పాతీత్యతో యజ్ఞపతిః.** భగవంతుడు స్వయముగా యజ్ఞస్వరూపుడు. యజ్ఞములద్వారా ఆరాధింపబడువాడు. మరియు ఆయనే యజ్ఞములు చేయు సాధనము, యజ్ఞములకు రక్షకుడు. కనుక ఆయన యజ్ఞపతి.

గీతా శ్లోకము (9.16)లో ఇదే విషయమున్నది.

అహం క్రతు రహం యజ్ఞః స్వధాహ మహమౌషధమ్

మంత్రోఽహ మహమేవాజ్య మహమగ్ని రహం హుతమ్ – గీత 9.16

నేనే క్రతువును. నేనే యజ్ఞమును. స్వధయును నేనే. ఓషధులు నేనే. నేనే మంత్రమును. నేనే ఘృతమును. నేనే అగ్నిని. హోమరూపక్రియయును నేనే.

శ్రీ చిన్మయానంద 'యజ్ఞము'ను ఇంతకుమందులాగానే విస్తృతంగా అన్వయించారు. అంకితభావంతో, పరస్పర సహకారంతో, లోకక్షేమం కొఱకు చేసే అన్ని కార్యాలకు భగవంతుడే భోక్త.

గీత 3వ అధ్యాయంలో ఈ భావం సూచింపబడింది.

యజ్ఞార్థాత్ కర్మణోఽన్యత్ర లోకోఽయం కర్మబంధనః

తదర్థం కర్మ కౌంతేయ ముక్తసంగః సమాచర – గీత 3.9

ఓ అర్జునా! యజ్ఞము కొరకు చేయబడు కర్మలలో గాక ఇతర కర్మలయందు నిమగ్నులగుటవలన మనుష్యులు కర్మబంధములలో చిక్కుపడుదురు. కనుక నీవు ఆసక్తిరహితుడవై యజ్ఞార్థమే కర్తవ్యకర్మలను చక్కగా ఆచరింపుము.

యజ్ఞమనగా సేవాభావంతో, అంకిత త్వంతో చేసే ఏదైనా సాంఘిక, సామాజిక, జాతీయ, వ్యక్తిగత కార్యము.

973. యజ్వా

యజ్ఞమును చేయువాడు.

ఓం యజ్వనే నమః

పాణిని సూత్రము (3.2.103) ప్రకారము 'యజ్వా' అనే పదము భూతకాలమునకు (అనగా యజ్ఞము పూర్తి చేసినవానికి) వర్తించును. కాని భగవానునకు భూత, భవిష్యత్, వర్తమాన కాలపరిమితులు లేవు.

విశ్వనిర్మాణ రూపేణ తదర్థ సాధన సంపాదన రూపేణ చ యజ్ఞైరిష్టవాన్ యజతే, యక్షయతి ఇతి వా స యజ్వా విష్ణుః. విశ్వమును సృజించుట, దానిని పోషించుట అనే పనుల రూపంలో యజ్ఞమును చేసినవాడు, యజ్ఞము చేయుచున్నవాడు మరియు ఇంకముందు యజ్ఞము చేయువాడు అయిన విష్ణువే యజ్వ.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **అశక్తం తు స్వయం యష్టా తం యజ్వేతి ప్రచక్షతే.** తన ఆరాధనారూపమైన యజ్ఞమును చేయజాలని అశక్తులకోసం తానే స్వయంగా యజ్ఞము చేయువాడు, యజ్ఞము చేయు యజమాని. ఇందుకు శ్రీ భట్టులు మహాభారతంలోని కృష్ణుని మాటలను ఉదాహరించారు.

తేషాం తు పవనాయ అహం నిత్యమేవ యుధిష్ఠిర

ఉభే సంధ్యే అనుతిష్ఠామి హి అస్కన్నమ్ తద్వ్రతం మమ

ఓ యుధిష్ఠిరా! అనుదినం దైనిక కార్యాలు ఆచరింపలేనివారి పాపములను తొలగించడం కోసం నేను ఉభయ సంధ్యలయందును యజ్ఞము చేయుచున్నాను. ఇది నా వ్రతము.

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ – ఈ శ్లోకము పరమైకాంతులకు, అనగా ఏవో వైకల్యాలకారణంగా నిత్యకర్మలు ఆచరింపజాలని వారికోసం వర్తిస్తుంది. కనుక శక్తి కలిగినవారు నిత్యకర్మలను అశ్రద్ధ చేయరాదు.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ చెప్పిన వ్యాఖ్య కూడా శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్యతో సరిపోతుంది. **అశక్తమ్ అకించనమ్ ఆవిశ్య తత్ తదారాధనమ్ నివర్తయన్ స్వయమేవ యజ్వా.**

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **యజమానాత్మనా తిష్ఠన్ యజ్వా.** యజ్ఞములన్నింటికీ తానే యజమాని అయినవాడు యజ్వ. ఇక్కడ యజమాని అనగా యజ్ఞమునకు ప్రభువు. యజ్ఞమును ఆచరించువాడు. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు గీత (9.24)నుండి ఉదాహరించారు. **అహం హి సర్వయజ్ఞానాం భోక్తా చ ప్రభురేవ చ.** సకల యజ్ఞములకు భోక్తను, స్వామిని కూడ నేనే.

శ్రీ చిన్మయానంద – భగవంతుడు సకల కార్యములును లోకశ్రేయస్సు కొఱకు ఆచరించును. అదియే నిజమైన యజ్ఞము. ఇలా వేదోక్తవిధుల ప్రకారం యజ్ఞము చేయువాడు యజ్వ.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ 'యజ' అనగా 'దానము చేయుట, ఇచ్చుట' అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. యజ - దేవపూజా సంగతి కరణ యజన దానేషు. **యజతే దత్తే వరాన్ భక్తేభ్య ఇతి యజ్వా.** భక్తులకు వరములను ఇచ్చువాడు యజ్వ.

974. యజ్ఞాంగః

- సమర్థులైన భక్తులు ఆచరించే యజ్ఞాలన్నీ ఆయన చేసే యజ్ఞంలోని భాగములు, మరియును ఆయనను అందుకునే సాధనములు.
- పూజ్యనీయములైన దివ్య అవయవములు కలిగినవాడు.
- శ్రీవరాహావతారములో ఆయన శరీరభాగములన్నీ యజ్ఞోపకరణములను సూచించును. అనగా ఆయన యజ్ఞస్వరూపుడు.
- యజ్ఞమునకు అవుసరమైనవన్నీ సమకూరేలా చేసేవాడు. మరియు యజ్ఞహవ్యములను స్వీకరించువాడు. మరియు యజ్ఞముద్వారా లభించువాడు.

ఓం యజ్ఞాంగాయ నమః

'యజ్ఞ' పదమునకు వివరణ ఇంతకుముందు చెప్పబడింది. యజ్ - దేవపూజ సంగతి కారణ యజన దానేషు. సమర్పించునది, పూజింపబడువాడు, సమర్పించు వస్తువు లేదా సాధనము, ఇవన్నీ యజ్ఞములే. 'అంగ్' అనగా వెళ్ళుట - అనే ధాతువునుండి 'అంగ' పదము వచ్చును. దీనికి అవయవము, భాగము, ఉపకరణము అనే అర్థాలున్నాయి.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **సమర్థాన్ అనుష్ఠితమపి యజ్ఞాంతరమ్ అస్య శేషభూతమ్ ఇతి యజ్ఞాంగః.** శక్తిమంతులు ఆచరించే యజ్ఞాలన్నీ తాను చేసే కార్యానికి (యజ్ఞానికి) భాగములుగా ఉండేలా చేసేవాడు. అనగా మనం చేసే

సమస్త యజ్ఞములూ భగవంతుని యజ్ఞమునకు లోబడి ఉంటాయి. మరియు అవన్నీ భగవంతుని పొందడానికి సాధనములు.

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ – **యజ్ఞమ్ అంగమ్ అస్య ఇతి యజ్ఞాంగః.** మనం చేసే భగవదారాధన వంటి సమస్త యజ్ఞాలు ఆయనకు సమర్పించడానికి, తద్వారా ఆయనను పొందడానికి సాధనములు. అన్నింటికీ అంతిమ లక్ష్యము శ్రీమన్నారాయణుడే.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **యజ్ఞాని పూజనీయాని అంగాని చరణాది మస్తకాంతాని యస్య ఇతి యజ్ఞాంగః.** భగవంతుని పాదపద్మములనుండి దివ్యశిరస్సువరకు సమస్త అంగములు పూజనీయములైన దివ్యాంగములు గనుక ఆయన యజ్ఞాంగుడు.

శ్రీశంకరుల వ్యాఖ్య – శ్రీ శంకరులు ఈ నామమును శ్రీవరాహావతారము పరంగా వ్యాఖ్యానించారు. **యజ్ఞ అంగాని యస్య ఇతి వరాహమూర్తిః యజ్ఞాంగః.** శ్రీవరాహమూర్తి శరీరభాగములన్నీ యజ్ఞభాగములుగా వర్ణింపబడినవి. శ్రీ శంకరులు ఇందుకు హరివంశము (3.34 - 3.41)నుండి ఉదాహరించారు. శ్రీ మద్భాగవతము (3.13.34-39)లో కూడా ఈ వర్ణన ఉన్నది. విష్ణుపురాణంలో ఈ వర్ణన ఉన్నది.

శ్రీయజ్ఞవరాహమూర్తికి వేదములే పాదములుగా, యూపములు దంష్ట్రలుగా, క్రతువే హస్తముగను, చయనము ముఖముగను, అగ్ని జిహ్వగను, దర్భలు రోమములుగను, బ్రహ్మ శిరస్సుగను, అహోరాత్రములు నక్షత్రములుగాను, వేదాంగములు కర్ణాభరణములుగను, నాసిక స్రుక్కుగను, ముట్టెయే శ్రవణముగను, సామగానమే అరుపుగను హరివంశమునందు మనోహరముగ వర్ణింపబడియున్నందున శ్రీహరి 'యజ్ఞాంగః' అని భజింపబడుచున్నాడు (శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు రచననుండి).

శ్రీ వాసిష్ఠ – **ఇజ్యతే యః, ఇజ్యతే యేన, ఇజ్యతే యస్మై, ఇజ్యతే యత్ర వా ఇతి యజనీయః, యజన సాధనమ్ హవిరాది, యజన సంప్రదాయమ్ ఉద్దేశో, యజన స్థలాధికమ్ చ సర్వమ్ యజ్ఞ శబ్దేన గృహీతమ్ భవతి.** ఒక యజ్ఞమునకు సంబంధించినవన్నీ 'యజ్ఞము' అనవచ్చును. ఎవరికోసం యజ్ఞము చేస్తున్నామో ఆయన, ఎవరు యజ్ఞం చేస్తున్నాడో అతను, యజ్ఞముయొక్క ఉద్దేశ్యము, యజ్ఞము చేసే స్థలము, యజ్ఞమునందు వాడే సాధనములు (నెయ్యి వంటివి) – వీటన్నింటినీ 'యజ్ఞ' శబ్దము ద్వారా సూచింపవచ్చును. కనుక 'యజ్ఞాంగుడు' అనగా ఇవన్నీ సమకూరేలా చేసేవాడు. యజ్ఞములో అర్పించినవానిని స్వీకరించేవాడు (**స్వయం యజనయో యజ్ఞరూపః సన్ యజ్ఞ రూపాణి హవిరాదీని యజ్ఞస్థలం గత్వా ప్రాప్నోతి ఇతి యజ్ఞాంగః**), మరియు యజ్ఞముద్వారా లభించేవాడు (**యజ్ఞే అంగనమ్ - గతిః యస్య, స యజ్ఞాంగః, యజ్ఞైః - యజన కర్మభిః అంగః - ప్రాప్తిః యస్య స యజ్ఞాంగః**).

శ్రీ వాసిష్ఠ చెప్పిన మరొక అర్థము – 'అంగము' అనగా భాగము. యజ్ఞములో వాడే అన్నింటికీ (అనగా బ్రహ్మ, హోత, అధ్వర్యు, హవిస్సు వంటివానికి) అంతర్యామి అయినందున భగవంతుడు యజ్ఞాంగుడు.

శ్రీమద్భాగవతము. తృతీయ స్కంధము

శ్రీ ఏల్చూరి నారాయణరావు, డా. ఆచార్య జోస్యుల సూర్యప్రకాశరావుల రచనలనుండి సంగ్రహించినది.

శ్రీవరాహావతార వర్ణన

భగవానుని ధ్యానం చేస్తున్న బ్రహ్మ ముక్కు రంధ్రాలనుండి అంగుష్ఠమాత్రం ప్రమాణంకల వరాహం ఒకటి వెలువడి క్షణంలో మహాగజమంతయ్యింది. బ్రహ్మ, మరీచ్యాదులు అచ్చెరువందగా ఆ వరాహం కొండంత పెరిగి బృహద్రూపాన్ని ధరించింది. ఆ సూకరం దిక్కులు మార్మ్రోగేటట్లు ఘుర్ఘురించింది. ఆ ధ్వని విని జనలోక తపోలోక సత్యలోక వాసులు ఋగ్యజుస్సామ మంత్రాలతో ఆ మాయావరాహమూర్తియైన భగవంతుని ప్రస్తుతించారు. ఆ స్తుతులకు తన సంతోషాన్ని తెలియజేస్తున్నట్లుగా ఆ వేదమూర్తి తల పంకించి, ఘుర్ఘురించి, తోక యెత్తి, సటలు విదిల్చి, రోమాలు నిగుడించి, నింగిపైకెగసి, కాలిగిట్టలతో జలదమండలాన్ని తన్ని, తెల్లని కోరలని త్రిప్పుతూ, మూతి ముట్టెతో వాసనలానుతూ జలగర్భంలోనికి ప్రవేశించింది. ఆ మహోత్పాతానికి సాగరజలం పాయలుగా విడబారింది. ఆ మహావరాహం సాగరాంతంలో ఉన్న భూమిని నిజ దష్ట్రాగ్రంతో పైకెత్తి, రసాతలంనుండి వెలికి రాసాగింది. అప్పుడు అడ్డం వచ్చిన హిరణ్యాక్షుడనే దైత్యుని ఆ వరాహమూర్తి చక్రంతో తెగటార్చాడు. ఆ శ్రీయజ్ఞవరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు భక్తిశ్రద్ధలతో ఇలా సన్నుతించారు.

దేవ! జిత, జితం తే పరమేశ్వర!
జిత యజ్ఞభావన! శ్రుతిశరీర!
యనుచు గారణ సూకరాకారుడగు నీకు
నతిభక్తి మ్రొక్కెదమయ్య, వరద!
భవదీయ రోమకూపములందు లీనంబు
లైయుండు నంబుధు, లట్టి యధ్వ
రాత్మకమై తనరారు నీ రూపంబు
గానంగరాదు దుష్కర్మపరుల
కట్టి నీకు బ్రణామంబు నాచరింతు
మఖిల జగదేకకీర్తి! దయానువర్తి
భవ్య చారిత్ర! పంకజపత్రనేత్ర!
చిర శుభాకార! యిందిరా చిత్తచోర!

దేవా! చర్మంలో సకల వేదాలు, రోమాలయందు బర్హిస్సులు, నీ కన్నులయందు నేయి, నీ నాల్గు పాదాలలోను బ్రహ్మ, హోత, ఉద్గాత, అధర్వులనబడేవారు చేసే యజ్ఞకర్మలు, ముట్టెయందు స్రుక్కు, నాసికయందు స్రువము, ఉదరంలో పాత్ర, చెవులు నోరు అనే రంధ్రములయందు చమస ప్రాశితములు, కంఠమందు ఇష్టిత్రికము, నాలుకయందు

ప్రవర్గ్యము, నీ నమలుటయందు అగ్నిహోత్రములు, చయనములు కదా! అవసరమైనప్పుడెల్ల నీవు ఆవిర్భవించుట తీక్షణీయ ఇష్ఠియగును.

నీ కోరలు ప్రాయణీయం అనే దీక్షానంతర ఇష్ఠి, దయనీయం అనే సమాప్త ఇష్ఠి అవుతాయి. నీ రేతమే సోమం. నీ అవస్థానం ప్రాతస్సవనం మొదలైనవి. నీ చర్మం, మాంసం మొదలైన సప్తధాతువులు అగ్నిష్టోమ, ఉక్థ్య, షోడశి, వాజపేయ, అతిరాత్ర, అప్తోర్యాయములనే సప్తసంస్థా భేదములు. ద్వాదశ రూపమైన అనేక యజ్ఞసమూహాలు అయిన సర్వసత్రాలు నీ శరీరసంధులవుతాయి. సోమసహిత సోమరహితములైన యజ్ఞక్రతువులు అన్నీ నీవే. నీవు యజ్ఞబంధనాదులచేత ప్రకాశిస్తూ ఉంటావు.

సజ్జనుల హృదయం అనే నీటిపడియలో దిగిఉన్న ఓ సూకరసాదృశ్యము కలిగినవాడా! ఓ భూరమణా! ఓ లక్ష్మీపతీ! దేవోత్తమా! నీవు నాల్గువేదాలు మూర్తీభవించినవాడివి. నీ తెల్లని కోరపైన ఉన్న భూమి కులపర్వతంయొక్క ప్రకాశించే శిఖరంపై తగులుకొనియున్న మేఘంవలె ప్రకాశిస్తోంది. అధికమైన స్థావరజంగమైన ఈ భూచక్రాన్ని ఉద్ధరించు. ఈ తెల్లని కోరచివర తగిలిఉన్న ఈ పర్వతాలు, నదీనదాలు, అరణ్యాలతో కూడియున్న ఈ భూతలం, సరస్సులో మునిగి లేచిన గజరాజు దంతం చివర తగులుకొన్న నల్లకలువవలె శోభిల్లుతూంది.

దేవా! విశ్వానికే జనకుడవైన నీవు మాకు తండ్రిలాంటివాడవు. నీ పత్ని భూదేవి మాకు తల్లితో సమానం. మీ ఇరువురకూ చేతులు జోడించి మీ దయాభిక్షను అర్థిస్తున్నాము. నీ తేజాన్ని ధరించిన భూదేవి పవిత్రయై అలరారుచున్నది. నీవిప్పుడు ధర్మోద్ధరణ కావించి మాకు నివాసస్థానాన్ని కల్పింపగలవని అర్థార్థులమై వచ్చి చేరాము.

దేవా! నీవు రసాతలంనుండి భూమిని ఉద్ధరించి కొనితెచ్చే వేళ నీ మేని విదుర్చులకు నీ సటోచ్ఛలితమైన జలకణాలు సోకి జనలోక తపోలోక సత్యలోక వాసులమైన మేమందరమూ పవిత్రీకృతులమయ్యాము.

దేవా! నీ శక్తి అనంతమహిమోపేతం. లోకమంగళాన్ని కలిగించు. నీ యోగమాయలో మునిగి స్వరూపజ్ఞానాన్ని కోల్పోయిన మాకు అచింత్యమన నీ శక్తిని గ్రహించి, నిన్ను భజించడానికి తగినంత జ్ఞానాన్ని అనుగ్రహించు – అని బ్రహ్మాదులు స్తుతింపగా పరమేశ్వరుడు సంప్రీతస్వాంతుడై తన గోటిలో ఉన్న మున్నీటియందు భూమిని నిలిపి అంతర్హితుడైనాడు.

విదురా! ఈ వరాహచరిత్రను భక్తితో ఆకర్ణించినవారి హృదయాంతరంలో ప్రపన్నార్తిహరుడైన పరమేశ్వరుడు ప్రసన్నుడౌతాడు.

975. యజ్ఞవాహనః

- యజ్ఞమును సంపూర్ణం చేసే అవకాశం కలిగించేవాడు.
- యజ్ఞములకు తగిన ఫలములను అందజేసేవాడు.
- పూజనీయుడైన గరుడుని వాహనంగా గలవాడు.

ఓం యజ్ఞవాహనాయ నమః

వహ - ప్రాపనే - మోయుట, తీసికొని వెళ్ళుట, ప్రవహించుట. 'వహ' ధాతువునుండి 'వాహన' అనే పదం వచ్చింది.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **తేషామ్ భక్తి శ్రద్ధా అధికార దానేన యజ్ఞమ్ వాహయతి ఇతి యజ్ఞవాహనః.** యజ్ఞములను ఆచరించే కర్తలకు తగిన భక్తి, శ్రద్ధ, అధికారములను ఇచ్చి వారు యజ్ఞములు పూర్తిచేసేలా అనుగ్రహించేవాడు యజ్ఞవాహనుడు.

ఇలా ఇంతకుముందు నామములను – **యజ్ఞపతిః, యజ్వా, యజ్ఞాంగః, యజ్ఞవాహనః** – చూచినట్లయితే భగవానుడు స్వయంగా యజ్ఞములు చేయగలిగినవారికి తత్ఫలములనిచ్చే యజ్ఞపతి. అలా స్వయంగా యజ్ఞములనాచరింపలేని అశక్తుల తరఫున తానే యజ్ఞములు చేయు యజ్వ. యజ్ఞములద్వారా పొందబడు యజ్ఞాంగుడు. యజ్ఞములు చేసేవారికి అవుసరమైన శ్రద్ధ, శక్తి, అధికారము ఇచ్చే యజ్ఞవాహనుడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **ఫలహేతు భూతాన్ యజ్ఞాన్ వాహయతి ఇతి యజ్ఞవాహనః.** సత్ఫలితాలను (లోకశ్రేయస్సును) ఆశించి చేసే యజ్ఞములను విజయవంతంగా సంపూర్ణము చేయించేవాడు యజ్ఞవాహనుడు.

శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు రచననుండి – ఫలదాయకంబులగు యజ్ఞములే వాహనముగా కలిగియున్నందున పరమాత్మ 'యజ్ఞవాహనః' యని కీర్తింపబడెను.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ 'వాహన' అనగా వాహనము (బండి, రధము) అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. **యజ్ఞమ్ - పూజనీయమ్, వాహనమ్ - వైనతేయో యస్య ఇతి యజ్ఞవాహనః.** పూజనీయుడైన వైనతేయుడు (గరుత్మంతుడు) వాహనముగా కలిగినవాడు యజ్ఞవాహనుడు.

(1) శ్రీ నృసింహన్ కృష్ణమాచారి ఆంగ్ల రచనకు ఇది తెలుగు అనువాదము.

(2) భగవద్గీత శ్లోకముల తాత్పర్యము గీతాప్రెస్, గోరఖపూర్ ప్రచురణనుండి.

యజ్ఞభృద్యజ్ఞకృద్యజ్ఞీ యజ్ఞభుగ్యజ్ఞసాధనః |
యజ్ఞాంతకృద్యజ్ఞగుహ్యమన్నమన్నాద ఏవ చ || (105)

976. యజ్ఞభృత్

యజ్ఞమును విజయవంతంగా సంపూర్ణం చేసే భారము వహించువాడు (నిర్వహణలో ఏవైనా లోపములు ఉన్నప్పటికీ)

ఓం యజ్ఞభృతే నమః

భృ - పోషణ ధారణయోః - పోషించుట, ఆధారమగుట. యజ్ఞమ్ **బిభర్తి - పుష్ణాతి, ధారయతి ఇతి యజ్ఞభృత్.** యజ్ఞమునకు ఆధారమైనవాడు. యజ్ఞమును చక్కగా పూర్తి చేయించేవాడు యజ్ఞభృత్.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **వికల్పమపి యజ్ఞమ్ స్వ-స్మరణ పూర్ణాహుతిభ్యామ్ పుష్ణాతి ఇతి యజ్ఞభృత్.**

పూర్ణాహుతి స్వస్మృతిభ్యాం విఫలం యజ్ఞమప్యుత
పుష్ణాతి యజ్ఞభృత్స్యాత్ సప్తార్ణో మనురుత్తమః
యజ్ఞము చేసేటపుడు ఏద్దైనా లోపం జరిగినప్పటికీ, తనను తలచి పూర్ణాహుతి చెయ్యటంచేత, ఆ యజ్ఞంయొక్క ఫలితం పూర్తిగా ఇచ్చేవాడు యజ్ఞభృత్. ఈ నామము సప్తాక్షరీమహామంత్రము. ఉత్తమమైనది. ఓం యజ్ఞభృతే నమః (శ్రీకైవల్యసారధి).

శ్రీ భట్టులు శ్రుతినుండి ఉదాహరించారు.
ప్రమాదాత్ కుర్వతామ్ కర్మ ప్రచ్యవత్యధ్వరేషు యత్
స్మరణాదేవ తద్విష్ణోః సంపూర్ణమ్ స్యాదితి శ్రుతిః

యజ్ఞనిర్వహణలో ప్రమాదవశాత్తు ఏవైనా దోషాలు సంభవించినప్పటికీ, అవి విష్ణుసంస్మరణవలన తొలగిపోయి యాగము సంపూర్ణం అవుతుందని శ్రుతి చెబుతున్నది.

శ్రీ వేలుక్కుడి కృష్ణన్ – యజ్ఞము చేయు వ్యక్తి ఏ కారణంచేతనైనాగాని అశక్తుడైనట్లయితే, ఆ యజ్ఞాన్ని చక్కగా పూర్తి చేయించే 'భారాన్ని' భగవంతుడే భరిస్తాడని 'భృత్' పదంవల్ల గ్రహించాలి. యజమాని చేయవలసిందల్లా, యజ్ఞం చివర పూర్ణాహుతి సమయంలో, శ్రీకృష్ణభగవానుని పాదపద్మాలను స్మరించి, మంత్ర, తంత్ర, విధి, విపర్యాసాదులలోని దోషములను మన్నించమని వేడుకోవాలి.

పూర్ణాహుతి సమయంలో పఠించే కొన్ని మంత్రాలు –

ప్రాయశ్చిత్తా న్యశేషాని తపః కర్మాన్యాత్మకాని వై
యాని తేషామ్ అశేషాణామ్ శ్రీకృష్ణానుస్మరణమ్ పరమ్

ఉపచారాపదేశేన కృతాన్ అహరర్మయా
అపచారాన్ ఇమాన్ సర్వాన్ క్షమస్వ పురుషోత్తమ

పూర్ణాహుతిమ్ ఉత్తమమ్ జుహోతి, కర్మమ్ వై పూర్ణాహుతిః

ఆవిర్గీర్భిః యతతోన ఉనమ్ తేన ఉక్తిమ్ విధేమ

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **యజ్ఞమ్ బిభర్తి పాతి ఇతి యజ్ఞభృత్.** యజ్ఞభర్తయును, యజ్ఞపాలకుడును పరమాత్మయే యగుటచేత 'యజ్ఞభృత్' అను మంగళవాచ్యుడగుచున్నాడు. పుణ్యప్రదములగు యజ్ఞములను జయప్రదముగా కొనసాగించువాడు పరమాత్మయే (శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు).

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – యజ్ఞమును జయప్రదముగా సాగించుటకు ఏ యజ్ఞంలోనైనా హోత, ఉద్గాత, అధ్వర్యుడు, బ్రహ్మ అనే నలుగురు పురోహితులుంటారు. బాగా పెద్ద యజ్ఞాలలో 16మంది పురోహితులుంటారు.

శ్రీ చిన్మయానంద 'యజ్ఞము' అనగా లోకక్షేమం కొరకు చేసే అన్ని పనులూ అనే అర్థాన్ని కొనసాగించారు. స్వార్థం లేకుండా, అంకితభావంతో, సేవాదృక్పథంతో చేసే అన్ని కార్యాలనూ చక్కగా చేయించేవాడు 'యజ్ఞభృత్'.

977. యజ్ఞకృత్

యజ్ఞమును సృష్టించినవాడు.

ఓం యజ్ఞకృతే నమః

శ్రీ శంకరులు, శ్రీ భట్టులు కూడా ఈ నామమునకు 'లోక కళ్యాణార్థము యజ్ఞమును సృష్టించినవాడు' అనే అర్థాన్ని చెప్పారు.

సముద్ర మథనం. 1910 కాలపు చిత్రం. వికీపీడియానుండి.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **జగద్ హితాయ యజ్ఞమాది సృజతి ఇతి యజ్ఞకృత్.** లోకక్షేమం కొఱకు యజ్ఞమును సృష్టించినవాడు యజ్ఞకృత్.

సహయజ్ఞాః ప్రజాః సృష్ట్వా పురోవాచ ప్రజాపతిః

అనేన ప్రసవిష్యధ్వమేవ వోస్త్విష్ట కామధుక్ – గీత 3.10

దేవాన్ భావయతానేన తే దేవా భావయంతు వః

పరస్పరం భావయంతః శ్రేయః పరమవాప్స్యథ – గీత 3.11

ఇష్టాన్ భోగాన్ హి వో దేవా దాస్యంతే యజ్ఞభావితాః – గీత 3.12

కల్పాదియందు బ్రహ్మదేవుడు యజ్ఞసహితముగ ప్రజలను సృష్టించి, 'మీరు ఈ యజ్ఞములద్వారా వృద్ధి చెందుడు. ఈ యజ్ఞములు మీకు కామధేనువువలె కోర్కెలనెల్ల తీర్చును' అని పల్కెను. 'ఈ యజ్ఞముల ద్వారా మీరు దేవతలను తృప్తిపరచుడు. మరియు ఆ దేవతలు మిమ్ములను అనుగ్రహింతురు. నిస్స్వార్థ భావముతో మీరు పరస్పరము సంతృప్తి పరచుకొనుచు పరమశ్రేయస్సును పొందగలరు' అని పల్కెను. యజ్ఞములద్వారా సంతృప్తి పొందిన దేవతలు మీకు (మానవులకు) అయాచితముగనే ఇష్టమైన భోగములను ప్రసాదించెదరు.

'వషట్కారః' నామ వివరణలో శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి దేవతలకు, మనుష్యులకు యజ్ఞముద్వారా లభించిన పరస్పర సంబంధమును వివరించారు – మానవులొనరించిన యజ్ఞములద్వారా తమకు లభించు హవిర్భాగములపై దేవతలు ఆధారపడుదురు. దేవతలద్వారా లభించే వర్షాదులతో మానవుల మనుగడ కొనసాగును. ఇలా దేవతలకు, మనుష్యులకు మధ్య వారధిగా ఉండేలా భగవంతుడు యజ్ఞమును సృష్టించాడు. కనుక ఆయన 'యజ్ఞకృత్'.

'యజ్ఞకృత్' అనగా యజ్ఞములు చేయువాడు అనే అర్థం కూడా చెప్పవచ్చును. శ్రీ చిన్మయానంద ఇలా వ్యాఖ్యానించారు. యజ్ఞమును చేయును గనుక భగవంతుడు యజ్ఞకృత్. జీవుల కళ్యాణార్థము భగవంతుడు సృష్టి అనే యజ్ఞమును ఆచరించాడు.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **యజ్ఞాన్ మఖాన్ స్వయమపి కరోతి అవతార విగ్రహే ఇతి యజ్ఞకృత్.** తన అవతారములలో భగవంతుడు స్వయంగా యజ్ఞములు ఆచరించాడు గనుక యజ్ఞకృత్.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – ఇంతకుముందు ('కృత్'తో వచ్చిన నామములకు వలె) కొన్ని నామాలకు చెప్పినట్లుగానే శ్రీ శంకరులు రెండు అర్థాలు చెప్పారు (1) యజ్ఞములు సృష్టి చేయువాడు (2) యజ్ఞములను అంతం చేయువాడు (కృన్తతి - నాశనం చేయును).

జగదాదౌ యజ్ఞమ్ కరోతి, తదన్తే యజ్ఞమ్ కృన్తతి ఇతి వా యజ్ఞకృత్. సృష్టి ఆరంభ సమయంలో యజ్ఞమును సృష్టించినవాడు, ప్రళయకాలంలో యజ్ఞములను అంతం చేయువాడు 'యజ్ఞకృత్'.

శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు రచననుండి – విశ్వకళ్యాణార్థము చేయబడు యజ్ఞములను జయప్రదం చేయువాడును, దుర్బుద్ధితో చేయు యజ్ఞములను ధ్వంసము చేయువాడును శ్రీహరియే యగుటచే 'యజ్ఞకృత్' నామవాచ్యుడగును.

డా. క్రోవి పార్థసారథి. శ్రీకైవల్యసారథి రచననుండి – జగత్తుయొక్క ఆదియందు, అంతమందు కూడా యజ్ఞమును ఆచరించేవాడు. ప్రళయకాలములో యజ్ఞమును ప్రవర్తిల్లకుండా చేసేవాడు 'యజ్ఞకృత్'.

978. యజ్ఞీ

ఎవని కొఱకు సకలయజ్ఞములు ఆచరింపబడతాయో ఆయన. యజ్ఞములు ఇతని సొత్తు. సకల యజ్ఞములకు తానే ప్రభువైనవాడు.

ఓం యజ్ఞినే నమః

'యజ్ఞ' పదమునకు 'ఇని' ప్రత్యయము చేర్చుటద్వారా 'యజ్ఞీ' పదము వచ్చును. 'ఇనీ', 'మతుప్' ప్రత్యయములకు 'కలిగియుండుట, స్వంతదారు అగుట' అనే అర్థాలు వస్తాయి. **యజ్ఞః అస్య అస్తి ఇతి యజ్ఞీ.** యజ్ఞములద్వారా ఆరాధింపబడువాడు యజ్ఞి.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **సర్వయజ్ఞానామ్ శేషీ యజ్ఞీ.** సకల యజ్ఞములకు అధిపతి (శేషి) అయినవాడు యజ్ఞి. ఆయన సంతృప్తి కొఱకే అన్ని యజ్ఞములు చేయబడును.

అహం హి సర్వయజ్ఞానాం భోక్తా చ ప్రభురేవచ
న తు మామభిజానంతి తత్వేనాతశ్చ్యవంతి తే – గీత 9.24
ఏలనన సకల యజ్ఞములకు భోక్తను, స్వామిని కూడ నేనే. వారు నా పరమేశ్వరతత్వమును ఎఱుంగరు. కావున పతనమగుదురు. అనగా పునర్జన్మను పొందుదురు.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 5.6.4 – సకల జనులు ఆచరించే కార్యముల ఫలములు నావే.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – భగవంతుని కొరకు భక్తులు ఆచరించే కైంకర్యాది కార్యాలలో ఏమైనా లోపములున్నా గాని చివరకు భక్తునికి భగవత్ప్రాప్తి కలుగుతుంది. ఇందుకొరకు శ్రీ తొండరాడిపొడియాళ్వారు తిరుమాలై 25వ పాశురంనుండి 30వ పాశురం వరకు ఉదాహరింపవచ్చును. ఆళ్వారు భగవంతునితో ఇలా మొఱపెట్టుకొన్నాడు – నేను నా వర్ణమునకు నిర్దేశింపబడిన కర్మలను చేయలేదు. జ్ఞానయోగాన్ని గాని, భక్తియోగాన్ని గాని సాధన చేయలేదు. భగవంతుని భజిస్తూ కాలం గడుపలేదు. కనీసం గజేంద్రునిలా ఒక పువ్వును కూడా సమర్పించలేదు. ఉడుతలా నాలుగు ఇసుకరేణువులను స్వామి కైంకర్యంకోసం మోయలేదు. నేను చేసిందల్లా ప్రభువు అనుగ్రహం కోసం ఆక్రోశించడమే. దీనినే ఆ దేవదేవుడు యజ్ఞంలా భావించి నన్ను తన పాదపద్మముల దరిని చేర్చుకున్నాడు. (భగవంతునిపట్ల తనకున్న నైచ్యానుబంధం ఆళ్వారుతో ఇలా పాడించింది.)

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **యజ్ఞానామ్ తత్ సమారాధనాత్మనమ్ శేషీ ఇతి యజ్ఞీ.** అన్ని యజ్ఞములకు శేషి అయినవాడు యజ్ఞి. అనగా యజ్ఞములు ఆయనను ఆరాధించడానికే నిర్వింపబడుతున్నాయి.

979. యజ్ఞభుక్

- యజ్ఞమునకు భోక్తయై అందు సమర్పింపబడిన పదార్థములను ప్రీతితో భుజించువాడు.
- యజ్ఞమును రక్షించువాడు.

ఓం యజ్ఞభుజే నమః

భుజ్ - పాలన అభ్యవహారయోః - రక్షించుట, తినుట, అనుభవించుట. **యజ్ఞమ్ భుంక్తే, భునక్తి ఇతి వా యజ్ఞభుక్.** యజ్ఞమును అనుభవించువాడు, యజ్ఞమును రక్షించువాడు యజ్ఞభుక్.

శ్రీ శంకరులు, శ్రీ భట్టులు కూడా రెండు అర్థాలనూ చెప్పారు. శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ 'భుక్తే - అశ్నాతి - భుజించుట' అనే అర్థాన్ని ప్రధానంగా చెప్పారు. **ఇజ్యన్తే దీయన్తే సమర్పయన్తే స్వజనైః ఇతి యజ్ఞః, అర్థాత్ నానావిధ రుచిరాః పదార్థాః తాన్ భుంక్తే అశ్నాతి ఇతి యజ్ఞభుక్.** యజ్ఞములో అర్పింపబడు వివిధ పదార్థములను ప్రీతితో స్వీకరించి భుజించి ఆనందించువాడు యజ్ఞభుక్. ఇందుకు శ్రీ భరద్వాజ గీతనుండి ఉదాహరించారు.

పత్రమ్ పుష్పమ్ ఫలమ్ తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి
తదహమ్ భక్త్యుపహృతమ్ అశ్నామి ప్రయతాత్మనః – గీత 9.26
నిర్మల బుద్ధితో, నిష్కామ భావముతో పరమభక్తునిచే సమర్పింపబడిన పత్రమును గాని, పుష్పమును గాని, ఫలమును గాని, జలమునుగాని నేను ప్రత్యక్షముగా (స్వయముగా) ప్రీతితో ఆరగింతును.

ఈ గీతాశ్లోకమునుండి, మరియు ఇంతకుముందు నామములో ఉదాహరించిన శ్రీ తొండరాడిప్పొడియాళ్వారు పాశురమునుండి మనము గ్రహింపవలసినది ఏమనగా – దీక్షతో, అంకిత భావముతో చేసినదేదైనా యజ్ఞము అవుతుంది. ప్రేమతో, భక్తితో ఎంత స్వల్పమైనదానిని సమర్పించినాగాని భగవంతుడు ప్రీతితో స్వీకరిస్తాడు.

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ గీత (9.24) శ్లోకమును ఉదాహరించారు. **అహం హి సర్వ యజ్ఞానామ్ భోక్తా చ ప్రభురేవ చ.** సకల యజ్ఞములకు భోక్తను, స్వామిని కూడా నేనే.

శ్రీ కృష్ణన్ – భగవంతుని యాగరక్షకత్వము శ్రీరామావతారంలో స్పష్టంగా కనుపిస్తుంది. రాక్షసులను వధించి ఆయన విశ్వామిత్రుని యాగాన్ని రక్షించాడు. అన్ని యజ్ఞములకూ భగవానుడే, లక్ష్యము, సాధనము, భోక్త, రక్షకుడు.

శ్రీ చిన్మయానంద – యజ్ఞంలో అనేక దేవతలను ఉద్దేశించి హవిస్సులను సమర్పించినా, అవన్నీ భగవంతునికే చెందుతాయి.

శ్రీకైవల్య సారధి – యజ్ఞముయొక్క భోక్త తానైయుండి, యజ్ఞకర్తకు ఆ ఫలమునిచ్చి అనుభవింపజేసేవాడు యజ్ఞభుక్.

౯౮౦. యజ్ఞసాధనః

- యజ్ఞములకు భగవంతుడే సాధనము (ఉపకరణము).
- యజ్ఞము అనే సాధనము ద్వారా భగవంతుని పొందవచ్చును.
- శుభకరమైన ఫలితములనిచ్చువాడు.

ఓం యజ్ఞసాధనాయ నమః

సాధ్ - సంసిద్ధౌ - పూర్తి చేయుట, సాధించుట.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **తే అస్య జ్ఞాన సిద్ధ్యుపాయా ఇతి యజ్ఞసాధనః**. భగవంతుని గురించిన జ్ఞానము కారణంగానే యజ్ఞము కామ్యార్థసిద్ధికి సాధనం అవుతుంది. కనుక ఆయన సిద్ధిసాధనుడు. ఇక్కడ ముఖ్యంగా గమనించవలసింది ఏమంటే భగవంతుని గురించిన జ్ఞానము. మనకు భగవంతునికి మధ్యనున్న సంబంధము శేషశేషీభావము (సేవకునికి, ప్రభువునకు మధ్యనుండే సంబంధము). అన్నింటికంటే ముఖ్యంగా భగవంతునికి ఏదైనా సమర్పించేటపుడు దానిని ప్రేమతో సమర్పించుట. ఇవన్నీ సత్ఫలితాలు పొందడానికి అత్యవుసరం. ఏమి అర్పించామన్నది అంత ప్రధానం కాదు. ఆ సమర్పణలో ఉండే అంకితభావం అతిముఖ్యం.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ కూడా కొంచెం ఇలానే వ్యాఖ్యానించారు. **జ్ఞాన దానేన యజ్ఞ ఉపకారిత్వాత్ యజ్ఞసాధనః**. యజ్ఞమును గురించి, దాని విధివిధానముల గురించి, అవుసరమైన జ్ఞానమును భగవంతుడే ప్రసాదిస్తాడు. ఆ విధంగా ఆయన యజ్ఞనిర్వహణకు సహాయపడ్డాడు. కనుక ఆయన యజ్ఞసాధనుడు.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – **ప్రాప్తి ఉపాయాః యజ్ఞమ్.** భగవంతుని పొందే ఉపాయము (సాధనము) యజ్ఞము. కనుక యజ్ఞమంటే కేవలం హోమకుండంలో చేసే ప్రక్రియ మాత్రమే కాదు. భగవంతునికి చేసే నిత్య ఆరాధనాది ఉపచారములన్నీ యజ్ఞములే. వీటిని శ్రద్ధాభక్తులతో ఆచరిస్తే వానినే భగవంతుడు తనను పొందే యజ్ఞములు అనే ఉపాయములు (సాధనములు)గా స్వీకరించును. కనుక ఆయన యజ్ఞసాధనుడు.

శ్రీ వాసిష్ఠ – **యజ్ఞః సాధ్యతే అనేన, యజ్ఞమ్ సాధయతి వా యజ్ఞసాధనః**. ఆయన ద్వారా యజ్ఞములు సాధ్యమగును. యజ్ఞముల ఫలములు ఆయనద్వారా సిద్ధించుచున్నవి. కనుక ఆయన యజ్ఞసాధనుడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **యజ్ఞః సాధనమ్ తత్ ప్రాప్తౌ ఇతి యజ్ఞసాధనః.** భగవంతుని పొందుటకు (సాధించుటకు) యజ్ఞములే సాధనములు (ఉపాయములు) గనుక ఆయన యజ్ఞసాధనుడు.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **యజ్ఞః పూజా ఆరాధనమ్ వా తమ్ భక్తానామ్ సాధయతి ఇతి యజ్ఞసాధనః, తథా యజ్ఞః పూజా సాధనమ్ ప్రాప్తయే యస్య ఇతి యజ్ఞసాధనః.** యజ్ఞమనగా భగవంతుని పొందు పూజ, ఆరాధనము. అలాంటి యజ్ఞములు చేసే శక్తిని, అవకాశమును భక్తులకు కలిగిస్తాడు గనుక ఆయన యజ్ఞసాధనుడు.

శ్రీ చిన్మయానంద – యజ్ఞమనగా స్వార్థము లేకుండా లోకకళ్యాణం కొరకు ఆచరించే కార్యము. అలాంటి యజ్ఞాలు నిర్విఘ్నంగా విజయవంతమయ్యేలా చేసేవాడు యజ్ఞసాధనుడు.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ – సాధనము అనగా ఉపకరణము (ఉపయోగించే వస్తువు). **యజ్ఞస్య సాధనమ్ స్రుక్ స్రువాదికమ్ మంత్రాదికమ్ వా యస్మాత్ ఇతి యజ్ఞసాధనః.** యజ్ఞములో ఉపయోగించే సాధనములైన స్రుక్ (నేయిని హోమంలో వడ్డించే పెద్ద గరిటె), స్రువము (స్రుక్కులో నేతిని వడ్డించే చిన్న గరిటె), మంత్రములు వంటివన్నియు భగవంతునివల్లనే సమకూరుతున్నాయి. కనుక ఆయన యజ్ఞసాధనుడు.

బ్రహ్మార్పణం బ్రహ్మ హవిః బ్రహ్మాగ్నౌ బ్రహ్మణాహుతమ్
బ్రహ్మైవ తేన గన్తవ్యం బ్రహ్మకర్మ సమాధినా – గీత 4.24
యజ్ఞకార్యములందు ఉపయుక్తమగు స్రువాది సాధనములు బ్రహ్మము. హోమము చేయబడు ద్రవ్యము బ్రహ్మము. అగ్నియు బ్రహ్మము. యజ్ఞమునాచరించు కర్తయు బ్రహ్మము. హవన క్రియయు బ్రహ్మము. ఈ బ్రహ్మకర్మయందు స్థితుడైయుండు యోగిద్వారా పొందదగిన యజ్ఞఫలము కూడ బ్రహ్మమే.

'బ్రహ్మార్పణము'నకు శ్రీ భగవద్రామానుజుల వ్యాఖ్య – **అర్ప్యతే అనేన ఇతి అర్పణమ్ స్రుగాది. తద్ బ్రహ్మ కార్యత్వాత్ బ్రహ్మ, బ్రహ్మ యస్య హవిషః అర్పణమ్ తద్ బ్రహ్మార్పణమ్.** దేనిద్వారా అర్పణము చేస్తామో (స్రుక్, స్రువాదులు) అది అర్పణము. సమస్త సృష్టికి కార్యకారణమైన బ్రహ్మమే ఆ అర్పణము కూడాను. బ్రహ్మముతో చేయు అర్పణము అనే కార్యము బ్రహ్మార్పణము. శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ వ్యాఖ్య ఈ శ్రీరామానుజుల వ్యాఖ్యతో సరిపోలుతుంది.

భగవదనుభవమును భక్తులు అనేకవిధాలుగా పొందుతారు. శ్రీ రఘునాథ తీర్థ వ్యాఖ్యను ఇందుకు ఉదాహరణగా చూడవచ్చును. **యజ్ఞ శబ్దః శుభవాచీ, తమ్ సాధయతి ఇతి యజ్ఞసాధనః.** 'యజ్ఞము' శుభసూచక పదము. అలాంటి శుభాలను ఇచ్చేవాడు గనుక భగవంతుడు యజ్ఞసాధనుడు.

981. యజ్ఞాన్తకృత్

- యజ్ఞమును చక్కగా పూర్తి చేయించువాడు.
- శ్రీమన్నారాయణుని గురించిన జ్ఞానమే యజ్ఞమునకు ఫలితము అనే సిద్ధాంతమును చేసినవాడు.
- మారీచ సుబాహువుల వంటివారిని నాశనం చేసినవాడు.

ఓం యజ్ఞాన్తకృతే నమః

యజ్ఞస్య అంతమ్ - సమాప్తిమ్ ఫలమ్ వా కరోతి ఇతి యజ్ఞాన్తకృత్. (1) యజ్ఞమును విజయవంతముగా సమాప్తము చేయించువాడు (2) యజ్ఞమునకు తగు ఫలము ఇచ్చువాడు – అనే రెండు అర్థాలనూ ఈ నామమునకు చెప్పుకొనవచ్చును.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **యజ్ఞపర్యవసానమ్ స్వతత్వజ్ఞానమ్ కరోతి ఇతి యజ్ఞాంతకృత్**. అన్ని యజ్ఞములకు అంతిమ ఫలము తన (భగవంతుని) గురించిన జ్ఞానమే. అట్టి జ్ఞానమును అందించువాడు యజ్ఞాంతకృత్. (ఇక్కడ గుర్తుంచుకొనవలసిన విషయము – వేదముల పరిభాషలో దేనిని గురించయినా 'నిజమైన జ్ఞానము' అంటే కేవలం తెలిసికొని ఉండడం కాదు. ఆ జ్ఞానమును అనుసరించి సన్మార్గంలో జీవితాన్ని గడపడం).
శ్రీ భట్టులు గీత (4.33)నుండి ఉదాహరించారు.
శ్రేయాన్ ద్రవ్య మయాద్యజ్ఞాత్ జ్ఞానయజ్ఞః పరంతప
సర్వ కర్మాఖిలం పార్థ జ్ఞానే పరిసమాప్యతే – గీత 4.33
హే పరంతప! అర్జున! ద్రవ్యమయ యజ్ఞము కంటెను జ్ఞానయజ్ఞము మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనది. కర్మలన్నియును జ్ఞానమునందే పరిసమాప్తమగును.

శ్రీ కైవల్యసారధినుండి –
సమాప్తించైవ యజ్ఞానాం స్వతత్త్వజ్ఞానతః క్షణాత్
నిరపేక్షణ యః కరోతి స యజ్ఞాంతకృదుచ్యతే
యజ్ఞం చేసినదాని ఫలితము – వెంటనే 'సాక్షాత్తు శ్రీమన్నారాయణుని తెలుసుకోవటమే' అని సిద్ధాంతమును నెలకొల్పినవాడు గనుక భగవానుని 'యజ్ఞాంతకృత్' అంటారు.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ ఉదాహరించిన శ్రుతివాక్యము – **తమేవమ్ విద్వాన్ అమృత ఇహ భవతి నా అన్యః పంథా అయనాయ విద్యతే.** పరబ్రహ్మమును గురించి తెలుసుకొన్నవారికి మోక్షానందము లభిస్తుంది. వేరుమార్గం లేదు. అనగా భగవంతుని గురించిన జ్ఞానమువలన మోక్షము లభిస్తుంది. యజ్ఞఫలముగా భగవానుడు అట్టి జ్ఞానమును ఇస్తాడు. కనుక ఆయన యజ్ఞాంతకృత్.

శ్రీ శంకరులు రెండు అర్థాలను పేర్కొన్నారు –

(1) **యజ్ఞస్య అంతమ్ ఫలప్రాప్తిమ్ కుర్వన్ యజ్ఞాంతకృత్.** యజ్ఞము చేసిన పిదప దానికి తగు ఫలమును ప్రసాదించువాడు యజ్ఞాంతకృత్.

(2) **వైష్ణవీ ఋక్ శంసనేన పూర్ణాహుత్యా వా యజ్ఞసమాప్తిమ్ కరోతి ఇతి యజ్ఞాంతకృత్.** యజ్ఞం చివరిలో వైష్ణవీఋక్ (**విష్ణవే స్వాహా**) మంత్రం ద్వారా పూర్ణాహుతి చేస్తారు. ఆవిధంగా యజ్ఞమును పరిసమాప్తి చేయించువాడు యజ్ఞాంతకృత్. 976వ నామము 'యజ్ఞభృత్' ప్రకారం యజ్ఞం నిర్వహణలో ఏవైనా లోపాలున్నాగాని నిర్మలమైన మనస్సుతో విష్ణువును ధ్యానించి పూర్ణాహుతి చేస్తే ఆయన సంపూర్ణ యజ్ఞఫలమునిస్తాడు.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి ఉదాహరించిన శ్లోకము –

యస్య స్మృత్యా చ నామోక్త్యా తపోయాఙక్రియాదిషు
న్యూనమ్ సంపూర్ణతామ్ యాతి సత్యో వందే తమచ్యుతమ్

అచ్యుతుని స్మరించి, ఆయన నామమును ఉచ్చరించినట్లయితే ఏదైనా సత్కార్యము సంపూర్ణమవుతుంది. అట్టి అచ్యుతునకు వందనములు.

శ్రీ చిన్మయానంద – అన్ని యజ్ఞములలోను చివరి కార్యము చేసి, యజ్ఞమును పూర్తిచేయువాడు యజ్ఞాంతకృత్. పూర్ణాహుతిద్వారా సమస్తమును భగవంతునికి అర్పించినట్లయితే అక్కడ సాక్షాత్తు శ్రీమన్నారాయణుడే తన దివ్యవైభవంతో అవతరిస్తాడు.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **యజ్ఞానామ్ అంతో రమణీయో భగవద్ ఆవిర్భావవేలా, తమపి కృపయా కరోతి ఇతి యజ్ఞాంతకృత్.** యజ్ఞం చివరిలో భగవానుడు తన దివ్యమంగళ దర్శనాన్ని ఇచ్చి ఆశీర్వదిస్తాడు. కనుక ఆయన యజ్ఞాంతకృత్. ఇందుకు శ్రీ భరద్వాజ శ్రీమద్భాగవతము (4.19.3)నుండి ఉదాహరించారు.

యత్ర యజ్ఞపతిః సాక్షాత్ భగవాన్ హరిరీశ్వరః
అన్వభూయత్ సర్వాత్మా సర్వలోక గురుః ప్రభుః

సమస్త జగత్తును, జీవులను తన శరీరంలో ధరించిన పరమేశ్వరుడు శ్రీమహావిష్ణువును ఆరాధించారు. (తరువాతి శ్లోకములలో భగవంతుడు ప్రత్యక్షమగుట, ఆయనను సిద్ధులు, కపిలుడు, నారదుడు, దత్తుడు మొదలగువారు స్తుతించుట వర్ణింపబడినది.)

శ్రీ సత్యదేవో వాసిష్ఠ – **విఘ్నాన్ నివృత్య యో యజ్ఞమ్ సమాపయతి, సంపాదితస్య తస్య యజ్ఞస్య యో అంతమ్ - ఫలమ్ చ దదాతి స యజ్ఞాంతకృత్ అభిధీయతే.** విఘ్నములు తొలగించి యజ్ఞములను విజయవంతంగా సమాప్తము చేయించువాడు, మరియు ఆ యజ్ఞములకు తగు ఫలములు ఇచ్చువాడు యజ్ఞాంతకృత్.

శ్రీ సత్యసంధ తీర్థ భిన్నంగా వ్యాఖ్యానించారు. కృ - హింసాయాం - బాధించుట, చంపుట. **యజ్ఞస్య అంతో నాశో యేభ్యః తే యజ్ఞాంతః సుబాహు మారీచాదయః, తాన్ కృణోతి ఇతి వా యజ్ఞాంతకృత్.** శ్రీరామావతారంలో విశ్వామిత్రుని యాగానికి రామలక్ష్మణులు రక్షకులుగా ఉన్నారు. ఆ యజ్ఞాన్ని అంతం చేయాలనుకొన్న సుబాహు మారీచాదులను నాశనం చేసినవాడు యజ్ఞాంతకృత్.

982. యజ్ఞగుహ్యమ్

యజ్ఞమునందలి రహస్యము.

ఓం యజ్ఞగుహ్యాయ నమః

గుహ్ - సంవరణే - కప్పియుంచుట, దాచియుంచుట. గుహ్యము అనగా రహస్యము. యజ్ఞములలో రహస్యము భగవానుడే. ఆ రహస్యము ఏమిటనే విషయంలో వివిధ వ్యాఖ్యాతల అనుభవాన్ని మనం తెలిసికొనవచ్చును.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – రెండు విధాలుగా భగవానుడు యజ్ఞములోని రహస్యము (1) భగవానుడే సకల యజ్ఞములకు పరమలక్ష్యమని చాలామందికి తెలియదు (2) భగవానునుకు ఏమీ అవుసరం లేకపోయినా గాని, మనం యజ్ఞంలో సమర్పించే కొద్దిపాటి ద్రవ్యములను ఆర్తిగొన్నవానివలె స్వీకరించి, అందుకు ప్రతిఫలంగా గొప్ప కామ్యార్థాలను ప్రసాదిస్తాడు. యజ్ఞమునకు సంబంధించిన విధివిధానములు, సిద్ధాంతములు గురించి మంచి జ్ఞానం ఉన్న కొద్దిమందికే ఈ విషయాలు తెలియును. కనుక ఆయన 'యజ్ఞగుహ్యుడు'. శ్రీ భట్టులు ఉదాహరించిన మహాభారత శ్లోకములు.

సర్వే వేదాః సర్వవేద్యాః స-శాస్త్రాః సర్వే యజ్ఞాః సర్వ ఇజ్యశ్చ కృష్ణః
విదుః కృష్ణమ్ బ్రాహ్మణాస్తత్త్వతో యే తేషామ్ రాజన్ సర్వయజ్ఞాః సమాప్తః
నేర్చుకోవలసిన సకల వేదములు, సకల శాస్త్రములు, సకల యజ్ఞములు, సకల పూజావిధానములు అన్నీ శ్రీకృష్ణుడే. ఈ విధంగా శ్రీకృష్ణుని గురించిన సత్యమునెరిగినవారు అన్ని యజ్ఞములను సక్రమంగా పూర్తిచేశారనుకోవచ్చును.

జ్యోతీంషి శుక్రాణి చ యాని లోకే త్రయోలోకాః లోకపాలస్త్రయీ చ
త్రయోఽగ్నశ్చ ఆహుతయశ్చ పంచసర్వేదేవా దేవకీపుత్ర ఏవ
సృష్టిలో వెలిగే సమస్త మండలాలు, ముల్లోకాలు, మూడు లోకముల పాలకులు, మూడు అగ్నులు, ఆ అగ్నులలో వేల్చే ఐదు హోమద్రవ్యాలు, సకల దేవతలు – అందరూకూడ దేవకీనందనుడైన శ్రీకృష్ణుడే.

డా. క్రోవి పార్థసారధి రచన శ్రీకైవల్యసారధి నుండి –

యస్తర్పయతి యజ్ఞేషు నిత్యతృప్తోస్య తృప్తవత్

పురోడాశాధికం భుక్త్వా తృప్యత్యనాన్విశేషతః

తద్యజ్ఞవిధిగత్యాది విద ఏవ విదంతి హి

స స్థూల బుద్ధయస్తస్మాత్ యజ్ఞగుహ్యమితి స్మృతః

తాను తృప్తుడై, హవిస్సును, యజ్ఞద్రవ్యాలను అతి ఆదరంతో తీసుకొని, వాటివల్ల పరితృప్తుడై యజ్ఞము చేసినవారిని కూడా తృప్తిపొందిస్తాడు. ఈ విషయము జ్ఞానులకు గాని, అజ్ఞానులకు గాని ఎవరికీ తెలియకుండా రహస్యంగా ఉంచుతాడు.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – యజ్ఞంలో సమర్పించిన స్వల్పమునే భగవంతుడు ఎంతో ఆనందంతో గ్రహించి, ఆ యజ్ఞం చేసినవారికి మోక్షంతో సహా గొప్ప ఫలితాలనిస్తాడు భగవంతుడు. ఇలా యజ్ఞవిధులను, ఫలితాలను తెలిసినవారు చాలా కొద్దిమంది.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – ఏ యజ్ఞానికి సంబంధించినవైనా రెండు అంశాలున్నాయి. (1) ప్రాపంచిక, భౌతిక అంశాలు, సంభారాలు, విధానాలు (2) యజ్ఞకర్మను చేయడంలో ఉన్న అంతర్గత భావాలు. 981వ నామము **'యజ్ఞాంతకృత్'** వివరణలోను, మరియు గీతాశ్లోకము (4.33) వివరణ ద్వారాను కర్మలకంటె ఆ కర్మల వెనుకనున్న ఆలోచనలు చాలా ముఖ్యమని చెప్పడమైనది. యజ్ఞమును ఆచరించేటపుడు మన ఆలోచనలను కామ్యార్థములనుండి మళ్ళించి భగవంతునిపై నుంచుట ఉత్తమము. అలాంటి యజ్ఞమే శ్రేష్ఠము. ఇదే రహస్యము. అలాంటి భావాలతో చేసిన యజ్ఞమే బ్రహ్మస్వరూపము. ఇదే యజ్ఞగుహ్యము.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **యజ్ఞానామ్ గుహ్యమ్ జ్ఞానయుక్తః ఫలాభిసంధిరహితో వా యజ్ఞః, తద్ అభేద ఉపచారాత్ బ్రహ్మ యజ్ఞగుహ్యమ్.** యజ్ఞములలో జ్ఞానయజ్ఞము రహస్యమైనది. ఫలాపేక్ష లేకుండా చేసిన కార్యమైనా యజ్ఞమే. దానికి, బ్రహ్మమునకు తేడా లేదు. అదే యజ్ఞగుహ్యము.

శ్రీ చిన్మయానంద – శరీరమనే హోమకుండమునందు ప్రాపంచిక విషయాలనే ద్రవ్యాలను చైతన్యమనే అగ్నిలో దహింపజేయాలి. ఇదే జ్ఞానయజ్ఞము. దీనినే వేదములు బ్రహ్మయజ్ఞము అనికూడా అన్నాయి. ఇదే యజ్ఞములకు సంబంధించిన రహస్యము.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – **తేన యజ్ఞేన తస్యైవ ముఖ్య ఉద్దేశ్యత్వాత్ యజ్ఞగుహ్యమ్.** అన్ని యజ్ఞములకు ముఖ్య ఉద్దేశ్యము భగవంతుడే. భగవంతునికొరకే యజ్ఞములను ఆచరించాలి కాని ప్రాపంచికమైన ప్రయోజనములను ఆశించికాదు. ఇందువలన అన్ని యజ్ఞములయందు దాగియున్న రహస్యమైన భగవంతుడు యజ్ఞగుహ్యము.

983. అన్నమ్

- భక్తులచే అనుభవింపబడువాడు.
- సకల ప్రాణులు భుజించు అన్నము పరబ్రహ్మస్వరూపము. తద్వారా జీవనము నిలుచును.
- ప్రళయకాలమున సమస్తమును భుజించువాడు.
- తన దర్శనమును ప్రసాదించి భక్తుల ప్రాణములు నిలుపువాడు.
- యజ్ఞము చేసిన భక్తులకు శ్రీవైకుంఠములో తనను తానే ప్రసాదించి వారికి పరమానందము కలిగించువాడు.

ఓం అన్నాయ నమః

అద్ - భక్షణే - తినుట. అత్తి - భక్షతి ఇతి అన్నమ్ - భుజించువాడు మరియు ఆనందించువాడు అన్నమ్. శ్రీ వాసిష్ఠ చెప్పిన మరొక ర్థము. అన్న-ప్రాణనే-శ్వాసించుట, జీవించుట. అనీతి **ఇతి అన్నమ్, యద్వా అన్యతే - ప్రాణ్యతే యేన తద్ అన్నమ్.** ఎవని కారణముగా జీవులు జీవించునో అతడు అన్నము.

శ్రుతిలో 'అన్నమ్' అనే పదమును యజ్ఞములో అర్పించు సమస్త హవిస్సులకు (నేతితో సహా) వాడారు.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **భోక్తృ శక్తిభిః భుజ్యతే ఇతి అన్నమ్.** భగవంతుని అనుగ్రహం పొందినవారు భగవంతుని అనుభవించి ఆనందిస్తారు. నిజమైన భక్తునికి భగవంతునియందు తప్ప మరి దేనియందు ఆనందము లభింపదు.

ఏవం నిష్టారితానంత భోక్తృశక్తి సమన్వితైః
భుజ్యతే య సదాకాలం సోऽన్నమిత్యుచ్యతే బుధైః
ఈ రకంగా భగవంతుని అనుగ్రహంతో అవిచ్ఛిన్నమైన భోక్తృశక్తిని పొందిన భక్తులచేత నిరంతరము అనుభవింపబడువాడు. (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 6.7.1 – తన భక్తులకు కృష్ణుడే సర్వస్వము. వారు ఆకలిగొని భుజించే ఆహారము, దాహం గొని స్వీకరించే నీరు, భోజనానంతరం తీసుకొనే తాంబూలము – అన్నీ వారికి కృష్ణుడే. కేవలం భగవంతుని నామం పలకడం ద్వారాను, ఆయన గుణములను కీర్తించడం ద్వారాను, ఆయనను తలచడం ద్వారాను, ఆ భక్తుల ఆకలి, దప్పికలు సమసిపోతాయి. కృష్ణచైతన్యము కలిగినవారికి వేరు ఆహారం రుచించదు. దారి పొడవునా భగవంతుని నామం స్మరించడంవల్లను. 'తిరుక్కోళూరు దారి ఇదేనా? ఇంకెంత దూరం ఉంది?' అని అడుగుతూ వెళ్ళడం వల్లను వారికి ఇంకే సహాయం అక్కరలేదు. భగవంతుని స్మరణమే భక్తులకు ఆహారము.

బహూనాం జన్మనామంతే జ్ఞానవాన్ మాం ప్రపద్యతే

వాసుదేవః సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః – గీత 7.19

అనేక జన్మల పిదప జ్ఞానియైనవాడు (భగవత్తత్త్వమును ఎఱిగినవాడు) సర్వమూ వాసుదేవమయమే యని భావించి నన్ను శరణు పొందును. అట్టి మహాత్ముడు లభించుట అరుదు.

ఇక్కడ 'సర్వమూ వాసుదేవమయము' అనగా 'అన్నము' అనగా 'అనుభవింపబడునది' అని శ్రీ వి.వి. రామానుజన్ వివరించారు.

తైత్తరీయోపనిషత్తులోని ప్రసిద్ధ వాక్యము.

అహమన్నమ్ అహమన్నమ్ అహమన్నమ్

అహమన్నాదోऽహమ్ అన్నాదోऽహమ్ అన్నాదః

భగవంతుని గురించి తెలుసుకొనే అర్హత కలిగినవారు కలిగినవారు భగవంతుని అనుభవించి ఆనందింతురు గనుక భగవంతుడు అన్నము. మరియు అలాంటివారిని ఆయన అనుభవించి ఆనందించును గనుక ఆయన (భగవంతుడు) అన్నాదుడు, అనగా అనుభవించువాడు.

తరువాతి నామము **'అన్నాదః'**.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ దివ్య ప్రబంధములలో ఆళ్వారుల దివ్య భగవదనుభవానందమును తెలిపే పెక్కు పాశురములను ఉదాహరించారు. తిరువైమొళి (5.10)లో పది పాశురములు ఇలాంటివే (తరువాతి నామ వివరణలో చర్చింపబడును). మరియు,

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. పెరియ తిరువంతాడి 34 – ఓ ప్రభువా! నీ మేని ఛాయ సాగరమువలె నల్లగా ప్రకాశించునది. సకల బ్రహ్మాండములకు ఆదికారణము నీవే. నావంటి వారిలో దోషములను హరించుటే నీ గుణము. పాలకడలిలో పవళించియున్న నీ సౌందర్యమును గురించి తలంచినంతనే నా ఒడలు పులకాంకితమగును, కాళ్ళు సత్త్వహీనమగును. నా మనసు, కనులు నీ సౌందర్యభావముతో ఆనంద పరవశమగును.

శ్రీ కులశేఖరాళ్వారు. పెరుమాళ్ తిరుమొళి 2.3 – భగవంతుడా! ఏడు మదించిన ఎద్దుల నణచుట, శ్రీవరాహమూర్తిపై భూమిని ఉద్ధరించుట, శ్రీరామునిపై రావణుని అంతమొందించుట – ఇలా నీ లీలలను స్మరించినంతనే నా కనులవెంట ఆనంద బాష్పములు ధారగా కారుచున్నవి.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **అద్యతే ఇతి అన్నమ్.** సకల జీవులు భుజించునది అన్నము. సకల ఆహారములందును ప్రాణమును నిలుపు శక్తి భగవంతుడే గనుక ఆయన అన్నము.

శ్రీ చిన్మయానంద – అన్ని ఇంద్రియములు అనుభవించు భోగ్యములు ఆహారమువంటివే. అవన్నియును అన్నమే.

అత్తి - భక్షతి ఇతి అన్నమ్. భుజించేవాడు అన్నము. ఈ అర్థంలో శ్రీ శంకరులు, శ్రీ చిన్మయానంద చెప్పిన వ్యాఖ్య – **అత్తి భూతాని ఇతి అన్నమ్.** ప్రళయకాలంలో సకల భూతములను భక్షించువాడు అన్నము.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – అన - ప్రాణనే - శ్వాసించుట, జీవించుట. **అన్యన్తే ఉపజీవ్యన్తే భక్తాః యేన స్వ-దర్శన-దాన ద్వారా ఇతి అన్నమ్.** తన దివ్యదర్శన భాగ్యమును ప్రసాదించి భక్తుల ప్రాణములను నిలుపువాడు అన్నము. (ఉణాది సూత్రము 3.10 ప్రకారము 'అన్' ధాతువునకు 'న' ప్రత్యయము చేరిస్తే అన్నము - ఆహారము - అగును.)

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – ఇంతకుముందు నామములు యజ్ఞసంబంధమైనవి. ఆ భావమునే ఈ 'అన్నమ్' నామమునకు అన్వయించవచ్చును. **యజ్ఞలభ్యే పరమవ్యోమ్ని యద్ దివ్య రస గంధాదిక మదనీయమ్ భోగ్యమ్.** యజ్ఞానంతరము ఫలముగా శ్రీవైకుంఠములో భక్తులకు తనను తానే భోగ్యముగా ప్రసాదించువాడు అన్నము.

984. అన్నాదః

ఏవ చ

- తనను అనుభవించేవారిని తాను అనుభవించువాడు. భోగ్యమైన భక్తులను అన్నములాగా ప్రేమతో పరిగ్రహించి ఆనందించువాడు.
- అన్నమును భక్షించువాడు. సకల జగత్తును అన్నములాగా భక్షించువాడు.
- భక్తులు సమర్పించినదానిని ఆనందముగా స్వీకరించువాడు.

ఓం అన్నాదాయ నమః

ఇంతకు ముందు నామము 'అన్నమ్' వివరణలో చెప్పినట్లుగా 'అన్నమ్' అనే పదమును రెండు మూల శబ్దములనుండి విశ్లేషించవచ్చును. (1) అద్ - భక్షణే - తినుట, అనుభవించుట. (2) అన - ప్రాణనే - జీవించుట, శ్వాసించుట. 'అన్న' శబ్దమునకు 'అద్' ప్రత్యయము చేరిస్తే 'అన్నాద' పదం వస్తుంది. 'అద్' అంటే కూడా (భక్షణే) తినుట అనే అర్థం. కనుక 'అన్నాదః' అంటే 'ఆహారమును తినువాడు' అని అర్థం.

ఇంతకుముందు నామము 'అన్నమ్' అనగా 'భక్తులచేత అనుభవింపబడువాడు' అని అర్థము. 'అన్నాదః' అంటే 'అలా తనను అనుభవించే భక్తులను అనుభవించేవాడు' అని అర్థము. **అన్నమ్ అత్తి ఇతి అన్నాదః.**

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **తాన్ శ్చ తథా భుంక్తే ఇతి అన్నాదః.** వారు (భక్తులు) ఆయనను (భగవంతుని) అనుభవించినట్లే (అన్నముగా), ఆయన కూడా భోగ్యమైన భక్తులను ప్రేమతో అన్నములాగా పరిగ్రహించి అనుభవించువాడు గనుక అన్నాదుడు.

యజ్ఞగుహ్య మన్న మన్నాద ఏవ చ. తరువాత శ్రీ భట్టులు ఈ శ్లోకములోని **'ఏవ'**, **'చ'** అనే పదాలను వివరించారు. ఈ రెండు పదములూ నేరుగా భగవన్నామములు కావు.

ఏవ – **కో అన్య ఈదృశః ఇతి ఏవ కారః.** ఈయనలాంటివాడు వేరెవరుంటారు? ఈయన మాత్రమే అలాంటివాడు, అని అర్థము.

చ – **'చ' శబ్దః సర్వముక్తమ్ ఏకత్ర అస్మిన్ సముచ్చినోతి.** ఇప్పటివరకూ చెప్పినవన్నీ (గుణాలు) సంపూర్ణంగా శ్రీకృష్ణభగవానునిలో ఉన్నాయని అర్థము.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ కూడా **'ఏవ'**, **'చ'** పదాలకు ఇవే అర్థాలు చెప్పారు. **నహ్యేతాదృక్ అన్యోస్తి ఇతి బోధయితుమ్ ఏవ-కారః, నిఖిల భోగ్య సముచ్చాయ చ-కారః.** భక్తునకు భగవంతుడు భోగ్యవస్తువు గనుక అన్నము. భగవంతునకు భక్తునకు భోగ్యవస్తువు గనుక భగవంతుడు అన్నాదుడు. వీరిద్దరిమధ్యా ఉన్న ప్రేమబంధము ఒకరినొకరు అనుభవించడానికి పోటీ పడినట్లుంది. దానిని శ్రీ నమ్మాళ్వారు తిరువైమొళి (9.7.9)లో ఇలా చక్కగా వర్ణించారు (శ్రీ వి.వి. రామానుజన్, శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ ఉదాహరించారు) – భగవంతుని దర్శనం కోసం ఆళ్వారు వేచియున్నాడట. ఒకమారు ఆయనను చూడగానే ఇంకెవరికీ మిగల్చకుండా సమస్తం తానే మ్రింగివేయాలని ఆళ్వారు కోరిక. కాని భగవంతుని ప్రణాళిక వేరుగా ఉంది. తన దర్శనంతోపాటు ఆయన తన సంపూర్ణ సౌశీల్యాన్ని ఆళ్వారుకు వెలిబుచ్చాడు. ఆ దర్శనపు ఆనందపరవశంతో ఆళ్వారు కరిగిపోయాడట. వెంటనే ఆ ద్రవ్యాన్ని భగవంతుడు త్రాగివేశాడు. ఈ తిరుక్కాట్కరయ్యప్పన్ మరీ కొరకరాని కొయ్యగదా? ఈ ఆటలోగాని, మరెందులోగాని ఆయనను ఓడించడం సాధ్యం కాదు. భగవంతుని అన్నముగా చేయాలని ఆళ్వారు ఆలోచన. కాని తెలివిగా భగవంతుడు అన్నాదుడయ్యాడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **అన్నమ్ అత్తి ఇతి అన్నాదః.** అన్నమును భుజించువాడు అన్నాదుడు. శ్రీహరికి జగత్తు అంతయు అన్నరూపమున భోక్తృ భోగ్య రూపమై యున్నది గనుక ఆయన అన్నాదుడు.

శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు రచననుండి – అన్నము పరబ్రహ్మ స్వరూపము. దానిని భక్షించువాడును పరబ్రహ్మమేయని భావము.

శ్రీకైవల్య సారధినుండి – భక్తులయొక్క భక్తి, ప్రేమను భక్షించువాడు అన్నాదుడు.

తరువాత శ్రీ శంకరులు **'ఏవ'**, **'చ'** పదాలను వివరించారు.

ఏవ – సర్వమ్ జగత్ అన్నాది రూపేణ భోక్తృ భోగ్యాత్మకమ్ ఏవ ఇతి దర్శయితుమ్ 'ఏవ'కారః. శ్రీహరికి సకల జగత్తు భోగ్యము (అనుభవింబడునది), భోక్తము (అనుభవించునది) అని తెలియజేయడానికి 'ఏవ' శబ్దము చెప్పబడినది.

చ – 'చ' శబ్దః సర్వనామ్నామ్ ఏకస్మిన్ పరస్మిన్ పుంసి సముచ్చిత్యా వృత్తిమ్ దర్శయితుమ్. సమస్త నామములయొక్క ప్రవృత్తిని సమన్వయించి ఒక్క పరమాత్మయందే వర్తించుచున్నది. అనగా అన్ని నామములు ఆ పరమాత్మకే వర్తించును. అని తెలియజేయుటకు 'చ' శబ్దము చెప్పబడినది.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – జగత్తులో సమస్తాన్ని రెండు విధాలుగా విభజించవచ్చును. (1) ఆహారము (అన్నము) (2) ఆహారమును తినేవాడు (అన్నాదుడు). దాదాపు ఈ స్తోత్రం చివరిభాగంలో భగవంతుని **'అన్నః'**, **'అన్నాదః'** నామాలతో భీష్ముడు ప్రస్తుతించాడు. ఆవిధంగా తమ ఎదురుగానున్న వాసుదేవుడే **'విశ్వము'**నుండి **'అన్నాదుడు'** వరకూ చెప్పిన నామములతో వర్ణింపబడినవాడని భీష్ముడు ధర్మపుత్రునికి తెలియబరచాడు. అలా ఈ శ్లోకాలలోను, వానిలోని నామాలలోను కీర్తింపబడిన దేవుడు సాక్షాత్తు దేవకీనందనుడైన కృష్ణుడేనని తరువాతి శ్లోకంలో భీష్ముడు చెబుతాడు.

తైత్తరీయోపనిషత్తు భృగువల్లి చివరిలో భగవంతుడు అన్నము, అన్నాదుడు కూడానని చెప్పబడింది.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **అన్నమ్ స్వజనోపహృతమ్ మోదకాని అత్తి ఇతి అన్నాదః.** తన భక్తులు తనకు నివేదించినదానిని సంతోషంతో స్వీకరించును గనుక భగవంతుడు అన్నాదుడు.

(1) శ్రీ నృసింహన్ కృష్ణమాచారి ఆంగ్ల రచనకు ఇది తెలుగు అనువాదము.

(2) భగవద్గీత శ్లోకముల తాత్పర్యము గీతాప్రెస్, గోరఖపూర్ ప్రచురణనుండి.

భాగవతము. దశమ స్కంధము. భూదేవి శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.

నమస్తే దేవదేవేశ! శంఖచక్రగదాధర!
భక్తేచ్ఛోపాత్తరూపాయ పరమాత్మన్నమోస్తుతే
నమః పంకజనాభాయ నమః పంకజమాలినే
నమః పంకజనేత్రాయ నమస్తే పంకజాంఘ్రయే
నమో భగవతే తుభ్యం వాసుదేవాయ విష్ణవే
పురుషాయాదిబీజాయ పూర్ణబోధాయ తే నమః
అజాయ జనయిత్రేస్య బ్రహ్మణేऽనంతశక్తయే
పరాపరాత్మన్ భూతాత్మన్ పరమాత్మన్నమోస్తుతే.

ఆత్మయోనిః స్వయంజాతో వైఖానః సామగాయనః |
దేవకీనందనః స్రష్టా క్షితీశః పాపనాశనః || (106)

985. ఆత్మయోనిః

- తన భక్తులలో తేలికగా కలిసిపోయేవాడు. పాలలో పంచదార కలసినట్లుగా తనను అనుభవించేవారిని తనతో చేర్చుకొనువాడు.
- ఈ అనంత విశ్వమునకు తానే ఉపాదాన కారణము అయినవాడు.
- స్వయంభువు.
- జీవాత్మ యందున్నవాడు.

ఓం ఆత్మయోనయే నమః

యు - మిశ్రణే అమిశ్రణే చ - కలుపుట, వేరుచేయుట. ఉణాదిసూత్రము (4.5.1) ప్రకారము 'ని' ప్రత్యయము చేర్చుటవల్ల 'యోని' అనగా 'గర్భము' అన్న అర్థం వస్తుంది. 'ఆత్మయోని' నామమునకు ఒక అర్థం – **ఆత్మా - స్వయమేవ, స్వస్య యోనిః - కారణమ్.** తనకు తానే కారణమైనవాడు ఆత్మయోని.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – యు - కలుపుట, చేర్చుట. **దుగ్ధేనేవ సితావలయమ్ ఆత్మనా భోక్తారమ్ మిశ్రయతి ఇతి ఆత్మయోనిః.** పాలు, పంచదారలాగా తనను అనుభవించేవారిని తనలో కలుపుకొనేవాడు ఆత్మయోని. ఈ నామం ద్వారా శ్రీ భట్టులు భగవంతుని సౌశీల్యమును విశేషంగా వివరించారు.

భోక్తారమాత్మానం నిత్యం యో యుజయతి సర్వదా
ఆత్మయోని స్వచైవోత్తో వస్వర్ణ స్సుఖభోగదః

జ్ఞానులను అన్నములాగా అనుభవించడానికి అన్నమువలె తనలో చేర్చుకొనువాడు. ఈ నామము అష్టాక్షరీ మంత్రము. అవిచ్ఛిన్నమైన సంసార సుఖభోగాలను ఇస్తుంది. ఓం ఆత్మయోనయే నమః. (శ్రీకైవల్య సారధి).

ఇంతకు ముందు అనేక నామముల వివరణలో చెప్పినట్లుగా శ్రీ భట్టులు భగవానుని సౌలభ్యము, సౌశీల్యము అనే రెండు గుణాలను విశేషంగా తమ వ్యాఖ్యానంలో ప్రస్తుతించారు. ఈ 'ఆత్మయోనిః' నామము వ్యాఖ్యలో భగవానుని సౌశీల్యగుణవర్ణనయందు శ్రీ భట్టుల నైపుణ్యాన్ని గమనింపవచ్చును. భగవంతుడు ఎంతో యదాలాపంగా, ఇతరులకు శ్రమ లేకుండా, తేలికగా భక్తులలో కలిసిపోయి, వారు తనను సంపూర్ణంగా అనుభవించే భాగ్యాన్ని ప్రసాదిస్తాడు. ఇందుకు భక్తులకు కావలసిన అర్హత అచంచలమైన భక్తియే.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ కూడా ఇదే భావాన్ని వ్యక్తీకరించారు. **ఆత్మానమ్ స్వమ్ యౌతి భక్తః సహవాస భోగే ఇతి ఆత్మయోనిః.** భక్తులను సంపూర్ణంగా, భేదం లేకుండా తనలో కలిపివేసుకొని, వారికి తనను అనుభవించేలా చేసేవాడు ఆత్మయోని. ఇందుకు శ్రీ విద్యాభూషణ తైత్తరీయోపనిషత్తు ఆనందవల్లిలోని ఆనందమయవిద్య గురించిన శ్లోకాన్ని ఉదాహరించారు.

యో వేదనిహితమ్ గుహాయామ్ పరమే వ్యోమన్

సోఽశ్నుతే సర్వాన్ కామ్నాన్ సహ బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి.

హృదయమనే గుహలో దాగియున్న బ్రహ్మమును ఎరిగినవారు పరమపదములో ఆ బ్రహ్మముతో కూడి బ్రహ్మముయొక్క సకల మంగళగుణములను అనుభవింతురు.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు. తిరువైమొళి 2.3.1 – ఓ నా మనసా! రక్తమాంసమయమైన ఈ భౌతిక శరీరంలో ఉన్నాగాని నీవు నా బంధాలనుండి విముక్తుని చేయడానికి సహకరించావు. శ్రీవైకుంఠంలో నిత్యసూరులు అనుభవించే ఆనందం నాకు గోచరమయ్యింది. నేను ఆయనను వదిలి పారిపోవాలని అనుకున్నాగాని భగవానుడు నన్ను జయించి తన దాసునిగా చేసుకున్నాడు. అంతేగాక నన్ను తనలో లీనం చేసుకొన్నాడు. ఈ అనుభవం తేనెలో తేనె, చక్కెరలో చక్కెర, అమృతంలో అమృతం కలిసినట్లుగా ఉన్నది. (శ్రీ భట్టులు పాలు, చక్కెర కలిపిన ఉపమానం చెప్పిన విషయాన్ని గమనింపదగును).

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **ఆత్మైవ యోనిః ఉపాదాన కారణమ్ న అన్య ఇతి ఆత్మయోనిః.** సమస్తజగత్తుకు తానే ఉపాదాన కారణము. మరెవరును కాదు. కనుక భగవంతుడు ఆత్మయోని.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – **స్వయంభూత్వాత్ ఆత్మయోనిః.** భగవంతుడు తనంతట తానే జన్మించినవాడు గనుక ఆత్మయోని. ఇందుకు శ్రీ భరద్వాజ శ్వేతాశ్వరోపనిషత్తు (6.16)నుండి ఉదాహరించారు. **స విశ్వకృద్ విశ్వవిద్ ఆత్మయోనిః.** ఇక్కడ 'ఆత్మయోని' అనగా 'స్వయంభువు'.

శ్రీ అణ్ణాంగారాచార్య ఇదే ఉపనిషద్వాక్యమును తీసుకొని. అందులో 'ఆత్మయోనిః' పదమునకు 'జీవాత్మలో ఉండువాడు' అని అర్థం చెప్పారు. (శ్రీ రంగరాజముని వ్యాఖ్యను అనుసరించి).

986. స్వయంజాతః

- తనంత తానే జన్మించినవాడు. ఎవరూ ప్రార్థింపవలసిన అవుసరం లేకుండా జీవుల ఉద్ధరణ కొఱకు తానే స్వయంగా ధర్మరక్షణ కొఱకు అవతరించినవాడు.
- సకల జగత్తుకు తానే నిమిత్త కారణము అయినవాడు.

ఓం స్వయంజాతాయ నమః

స్వయం జాయతే అజనిష్ఠ ఇతి వా స్వయంజాతః. తాను స్వయముగా జన్మించినవాడు. వేరెవరూ ఆయనకు జన్మనీయలేదు (సృష్టించలేదు).

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **ప్రార్థనా నిరపేక్షతయా జాతః స్వయంజాతః**. భగవంతుడు తన సంకల్పానుసారం ధర్మరక్షణ కొఱకు స్వయంగా అవతరిస్తాడు (**పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతామ్, ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే**). అంటే కష్టాలలో ఉన్నవారు వచ్చి తనను ప్రార్థించేదాకా ఆయన ఆగడు. తన బిడ్డలైన జీవులను కాపాడడం ఆయన లక్షణము. కనుక ఆయన స్వయంజాతుడు.

భగవానుడు ఏది చేసినా అది తన భక్తుల శ్రేయస్సు కొఱకే అనే అర్థంలో శ్రీ భట్టులు ఈ స్తోత్రంలోని నామములను వ్యాఖ్యానించారని ఇంతకుముందు అనేకమార్లు చెప్పడమైనది. 'స్వయంజాతః' నామమునకు సేరు అర్థము – తనంత తానే జనించినవాడు (అనగా ఆయనను పుట్టించినవాడు లేడు). కాని శ్రీ భట్టులు ఈ నామమునకు వ్యాఖ్యలో– తన భక్తుల కష్టములను నివారించడానికి అవుసరమైనపుడల్లా భగవంతుడు స్వయంగా అవతరిస్తాడు – అని వివరించారు. ఇలా అనేక నామములను భగవంతుని భక్తవత్సలత పరంగా శ్రీ భట్టులు వ్యాఖ్యానించారు.

తిరువిరుత్తమ్ 1 – మమ్ములను సంసారభారంనుండి విముక్తులను చేయడానికి నీవు స్వయంగా జన్మించావు.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – మనలను సంసారబంధంనుండి ముక్తులను చేయడంకొఱకు భగవంతుడు స్వయంగా సంసారంలో చిక్కుకుంటాడు. ఇందుకు ఉదాహరణగా గీత (3.22) శ్లోకమును చూడవచ్చును.

న మే పార్థాస్తి కర్తవ్యం త్రిషు లోకేషు కించన
నానవాప్తమవాప్తవ్యం వర్త ఏవ చ కర్మణి

ఓ అర్జునా! ఈ ముల్లోకములయందును నాకు కర్తవ్యము అనునదియే లేదు. అట్లే నేను పొందదగిన వస్తువులలో ఏదియును నేను పొందనిదియును లేదు. ఐనను నేను కర్మలయందే ప్రవర్తిల్లుచున్నాను.

ఎందరో స్త్రీలను చెరనుండి విముక్తులను చేయుటకై సీతమ్మతల్లి పది నెలలు రావణుని బందీగా లంకలో గడిపినది. మనలను బంధవిముక్తులను చేయడానికి శ్రీకృష్ణుడు కంసుని చెరసాలలో జన్మించాడు. మనలను కష్టాలనుండి గట్టెంకించడంకోసం ఆ దివ్యదంపతులు కష్టాలపాలవుతున్నారు.

పై గీతా శ్లోకమునకు భగవద్రామానుజుల వ్యాఖ్య – **కర్మణా అవాప్తవ్యమ్ న కించిద్ అపి అస్తి, అథాపి లోక రక్షాయై కర్మణి ఏవ వర్తే.** తనకు ఏమీ అవసరం లేకున్నాగాని భగవంతుడు కర్మలయందు ప్రవర్తిల్లుచున్నాడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **నిమిత్త కారణమపి స ఏవ ఇతి దర్శయితుమ్ స్వయంజాత ఇతి.** సకల జగత్తుకు నిమిత్త కారణము కూడ శ్రీహరియే అగుటచేత ఆయన స్వయంజాతుడు. ఉదాహరణకు – కుండలు చేయుటకు మట్టి, కుమ్మరి, నీరు, చక్రము, ఇలా అనేకములు అవుసరమవుతాయి. వీనిలో మట్టి ఉపాదాన కారణము (Material cause). మరియు కుమ్మరి నిమిత్త కారణము (Instrumental cause). ఇంకా నీరు, చక్రము వంటివి సహకార కారణములు. ఇంతకు ముందు నామము 'ఆత్మయోనిః' నామమునకు భగవంతుడు ఉపాదాన కారణమనియు, ప్రస్తుత 'స్వయంజాతః' నామమునకు భగవంతుడు నిమిత్త కారణమనియు శ్రీ శంకరులు వ్యాఖ్యానించారు. ఇందుకు ఆయన బ్రహ్మసూత్రము (1.4.23)నుండి ఉదాహరించారు. **ప్రకృతిశ్చ ప్రతిజ్ఞా దృష్టాంత అనుపరోధాత్.** భగవంతుడు ఉపాదాన కారణమును, నిమిత్త కారణమును ఐయున్నాడు. అంటే ఆయన మరే ఇతర సాధనములు, మూల పదార్థములు లేకుండా సకల సృష్టిని స్వయంగా తానే చేస్తాడు.

శ్రీ రాధాకృష్ణ శాస్త్రి – తనంత తానే వ్యక్తమైనవాడు స్వయంజాతుడు. తైత్తరీయోపనిషత్తు ఆనందవల్లీ – **తదాత్మానమ్ స్వయమ్ అకురుత.** బ్రహ్మము తనను తానే సృజించుకొన్నది.

దేవకీమాత శ్రీకృష్ణునికి జన్మనిచ్చినదని అంటారు. కాని శుకమహర్షి చెప్పిన ప్రకారం చంద్రుడు ఆకాశంలో ఉదయించినట్లుగా కృష్ణుడు దేవకి గర్భంనుండి ప్రత్యక్షమయ్యాడు.
దేవక్యామ్ దేవరూపిణ్యామ్ విష్ణుః సర్వగుహాశయః
ఆవిరాసీత్ యథా ప్రాచ్యామ్ దిశీ ఇందురివ పుష్కలః – శ్రీ మద్భాగవతము 10.3.8
శ్రీకృష్ణుడు సంకల్పానుసారం దేవకి గర్భంలో ప్రవేశించి, మరల సంకల్పార్థం వెలికి వచ్చాడు. ఇక్కడ దేవకికి, కష్ణునికి ఉన్న బంధము తూర్పుదిక్కుకు, చంద్రునికి ఉన్నటువంటి సంబంధమే.

శ్రీకృష్ణావతరణము.

శ్రీమద్భాగవతము. దశమ స్కంధము. శ్రీ ఏల్చూరు మురళీధరరావు రచననుండి –

పరీక్షిన్నరేంద్రా! ఒకానొకనాడు ప్రకృతి సర్వగుణోల్లసితమై శోభాపూర్ణంగా అలరారింది. ఆనాటి రాత్రి రోహిణీ నక్షత్రయుక్తమై ప్రశాంత గ్రహ నక్షత్ర తారకంగా ప్రకాశించింది. దిక్కులన్నీ ప్రసన్నములై విభాసిల్లాయి..... మారుతాలు సుమవాసనా పూరితాలై మంద మంద గతుల చల్లగా వీచాయి. అగ్నిహోత్రాలు ప్రజ్వరిల్లాయి. సాధుజన హృదయాలు ప్రసన్నములయ్యాయి. దేవదుందుభి ధ్వనులతో కిన్నెర గంధర్వ సంగీతనాదాలతో, సిద్ధ చారణ ప్రస్తుతులతో, విద్యాధరాప్సరసల నాట్యాలతో నింగి మార్మ్రోగసాగింది. పుష్పవర్షం కురిసింది. కారుమబ్బులు క్రమ్మి కటిక చీకట్లు ఆవరించాయి.

నాటి నిశీథ సమయంలో దేవకీగర్భంనుంచి నిఖిలాంతర్యామి అయిన భగవానుడు ఉదయించాడు. భగవదుదయం ప్రాకృత శిశూదయంవలె మాతృగర్భమలిన నిమజ్జనం కాక ప్రాచీదిశ పూర్ణచంద్రోదయాన్ని తలపింపజేస్తూండడమూ, పుట్టిన పాపడు నీలనీరద గాత్రంతో, పుండరీకనేత్రాలతో, శంఖ చక్ర గదాది సమంచిత చతుర్భుజాలతో, శ్రీవత్సవక్షంతో ఒప్పారుతూ, పీతాంబరం ధరించి, కిరీట కుండల కాంచీ కంకణ కేయూర నవరత్నకాంతికాంతుడై, మందిరాంతరమంతా ఉద్దీపించడం వసుదేవుడు చూసి ఆశ్చర్య సంభ్రమానందాలు ముప్పిరిగొనగా, కొంతసేపటికి తేరుకొని, స్నానం చేసి, బ్రాహ్మణులకు పదివేల గోవులను మనోదత్తం కావించి, పురిటింటిలోనికి ప్రవేశించి, నిజప్రభాసముద్భాసితుడై, అందున్న ఆ శిశురూప భగవానునికి కైమోడ్చి నిర్భయుడై ప్రస్తుతించాడు.

987. వైఖానః

- సంసార దుఃఖాలను, బంధాలను పెకలించివేయువాడు.
- శ్రీవరాహమూర్తియై భూమిని త్రవ్వి హిరణ్యాక్షుని సంహరించినవాడు.
- ప్రశాంతులైన ముక్తజీవులకు ప్రభువు.
- శత్రువులను ఖండించి నాశనము చేయువాడు.
- సాగరములను (త్రవ్వి) సృష్టించినవాడు.

ఓం వైఖానాయ నమః

వి (ఉపసర్గ) - విశేషంగా. ఖన - అవధారణే - త్రవ్వుట. ఈ 'త్రవ్వుట' అనే పనిని ఒకో వ్యాఖ్యాత ఒకోవిధంగా చూశారు.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – శ్రీ భట్టులు 'ఖన' అనగా పెళ్ళగించుట, పెకలించుట (పీకివేయుట) అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. **జనిత్వా, భవదుఃఖ విఖననాత్ వైఖానః.** ఈవిధంగా సంకల్పానుసారుడై అవతరించిన స్వయంజాతుడు తన భక్తుల సంసార దుఃఖాలను, ముఖ్యంగా జనన మరణ క్లేశాలను పెకలించిపారవేయువాడు గనుక వైఖానుడు.

జనిత్వా భవదుఃఖయో వివిధం ఖనతి స్వతః

వైఖాన స్స చ నిర్దిష్టః సప్తార్ణోऽఖిల దుఃఖహా

ఈరకంగా అవతరించి, సంసారంలో కలిగే దుఃఖాలను పెళ్ళగించి పారవేయువాడు గనుక వైఖానుడు అని చెప్పడమైనది. ఈ నామము సప్తాక్షరీ మంత్రము. సమస్త దుఃఖనాశనము. ఓం వైఖానాయ నమః (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ కూడా ఇదే అర్థాన్ని చెప్పారు. **జనిత్వాశ్చ స్వభక్త దుఃఖ విఖననాత్ వైఖానః.**

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ శ్రీ నమ్మాళ్వారు తిరువిరుత్తమ్ నుండి ఉదాహరించారు – ఓ దేవదేవా! మేమిక్కడ సంసారసాగరంలో మునిగి అజ్ఞానాంధకారంలో కొట్టుమిట్టాడుతూ, దురాచారాల మధ్య తనువు, మనము మాలిన్యపూరితమై యున్నాము. మమ్ములను రక్షించగలిగినవాడవు నీవొక్కడవే. నీ ఇచ్ఛానుసారం అవతరించి మమ్ములను ఈ భవబంధాలనుండి రక్షించగలవు. కాపాడుము దేవదేవా!

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – శ్రీ శంకరులు 'ఖన' అనగా 'త్రవ్వుట' అనే అర్థంలో శ్రీవరాహావతార పరంగా వ్యాఖ్యానించారు. **ధరణీమ్ విశేషేణ ఖనిత్వా పాతాళ వాసినమ్ హిరణ్యాక్షమ్ వారాహరూపమ్ ఆస్థాయ జఘాన ఇతి పురాణే ప్రసిద్ధమ్.** శ్రీ ఆదివరాహావతారమున భూమిని చీల్చుకొని లోన ప్రవేశించి హిరణ్యాక్షుని సంహరించిన పురాణగాథను పురస్కరించుకొని శ్రీహరి 'వైఖానుడు' అనే నామమున ప్రసిద్ధుడాయెను.

శ్రీ చిన్మయానంద ఈ ఘటనకు ఆసక్తికరమైన అర్థం చెప్పారు. హిరణ్యమనగా బంగారము. 'అక్ష' అనగా కన్ను. 'హిరణ్యాక్ష' అనగా ఐహికమైన సంసార సౌఖ్యములపట్ల వ్యామోహము. భగవానుడు మనలోని అహంకారమును చీల్చివైచి, ఐహిక భోగములను నశింపజేయును గనుక ఆయన వైఖానుడు.

శ్రీ రఘునాథ తీర్థ – ఖన - త్రవ్వుట, ముక్కలు చేయుట. **విశేషేణ శత్రుమ్ అవదారయతి ఇతి విఖానః, విఖాన ఏవ వైఖానః.** శత్రువులను ముక్కలుగా చేసి నాశనము చేయువాడు వైఖానుడు.

శ్రీ వాసిష్ఠ చెప్పిన మరొక అర్థము. ఖన-త్రవ్వుట.

తస్య చ విశిష్ఠః ఖానో సముద్రస్య నహీదృక్

ఖననం కేనచిత్ తదన్యేన కర్తుమ్ శక్యమ్

భూమిమీద సముద్రములను త్రవ్వినవాడు వైఖానుడు. ఈ పని ఆయనవల్ల తప్ప మరెవరివల్లా సాధ్యం కాదు.

988. సామగాయనః

- ఆయన ఎదురుగా ముక్తులు సామమును గానము చేయుచు ఆయనను స్తుతింతురు.

- తానే స్వయముగా సామమును గానము చేయువాడు.

- సామగానము చేయువారి అంతిమ లక్ష్యము.

ఓం సామగాయనాయ నమః

సో - అంతః కర్మాణి - నాశనము చేయుట, ముగించుట. ఉణాది సూత్రము (4.152) **'సాతిభ్యామ్ మనిన్ మనిణౌ'** ప్రకారము ఇందునుండి 'సామ' పదము వస్తుంది. దీని అర్థము 'ఆనందము కలిగించునది, ఇష్టమైనది'. ఇది సామ వేదమును కూడా సూచించును. 'గై - శబ్దే - పాడుట' నుండి 'గాయన' అనగా 'పాడువాడు' అనే పదం వచ్చింది. (పాణిని సూత్రము 3.1.153 **ణ్యుట్ చ**). సామగాయనుడు అనగా సామమును పాడువాడు. లేదా, సామగానము చేయువారిని కలిగినవాడు.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **స్వప్రాప్తి మధుపానేన 'హావు హావు హావు' ఇతి సామాని గాయమానో ముక్తః అస్య ఇతి సామగాయనః.**

స్వప్రాప్తి మధుపానేన నిరత స్సామగీతిషు
నిత్యముక్తా స్సంతి యస్య స ఉక్త సామగాయనః.
నిరంతరం సామగానము చేయుచున్న భగవత్ప్రాప్తినందిన నిత్యముక్తులు కలిగినవాడు సామగాయనుడు. ఇందుకు శ్రీ భట్టులు తైత్తరీయోపనిషత్తునుండి ఉదాహరించారు. **ఏతత్ సామ గయన్నాస్తే.**

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ శ్రీమద్భాగవతం (12.13.1)నుండి ఉదాహరించారు.
యమ్ బ్రహ్మ రుద్రేంద్ర స్తువన్తి దివ్యైః స్తవైః వేదైః
సాంగ పద క్రమోపనిషద్భైః గాయన్తి సామగాః
ధ్యానావస్థిత తద్గతేన మనసా పశ్యన్తి యమ్ యోగినః
యస్యాన్తమ్ న విదుః సురాసురగణ దేవాయ తస్మై నమః
బ్రహ్మ రుద్రేంద్ర వరుణ మరుత్తులవంటివారి స్తుతి వాక్యములచే పూజింపబడువాడును, అంగ క్రమ విధానాలలో వేదములచే స్తుతింపబడువాడును, సామగానముచే కీర్తింపబడువాడును, యోగుల నిశ్చలమైన ధ్యానముద్వారా తెలియవచ్చువాడును, దేవాసురులకును తన అనంత తత్వము తెలియనివాడును, సదా ప్రకాశించువాడును అగు పరబ్రహ్మమునకు నమస్సులు.

భగవద్గీత (10.22)లో శ్రీకృష్ణుడు సామవేదమును ప్రత్యేకముగా పేర్కొన్నాడు.

వేదానాం సామవేదోఽస్మి దేవానామస్మి వాసవః
ఇంద్రియాణాం మనశ్చాస్మి భూతానామస్మి చేతనా

వేదములలో నేను సామవేదమును. దేవతలలో ఇంద్రుడను నేను. ఇంద్రియములలో నేను మనస్సును. ప్రాణులలో చైతన్యమును (ప్రాణశక్తిని) నేను.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – శ్రీ శంకరులు సామగానమును శ్రీకృష్ణునికే ఆపాదించారు. **సామాని గాయన్తి ఇతి సామగాయనః.** సామగానము చేయువాడు సామగాయనుడు.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – జ్ఞానమును పొందిన బ్రహ్మజ్ఞానులు పరవశంతో సామగానమును చేయుదురు. శ్రీకృష్ణుడు గోపాలుడై వేణుగాన రూపంలో సామగానం చేశాడు.

శ్రీ సత్యదేవో వాసిష్ఠ - సామ-గ-అయనః - సామగాయనః. సామవేదమును గానము చేయువారు 'సామగాః'. అలాంటివారి గమ్యము (అయనము) సామగాయనుడు. **సామగానమ్ అయనమ్ - ఆశ్రయః పరమోలక్ష్యః సామగాయనః.**

శ్రీ రఘునాథ తీర్థ – **యజ్ఞవినాశకాన్ రాక్షసాన్ స్యతి హినస్తి ఇతి సామగీయన్తే అస్మిన్ ఇతి సామగాయనః. సామాని స్తోత్రవిశేషాః గీయన్తే అస్మిన్ ఇతి సామగాయనః.** యజ్ఞమునకు భంగము కలిగించే రాక్షసులను నాశనం చేసేవాడు – అని ఆయనను వేదస్తోత్రములు కీర్తించుచున్నవి. కనుక ఆయన సామగాయనుడు.

989. దేవకీనందనః

- దేవకికి ఆనందము కలిగించినవాడు.
- సోమరసమును స్వీకరించి ఆనందించువాడు.
- సూర్యుడు.

ఓం దేవకీనందనాయ నమః

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – శ్రీకృష్ణుని సమక్షంలో ఈ శ్రీవిష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రమును భీష్ముడు యుధిష్ఠిరునికి ఉపదేశించాడు. ఇప్పటివరకూ చెప్పిన నామములన్నీ ఎక్కడో ఉన్న దేవునిగురించి కాదనీ, అవి సాక్షాత్తు తమ ఎదురుగా ఉన్న దేవకీనందనుడైన శ్రీకృష్ణుని స్తుతించేవనీ భీష్ముడు ఈ నామము 'దేవకీనందనః' ద్వారా తెలియజేస్తున్నాడు. శ్రీ భట్టులు ఈ నామమును ఈ అర్థంలో వివరించారు. ఆ దేవకీనందనుడే యుధిష్ఠిరుని బంధువైన కృష్ణుడు.

దేవక్యాస్తనయత్వేన పరావస్థ ప్రజజ్ఞివాన్

వాత్సల్యాద్ధనరో యోऽసౌ దేవకీనందన స్మృతః

తాను పరాత్పరుడైయుండి కూడా వాత్సల్యము మొదలైన గుణాలతో అత్యంత పరతంత్రుడై దేవకి అష్టమ గర్భాన అవతరించినవాడు దేవకీనందనుడు. శ్రీ భట్టులు ఉదాహరించిన మహాభారత శ్లోకము –

స ఏష పృథు దీర్ఘాక్షః సంబంధీ తే జనార్దనః

ఏష భూతమ్ భవిష్యచ్చ భవచ్చ భరతర్షభ

ఓ భరతవంశ శ్రేష్ఠుడా! విశాలమైన నేత్రములు కలిగిన, నీ బంధువైన జనార్దనుడే భూత భవిష్య వర్తమాన కాలములన్నీ అయినవాడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – శ్రీ శంకరులు కూడా ఇదే అర్థాన్ని చెప్పారు. దేవకీగర్భమున జన్మించిన శ్రీకృష్ణుడు సాక్షాత్తుగ భగవంతుడే గనుక ఆయన దేవకీనందనుడు. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు మహాభారతమునుండి మరొక శ్లోకాన్ని (13.156.7) ఉదాహరించారు.

జ్యోతీంషి శుక్రాణి చ యాని లోకే త్రయో లోకా లోకపాలాస్త్రయీ చ

త్రయో అగ్నయశ్చ ఆహుతయశ్చ పంచ సర్వే దేవా దేవకీపుత్ర ఏవ

లోకములోని జ్యోతులు (సూర్యచంద్రాదులు), మూడు లోకములు, లోకపాలకులు, వేదత్రయము, అగ్నిత్రయము, పంచాహుతులు – ఇవన్నీ దేవకీనందనుడే.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ భాగవతంలో శ్రీకృష్ణుడు అవతరించిన శ్లోకాన్ని (10.,3.8) ఉదాహరించారు.

దేవక్యామ్ దేవరూపిణ్యామ్ దేవకీనందనః శ్రీకృష్ణః

ఆవిరాసీత్ యథా ప్రాచ్యామ్ దిశీ రిందురివ పుష్కలః

పూర్ణిమనాడు తూర్పుదిక్కున పూర్ణచంద్రుడు ఉదయించినట్లుగా దేవరూపిణియైన దేవకియందు దేవకీనందనుడైన శ్రీకృష్ణుడు జనించాడు.

<u>శ్రీ పోతన భాగవతము నుండి</u>

(ఆచార్య డా. జోస్యుల సూర్యప్రకాశరావు రచననుండి గ్రహించిన తాత్పర్యములు)

సుతుగనె దేవకి నడురే
యతి శుభగతి దారలును గ్రహంబులు నుండన్
దితి సుత నిరాకరిష్ణున్
శ్రిత వదనాలంకరిష్ణు జిష్ణున్ విష్ణున్.

వెన్నుని నతిప్రసన్నునిఁ
గన్నన గని మెఱుఁగుఁ బోఁడి గడు నొప్పారెం
బున్నమనాడు కళానిధి
గన్న మహేంద్రాశ చెలువు గలిగి నరేంద్రా!

ఈవిధంగా పూర్ణిమనాడు తూర్పుదిక్కు షోడశకళలతో నిండిన పూర్ణచంద్రుని కన్నట్లుగా ఆ దేవకీదేవి లోకరక్షకుడైన ఆ విష్ణుస్వరూపుని ప్రసవించింది. నీలమేఘచ్ఛాయతో చతుర్భుజాలతో శంఖచక్రపద్మాలు గల

హస్తాలతో కౌస్తుభమణితో కమనీయమైన సూత్రంతో శ్రీవత్సలాంఛనంతో శ్రీహరి జన్మించాడు. అలా నిజరూపంతో వెలసిన బాలుని చూచి వసుదేవుడు 'నేటితో యాదవుల కడగండ్లు తీరాయి' అని సంతసించె.

బాలుఁ బూర్ణేందురుచిజాలు భక్తలోక
పాలు సుగుణాలవాలుఁ గృపావిశాలుఁ
జూచి తిలకించి పులకించి చోద్య మంది
యుబ్బి చెలరేఁగి వసుదేవు డుత్సహించె.

అప్పుడు దేవకీదేవి స్వామిని ఇలా స్తుతించింది.

ఒంటి నిల్చి పురాణయోగులు యోగమార్గనిరూఢులై
'కంటి'మందురు గాని, నిక్కము గానరీ భవదాకృతిం
గంటి భద్రముఁ గంటి మాంసపుఁ గన్నులం గనబోలదీ
తొంటిరూపుఁ దొలంగఁ బెట్టుము తోయజేక్షణ! మ్రొక్కెదన్

దేవకీవసుదేవుల ప్రణతులు స్వీకరించి భగవంతుడు వారి పూర్వజన్మ వృత్తాంతమును, తన జన్మ కారణమును తెలియజేశాడు.

నందనుడనియుం బరమా
నందంబగు బ్రహ్మమనియు నను దలంచుచు నా
పెందెరవు నొందెదరు నా
యందుల ప్రేమమున భవమునందరు మీరున్

కుమారుడననీ, పరమేశ్వరుడననీ నన్ను మీరు ప్రేమించి ధ్యానిస్తూ ఉంటే మీకు కూడా మరల జన్మ కలుగకుండా చేసి మీరు మోక్షం పొందేలా అనుగ్రహిస్తాను అన్నాడు స్వామి. ఇలా వారికి ఆనతిచ్చి, అపుడు వసుదేవుడు చేయవలసిన పనిని తెలియజేసి, ఆ శ్రీహరి చతుర్భుజాలుగల దివ్యరూపం ఉపసంహరించి, తన మాయ ప్రసరింపజేసి, నవజాత శిశువు రూపం ధరించి కొంతసేపు దేవకీవసుదేవులకు వేడుక జరిపాడు.

'దేవకీ నందనః' అనగా దేవకికి జన్మించిన కృష్ణుడు అని నేరుగా అర్థం గ్రహించవచ్చును. అయితే కొద్దిమంది వ్యాఖ్యాతలు ఈ వృత్తాంతానికి సంబంధం లేకుండా వేరే అర్థాలు చెప్పారు. ఉదాహరణకు –

శ్రీ రఘునాధ తీర్థ –

దేవానామ్ కమ్ సుఖమ్ అస్య ఇతి దేవకీ సోమః
తేన దేవకినా సోమేన నందతే ఇతి దేవకీనందనః

దేవతలకు ఆనందమునిచ్చే సోమరసము దేవకి. అలాంటి సోమమును గ్రహించి ఆనందించేవాడు దేవకీనందనుడు.

మరొకవిధంగా,

దేవేన పాషాణేన క్రియతే సూయతే ఇతి దేవకీ

దేవక్యా సోమేన నందతే ఇతి దేవకీనందనః

దేవము (రాతి)నుపయోగించి (రోలులాగా) తయారుచేసేది దేవకి అనగా సోమము. అలాంటి సోమమును గ్రహించి ఆనందించేవాడు దేవకీనందనుడు.

శ్రీ సత్యదేవో వాసిష్ఠ కూడా కృష్ణుని ప్రస్తావించకుండా, దేవకీనందనుడంటే సూర్యుడని అర్థం చెప్పారు.

ఇలా కొందరు వ్యాఖ్యాతలు 'దేవకియొక్క కుమారుడు' అనే అర్థం తీసుకొనకుండా వేరే అర్థాలు చెప్పడానికి కారణాలు పరిశీలించవలసియున్నది. (భగవద్రామానుజులు శ్రీభాష్యంలో **'తత్ త్వమ్ అసి'** అనే మహావాక్యం వివరణలో చెప్పిన విషయం – ఏదైనా వాక్యానికి లేదా పదానికి సేరుగా అర్థం తెలుస్తున్నపుడు దానికి పరోక్షమైన అర్థాన్ని వెదకడం ఆక్షేపణీయం.)

౯౦. స్రష్టా

సృజించువాడు.

ఓం స్రష్ట్రే నమః

ఈ శ్లోకము రెండుమార్లు వస్తుంది.

63వ శ్లోకము. 595వ నామము. స్రష్టా – **శుభాంగః శాంతిదః స్రష్టా కుముదః కువలేశయః**

106వ శ్లోకము. 90వ నామము. స్రష్టా – **దేవకీనందనః స్రష్టా క్షితీశః పాపనాశనః**

సృజతి ఇతి స్రష్టా. సృజించువాడు స్రష్ట. భగవంతుడు బ్రహ్మాండమును, అందులో బ్రహ్మను సృష్టించి, తక్కిన సృష్టిచేయుటకు అవుసరమైన శక్తిని, జ్ఞానమును, బాధ్యతను బ్రహ్మకు అప్పగించును. బ్రహ్మకు కూడా అంతర్యామి భగవంతుడే గనుక భగవంతుడు అసలు సృష్టికర్త.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **పరావస్థాం ప్రపన్నోఽసౌ స్రష్టేతి ప్రజనాత్ స్మృతః**. పరావస్థలో ఉండి సకల లోకాలు సృష్టించువాడు స్రష్ట. ఈ నామము వివరణలో కూడా శ్రీ భట్టులు భగవానుని సౌలభ్యమును, సౌశీల్యమును విశేషంగా పేర్కొన్నారు. ఈ నామం ద్వారా భీష్ముడు యుధిష్ఠిరునకు చెప్పింది ఏమంటే, సమస్త సృష్టికర్తయైన పరవాసుదేవుడే తమకెదురుగానున్న దేవకీనందనుడైన కృష్ణుడు. అలాంటి పరవాసుదేవుడు భక్తులకు అందుబాటులో ఉన్నాడు. భగవంతుని కళ్యాణగుణాలను ఉపదేశిస్తున్న భీష్ముని అనుగ్రహించాడు.

శ్రీ శంకరుల భాష్యము – **స్రష్టా సర్వలోకస్య.** సకల లోకాలను సృష్టించినవాడు స్రష్ట.

శ్రీ చిన్మయానంద – చతుర్ముఖ బ్రహ్మకు కూడా సృజనశక్తి తన అంతర్యామియైన శ్రీమన్నారాయణుని నుండియే లభించినది.

991. క్షితీశః

- తాను సకల లోకములకు అధినాయకుడైనప్పటికీ భూమిపైనున్న జీవులను ఉద్ధరించడానికి తరచు అవతరించేవాడు.
- భూమినేలిన దశరథరాముడు.
- భూమాతకు పతి.

ఓం క్షితీశాయ నమః

క్షి - నివాస గతయోః - నివసించుట. పాణిని సూత్రము (3.3.94) 'స్త్రియామ్ క్తిన్' ప్రకారము 'క్షితిః' అనగా భూమి. **తస్య ఈశః క్షితీశః.** భూమికి ప్రభువు క్షితీశుడు.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – భగవానుడు కేవలం భూమికే కాదు, సకల బ్రహ్మాండములకు ప్రభువు. **యో అనంతరూపో అఖిల విశ్వరూపో గర్భేఽపి లోకాన్ వపుషాబిభర్తి.** ఆయన అనంతరూపుడు, అఖిల విశ్వస్వరూపుడు. సమస్త లోకములను తన గర్భమున ధరించును. అయినాగాని దేవలోకాదులకంటె భూలోకంలో జీవులు ఎక్కు కష్టాలు అనుభవిస్తున్నారు గనుక వారిని ఉద్ధరించడానికి భగవంతుడు తరచు భూలోకంలో అవతరిస్తున్నాడు. అందువలన ఆయనను క్షితీశుడు అన్నారు. **సర్వ ఈశత్వేఽపి ఆర్తిభూయిష్ఠత్వాత్ భూయిష్ఠమ్ భూమే ఈశః ఇతి క్షితీశః.**

తిరుపైమొళి 3.3.4 - తిరువేంకటత్తన్ దేవతలకు, ముక్తసూరులకు ప్రభువే. కాని ఆయన వైభవం అందువల్ల పెరగదు. నావంటి అల్పులతో కలుస్తూ నీచులకు కూడా అందుబాటులో ఉండడమే ఆయన నిజమైన వైభవం. ఇలా నాయెడల ఆయన చూపే వాత్సల్యము ఆయన వైభవాన్ని ఇనుమడింపజేస్తూ ఆయన సౌలభ్యాన్ని ప్రకాశింపజేస్తున్నది.

భగవంతుడు సకల లోకేశుడు అయినాగాని ఆయన భూమియెడ ప్రేమపాశాలతో బంధుడయ్యాడు.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – **క్షితేర్ భారమ్ అపనీయతామ్ పాలయన్ క్షితీశః.** భూమిపైనున్న జీవుల బాధలు తొలగించి వారిని రక్షించువాడు క్షితీశుడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **క్షితేః భూమేః ఈశః దశరథాత్మజః**. ఆ పరబ్రహ్మమే దశరథరాజనందనుడై శ్రీరామచంద్రుడై అవతరించి అనంత భూమండలముకెల్లను మహాసార్వభౌముడయ్యెను గనుక క్షితీశుడు (శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు).

శ్రీ చిన్మయానంద – క్షితి అనగా భూమాత. భూమికి పతియైనందున ఆయన క్షితీశుడు.

శ్రీ సత్యదేవో వాసిష్ఠ – **క్షియన్తి - నివసన్తి, గచ్ఛన్తి వా నాశమ్ భూతాని యస్యామ్ సా క్షితిః - భూః, తస్య ఈశః క్షితీశః**. సమస్త జీవులు చివరిలో భూమియందే కలుస్తాయి. అలాంటి భూమికి ప్రభువు క్షితీశుడు.

992. పాపనాశనః

- పాపములను నశింపజేయువాడు. భగవంతుని దివ్యనామముయొక్క స్మరణ, చింతన, జప, కీర్తనల మాత్రము చేతనే సమస్త పాతకములు, సకల బంధనములు, సకల తాపములు, సకల వ్యాధులు, సంచిత ప్రారబ్ధాది కర్మలు పూర్తిగా నశించును (శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు రచననుండి).
- అసురులను నాశనము చేయువాడు. వారి పాపములను కూడా తొలగించువాడు.
- దేవకీనందనుడుగా జన్మించినప్పటికీ, తన భక్తులయొక్క బాహ్యశత్రువులైన కంసాది రాక్షసులను, అంతశ్శత్రువులైన అరిషడ్వర్గాలను నాశనము చేసినవాడు.

ఓం పాపనాశనాయ నమః

పాపమ్ నాశయతి ఇతి పాపనాశనః. 'పాప' పదమునకు మూల ధాతువు 'పా', అనగా 'రక్షణే' (రక్షించుట). 'పః' ప్రత్యయము చేర్చుటవల్ల 'పాపః' అగును. అనగా దీనినుండి మనము మనలను రక్షించుకొనవలెను. **పాతి అస్మాత్ ఆత్మానమ్ ఇతి పాపః**. దేనినుండి మనము రక్షణ పొందవలెనో అది 'పాపము'.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **అథ దధి నవనీతస్తైన్య రాసక్రీడాది కథామృతేన పరేషామ్ పాపనాశనః. అవతారేऽపి వైష్ణవానామ్ బాహ్యాభ్యంతర శత్రునాశనః**. భగవంతుని లీలలను స్మరించుట సకల పాపనాశకము. ఆయన పెరుగు, వెన్నలను దొంగిలించిన విధము, గోపికలతో రాసక్రీడలు సలిపిన లీలలు స్మరిస్తే మన మనసులోని పాపములు తొలగుతాయి. తన అవతారములలో ఆయన శ్రీవైష్ణవుల అంతశ్శత్రువులను, బాహ్యశత్రువులను నాశనం చేయును. ఆయన కళ్యాణగుణ ధ్యానమువలన అంతశ్శత్రువులు, ఆయన ఆయుధములవలన బాహ్యశత్రువులు నాశనం పొందును. (తరువాతి శ్లోకములో ఆయన ఆయుధములు చెప్పబడును).

దేవకీతనయత్వేऽపి ప్రపన్నానాం విశేషతః
బాహ్యేంతశ్శత్రుసంహారీ యస్సస్యాత్ పాపనాశనః

దేవకీనందనుడుగా జన్మించినప్పటికీ తన భక్తులయొక్క బాహ్యశత్రువులైన కంసాది రాక్షసులను, అంతశ్శత్రువులైన అరిషడ్వర్గాలను నాశనము చేసినవాడు గనుక పాపనాశనుడు. (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ – సామాన్యమైన దొంగలు వస్తువులను హరిస్తారు. కాని శ్రీహరి మన మనస్సులోని చోరభావములను హరిస్తాడు. ఆ వెన్నదొంగను, గోపీమానసచోరుని లీలలను ధ్యానిస్తే భక్తుల మనస్సులోని పాపములు తొలగుతాయి.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు తమ తిరువైమొళి (3.6.2)లో భగవంతుని 'పాపనాశన్' అని ప్రస్తావించారు. త్రిమూర్తులలో ముఖ్యుడు, రుద్రునికి, బ్రహ్మకును కూడా అంతర్యామి మరియు సృష్టికర్త అయినవాడును, పద్మాక్షుడును అయిన ప్రభువును ధ్యానించండి. బ్రహ్మకును, రుద్రునికిని, దేవతలకును కూడా కష్టాలను తొలగించేది ఆయనే. రావణుని హతమార్చి, లంకను ధ్వంసంచేసి, సీతమ్మతల్లిని విడిపించింది ఆయనే. కేవలం స్మరించినంతనే మనందరి పాపాలనూ హరించే కమలనేత్రుడు ఆయనే.

శ్రీ పెరియాళ్వారు. తిరు 5.4.3 – నా దేవుడా! నీ కృపవలన కలిగిన మహాభాగ్యమును నేనెలా వర్ణించగలను? నిర్దాక్షిణ్యంగా పిశాచాలలా నన్ను అణగద్రొక్కే పాపాలన్నీ ఇప్పుడు కారాగారంనుండి పారిపోయి దాగుకునే దొంగల్లా నిశ్శబ్దంగా వెడలిపోయాయి.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ గీత (4.9)నుండి ఉదాహరించారు –

జన్మ కర్మ చ మే దివ్య యేవం యో వేత్తి తత్త్వతః

త్యక్త్వా దేహం పునర్జన్మ నైతి మామేతి సోఽర్జున

ఓ అర్జునా! నా జన్మ (అవతారము)లు, కర్మములు దివ్యములు. అనగా నిర్మలములు, అలౌకికములు. ఈ తత్త్వరహస్యమును తెలిసికొనినవాడు తనువును చాలించిన పిమ్మట మఱల జన్మింపడు సరికదా! నన్నే చేరును.

ఇంకా శ్రీ కృష్ణన్ ఇలా చెప్పారు – భగవంతుని జన్మగురించి ధ్యానిస్తే మనకు పునర్జన్మయుండదు. ఆయన తల్లిపాలు త్రావిన విషయాన్ని స్మరిస్తే మళ్ళీ మనం తల్లిపాలకోసం జన్మించము. ఆయన పెరుగును, వెన్నను దొంగిలించిన లీలను స్మరిస్తే ఆయన మన పాపాలను అన్నింటినీ దొంగిలించివేస్తాడు. ఆయనను యశోదాదేవి రోట బంధించిన వైనాన్ని స్మరిస్తే మనం మళ్ళీ సంసారబంధాల్లో చిక్కుకొనము. భగవంతుని లీలాస్మరణ మహాత్మ్యం ఇంతటిది.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **కీర్తితః పూజితో ధ్యాయతః స్మృతః పాపరాశిమ్ నాశయన్ పాపనాశనః.** భగవంతుని కీర్తించుటవలన, పూజించుటవన, ధ్యానించుటవలన, స్మరించుటవలన పాపములు నాశనమగును. కనుక భగవంతుడు పాపనాశనుడు. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు 'వృద్ధశాత తపము'నుండి ఉదాహరించారు.

పక్షోపవాసాద్ యత్ పాపమ్ పూరుషస్య ప్రణశ్యతి

ప్రాణాయామ శతేనైవ తత్పాపమ్ నశ్యతే నృణమ్

ప్రాణాయామ సహస్రేణ యత్పాపమ్ నశ్యతే నృణమ్

క్షణమాత్రేణ తత్పాపమ్ హరేర్ధ్యానాత్ ప్రణశ్యతి

పక్షం రోజులు ఉపవాసం చేయడంవల్ల నశించే పాపాలు ఒక్క వంద ప్రాణాయామాలవల్ల నశించుతాయి. అలాంటి వెయ్యి ప్రాణాయామాల ద్వారా నశించే పాపాలు ఒక్క క్షణం హరిని ధ్యానించడంవల్ల నశించుతాయి.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – భగవంతుని ధ్యానించడంవలన సదా భగవానుడు మన మనస్సులో నివాసముంటాడు. అందువలన మనస్సు నిర్మలంగా ఉంటుంది. ఈ శ్రీవిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రం ఆరంభంలో భీష్ముడు యుధిష్ఠిరునికి ఇలా చెప్పాడు.

తస్య లోకప్రధానస్య జగన్నాథస్య భూపతే

విష్ణోర్నామసహస్రం మే శ్రుణు పాపభయాపహం

ఓ ధర్మరాజా! అట్టి సర్వలోక మహేశ్వరేశ్వరుండును, సర్వాంతర్యామియు, దేవదేవుడును అగు శ్రీవిష్ణుభగవానునియొక్క వేయి పుణ్యనామములను వినుము. ఇవి పాపములను, భయములను తొలగించును. తరువాతి శ్లోకం – **యాని నామాని గౌణాని విఖ్యాతాని మహాత్మనః** – లో ఈ నామములు భగవంతుని కళ్యాణగుణములను కీర్తించునవని చెప్పాడు భీష్ముడు. కనుక విష్ణువుయొక్క గుణములనుగాని ధ్యానిస్తే మనస్సులోని పాపములు తొలగును.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ శ్రీమద్భాగవతము (12.13.23)నుండి ఉదాహరించారు.

నామసంకీర్తనమ్ యస్య సర్వపాపప్రణాశనమ్

ప్రణామో దుఃఖశమనః తం నమామి హరిం పరం

ఎవని నామమును స్మరిస్తే సర్వపాపములు నశించునో, ఎవనిని పూజిస్తే సకల దుఃఖములు శమించునో అట్టి హరికి నమస్కరించుచున్నాను. ఇది శ్రీమద్భాగవతములోని చివరి శ్లోకము. కనుక శ్రీ సూతముని ఈ శ్లోకం ద్వారా శ్రీమద్భాగవతం సారాంశాన్ని చెప్పినట్లు భావింపవచ్చును.

శ్రీ చిన్మయానంద – భగవంతుని గురించిన ధ్యానంవల్ల అన్ని వాసనలు నశించును. భగవంతునికి పూర్తిగా శరణాగతుడై తన కార్యములను ధర్మానుసారం నిర్వహిస్తే ఉన్న వాసనలు నశిస్తాయి. క్రొత్త వాసనలు ఉత్పన్నం కావు. వేదములలోని కర్మయోగమునకిదే మూలము.

శ్రీ సత్యసంధ భిన్నంగా చెప్పిన అర్థాలలో ఒకటి – **పాపనాః అశ్నాతి పాపం నయతి ఇతి పాపనాః దైత్యాః, తాన్ అశ్నాతి ఇతి పాపనాశనః.** పాపములు చేసేవారు 'పాపనాః' అనగా దైత్యులు. వారిని భక్షించే (నాశనం చేసే)వాడు గనుక భగవానుడు పాపనాశనుడు.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ కూడా ఇలాంటి ఒక అర్థం చెప్పారు. **పవిత్రైః చరిత్రైః శ్రోతౄణామ్ నిఖిల కర్మరూపం పాపం వివర్తయన్, అసురానామపి నిహితాన్ ఆత్మవిద్యామ్ నివర్త్య ముక్తిమ్ తేభ్యో యచ్చత్ పాపనాశనః.**

భగవంతుని లీలలను వినేవారి పాపములను నాశనం చేసేవాడు పాపనాశనుడు. మరియు రాక్షసులను హతం చేసేవారిలో ఆత్మవిద్యను నెలకొలిపి వారికి ముక్తిని సుగమం చేసేవాడు గనుక కూడా ఆయన పాపనాశనుడు.

శ్రీమద్భాగవతము – దశమస్కంధము. రాసక్రీడలు

శ్రీ ఏల్చూరు మురళీధరరావు రచననుండి

రాజేంద్రా! గోపవిలాసినులా విధంగా పాడుతూ పలుకుతూ శ్రీకృష్ణసందర్శన లాలసచిత్తలై పలవరింపగా భగవంతుడు కరుణించి వారియెదుట నిలిచాడు..... గోపకామినులు ఒక్కుమ్మడిని లేచి కృష్ణుని చుట్టుముట్టారు. ఒకతె కేల్దోయిని కూర్చుని అతనికి కయిదండనిచ్చింది. ఒకతె అతని భుజం పట్టుకొని తన ఒడిలోకి లాగికొన్నది. ఒకతె అతని విడియానికై దోయిలించింది. ఒకతె అతని అంఘ్రికమలాన్ని తన కుచంపైని ఉంచుకొన్నది...... రాజేంద్రా! ఆ కాంతామణులా విధంగా శ్రీకృష్ణదర్శన పరమోత్సవ నిర్వృతలై పరమేశ్వరుని పొందిన ముముక్షువులవలె విరహతాపవిముక్తిని పొందారు. .... యమునాతీరాన గోపాంగనలు కృష్ణదర్శనాభావం వలన ఆప్తసమస్త కామలై తమ పయ్యెద చెరగులను కోమలాసనంగా పరిచారు. ఆ భగవానుడు యోగీశ్వర హృదయాంతరమందువలె ఆ ఆసనాన్ని అధివసించాడు.

పరీక్షిన్నరేంద్రా! ఆ గోపకామినులప్పుడు సంతోషిత స్వాంతులై రాసక్రీడకు ఉపక్రమించారు. పెక్కుమంది సుందరీమణులు కూడ వలయాకారంగా కావించే నృత్తవిశేషాన్ని రాసక్రీడ అంటారు.

వ్రజకలకంఠులు క్రీడార్థం మండలాకారంలో నిలిచారు. భగవానుడిద్దరిద్దరు మందగమనల మధ్య తాను నిలిచి ఆ యిరువురి కంఠాలపైని ఒక్కొక్క చేతిని ఆనించాడు. అందుమూలాన ప్రతి గోపాంగన తన ప్రక్కనే శ్రీకృష్ణుడున్నాడని భావించడం జరిగింది. భగవానుడు ఆ లలితాంగనల మధ్య నిలిచి ఉండటాన్ని చూడగా సువర్ణాల నడుమ మరకతాలను పొదిగిన్లు శోభిల్లింది. శ్రీకృష్ణుడొక్కడే అలా అందరితో ఉండడం ఎలా సాధ్యమనిపించవచ్చును. అచింత్య శక్తిసంపన్నుడైన భగవానుడొక్కడే పెక్కు భక్తులకు వారివారి విశ్వాసాలనుబట్టి వేర్వేరు రూపాలలో కనిపించడంలేదా?.....

గోపభామినులు క్రీడామగ్నలై తాళలయాలకు తగినట్లుగా అడుగులు వేస్తూ కరముద్రలు పట్టుతూ లేనవ్వు తేటలను గ్రుమ్మరిస్తూ బొమలు కదిలిస్తూ అభినయింపసాగారు. వారి నెన్నడుములు కుచభారానికి కంపించాయి. కట్టు కోకలు చెదిరాయి. నెమ్మోములు చెమర్చాయి. కొప్పుముడులు వీడాయి. ఒడ్డాణాలు జారిపడ్డాయి. ఆ విధంగా వారు ఆడుతూ పాడుతూ లీలాకృష్ణరూపాలమధ్య నిలిచి మేఘమండలాంతరాన తళతళలాడే మెరుపుతీగెలవలె ప్రకాశించారు. ఆ హంసయానలకు శ్రీకృష్ణస్పర్శ మైమరపును కలిగించింది. వారు పరమానంద వివశలై ఎలుగెత్తి వివిధరాగాలను ఆలపించారు. గగనాంగణం దివ్య సంగీత నాదాలతో మారుమ్రోగింది......

.....

తంజావూరు పటచిత్రం. వికీపీడియానుండి

రాజేంద్రా! ఈ క్రీడలు స్థూలకాయికమైనవి కావు. గోపికల స్థూలదేహాలు ఆ క్రీడాసమయాల్లో వారి భర్తలచెంతనే ఉండేవి. అవి ఇంద్రియ కామోద్దీపితాలు కావు. కేవల పరాభక్తి రసోద్దీపితాలు. ఆ ఆత్మపరమాత్మలు ఒకదానితోనొకటి ఆనందించడమే ఇందులోని రహస్యం. భగవానుడు రాసక్రీడా వ్యాజాన గోపికలకు కామజయాన్ని అనుగ్రహించాడు. వారికి ఏకాంత భక్తి సుస్థిరమయ్యింది. ఆత్మానందానికి ఏకాంతభక్తి ఉత్తమోత్తమ సాధనం.

(1) శ్రీ నృసింహన్ కృష్ణమాచారి ఆంగ్ల రచనకు ఇది తెలుగు అనువాదము.

(2) భగవద్గీత శ్లోకముల తాత్పర్యము గీతాప్రెస్, గోరఖపూర్ ప్రచురణనుండి.

శంఖభృన్నందకీ చక్రీ శార్ఙ్గధన్వా గదాధరః |
రథాంగపాణిరక్షోభ్యః సర్వప్రహరణాయుధః || (107)

శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క వేయి నామాలను చెప్పే దివ్యశ్లోకాలలో ఇది చివరి శ్లోకము. తరువాత ఫలశ్రుతి ఆరంభమవుతుంది. ఈ శ్లోకంలో భగవానుని దివ్య పంచాయుధములు వర్ణింపబడినవి. ఈ దివ్యాయుధాలను ధరించిన మంగళమూర్తిగా భగవానుని భక్తులు అనేక విధాలుగా ప్రస్తుతించారు.

(1) భక్తులు వీనిని దివ్యాయుధాలుగా కీర్తిస్తారు.

(2) ఈ ఆయుధాలు భగవంతుని శత్రువులకు భయానకాలు. భగవానుని ఆయుధాలు అనేకములు (**దివ్యానేకోద్యతాయుధమ్** – గీత) అని చెప్పారు. స్వామిదేశికన్ షోడశాయుధస్తోత్రంలో సుదర్శనభగవానుని 16 ఆయుధములను స్తుతించారు. ఈ 'శంఖభృన్నందకీ....' శ్లోకంలో ఐదు ఆయిధాలు ధరించినవానిగా భగవానుని ప్రస్తుతించారు. ఈ ఐదు ఆయుధాల స్తుతియే పంచాయుధస్తోత్రంలో ఉన్నది.

(3) ఇలా భక్తులు ఈ ఆయుధాలను భగవంతుని అలంకారములుగాను, తమను రక్షించేవిగాను భావించారు. శ్రీ నమ్మాళ్వారు అనుభవం మరోలా ఉంది. (తిరువైమొళి 8.3.3) భక్తులకోసం భగవంతుడు ఈ ఆయుధాలన్నీ సదా మోస్తూ ఉండాలి. ఇందులో ఆయనకు సాయపడేవారెవరూ లేరని శ్రీ నమ్మాళ్వారు ఆందోళన చెందారు. కేవలం మన కోరికలను భగవంతునికి చెప్పుకోవడమే మన పనిగా భావిస్తాము. మనం కోరవలసినది ఆయననే అని మనకు తెలియదు కదా? అలాగే శ్రీ పెరియాళ్వారు భగవంతుని చల్లగా ఉండమని 'పళ్ళాండు' మంగళాశాసనం పలికారు.

(4) శ్రీ విష్ణుభగవానుడు తన తిరుమేనిపై ధరించే ఆయుధముల మరొక విశిష్ట లక్షణము – ప్రతి ఆయుధము సృష్టికి మూలమైన ఒక తత్వమును సూచించును. విష్ణుపురాణంలో చెప్పిన ప్రకారము

చక్రము – చంచలమైన మనస్సును సూచించును. వాయువేగము, మనోవేగము కలది.

శంఖము – తామస అహంకారమును సూచించును. ఇందుండి పంచభూతములు ఉద్భవించెను.

ఉదాహరణకు ఆకాశమందున్న శబ్దతన్మాత్ర శంఖధ్వనియే.

గద – స్థిరమైన బుద్ధిని సూచించును.

శార్ఙ్గము – సాత్వికను సూచించును. ఐదు కర్మేంద్రియములకు, ఐదు జ్ఞానేంద్రియములకు ఇది నియంత్రణ కారకము.

నందకి – ఇది బ్రహ్మవిద్యను సూచించును. కత్తియొక్క ఒర అవిద్యను సూచించును.

విష్ణుపురాణము (1.22)లో ఇవి వర్ణింపబడినవి.

ప్రధానమ్ బుద్ధిరప్యాస్తే గదారూపేణ మాధవే (68)

భూతాదిమ్ ఇంద్రియాదిశ్చ ద్విధాహంకార ఈశ్వరః

బిభర్తి శంఖరూపేణ శార్ఙ్గరూపేణ చ స్థితమ్ (69)

బలస్వరూపమ్ అత్యంత జవేనాంతరివానలమ్

చక్రస్వరూపశ్చ మనోధత్తే విష్ణుః కరే స్థితమ్ (70)

బిభర్తి యచ్చాసి రత్నమ్ అచ్యుతోऽత్యంత నిర్మలమ్

విద్యామయన్తు తద్ జ్ఞానమ్ అవిద్యాకోశ సంస్థితమ్ (73)

మాధవునియందు గదారూపంలో బుద్ధి స్థితమైనది. పంచభూతములకు, ఇంద్రియములకు నిలయమైన అహంకారము రెండువిధములుగా ఆయన శంఖమునందును, ధనుస్సు రూపమునను ఉన్నది. గాలికంటే వేగం కలిగిన మనస్సును చక్రరూపంలో ఆయన ధరించియున్నాడు. ప్రకాశించే ఆయన ఖడ్గము విద్యామయము. అవిద్య అనే ఒరలో దాగియున్నది.

ఇలా నిరాకారమైన తత్వములు ఆయుధాలుగా విష్ణుభగవానుడు తన చేత ధరించియున్నాడు.

(5) పంచాయుధముల మరొక విశిష్ట లక్షణము – అవి భగవంతుని అసాధారణ లక్షణములుగా చెప్పబడినవి. అనగా ఈ ఆయుధములు ఇలా ఈయనకే ఉన్నవి. రావణుని భార్య మండోదరి శ్రీరాముని '**తమసః పరమో ధాతా శంఖ చక్ర గదాధరః**' అని ప్రస్తావించినది.

పరమాత్ముని విశ్వరూపమును చూచి కలత చెందిన అర్జునుడు భగవానుని చతుర్భుజ రూపమును చూపమని ప్రార్థించాడు (గీత 11.46)

కిరీటినం గదినం చక్రహస్తమ్ ఇచ్ఛామి త్వాం ద్రష్టుమహం తథైవ

తేనైవ చతుర్భుజేన సహస్రబాహో! భవ విశ్వమూర్తే!

కిరీటమును, గదను, శంఖచక్రములను ధరించిన నీ రూపమును చూడగోరుచున్నాను. ఓ సహస్రబాహో! విరాడ్రూపా! నీ చతుర్భుజ రూపమును నాకు చూపుము.

శ్రీమద్భాగవతంలో పంచాయుధముల వర్ణన –

సర్వాత్మనీదమ్ భువనమ్ నిరీక్ష్య సర్వేऽసురాః కశ్మలమాపురాంగః

సుదర్శనమ్ చక్రమ్ అసహ్యతేజో ధనుశ్చ శార్ఙ్గమ్ స్తనయిత్ను ఘోషమ్

పర్జన్యఘోషో జలజః పాంచజన్యః కౌమోదకీ విష్ణుగదా తరస్వినీ

విద్యాధరోऽసి శతచంద్రయుక్తః తూరోత్తమా అక్షయసాయకౌచ

ఓ రాజా! విశ్వమంతా వ్యాపించియున్న శ్రీహరి శరీరాన్ని దర్శించి అసురులు భయభ్రాంతులయ్యారు. అసామాన్య తేజోపూరితమైన సుదర్శన చక్రము, ఉరుమువలే ధ్వనించే శార్ఙ్గము అనే ధనుస్సు, వర్షించే మేఘంలా గర్జించే పాంచజన్య శంఖము, సాటిలేని బలం కల కౌమోదకి గద, నూరు వాడి అంచులతో ప్రజ్వలిస్తూ విద్యను తెలిపే నందక ఖడ్గము ఆయనకు ప్రణమిల్లుతున్నాయి.

శ్రీ పంచాయుధ స్తోత్రము

సశంఖ చక్ర సగదాపి శార్ఙ్గం
పీతాంబరం కౌస్తుభవత్సచిహ్నం
శ్రియాసమేతోజ్వల శోభితాంగం
విష్ణుం సదాహం శరణం ప్రపద్యే

స్ఫురత్సహస్రార శిఖాతి తీవ్రం
సుదర్శనం భాస్కరకోటితుల్యం
సురద్విషాం ప్రాణవినాశి విష్ణో
శ్చక్రం సదాహం శరణం ప్రపద్యే

విష్ణోర్ముఖోద్ధానిల పూరితస్య
యస్య ధ్వని ర్దానవ దర్పహంతా
తం పాంచజన్యం శశికోటి శుభ్రం
శంఖం సదాహం శరణం ప్రపద్యే

యజ్జ్యానినాద శ్రవణాత్సురాణాం
భీతాంశు నిర్ముక్త భయాని సద్యః
పతంతి దైత్యాశని బాణవర్షి
శార్ఙ్గం సదాహం శరణం ప్రపద్యే

హిరణ్మయీం మేరుసమాన సారాం
కౌమోదకీం దైత్యకులైక హంత్రీం
వైకుంఠ వామాగ్ర కరాభిమృష్టాం

గదాం సదాహం శరణం ప్రపద్యే

రక్షోఽసురాణాం కఠినోగ్రకంఠ
చ్ఛేద శ్శరశ్శోణిద దిగ్ధధారాం
తం నందకం నామ హరేః ప్రదీప్తం
ఖడ్గం సదాహం శరణం ప్రపద్యే

ఇదం హరేః పంచమహాయుధానాం
స్తవం పఠేద్యోఽనుదినం ప్రభాతే
సమస్త దుఃఖాని భయాని సద్యః
పాపాని నశ్యంతి సుఖాని సంతి

993. శంఖభృత్

- పరమైశ్వర్య లక్షణము గల పాంచజన్యము అనే శంఖమును ధరించువాడు.
- పాంచజన్యమును తన అధరామృతముతో పోషించువాడు.
- అహంకార తత్వము గల పాంచజన్యమును ధరించువాడు.

ఓం శంఖభృతే నమః

శమ - ఉపశమే - శాంతించుట, ముగించుట ('శాంతి' శబ్దము కూడా ఇదే మూలమునుండి వచ్చింది). ఉణాది సూత్రము (1.102) **'శమేః ఖః'** ప్రకారము 'శమ' శబ్దమునకు 'ఖ' ప్రత్యయము చేర్చుట ద్వారా 'శంఖ' పదము వస్తుంది. భృ - ధారణ పోణయోః - ధరించుట, పోషించుట. **శంఖం బిభర్తి ఇతి, శంఖం పుష్ణాతి ఇతివా శంఖభృత్.** శంఖమును ధరించువాడు లేదా శంఖమును పోషించువాడు 'శంఖభృత్'. శ్రీ భట్టులు 'పోషించుట' అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. శ్రీ ఆండాళ్ తల్లి కూడా ఈ భావాన్ని ఒక పాశురంలో ప్రస్తుతించింది.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – శ్రీ భట్టులు ఇంతకు ముందలి 991 నామములను భగవంతుని సౌలభ్య సౌశీల్య గుణములను విశేషంగా సూచించేవిగా వ్యాఖ్యానించారు. చివరి 8 నామములు '**పరమైశ్వర్య చిహ్న దివ్య ఆయుధత్వాత్'**, భగవంతుడు పరమైశ్వర్య సూచకములైన దివ్యాయుధములను ధరించినందున, ఆయనే సకల లోకములకును పరమేశ్వరుడు – అనే అర్థంలో వ్యాఖ్యానించారు. అదే సమయంలో భగవంతుని దివ్యాయుధ ధారణ స్మరణం ద్వారా భక్తులయందు భక్తిరసం పెంపొందించే దిశలో శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్యానం సాగింది. భగవంతుడు తన అధరామృతం ద్వారా శంఖమును పోషించుచున్నాడని శ్రీ భట్టులు 'శంఖభృత్' నామమునకు వ్యాఖ్యానం చెప్పారు.

ఇదే భావాన్ని అండాళ్ తల్లి నాచియార్ తిరుమొళి పాశురం (7.7)లో చక్కగా చెప్పింది. చక్రం (చక్రత్తాళ్వార్) అప్పుడప్పుడూ శ్రీనివాసుని స్పర్శను వదలి భక్తుల రక్షణ కొఱకు దూరంగా వెళ్ళవలసివస్తుందట. కాని శంఖం సదా ఆయనను అంటిపెట్టుకొని ఉండి, అప్పుడప్పుడూ ఆయన అధరామృతమును పొందే అదృష్టం కలిగియుంది. దానిదెంతటి భాగ్యమో కదా!

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **పాంచజన్యాఖ్యమ్ భూతాన్ అహంకారాత్మకమ్ శంఖం బిభర్తి శంఖభృత్.** తామస అహంకార తత్వము గల పాంచజన్యము అనే శంఖమును ధరించినవాడు 'శంఖభృత్'. ఈ తామస అహంకారమునుండే పంచభూతములు జనించినవి. ఈ చిహ్నముయొక్క విశేషము విష్ణుపురాణంలో వివరంగా చెప్పబడినది.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – 'పాంచజన్యము' అనే పేరే పంచభూతములకు మూలమైన అహంకార తత్వమును సూచించుచున్నది. మరొక ప్రసిద్ధ వృత్తాంతము – భగవంతుడు పంచజనుడు అనే రాక్షసుని వధించి, అతని రూపంనుండి గ్రహించిన శంఖమే పాంచజన్యము. పాంచజన్యమునుండి వెలువడే ధ్వని భక్తుల మనస్సులలోని అంతశ్శత్రువులైన అజ్ఞానాన్ని, బాహ్యశత్రువులైన దుష్టులను నాశనం చేస్తుంది. ఇలా రెండు విధాలుగా అది భక్తులను రక్షిస్తుంది.

శ్రీ వాసిష్ఠ ఋగ్వేదం (4.10)లోని పది మంత్రాలను ఉదాహరించారు. ఇవి శంఖముయొక్క మహిమను చెప్పేవి. శంఖమును తాయెత్తుగా ధరిస్తే ఇవి వర్తిస్తాయని రాల్ఫ్ గ్రిఫిత్ అనువాదంలో ఉన్నది.

994. నందకీ

- విజయానందమును కలిగించే నందకము అను ఖడ్గమును ధరించినవాడు.
- సంతోషముతోనుండుమని భక్తులను దీవించువాడు.
- విద్యామయమై అనందవర్ధకమైన నందకము అనే ఖడ్గమును ధరించినవాడు.

ఓం నందకినే నమః

నంద్ - సమృద్ధౌ - ఆనందించుట, వర్ధిల్లుట. పాణిని సూత్రము (3.1.150) 'ఆనిషి చ' ప్రకారం క్రియకు 'వున్' ప్రత్యయము చేర్చుటద్వారా దీవెనాపరమైన అర్థం వస్తుంది. అలా 'నందకః' అనగా 'ఆనందముగా ఉండుము' అని యనుట.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – 'నన్ను క్షేమంగా, సంతోషంగా ఉంచుము'. అని దేనిని ప్రార్థిస్తామో ఆ 'నందకము' అనే ఖడ్గమును తనదిగా కలిగినవాడు 'నందకి'. **నందక అస్యాస్తీతి నందకీ**. శ్రీమన్నారాయణుడు కూడా 'ఇది

నన్ను సంతసింపజేయగలదు' అని ప్రార్థింపదగి ఉండడంచేత 'నందకము' అనే పేరుపొందిన ఖడ్గాన్ని ధరించినవాడు నందకి.

నంద్యాన్మయ మిత్యేవం ప్రార్థ్యో భగవతాపి యః
స నందకో నిత్యయోగీ యస్యాసౌ నందక స్మృతః
పరమేశ్వరుని సన్నిధిని ప్రాప్తింపజేసే నందకము అనే దివ్యఖడ్గాన్ని ధరించినవాడు నందకి (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీ వాసిష్ఠ – **ఆశంసనార్థమ్ ప్రియమ్ వస్తు నిత్యమ్ అస్య అస్తి ఇతి నందకీ.** సంతోషంగా ఉండమని దీవించడానికి ప్రియమైనవారిని సదా కలిగినవాడు నందకి. అనగా భగవంతుడు తన భక్తులను సదా సంతోషంగా ఉండమని దీవిస్తాడు. దివ్యాయుధమైన ఖడ్గంతో నిమిత్తం లేకుండా శ్రీ వాసిష్ఠ తమ వ్యాఖ్యను చెప్పడం గమనించదగినది.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **విద్యామయో నదంకాఖ్యః అసిః అస్య ఇతి నందకీ.** విద్యామయమైన నందకము అనే ఖడ్గమును కలిగినవాడు నందకి. నందకము ఆనందవర్ధకమగు జ్ఞానతత్వమును తెలుపును. శ్రీవిష్ణుపురాణంలో ఒకో దివ్యాయుధానికీ ఒకో తత్వమును ఆపాదించిన విధానికి ఈ వ్యాఖ్య సరిపోతుంది.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ కూడా ఇదే అర్థాన్ని చెప్పారు. **విజ్ఞానాత్మకో నందకో అసిః అస్య ఇతి నందకీ.**

శ్రీ చిన్మయానంద – భగవానుని ఖడ్గము పేరు నందకము. దానిని ధరించువాడు నందకి. 'నంద-కమ్' అనగా ఆనందమును కలిగించునది. శాస్త్రములలో కీర్తించిన ప్రకారము శ్రీహరి పావన దివ్యహస్తమునందలి దివ్యఖడ్గము విద్యాతత్వమును సూచించును. దీనిద్వారా సాధకుడు తనలోని అజ్ఞానమును ఖండింపవచ్చును.

995. చక్రీ

- తన భక్తులకు శత్రువులైన రాక్షసుల రక్తంతో తడిసిన సుదర్శనము అనే చక్రమును ధరించినవాడు.
- వర్తులాకారంలో భ్రమించేవానితో (గ్రహ నక్షత్రాదులు, సంసారము వంటివానితో) కూడిన విశ్వమును సృష్టించినవాడు.
- శుభదృష్టిని ప్రసాదించే సుదర్శనము అనే చక్రమును ధరించినవాడు.
- తేజోతత్త్వమయమైన సుదర్శనము అనే చక్రమును ధరించినవాడు.
- తన ఆజ్ఞచే గిరగిరా తిరిగే సంసారచక్రమును తన అధీనమందు గలవాడు.

ఓం చక్రిణే నమః

97వ శ్లోకము. 908వ నామము. చక్రీ – **అరౌద్రః కుండలీ చక్రీ విక్రమ్యూర్జిత శాసనః**
107వ శ్లోకము. 995వ నామము. చక్రీ – **శంఖభృన్నందకీ చక్రీ శార్ఙ్గధన్వా గదాధరః**
ఇలాంటిదే మరొక నామము:
45వ శ్లోకము. 417వ నామము. సుదర్శనః – **ఋతుః సుదర్శనః కాలః పరమేష్ఠీ పరిగ్రహః**

భగవానుడు ధరించే చక్రము పేరు సుదర్శనము. ఇది ఆయనకు అలంకారముగాను, ఆయన భక్తులకు రక్షణగాను భాసిల్లే దివ్యాయుధము.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య –
908వ నామము. చక్రీ – **తాదృశ దివ్యాయుధః చక్రీ.** చక్రమువంటి దివ్యాయధములను ధరించినవాడు చక్రి. భగవానుని సౌందర్యము అనేక దివ్యాయుధములతో ప్రకాశిస్తున్నది.

995వ నామమ. చక్రీ – **నిత్య సుదర్శనః స్వభృత్య ప్రతిభట రక్షః అసుర శోణిత కల్మాషిత జ్వాలాంచితమ్ చక్రమపి తథైవ ఇతి చక్రీ.** తన భక్తులైన దేవతల శత్రువులగు రాక్షసుల రక్తముచే తడిసిన తేజోవంతమైన సుదర్శన చక్రమును చేతియందు ధరించినవాడు చక్రి. ఇక్కడ భగవంతుని రక్షకత్వమును విశేషముగా వివరించారు.

సర్వరక్షోసురచ్ఛేత్తా నిత్యం చక్రేణ యోగతః
చక్రీతి కథ్యతే సమ్యక్ ఋత్వర్ణః శత్రునాశకః
రాక్షస సంహారం చేసి లోకాలను రక్షించడంకోసం సుదర్శనమనే చక్రాయుధాన్ని ధరించినవాడు చక్రి. ఈ నామము షడక్షరీమహామంత్రము. శత్రుసంహారి. ఓం చక్రిణే నమః. (శ్రీకైవల్య సారధి).

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య –
908వ నామము. చక్రీ - **సమస్త లోక రక్షణార్థమ్ మనస్తత్వాత్మకమ్ సుదర్శనాఖ్యమ్ చక్రమ్ ధత్తా ఇతి చక్రీ.** సమస్త లోకములను రక్షించుటకై మనస్సు అనే తత్వము కలిగిన, సుదర్శనము అనే పేరు కలిగిన చక్రమును ధరించినవాడు చక్రి.

995వ నామము. చక్రీ – **సంసార చక్రమ్ అస్య ఆజ్ఞయా పరివర్తత ఇతి వా.** సంసారము అనే చక్రము ఇతని ఆజ్ఞవలన పరిభ్రమించుచున్నది. కనుక ఆయన చక్రి.

శ్రీ సత్యదేవో వాసిష్ఠ – శ్రీ వాసిష్ఠ 'చక్రము' అనగా 'గుండ్రముగా తిరుగునది' అనే సామాన్య అర్థంలో (ఆయుధాన్ని ప్రత్యేకంగా పేర్కొనకుండా) వ్యాఖ్యానించారు. మరల మరల పునరావృతమయ్యే విశేషాలు కలిగిన లోకాన్ని సృష్టించాడు గనుక భగవంతుడు చక్రి. ఉదాహరణకు సూర్య చంద్రోదయాలు.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ శ్రీమద్భాగవతము (8.20.30), శ్రీ విష్ణుపురాణము (5.30.22) నుండి ఉదాహరించారు **సుదర్శనమ్ చక్రమ్ అసహ్య తేజః. నమస్తే చక్రహస్తాయ.**

శ్రీ చిన్మయానంద – 'సు-దర్శనము' అనగా శుభకరమైన దృష్టి. అలాంటి చక్రమును ధరించినవాడు చక్రి. దివ్య చక్రాయుధము మనస్సును సూచించునని శాస్త్రములు చెబుతున్నవి.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – **తేజస్-తత్త్వమ్ సుదర్శన చక్రమ్ అస్య అస్తి ఇతి చక్రీ.** తేజో తత్వమును సూచించే సుదర్శన చక్రమును ధరించినవాడు చక్రి.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ – శంఖ చక్రములు ధరించి వెలుగొందుతున్న భగవానునికి భక్తులు కానివారినుండి దృష్టిదోషం తగులకుండా ఉండడంకోసం భీష్ముడు శంఖము, చక్రము అనేవానికి సంబంధించిన నామములను చెప్పాడు. 993. శంఖభృత్. 994. నందకీ. 995. చక్రీ.

చక్రమునకు ఉన్న ఇతర నామములు **హేతిరాజన్, రధాంగః, సుదర్శన.** 417వ నామము **'సుదర్శనః'**. మరియు 998వ నామము **'రధాంగపాణిః'**.

996. శార్ఙ్గధన్వా

- తన ధనుష్టంకారము చేత, శరపరంపరల చేత, శత్రువులను నాశనం చేసే శార్ఙ్గము అనే పేరుగల ధనుస్సును ధరించినవాడు.
- ఇంద్రియాది అహంకార తత్వము రూపమైన శార్ఙ్గము అనే పేరు గల ధనుస్సును ధరించినవాడు.
- క్రియాతత్వరూపమైన శార్ఙ్గము అనే పేరు గల ధనుస్సును ధరించినవాడు.

ఓం శార్ఙ్గధన్వనే నమః

శార్ఙ్గమ్ ధనుః అస్య ఇతి శార్ఙ్గధన్వా. శార్ఙ్గము అనే పేరుగల ధనుస్సును కలిగినవాడు 'శార్ఙ్గధన్వా'.
శౄ - హింసాయామ్ - చీల్చివేయుట, బాధించుట, చంపుట. ధన్ - శబ్దే - శబ్దము చేయుట.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – కేవలం తన అల్లెత్రాడు ధ్వని ద్వారా శత్రువులను, వారి నామములను, వారి పదవులను ధ్వంసం చేయగల ధనుస్సు శార్ఙ్గము. దీనికి తోడు ఆ ధనుస్సునుండి వచ్చే శరపరంపర కూడా శత్రువులను నాశనం చేస్తుంది. **జ్యా ఘోష శరవర్ష నాశిత.** ఇలా రెండు విధాలుగా శత్రువులను నాశనము చేసే శార్ఙ్గము అనే ధనుస్సును ధరించినవాడు 'శార్ఙ్గధన్వా'. ఇలా ఆ శార్ఙ్గధారి శత్రువుల సంకల్పాలను వమ్ము చేసి, ఆశ్రితులను పునరుజ్జీవింపజేయును.

ఆండాళ్. తిరుప్పావై 4.

భావశ్రీ తెలుగు సేత.

వర్ష నిర్వాహకా! గంభీర భావుకా!
నీ త్యాగమందు సంకోచింపవలదయ్యా
జలధి మధ్యను జొచ్చి, జలమంతటిని బీల్చి
గర్జించి గర్జించి గగనమధిరోహించి
కాలాది సకల కారణభూతుడైనట్టి
నారాయణుని దివ్య శ్యామలాకృతితోడ
అరుదైన అతని సుందర బాహుయుగ్మమున
చక్రమ్మువలె మెరిసి, శంఖమ్మువలె ఉరిమి
శార్ఙ్గమ్ము గురియించు శరవర్షమన్నట్లు
లోకమెల్ల సుఖింప మేము సంతోషాన
మార్గశీర్ష స్నానమాచరించెదునట్లు
ఆలసింపక వర్షమందింప గోరెదము.

ఆదర్శాచార్య చిత్రకవి ఆత్రేయ తెలుగు సేత

పర్జన్య దేవ! పాలింప రావా!
సంద్రమ్ముపై వ్రాలి సలిలములు త్రావి
ఆదిదేవునివోలె ఆతసీదేవుడవై
ఆకసము పైకెక్కి గర్జించుమా!
సుందరబాహు అరవిందునాభు హస్తాన
చక్రమ్మువలె మెరిసి, శంఖమ్మువలె ఉరిమి
శార్ఙ్గ నిర్ముక్త శరపరంపరగా
లోకమ్ము హర్షింప వర్షమ్ము కురియుమా!
మార్గశిర స్నానమ్ము చేసి తరించెదము
జగతికే మంగళము కూర్చు మన శ్రీవతము

ఇక్కడ ఆండాళ్ళు వానదేవుని ‘ ఆ పద్మనాభుని సుందర విశాల బాహుయుగళిలో, దక్షిణ భుజమునందలి సుదర్శనచక్రమువలె మెరియుము! ఆయన వామహస్తములోని పాంచజన్య శంఖమువలె ఉరుముము. శ్రీమహావిష్ణువు విల్లు శార్ఙ్గమునుండి వెలువడిన బాణవర్షము వలె ఆలసింపక వర్షించుము’ అని కోరినది. ఆండాళ్ళు శ్రీమహావిష్ణువు శార్ఙ్గ ధనుశరపరంపరను తెలిసిన విషయము (ఉపమానము)గాను, అలా పడవలసిన వర్షమును ఉపమేయముగాను వాడడం మనము గమనింపదగిన విషయము.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ – భాగవతం (8.20.30)నుండి. **ధనుశ్చ శార్ఙ్గమ్ స్తనయిత్ను ఘోషమ్**. ఉరుమువలె ధ్వనించే శార్ఙ్గ ధనుస్సు – అని ఉదాహరించారు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **ఇంద్రియాది అహంకారాత్మకమ్ శార్ఙ్గమ్ నామ ధనుః అస్య ఇతి శార్ఙ్గధన్వా** . ఇంద్రియముల అహంకారతత్వరూపమైన శార్ఙ్గము అనే పేరు గల ధనుస్సును కలిగినవాడు 'శార్ఙ్గధన్వా'.

శ్రీ చిన్మయానంద – ఎన్నడూ గురితప్పని శార్ఙ్గము అనే ధనుస్సును ధరించినాడు గనుక భగవానుడు 'శార్ఙ్గధన్వా'. నారాయణుని ధనుస్సు అహంకార తత్వరూపమని శాస్త్రములు చెబుతున్నవి. ఈ చివరి శ్లోకంలో శ్రీమన్నారాయణుని చేతనుండి మనను ఆశీర్వదించే దివ్యాయుధములను భక్తితో స్మరింపనగును.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ – **క్రియా తత్త్వమ్ శార్ఙ్గమ్ ధనుః అస్య ఇతి శార్ఙ్గధన్వా**. క్రియాతత్వమును సూచించే శార్ఙ్గము అనే ధనుస్సును ధరించినాడు గనుక భగవానుడు 'శార్ఙ్గధన్వా'.

997. గదాధరః

- ప్రళయాగ్నిలా నిప్పులు చిమ్ముతూ ఆయనకు ఆనందము కలిగించే కౌమోదకి అనే గదను ధరించినవాడు.
- బుద్ధితత్వరూపమగు కౌమోదకి అనే గదను ధరించినవాడు.

ఓం గదాధరాయ నమః

గద - వ్యక్తాయామ్ వాచీ - మాట్లాడుట. గదతి - శబ్దమ్ కరోతి ఇతి గదా - ధ్వని చేయునది. ధృంఞ్ - ధారణే - ధరించుట, పట్టుకొనుట, ఆధారమగుట. **గదాయాః ధరః గదాధరః**. గదను ధరించినవాడు గదాధరుడు. శ్రీమహావిష్ణువు యొక్క గద పేరు కౌమోదకి.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – కౌమోదకి గద ఎదురు లేని శక్తి గలది. ఇది ప్రళయాగ్నివలె నిప్పులు చిమ్ముచు భగవంతునికి ఆనందము కలిగించును. అట్టి గదను ధరించినవాడు గదాధరుడు.

శ్రీ వాసిష్ఠ కౌమోదకి ప్రయోగంలో వచ్చే ధ్వని మెరుపుతో కూడిన ఉరుమువంటిదని వర్ణించారు.

శ్రీ రాధాకృష్ణ శాస్త్రి – మహాభారతంలో ఖాండవదహన సమయంలో వరుణుడు కృష్ణునికి ఈ గదనిచ్చాడు. కౌమోదకికి మరొక అర్థం – కుముదః - భూదేవి సన్నిధిలో ఆనందించువాడు. కుమోదకః - భూమిని ఆనందపరచేవాడు. ఆయనకు చెందినది, **కుమోదకస్య ఇదమ్**, కౌమోదకి.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **బుద్ధి తత్త్వాత్మికమ్ కౌమోదకి నామ గదామ్ వహన్ గదారః**. బుద్ధితత్వరూపమగు కౌమోదకి అనే గదను ధరించినవాడు గదాధరుడు. విష్ణుపురాణంలో చెప్పిన వర్ణనకు ఈ అర్థం సరిపోతుంది.

శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ శ్రీమద్భాగవతము (8.20.31)నుండి ఉదాహరించారు – **కౌమోదకీ విష్ణుగదా తరస్వినీ.** విష్ణువుయొక్క గదయైన కౌమోదకి సాటిలేనిది.

998. రథాంగపాణిః

- చక్రమును చేతబట్టి దుష్టశిక్షణకు సిద్ధముగానున్నవాడు.
- రథచక్రమును చేతబట్టి భీష్మునిపై లంఘించినవాడు.

ఓం రథాంగపాణయే నమః

రథాంగమ్ చక్రమ్ పాణౌ యస్య ఇతి రథాంగపాణిః. చక్రమును చేతబట్టినవాడు రథాంగపాణి. రము - క్రీడాయామ్ - ఆడుట, వినోదించుట. ఉణాది సూత్రము (2.2) ప్రకారము 'క్థన్' ప్రత్యయము జోడిస్తే 'రథ' శబ్దము వస్తుంది. **రమతే - క్రీడతి యస్మిన్ యేన వా రథః.** 'అగి'-వెళ్ళుట నుండి 'అంగ' శబ్దము వస్తుంది. **రథః అంగతి యేన తద్ రథాంగమ్.** రథమును సాగేలా చేసేది రథాంగము, అనగా రథచక్రము.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – ఇంతకు ముందటి 995వ నామము 'చక్రీ' అంటేకూడా 'చక్రము ధరించినవాడు' అని అర్థము. మరియు ఈ 'రథాంగపాణిః' అంటే కూడా అదే అర్థము. కనుక ఇక్కడ పునరుక్తి వచ్చిందని కొందరు భావింపవచ్చును. అయితే 'చక్రీ' నామములో భగవంతుడు చక్రాయుధమును కలిగియుండుట తెలుపబడినది. ప్రస్తుత 'రథాంగపాణిః' నామము ద్వారా ఆయన చక్రమును ప్రయోగించుటకు సంసిద్ధునిగా ఉండుట తెలుపబడినది. భక్తరక్షణకు ఆయన సదా సంసిద్ధుడు. కనుక పునరుక్తి లేదు.

యథోచిత రథాంగం చ పాణౌ యస్యాస్తి నిత్యశః
రథాంగపాణిరాఖ్యాత్ నవార్ణో భయాశకః
తనకు తగినట్లు ప్రకాశించే చక్రమును నిత్యము చేతబట్టినవాడు. ఈ నామము నవాక్షరీ మంత్రము. భయనాశకము. ఓం రథాంగపాణయే నమః. (శ్రీకైవల్య సారధి).

మరొక వివరణ (శ్రీ శంకరులు?) – మహాభారతయుద్ధంలో భీష్ముని ప్రతిన చెల్లించడంకోసం శ్రీకృష్ణుడు చక్రాన్ని (రథచక్రాన్ని) చేతబట్టి భీష్మునిపైకి ఉరికాడు. దీనివల్ల భగవానుడు స్వయంగా తన స్వంత ప్రతిజ్ఞను (ఆయుధము చేత ధరింపను అనే మాటను) ఉల్లంఘించాడు.

స్వనిగమమ్ అపహాయ మత్ ప్రతిజ్ఞామ్ ఋతమ్ అధికర్తుమ్ అవప్లుతో రథస్థః
ధృత రథ చరణః అభ్యయాత్ చలత్ గుః హరిరివ హన్తుమ్ ఇభమ్ గతోత్తరీయః – భాగవతం 1.9.37
ఆయుధము పట్టనన్న తన మాటను స్వయంగా తప్పుతూ, భగవానునితో ఆయుధం పట్టిస్తానన్న నా ప్రతిజ్ఞను నిలపడంకోసం, భగవానుడు రథంనుండి దూకి నావైపు పరుగెత్తాడు. ఏనుగును చంపడానికి గుహనుండి లంఘించిన సింహంలా ఆయన వస్తుంటే భూమండలం చలించింది.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ –

భక్తప్రతిజ్ఞా ప్రతిపాలకతామ్ అతిశ్లాఘ్యత్వాత్ పునరాహ

రథాంగపాణిరితి భీష్మమ్ ప్రతి ప్రదర్శితమ్ ఏతత్

భక్తుని ప్రతిజ్ఞ నిలపడంకోసం భీష్మునిపైకి వేగంగా దూకినవాడు రథాంగపాణి.

శ్రీ జయదల్ గోయందకా రచన. శ్రీమద్భగవద్గీత-తత్వ వివేచనీ వ్యాఖ్య నుండి.

అనువాదం – డా. ఎమ్. కృష్ణమాచార్యులు, డా. గోలి వెంకటరామయ్య.

శ్రీకృష్ణుడు మహాభారతయుద్ధమున ఆయుధము చేతబట్టనని ప్రతిజ్ఞ చేసియుండెను. భగవానునిచే శస్త్రగ్రహణము చేయించెదనని భీష్ముడు ప్రతిన పూనినట్లు భక్తకవి సూరదాసు వర్ణించెను – నేడు శ్రీకృష్ణభగవానునిచే ఆయుధము పట్టింపకున్నచో నా తల్లియైన గంగాదేవికిని, తండ్రి శంతనునకును అప్రతిష్ఠ తెచ్చినవాడనగుదును. ఈ దివ్యమైన మహారథమును కపిధ్వజముతో కూడ భగ్నమొనర్చెదను. ఇట్లు చేయనిచో నేను క్షత్రియగతినే పొందను. ఇది భగవంతునిపైన ఆన. (సూరదాసు చేసిన ఈ వర్ణన సంస్కృత మహాభారతమున లేదు).

మహాభారతమున ఈ ఘట్టము ఈ విధముగా చెప్పబడినది – యుద్ధము మూడవ దినమున భీష్మపితామహుడు రణమున మిక్కిలి విజృంభించి పోరాడసాగెను. అప్పుడు కృష్ణభగవానుడు రోషమును పూని, పగ్గములు వదలి, చక్రమును చేత ధరించి త్రిప్పుచు భూమిపైకి దుమికెను. అచటనున్నవారందరును ఆ దృశ్యమునకు భయకంపితులై, ఉచ్చస్స్వరముతో హాహాకారములు గావించిరి. భగవానుడు ప్రళయకాలాగ్నివలె భీష్మునిపైకి లంఘించెను..... అర్జునుడు భగవంతునివెంట పరుగిడి, ప్రణమిల్లి ఎట్టకేలకు ఆయనను మఱలించెను.

౯వ దినమున – భీష్ముడు పాండవసేనను అల్లకల్లోలము ఒనర్చెను. శ్రీకృష్ణుడు చేతి పగ్గమును వీడి, కొఱడా చేతబట్టి భీష్మునిపైకి పరుగెత్తెను. భగవానుని పాదముల తాకిడికి భూమి కంపించెను..... అర్జునుడు పరుగెత్తికొనిపోయి కృష్ణుని చేతులు పట్టుకొనెను. శ్రీకృష్ణునకు ఆయనయొక్క పూర్వప్రతిజ్ఞను జ్ఞప్తికి తెచ్చి, భీష్ముని తాను (అర్జునుడు) చంపెదనని ప్రతిజ్ఞ చేసిన పిమ్మట భగవానుడు వెనుకకు మరలెను. ఈ ఘట్టమును శ్రీ పోతనామాత్యుడు ఆంధ్రమహాభాగవతమునందు (10.222) అతి రమణీయముగ వర్ణించెను.

కుప్పించి యెగసిన కుండలంబుల కాంతి
  గగన భాగంబెల్ల గప్పి కొనగ
ఉఱికిన నోర్వక ఉదరంబులోనున్న
  జగముల వ్రేగున జగతి కదల
చక్రంబు చేపట్టి చనుదెంచు రయమున
  పైనున్న పచ్చని పటము జాఱ
నమ్మితి నా లావు నగుబాటు సేయక
  మన్నింపుమని క్రీడి మఱల దిగువ

కరికి లంఘించు సింగంబు కరణి మెఱసి,
'నేడు భీష్ముని జంపుదు నిన్ను గాతు
విడువు మర్జునా' యని మద్విశిఖ వృష్టి
తెరలి చనుదెంచు దేవుండు దిక్కు నాకు

999. అక్షోభ్యః

- దేనిచేతను సంక్షోభము పొందనివాడు. పరమశాంతమూర్తి. ప్రసన్న పరమానంద గంభీరమూర్తి.
- తనను ఆశ్రయించినవారిని రక్షించడం అనే దీక్షపూని, ఎన్ని ఆటంకములు వచ్చినాగాని చలించనివాడు.
- ఈ విధంగా దివ్యాయుధములు పూని ఎవరికైనా అశక్యుడైనవాడు.

ఓం అక్షోభ్యాయ నమః

ఈ నామము రెండుమార్లు వస్తుంది –

86వ శ్లోకము. 807వ నామము. అక్షోభ్యః – **సువర్ణబిందుః అక్షోభ్యః సర్వవాగీశ్వరేశ్వరః**

107వ శ్లోకము. 999వ నామము. అక్షోభ్యః – **రథాంగపాణిః అక్షోభ్యః సర్వప్రహరణాయుధః**

<u>86వ శ్లోకములోని 807వ నామము. అక్షోభ్యః</u>

ఈ నామమును శ్రీభట్టులు బుద్ధావతారపరంగా వ్యాఖ్యానించారు. బుద్ధునిగా భగవంతుడు వాదించినపుడు ఎవరూ ఆయను ఎదుర్కొనలేరు. ఎందుకంటే ఆయన గాంభీర్యం అలాంటది కనుక ఆయన అక్షోభ్యుడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – రాగద్వేషములు, శబ్దాది విషయములు, మూడు లోకములలోని శత్రువులు – ఎవరూ ఇతనిని కలతనొందింపలేరు. కనుక ఆయన అక్షోభ్యుడు.

శ్రీ సత్యసంధ యతిరాజ 'సువర్ణబిందురక్షోభ్యః' అనే ఒకే నామమును పరిగణించారు. వంటిపై బంగారు చుక్కలు కలిగిన లేడిరూపంలో ఉన్న మారీచుని భీతావహుని చేసినవాడు సువర్ణబిందురక్షోభ్యుడు.

<u>107వ శ్లోకంలోని 999వ నామము. అక్షోభ్యః</u>

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – శ్రీ భట్టులు భగవంతుని శరణాగతవత్సలత పరంగా వ్యాఖ్యానించారు. **ప్రసన్న అభయదాన దార్ఢ్యాత్ స్వమహిమ్నాऽపి అక్షోభ్యః.**

అభయప్రదాన నియమ దార్ఢ్యాఽపి చ నిత్యశః
అచాల్య స్వమహిమ్నాऽపిః అక్షోభ్యః ఇతి కీర్తితః
తనను ఆశ్రయించినవారిని రక్షించడం అనే దీక్షబూని, ఎన్ని ఆటంకములు వచ్చినా చలించనివాడు.
మహామహిమోపేతుడు కాబట్టి శ్రీమన్నారాయణుడు అక్షోభ్యుడు అనబడుచున్నాడు (శ్రీకైవల్య సారధి).

భగవద్రామానుజుల శరణాగతి గద్యము – **అనృతమ్ నోక్త పూర్వమ్ న చ వక్ష్యే కదాచన.** నేనింతకు పూర్వమెప్పుడును అసత్యము వచింపలేదు. ఎప్పుడును వచింపను.

రామాయణము. యుద్ధకాండ 18.33 – **రామో ద్విర్న భిభాషతే.** రాముడు రెండు విధాలుగా మాటలాడడు.

సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్మీతి యాచతే
అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యేతద్ వ్రతం మమ – రామాయణము. యుద్ధకాండ.
ఎవరైనను 'నేను నీవాడను' అని ఒక్కమారు శరణు వేడితే, వానికి సకల భూతములనుండి అభయమును ప్రసాదింతును. ఇది నా వ్రతము.

సర్వ ధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ
అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా శుచ – గీత 18.6
సర్వధర్మములను, అనగా సమస్త కర్తవ్యకర్మలను నాకు సమర్పించి, శక్తిమంతుడను, సర్వాధారుడను, పరమేశ్వరుడను ఐన నన్నే శరణుజొచ్చుము. అన్ని పాపములనుండియు నిన్ను నేను విముక్తుని కావించెదను. నీవు శోకింపకుము.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ రామాయణం అరణ్యకాండ (10.19)నుండి ఉదాహరించారు. వనవాస తపోధర్మంలో నున్నందున రామలక్ష్మణులు ఆయుధాలను ధరించడం ఉత్తమం కాదని సీత భావించింది. అప్పుడు రాముడు తాను రాక్షసులనుండి మునులను రక్షించే దీక్ష పూనానని, కనుక ఆ విషయంలో ఎట్టి పరిస్థితిలోను వెనుకాడనని అన్నాడు.
అప్యహమ్ జీవితమ్ జహ్యామ్ త్వామ్ వా సీతే స-లక్ష్మణమ్
న తు ప్రతిజ్ఞామ్ సంశ్రుత్య బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషతః
సీతా! నేను ఇచ్చిన మాట, ప్రత్యేకించి బ్రాహ్మణులకు ఇచ్చిన మాట తప్పుటకంటె, నా జీవితమును, చివరకు నిన్ను, లక్ష్మణుని కూడా పోగొట్టుకొనుటకు సిద్ధముగా నున్నాను.

యుద్ధకాండము 18.3 – విభీషణ శరణాగతి సమయం.
మిత్రభావేన సంప్రాప్తమ్ న త్యాజేయం కథంచన
దోషో యద్యపి తస్యస్యాత్ స తామ్ ఏతత్ అగర్హితమ్
నన్ను నిజమైన ప్రేమతో చేరినవానిని ఎన్నడూ వదిలిపెట్టను. అతనిలో ఏవైనా దోషాలున్నా సరే. ఈ విధానం ఉత్తమమైనదని పెద్దలు చెబుతారు.

'సత్యసంధః', **'అచ్యుతః'** వంటి నామములు వివరణలో కూడా భగవంతుని అక్షోభ్యత్వమునకు పెక్కు ఉదాహరణలు చెప్పడమైనది.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **అత ఏవ అశక్య క్షోభణ ఇతి అక్షోభ్యః**. ఈ విధంగా, అనేక దివ్యాయుధములు ధరించినవాడై, క్షోభింపరానివాడు (ఎవరును ఆయనను కలతనొందింపలేరు) గనుక ఆయన అక్షోభ్యుడు. ఇంతకుముందు నామములలో చెప్పిన దివ్యాయుధ ధారణను ఈ నామముతో శ్రీ శంకరులు అనుసంధించారు.

శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి – తాను గడచిన పది రోజుల యుద్ధంలో చూసిన భగవదనుభవాన్ని భీష్ముడు ఈ చివరి నామములలో చెబుతున్నాడు. **'రథాంగపాణిః'**, **'అక్షోభ్యః'** ఇటువంటి నామములు.

శ్రీ బలదేవ విద్యాభూషణ కూడా ఇలాంటి భావాన్నే చెప్పారు. **త్యక్త శస్త్రోఽపి క్షోభయితుమ్ ఘర్షితుమ్ అశక్యత్వాత్ అక్షోభ్యః**. భగవంతుడు ఆయుధాలను వదిలివేసినాగాని ఆయనను ఓడించుటకు, క్షోభించుటకు ఎవరి శక్యం కాదు. కనుక ఆయన అక్షోభ్యుడు.

శ్రీ చిన్మయానంద – అంతులేని సహనము, ప్రేమ, కరుణ కలవాడు. మానవుల అనేక దోషములను, అపచారములను సహించువాడు. ఎంత ఉత్పాతం జరిగినా చలించనివాడు అక్షోభ్యుడు.

శంఖభృన్నందకీ చక్రీ శార్ఙ్గధన్వా గదాధరః |
రథాంగపాణిరక్షోభ్యః సర్వప్రహరణాయుధః || (107)

1000. సర్వప్రహరణాయుధః

ప్రహరణమునకు (యుద్ధము చేయుటకు, శిక్షించుటకు) తగిన సమస్తాయుధములతో విరాజిల్లినవాడు. తన శరణార్థుల కష్టములను తీర్చువాడు. లెక్కకు మించిన దివ్యాభరణములు, దివ్యాయుధములు ధరించినవాడు. ఆశ్రితరక్షణ అనే దీక్ష కలిగినవాడు. సకలైశ్వర్య సంపన్నుడు. సర్వేశ్వరుడు.

ఓం సర్వప్రహరణాయుధాయ నమః

ప్రహరణము - కొట్టుట, దాడి చేయుట, గాయపరచుట. **సర్వాణి ప్రహరణాని ఆయుధాని యస్య ఇతి సర్వప్రహరణాయుధః**. అన్ని విధములుగా దాడి చేసే ఆయుధములు కలిగినవాడు సర్వప్రహరణాయుధుడు.

ఈ పుణ్య స్తోత్రంలోని చివరి (107వ) శ్లోకంలో 993 నుండి 999వ నామము వరకు భీష్ముడు భగవంతుని ఆయుధములను కీర్తించాడు. ఆ ఆయుధములు

1. శంఖభృత్ – పాంచజన్యము అనే శంఖము.

2. నందకీ – నందకము అనే ఖడ్గము.

3. చక్రీ – సుదర్శన చక్రము.

4. శార్ఙ్గధన్వా – శార్ఙ్గము అనే ధనుస్సు

5. గదాధరః – కౌమోదకి అనే గద.

ఈ ఐదు ఆయుధములు పంచాయుధ స్తోత్రంలో స్తుతింపబడినాయి. ఇంకా సుదర్శన స్తోత్రంలో (చక్రత్తాళ్వార్ యొక్క) షోడశాయుధముల స్తోత్రం ఉన్నది. ఇంతమాత్రం చేత ఆయన ఆయుధాలు ఐదుకో, పదహారుకో పరిమితం కాదు. శత్రువును శిక్షించడానికి ఆయనవద్ద అనంతమైన ఆయుధములున్నవని ఈ 'సర్వప్రహరణాయుధః' నామం ద్వారా చెప్పడమైనది. ఆయన ఎందుకు ఈ ఆయుధాలను ధరిస్తున్నాడనే విషయంలో వివిధ వ్యాఖ్యాతల అనుభవాలు మనకు గోచరిస్తాయి.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – భగవంతుడు ధరించిన అనంత దివ్యాయుధములు ఎంతో శక్తి కలిగినవి. ప్రపన్నుల కష్టాలను హరించేవి. భగవద్భక్తుల శత్రువులను నాశనం చేసేవి. భగవానునికి ఆయుధాలుగాను, ఆభరణాలుగాను ఉన్నాయి. అవి కేవలం భౌతిక ఆయుధాలు కావు. ఒక్కొక్క దివ్యాయుధమునకు అనంతశక్తి కలదు. ఆ ఆయుధములు భాగవతుల రక్షణ కొరకు అన్ని వేళలా, అన్నిచోట్లా అన్నివిధాలా సిద్ధంగా ఉన్నాయి. **స్వవిష్ఠానామ్ సర్వ అనిష్ట ఉన్మూలయిత్యాణి....... సదా, సర్వత్రా, సర్వథా, సర్వప్రకార, సమాశ్రిత.......** ఈ ఆయుధముల ద్వారా శ్రీభగవానుడు సృష్టిపాలన, భక్తరక్షణ అనే సుదీర్ఘ సత్రయాగములను నిర్వర్తించుచున్నాడు. ఇలా భగవంతుని సకల గుణములు, ఆయన ఆయుధాలతో సహా – తన భక్తుల రక్షణ కొఱకేనని శ్రీ భట్టులు వివరించారు.

పాదమూలం ప్రపన్నానాం భక్తానాం చాపి నిత్యశః
అసంఖ్యేయాన్యమర్యాద సామర్థ్యా న్యాత్మనస్సదా
సర్వత్ర సర్వదా సర్వప్రకారాశ్రితరక్షణే
దీక్షితాన్యుచితాన్యన్యా న్యనంతాన్యాయుధాని హి
యస్య సంతి వై నిత్యం సర్వప్రహరణాయుధః
ద్వాదశార్ణో మహామంత్రః సర్వదుఃఖవినాశకః

తన శరణార్థుల కష్టములను తీర్చువాడు. లెక్కుమించిన ఆభరణములు, శక్తివంతములైన ఆయుధములు ధరించినవాడు. ఆశ్రితరక్షణ అనే దీక్షగలవాడు. సకలైశ్వర్యసంపన్నుడైన శ్రీమన్నారాయణుడు అన్నిరకాల ఆయుధములను ధరించి ఆశ్రితులను రక్షిస్తున్నాడు గనుక ఆయన సర్వప్రహరణాయుధుడు. ఈ నామము ద్వాదశాక్షరీ మహామంత్రము. సకల దుఃఖములను హరిస్తుంది. ఓం సర్వప్రహరణాయుధాయ నమః. (శ్రీకైవల్యసారధి).

'సర్వ', 'ప్రహరణ' అనే విశేషణ పదములవలన ఇంతకుముందు చెప్పిన ఐదు ఆయుధములే కాక భగవానునివద్ద సమస్తములైన దివ్యాయుధములు ఉన్నవని, ఆయన దివ్యవైభవంలో ఇవి ఒక భాగమనీ గ్రహింపవలెను.

శ్రీ వి.వి. రామానుజన్ – భగవంతుడు కేవలం సంకల్పమాత్రమున తన శత్రువులను నాశనం చేయగలడు. ఐతే దుష్టుల గుండెల్లో భయాన్ని నెలకొల్పడంకోసం ఆయన ఆయుధాలు ధరిస్తాడు.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **ఏతాన్యేవ ఆయుధాని అస్య ఇతి న నియమ్యతే, అపి తు సర్వాణ్యేవ ప్రహరణాని ఆయుధాని అస్య ఇతి సర్వప్రహరణాయుధః.** ఇవి మాత్రమే అయనవద్ద ఉన్న ఆయుధాలని పరిమితి లేదు. ప్రహరణమునకు తగిన సమస్త ఆయుధములతో విరాజిల్లినవాడు గనుక శ్రీహరి సర్వప్రహరణాయుధుడు. ఉదాహరణకు వేలి గోళ్ళను సాధారణంగా ఆయుధంగా పరిగణింపము. కాని ఆయన హిరణ్యకశిపుని వధించడానికి వేలి గోళ్ళను ఆయుధముగా వాడినాడు. **ఆయుధత్వేన అప్రసిద్ధాన్యపి కరజాదీని అస్య అస్య ఆయుధాని భవన్తి ఇతి.** ఇలా ఏదైనా ఆయుధం కావచ్చుననీ, ఆయన సమస్త దివ్యాయుధాలను ధరించియన్నాడనీ ఈ చివరి నామంలో చెప్పడంవలన భగవంతుని సర్వేశ్వరత్వము మరియు సత్యసంకల్పము విశేషంగా చెప్పడమైనది. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు బృహదారణ్యకోపనిషత్తు (4.4.22)నుండి **'ఏష సర్వేశ్వరః'** అని ఉదాహరించారు.

ఓం నృసింహాయ విద్మహే
వజ్రనఖాయ ధీమహి
తన్నసింహః ప్రచోదయాత్

ఓం నమో శ్రీ నారసింహాయ

శ్రీ భండారు పర్వతరావు సంకలనంనుండి

హిరణ్యకశిపు వధ

విహగేంద్రుం డహి వ్రచ్చు కైవడి మహోద్వృత్తిన్ నృసింహుండు సా
గ్రహుడై యూరువులందు జేర్చి నఖ సంఘాతములన్ వ్రచ్చె దు
స్సహదంభోళి కఠోరదేహు నచలోత్సాహున్ మహాబాహు నిం
ద్రహుతాశాంతక భీకరున్ ఘనకరున్ దైత్యాన్వయశ్రీకరున్

సహింపని వజ్రాయుధంవంటి శరీరం కలవాడు, చలించని పట్టుదల కలవాడు, గొప్ప భుజాలు కలవాడు, ఇంద్రాగ్నియమాదులకు భీకరుడు, బలిష్ఠమైన రాక్షసరాజు అయిన హిరణ్యకశిపుని తన తొడలమీద వేసుకొన్నాడు హరి. గరుత్మంతుడు సర్పాన్ని పట్టినట్లుగా పట్టుకొని.

చించున్ హృత్కమలంబు శోణితము వర్షించున్ ధరామండలిన్

ద్రెంచున్ గర్కశ నాడికావళులు భేదించున్ మహావక్షముం

ద్రుంచున్ మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా దుష్టాసురున్ వ్రచ్చి ద

ర్పించున్ బ్రేవులు కంఠమాలికలుగ గల్పించున్ నఖోద్భాసియై

హిరణ్యకశిపుని గుండె నరహరి చీలుస్తాడు. నేలనిండా నెత్తురు చల్లుతాడు. కఠినములైన నరాలను తెంపుతాడు, రొమ్మును పగులగొడుతాడు, మాంసాన్ని చిన్నచిన్న ముక్కలుగా చేస్తాడు. పేగులు హారాలుగా మెడలో వేసుకొంటాడు. ఒక్క ఆయుధాన్ని కూడా ప్రయోగించకుండా తొడలపై వేసికొని హరి రాక్షసుని చీలుస్తుంటే, నరహరి గోళ్ళు గొడ్డళ్ళవలె ఉన్నాయి. లోతైన గుండెను బద్దలు కొట్టేటపుడు గుద్దళ్ళవలె నున్నాయి. నరాలను త్రెంచేటప్పుడు గట్టి కొడవళ్ళవలెనున్నాయి. కడుపులోని ప్రేవులను తెంచేటప్పుడు రంపాలలా ఉన్నాయి.

నరసింహుని గోళ్ళను చూసి దేవతాముఖాలు వికసిస్తున్నాయి. రాక్షసరాజు శరీరాన్ని చీలుస్తున్నాయవి. అగ్నిజ్వాలలకన్న ప్రకాశమానంగా ఉండి, నరహరికి మ్రొక్కేవారికి అభయదానం చేస్తున్నాయి.

ఉగ్రం, వీరం, మహావిష్ణుం, జ్వలంతం, సర్వతోముఖం

నృసింహం, భీషణం, భద్రం, మృత్యుమృత్యుం నమామ్యహం

ఇంతకుముందు అనేక నామముల వ్యాఖ్యలో వివరించినట్లుగా, శ్రీ శంకరులు తమ వ్యాఖ్యయందు శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క పరత్వమును (పరమేశ్వరత్వమును, అనంతశక్తిని) విశేషంగా ప్రస్తావించారు. శ్రీ భట్టులు తమ వ్యాఖ్యయందు ఆ జగన్నాధుని సౌలభ్యమును, సౌశీల్యమును, ముఖ్యంగా తన భక్తుల క్షేమం పట్ల భగవంతునికున్న ఆతురతను కీర్తించారు. ఈ వెయ్యవ నామము 'సర్వప్రహరణాయుధః'కు వారి వ్యాఖ్యలు కూడా ఈ విషయంలోని భిన్నత్వాన్ని తెలియజేస్తున్నాయి. శ్రీ శంకరులు భగవంతుని సర్వేశ్వరత్వమును - అనంత దివ్యాయుధ సంపన్నుడు, అనంత శక్తిమంతుడు, సర్వేశ్వరుడు - అని ప్రస్తావించారు. శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య ప్రకారం భక్తరక్షణార్థం శ్రీ భగవానుడు సకలాయుధాలతో సిద్ధంగా ఉన్నాడు.

భగవానుని నఖములనే ఆయుధములుగా ఉపయోగించిన వైనాన్ని శ్రీ శంకరులు ఉదాహరించారు. శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి మరి కొంచెం ముందుకు వెళ్ళి వివరించారు. కాకాసురునిపై శ్రీరాముడు దర్భను ఆయుధంగా ప్రయోగించాడు. పూతన పాలు త్రాగడమే శ్రీకృష్ణుని ఆయుధము. శుక్రాచార్యుని కంటిని దర్భతో పొడిచి శ్రీవామనుడు బలిచక్రవర్తినుండి మూడడుగుల నేల పొందాడు. ఇలా ఆయన సత్యసంకల్పుడు. భక్తసంరక్షణకు ఏదైనా ఆయన ఆయుధమే. సంకల్పమాత్రాన ఆయన ఏదైనా చేయగలడు.

మరి సంకల్పమాత్రాన ఏదైనా చేయగలిగితే ఆయనకు ఆయుధములు ఎందుకు? శ్రీరాముడు యుద్ధకాండ (6.8.122)లో ఇలా అన్నాడు –

పిశాచాన్ దానవాన్ యక్షాన్ పృథివ్యామ్ చైవ రాక్షసామ్

అంగుళ్యగ్రేణ తాన్ హన్యామ్ ఇచ్ఛవ హరిగణేశ్వర!

ఓ వానరరాజా (సుగ్రీవా)! పిశాచములను గాని, దానవులను గాని, యక్షులను గాని, ఈ రాక్షసులను గాని నేను తలచుకొంటే వేలికొనతో నాశనము చేయగలను.

మరయితే ఆయుధములు ఎందుకు? కనీసం కొన్నిచోట్ల అవి దుష్టులలో భయాన్ని రేకెత్తించి, భాగవతులకు హానిచేయకుండా ఆపుతాయని కొందరు వివరించారు.

శ్రీ ఆండాళ్. తిరుప్పావై 25. చిత్రకవి ఆత్రేయ తెలుగు సేత.

నిన్నే మార్చి పరిమార్చ పన్ని పన్నాగముల
తలక్రిందులుగ జేసి, కలకలము రేపావు
కుమతి కంసుని గుండె బడబాగ్నివయినావు! ఓ ఆశ్రిత వ్యామోహశీలీ!....

మరొక అనుభవము – భగవంతుడు తన శత్రువులను తన సంకల్పశక్తితో పరిమార్చును. కాని తన భక్తులకు కీడు తలపెట్టినవారిపై ఆయన తన ఆయుధములను ప్రయోగించి వారిని నాశనము చేయును.

భగవానుని దివ్యాయుధములకు సంబంధించిన మరొక విషయము – వారు నిత్యసూరులు. సదా భగవంతుని క్షేమం కాంక్షించేవారు, నిజానికి ఆయనకు రక్షణ అవుసరం లేకపోయినాగాని, ఆ దివ్యాయుధములు భగవంతునిపట్ల కలిగిన సేవాప్రేమభావంవల్ల ఆయనను రక్షించే ఉద్దేశంతో సదా ఆయన తిరుమేనిని అంటిపెట్టుకొని ఉన్నారు. ఈ విధమైన రక్షణ సేవాభావంతోనే శ్రీ పెరియాళ్వారు భగవంతుని క్షేమంగా వర్ధిల్లమని '**పల్లాండు**' పాశురం మంగళాశాసనం చేశారు.

ఓం నమో శ్రీ సర్వప్రహరణాయుధాయ.

ఈ పుణ్యదివ్యనామముతో వేయి దివ్యనామముల వివరణ పూర్తయ్యింది. **ఓం నమో వేంకటేశాయ.** ఇంకా ఫలశ్రుతి గురించి వివరణ వ్రాయాలి.

ఇంతేగాక ఈ (శ్రీ కృష్ణమాచారిగారి) ప్రయత్నాన్ని ఎంతో ప్రోత్సహించిన భాగవతులొకరు అడిగిన ప్రశ్న – ఋషులచే ప్రస్తుతింపబడిన (**ఋషిభిః పరిగీతాని**) శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క ముఖ్యమైన వేయి నామముల (**యాని నామాని గౌణాని విఖ్యాతాని మహాత్మనః**) చివరిలో భగవానుని దివ్యాయుధముల ధారణను తెలిపే నామములతో ముగించడానికి విశేషమైన కారణమేమైనా ఉన్నదా? దీనిని గురించి తరువాత చర్చించుదాము.

అని శ్రీ కృష్ణమాచారిగారు వ్రాశారు.

పాదమూలం ప్రపన్నానాం భక్తానాం చాపి నిత్యశః

అసంఖ్యేయాఽన్య మర్యాద సామర్థ్యాన్యాత్మనస్సదా

సర్వత్ర సర్వదా సర్వప్రకారాశ్రిత రక్షణే

దీక్షితాన్యుచితాన్యన్యా న్యనంతాన్యాయుధాని హి

యస్య సంతి స వై నిత్యం సర్వప్రహరణాయుధః

ద్వాదశార్ణో మహామంత్రః సర్వదుఃఖవినాశకః

ఓం సర్వప్రహరణాయుధాయ నమః

శ్రీమతే శ్రీరంగరామానుజ మహాదేశికాయ నమః

శ్రీ సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి

మరొక్కమారు 107వ శ్లోకమును మననం చేసుంకొదాము.

శంఖభృన్నందకీ చక్రీ శార్ఙ్గధన్వా గదాధరః |

రథాంగపాణిరక్షోభ్యః సర్వప్రహరణాయుధః || (107)

ఈ శ్లోకమునకు పాఠాంతరాలున్నాయి. కొన్ని పాఠాలలో ఈ శ్లోకం చివర '**సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి**' అని ఉంది. మరికొన్ని పాఠాలలో '**సర్వప్రహరణాయుధః**' అనే నామం మరొకమారు వచ్చి, తరువాతి పంక్తిలో '**ఓం నమ ఇతి**' అని వస్తుంది. తరువాత ఫలశ్రుతి వస్తుంది. కొందరు వ్యాఖ్యాతలు '**సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి**'కి కూడా వ్యాఖ్య వ్రాశారు. మరి కొందరు ఆ తరువాత ఫలశ్రుతికి కూడా వ్యాఖ్యలు వ్రాశారు. శ్రీ సత్యదేవో వాసిష్ఠ, శ్రీ కృష్ణదత్త భరద్వాజ, శ్రీ ఎమ్.వి. రామానుజాచార్య, శ్రీ చిన్మయానంద వంటివారు తమ వ్యాఖ్యలను 107వ శ్లోకంతో ఆపివేశారు. శ్రీ భట్టులు, శ్రీ శంకరాచార్యులు, శ్రీ వి.వి. రామానుజన్ వంటివారు ఫలశ్రుతికి కూడా (కొంత క్లుప్తంగా) వ్యాఖ్యను వ్రాశారు.

సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి

కొంతకాలం భండార్కర్ ఓరియంటల్ రిసెర్చి సంస్థ ద్వారా మహాభారతం సంశోధిత పరిష్కరణ ముద్రణ అనే బృహత్కార్యక్రమం నడిచింది. ఇది అనేక దశబ్దాలపాటు సాగింది. అనేక వేల సంవత్సరాలలో జరిగిన మార్పులను తొలగించి, వేదవ్యాసుడు రచించిన మహాభారతం సంశోధిత ప్రతిని తయారు చేయడం కోసం వారు అనేక వ్రాత ప్రతులను పరిశోధించారు. 1925లో ప్రారంభమై 60వ దశకం వరకూ సాగిన ఈ సంశోధిత ప్రతిలో '**సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి**' అనే పాఠం లేదు. బహుశా కొందరు వ్యాఖ్యాతలు ఈ '**సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి**' గురించి వ్యాఖ్యానించకపోవడానికి ఇది ఒక కారణం కావచ్చును. ఐతే

శ్రీ విష్ణుసహస్రనామ స్తోత్రము మొదటి వ్యాఖ్యాత ఐన శ్రీ శంకరాచార్యులు '**సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి**' అనే వాక్యాన్ని తమ పాఠంలో ఉంచి, దానిపై వ్యాఖ్యానించారు.

శంఖభృన్నందకీ చక్రీ శార్ఙ్గధన్వా గదాధరః
రథాంగపాణిరక్షోభ్యః సర్వప్రహరణాయుధః
సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి

నావద్ద (శ్రీ కృష్ణమాచార్యులవద్ద) ఉన్న శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్యానం మూడు పుస్తకాలలో ఈ వాక్యం లేదు. నా (శ్రీ కృష్ణమాచార్యుల) గురువు శ్రీమద్ శ్రీముష్ణమ్ ఆండవన్ గారు తమ ఉపన్యాసాలలో ఈ వాక్యాన్ని ప్రస్తావించకుండా నేరుగా ఫలశ్రుతి గురించి చెప్పారు. కాని, శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్యానాన్ని అనువదించిన ప్రొఫెసర్ శ్రీనివాస రాఘవన్, మరియు ఢిల్లీ శ్రీ విష్ణుసహస్రనామ సత్సంగంవారు మాత్రం '**సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి**' గురించిన వ్యాఖ్యను చేర్చారు. ఐతే వారు చేర్చిన విషయం శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్యతో సరిపోతుంది.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య –
ద్విర్-వచనమ్ సమాప్తిమ్ ద్యోతయతి
ఓంకారశ్చ మంగళార్థః.
'**సర్వప్రహరణాయుధః**' అనే నామమును రెండుమార్లు చెప్పడం ఈ స్తోత్రం సమాప్తమైనదని సూచిస్తుంది. ఓంకారము మంగళ సూచకము. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు బృహన్నారదీయ పురాణము (51.10)నుండి ఉదాహరించారు.
ఓంకారశ్చాథ శబ్దశ్చ ద్వావేతా బ్రహ్మణః పురా
కంఠం భిత్వా వినిర్యాత్ తస్మాన్ మాంగళికావు భౌ
ఆదిలో బ్రహ్మ గొంతునుండి 'ఓం'కారము, మరియు 'అథ' అనే శబ్దము వెలువడినాయి. ఇవి మంగళప్రదములు.

మరియు 'నమః' అనే పదం ద్వారా ప్రణామము చేయబడుతున్నది. ఇందుకు శ్రీ శంకరులు చెప్పిన శ్రుతివాక్యము – **భూయిష్ఠామ్ తే నమ ఉక్తిమ్ విధేమ** (ఈశావాస్యోపనిషత్తు 18). 'నమ' అని చెబుతూ నీకు మా ప్రణామములను అర్పించుచున్నాము.

అంతేఽపి నమస్కారస్య శిష్టైః ఆచరణాత్. చివరిలో నమస్కారము చేయుట సదాచారము. అని కూడా శ్రీ శంకరులు చెప్పారు.

తమ పదనూరవనామం వ్యాఖ్యను ముగిస్తూ శ్రీ శంకరులు శ్రీకృష్ణునికి ప్రణామం చేశారు.
ఏకోఽపి కృష్ణే సుకృతః ప్రణామో దశాశ్వమేధావభృతేన తుల్యః
దశాశ్వమేధీ పునరేతి జన్మ కృష్ణప్రణామి న పునర్భవాయ

కృష్ణునకు భక్తితో చేసిన ఒక్క ప్రణామము పది అశ్వమేధయాగములకు సమానము. అశ్వమేధయాగం చేసినవానికైనా పునర్జన్మ ఉండవచ్చునుగాని కృష్ణునికి ప్రణామం చేసినవానికి మరుజన్మ ఉండదు.

అతసీపుష్ప సంకాశమ్ పీతవాసమ్ అచ్యుతమ్
యే నమస్యన్తి గోవిందమ్ న తేషామ్ విద్యతే భయమ్
అతసీపుష్పమువలె ప్రకాశించువాడు, పీతాంబరములను ధరించినవాడు, ఎన్నడూ తన భక్తులను పతనం కానీయని అచ్యుతుడు అయిన గోవిందునికి నమస్కరించేవానికి భయం లేదు.

లోకత్రయాధిపమ్ అప్రతిమ ప్రభావమ్ ఈషత్ ప్రణమ్య శిరసా ప్రభవిష్ణుమ్
జన్మాంతర ప్రళయ కల్ప సహస్రజాతమ్ ఆసుప్రణాశమ్ ఉపయాతి నరస్య పాపమ్
ముల్లోకములకు అధిపతి, అప్రతిమంగా ప్రకాశించేవాడును అయిన శ్రీమహావిష్ణువునకు ఒక్కమారు తలవంచి నమస్కరిస్తే వేయి కల్పముల ప్రళయముల కాలం చేసిన పాపములు నశిస్తాయి.

గీత (8.13)లో **'ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ'** అని ఉన్నదని శ్రీ వి.వి. రామానుజన్ వివరించారు. ఇంకా,
తస్మాత్ ఓం ఇతి ఉదాహృత్య యజ్ఞ దాన తపః క్రియాః
ప్రవర్తంతే విధానోక్తాః సతతం బ్రహ్మవాదినామ్ – గీత 17.24
కనుక వేదమంత్రములను పఠించువారు శాస్త్రవిహితములైన యజ్ఞ దాన తపశ్చర్యలను సర్వదా 'ఓం' అను పరమాత్మ నామమును ఉచ్ఛరించుచునే ప్రారంభించెదరు.

సత్కార్యముల ముగింపులో కూడ ఓంకారమును ఉచ్చరించుట సంప్రదాయము.

శ్రీ సత్యసంధతీర్థ గ్రహించిన పాఠము ప్రకారము **'సర్వప్రహరణాయుధః'** అనే నామం రెండుమార్లు వచ్చి, తరువాతి పంక్తిలో **'ఓం నమ ఇతి'** అని వస్తుంది.
శంఖభృన్నందకీ చక్రీ శార్ఙ్గధన్వా గదాధరః
రథాంగపాణిరక్షోభ్యః సర్వప్రహరణాయుధః సర్వప్రహరణాయుధః
ఓం నమ ఇతి
ఇలా చివరి మాటను రెండుమార్లు చెప్పడంద్వారా ఈ కార్యం (స్తోత్రం) ముగింపును సూచిస్తున్నదని శ్రీ సత్యసంధ యతిరాజ వ్యాఖ్యానించారు. **అధ్యాయాంతే ద్విరుక్తిః స్యాత్ వేదే వా వైదికేऽపి వా.**

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ పాఠం ప్రకారం చివరి శ్లోకం తరువాత **'సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి'** అని వస్తుంది.
శంఖభృన్నందకీ చక్రీ శార్ఙ్గధన్వా గదాధరః
రథాంగపాణిరక్షోభ్యః సర్వప్రహరణాయుధః
సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి

ఇందుకు శ్రీ కృష్ణన్ చెప్పిన వ్యాఖ్య శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్యతో సరిపోలుతుంది. మరియు శ్రీ కృష్ణన్ బ్రహ్మసూత్రముల అధ్యాయాంతములలో పదాలను రెండుమార్లు చెప్పడం ఉదాహరించారు.

1వ అధ్యాయం చివర – **ఏతేన సర్వే వ్యాఖ్యాతా వ్యాఖ్యాతాః**

2వ అధ్యాయం చివర – **వైశేష్యాత్తు తద్వాదస్తద్వాదః**

3వ ధ్యాయం చివర – **ఏవమ్ ముక్తిఫలా నియమ తదవస్థావధృతేః తదవస్థావధృతేః**

4వ అధ్యాయం చివర – **అనావృత్తి శబ్దాత్ అనావృత్తి శబ్దాత్**

శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు, శ్రీ భగవద్రామానుజాచార్యులు కూడా తమ తమ భాష్యాలలో బ్రహ్మసూత్రములకు ఈ పాఠాన్ని గ్రహించారు. కనుక ఇలా రచన అంతంలో చివరి పదాలను రెండుమార్లు చెప్పడం బాదరాయణుని రచనలో ఉన్నదని మనం భావించవచ్చును.

సంక్షిప్తంగా చెప్పాలంటే, **'సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి'** అనే పదాలు మహాభారతం సంశోధిత పరిష్కృత ముద్రణలో లేవు. కాని శ్రీ శంకరాచార్యులు, శ్రీ భట్టులు తమ తమ వ్యాఖ్యలలో స్తోత్రాంతంలో **'సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి'** అనే ముగింపును గ్రహించి, వ్యాఖ్యానించారు. వారి సంప్రదాయాన్ని అనుసరించిన ఇతర వ్యాఖ్యాతలు కూడా స్తోత్రాంతంలో **'సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి'** అనే పదాలను కలిపి వ్యాఖ్యానించారు. చివరి పదాన్ని రెండు మార్లు చెప్పడము, **'ఓం నమః'** అనే పదాలతో ముగించడము అనే వైదిక సంప్రదాయానికి అనుగుణంగా ఈ విధానం ఉన్నది.

శ్రీ సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి.

ధన్యం తదేవ లగ్నం తన్నక్షత్రం తదేవ
పుణ్యమహః కరణస్య చ సా సిద్ధిః యత్ర హరిః ప్రాక్ నమస్క్రియతే
శ్రీహరికి నమస్కరించిన సమయమే ప్రశస్తమగు లగ్నము. అదియే పవిత్ర నక్షత్రము. పుణ్యదినమదియే. అదియే శుభకరణము.

శ్రీ విష్ణుసహస్రనామ స్తోత్రము. 107వ శ్లోకము. మరికొన్ని విశేషములు.

107వ శ్లోకమును మరొక్కమారు మననం చేసుకొందాము.

శంఖభృన్నందకీ చక్రీ శార్ఙ్గధన్వా గదాధరః

రథాంగపాణిరక్షోభ్యః సర్వప్రహరణాయుధః

సర్వప్రహరణాయుధ ఓం నమ ఇతి

ఒక భక్తుడు (శ్రీ కృష్ణమాచారి గారిని) అడిగిన ప్రశ్న – ఒక క్రమబద్ధంగా అమర్చిన (అనగా కలగాపులగం కాని) రచనలలో చివరి భాగాన్ని సాధారణంగా ఆ రచనయొక్క సారాంశంగా లేదా ముగింపుగా చెబుతారు. శ్రీ విష్ణు సహస్రనామం యొక్క చివరి శ్లోకంలోని నామములు శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క ఆయుధాలను తెలుపుతున్నాయి. దీనికి వ్యాఖ్యాతలు ఏమైనా కారణం చెప్పారా? లేకుంటే ఈ నామములు వేయీ కూడా ప్రత్యేక క్రమం లేకుండా అమర్చినవా? అలాగయితే ఈ చివరి నామములకు (శ్లోకానికి) ప్రత్యేకమైన విశేషం లేదని, మిగిలిన శ్లోకాలలాగానే ఇది కూడా మరొక పుణ్యశ్లోకమనీ అని మనం అనుకోవచ్చును. అందుకు సమాధానంగా ఈ రచనకు పీఠికలో వ్రాసిన విషయాన్ని మరొకమారు గుర్తు చేసుకుందాము.

శ్రీ పరాశరభట్టులు తమ శ్రీ విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రము వ్యాఖ్యానంలో వేయి నామాలనూ ఒకదానితో ఒకదానిని అనుసంధించారు. పాంచరాత్రాగమంలో భగవంతుని ఐదు విధాలైన అవతారాలను వర్ణించారు. అవి పర, వ్యూహ, విభవ, అర్చ, అంతర్యామి అవతారములు. ఈ ఐదు విధాలైన అవతారములకూ అనుగుణంగా ఈ స్తోత్రంలోని భగవన్నామములు ఒక క్రమంలో చెప్పబడినాయనీ, ఒక్కోనామసమూహం ఒక్కో అవతారం లేదా గుణాన్ని సూచిస్తుందనీ శ్రీ భట్టులు వ్యాఖ్యానించారు. ఉదాహరణకు మొదటి 122 నామములు భగవంతుని పరవాసుదేవ స్వరూపమును సూచించునవి. తరువాతివి వ్యూహములను సూచించునవి. ఈ విధంగా శ్రీ భట్టులు మొత్తం 44 స్వరూపములను సూచించే సమూహాలుగా ఈ నామములను వర్గీకరించారు. ఈ 44 నామవర్గములు 44 పొరలుగా ఉన్న గులాబీ రేకులవంటివనీ, భగవత్సాన్నిధ్యానికి 44 మెట్లతో ఉన్న నిచ్చెనవంటివనీ శ్రీ శ్రీనివాసాచారియర్ వ్యాఖ్యానించారు (LIFCO ప్రచురణ. 1967. శ్రీ విష్ణు సహస్రనామములు. పీఠిక). ఇలా ఈ నామములను భీష్ముడు ఒక క్రమంలో చెప్పాడనీ (కలగా పులగంగా కాదనీ), ప్రతి వర్గానికీ ఒక విశేషం ఉన్నదనీ శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య ద్వారా మనం గ్రహించవచ్చును (ఇతర వ్యాఖ్యాతలు నామములను ఈ విధంగా వర్గీకరించలేదు).

ఇక 107వ శ్లోకం విషయం. ఈ శ్లోకంలోని నామాలు భగవంతుని ఆయుధధారణను సూచించేవిగా ఉన్నాయి. ఈ స్తోత్రాన్ని అనేక విధాలుగా ముగించే అవకాశం ఉండగా శ్రీ భీష్ములు ఈ విధంగానే ఎందుకు ముగించారు?

ఈ చివరి శ్లోకంలో భగవంతుని ఆయుధధారణ గురించిన నామములు ఉండడానికి కారణం అర్థం చేసుకోవాలి. అంటే ముందుగా ఆయన ఆయుధాలు ఎందుకు ధరిస్తున్నాడో తెలుసుకోవాలి. విశిష్టాద్వైత సంప్రదాయంలో భగవంతుని ఆయుధధారణ గురించి రెండు అనుభవాలను చెప్పారు. ఒకటి – ఆ దివ్యాయుధాలు ఆయన ఆభరణాలలో భాగములు. రెండవది – తన భక్తులను అసురులనుండి రక్షించడానికి భగవంతుడు ఆయుధాలను ధరిస్తాడు. భగవంతుని సౌశీల్య, సౌలభ్య గుణములను 992 నామములలో కీర్తించిన తరువాత శ్రీ భీష్మాచార్యులు ఈ భగవద్గుణాలన్నీ భక్తుల రక్షణకోసమేనని చెప్పినట్లు అనుకోవచ్చును. అందుకే చివరి 8 నామములు భగవంతుని ఆయుధధారణను సూచిస్తున్నాయి. భక్తజన రక్షణే ఆ ఆశ్రితవత్సలుని ముఖ్యలక్షణము. అందుకే ఆయన భీకర దివ్యాయుధములు ధరించి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. జీవులను ఉద్ధరించడానికే ఆయన సృష్ట్యాది కార్యక్రమములు చేస్తున్నాడు. ఈ ఆయుధములను భగవంతుని దివ్య తిరుమేనికి అలంకరణములుగా ఆయన భక్తులు అనుభవిస్తారు. ఆ ఆయుధములే భక్తుల భయంకర శత్రువులను (హిరణ్యకశిపు, రావణ, శిశుపాలాదులను) భీతావహులను చేయుచున్నాయి.

'అక్షోభ్యః' నామము వ్యాఖ్యలో శ్రీ భట్టులు భగవంతుని భక్తపాలనా వ్రతమును ప్రస్తావించారు. భక్తరక్షణా కర్తవ్యంలో తన కత్యంత ప్రియమైన లక్ష్మణుని, సీతను కూడా వదులుకోవడానికి తాను సిద్ధంగా ఉన్నానని శ్రీరాముడు చెప్పాడు. **ప్రపన్న అభయదాన దార్ఢ్యాత్ స్వమహిమ్నాఽపి అక్షోభ్యః.** తనకు ప్రపన్నులైనవారికి అభయం ఇచ్చే వ్రతంనుండి ఏమాత్రమూ చలించనివాడు అక్షోభ్యుడు. భగవద్రామానుజులు శరణాగతి గద్యములో ఇలా చెప్పారు. **అనృతమ్ నోక్త పూర్వమ్ మే న చ వక్ష్యేస కదాచన.** నేనెప్పుడూ అసత్యము పలుకలేదు. ఎప్పుడూ పలుకను.

రామో ద్విర్నాభిభాషతే. రాముడు రెండు నాల్కలతో మాట్లాడడు – యుద్ధకాండ.

సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్మీ చ యాచతే

అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యేతద్ వ్రతం మమ – యుద్ధకాండ18.33

నేను నీవాడను అని ఎవరైనా ప్రపన్నులయితే వానికి సర్వభూతములనుండి అభయము ప్రసాదించెదను. ఇది నా వ్రతము.

సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ

అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా శుచః – గీత 18.66

సర్వ ధర్మములను, అనగా సమస్త కర్తవ్యకర్మలను నాకు సమర్పించి, సర్వశక్తిమంతుడను, సర్వాధారుడను, పరమేశ్వరుడను ఐన నన్నే శరణుజొచ్చుము. అన్ని పాపములనుండియు నిన్ను నేను విముక్తుని గావించెదను. నీవు శోకింపకుము.

శ్రీ వేళుక్కుడి కృష్ణన్ ఉదాహరించిన విషయము – వనవాస సమయంలో ఆయుధధారణను వదలి తపోజీవనమును ఆరంభింపమని ఒకమారు సీత రామునకు నచ్చజెప్పడానికి యత్నించింది. అప్పుడు రాముడు మునిగణ సంరక్షణ తన కర్తవ్యమనీ, ఆ ధర్మాన్ని త్యజింపలేననీ అన్నాడు.

అప్యహమ్ జీవితమ్ జహ్యామ్ త్వామ్ వా సీతే స-లక్ష్మణమ్

న తు ప్రతిజ్ఞామ్ సంశృత్య బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషతః

ఓ సీతా! నేను నా ప్రాణాన్ని, చివరకు నిన్ను, లక్ష్మణుని కూడా వదులుకోగలను. కాని ఇచ్చిన మాటను, విశేషంగా బ్రాహ్మణులకిచ్చిన మాటను జవదాటలేను.

విభీషణశరణాగతి సమయంలో కూడా రాముడు ఇదే విషయాన్ని చెప్పాడు.

మిత్రభావేన సంప్రాప్తమ్ న త్యజేయమ్ కథంచన

దోషో యద్యపి తస్య స్యాత్ ఏతత్ అగర్హితమ్ – యుద్ధకాండ 18.3

మిత్రభావంతోను, నిజమైన ప్రేమతోను నన్ను చేరినవానిలో ఏవైనా దోషాలున్నాగాని వానిని వదలుకొనను. ఇదే సత్ప్రవర్తన అని పెద్దలు చెబుతారు.

ఈ ఉదాహరణలన్నీ భక్తుల రక్షణపట్ల భగవంతునికున్న దీక్షను తెలియజేస్తున్నాయి.

శ్రీ నమ్మాళ్వారు, ఇతర పూర్వాచార్యులు భగవంతుని భక్తరక్షణాగుణాన్ని అనేకవిధాలుగా కీర్తించారు. భగవంతుడే సృష్టి, రక్షణ, లయ కర్త. కాని రక్షణ అనేది ఆయన ప్రధానలక్షణము. అందుకొఱకే ఆయన సృష్టి, సంహార కార్యములు కూడా నిర్వహిస్తాడు. శ్రీ నమ్మాళ్వారు తిరువైమొళి (2.2.9)లో భగవంతుని '**కాక్కుమ్ ఇయల్వినన్ కణ్ణపిరాన్**' అని అన్నారు. రక్షణ అనేది భగవంతుని ప్రధాన గుణము. అందువల్లనే ప్రళయకాలంలో ఆయన సమస్త జీవులనూ తన ఉదరంలో నిలుపుకుంటాడు. ప్రళయం కూడా సృష్టికొఱకు అవుసరమైన కార్యము. పునఃసృష్టి ద్వారా భగవంతుడు జీవులకు మరల దేహములను, సౌఖ్యసాధనములను ఇచ్చి, వారు తిరిగి తనను చేరుకునే అవకాశం ఇస్తాడు. భగవానుడు తన నాభినుండి ఉద్భవించిన బ్రహ్మాండంలో బ్రహ్మను సృష్టించి, ఆయనకు (చతుర్ముఖ బ్రహ్మకు) సృష్టికార్యాన్ని, అందుకు కావలసిన శక్తిని ఇస్తాడు. ఆ బ్రహ్మ రుద్రుని సృజిస్తాడు. రుద్రుడు లయకర్త. ఇలా బ్రహ్మకూ, రుద్రునికీ కూడా అంతర్యామి విష్ణువే. భగవంతుని ప్రధాన గుణము జీవుల రక్షణమే. సృష్టి, లయ కార్యములు కూడా రక్షణార్థమే జరుగుచున్నాయి. తద్వారా జీవులు క్రమంగా మోక్షం పొంది శ్రీవైకుంఠంలో భగవంతుని సాన్నిధ్యాన్ని చేరే అవకాశం లభిస్తుంది. జీవుల రక్షణ కోసమే పెరుమాళ్ళు అవతరిస్తాడు. **పరిత్రాణాయ సాధూనామ్, వినాశాయ చ దుష్కృతామ్** – అన్నపుడు కూడా శ్రీకృష్ణుడు ముందుగా సాధుసంరక్షణనే పేర్కొన్నాడు. దుష్టశిక్షణ కూడా సాధుసంరక్షణలో భాగమే. పొలంలో కలుపుమొక్కలు పీకివేసే విధంగా.

రక్షణ తరువాత భగవంతుడొనర్చే కార్యక్రమం లయము. ప్రళయకాలంలో జీవులు భద్రంగా ఉండేందుకు భగవంతుడు జీవులను తన ఉదరంలో దాచుకుంటాడు. మూడవ కార్యక్రమం సృష్టి. ఇది కూడా ప్రళయానంతరం జీవుల రక్షణ కోసం భగవంతుడొనర్చే కార్యక్రమము.

ఈ పాశురంలోని విషయాన్ని శ్రీ స్వామిదేశికన్ క్లుప్తంగా '**రక్షణాయ అవతీర్ణమ్**' అని చెప్పారు. ఈ విషయంలో భగవంతుడు భక్తులను కాపాడడమే కాకుండా రావణ హిరణ్యకశిపునివంటివారికి కూడా మోక్షాన్ని ఇచ్చాడు. ఇలా కూడా ఇది రక్షణా కార్యక్రమమే.

న తే రూపమ్ నచాకారో నాయుధాని నచాస్పదమ్
తథాऽపి పురుషాకారో భక్తానామ్ ప్రకాశసే – జితంతే స్తోత్రము 1.5
నీ దివ్యాత్మ స్వరూపము, నీ దివ్యమంగళ విగ్రహము, నీ దివ్యాయుధాలు, చివరికి నీవుండే శ్రీవైకుంఠము – ఇవేవీ నీ కొఱకు కాదు. అవన్నీ నీ భక్తుల కొఱకు మాత్రమే. ఈ విధంగా స్వతంత్రుడవు కావు. నీవు భక్తపరాధీనుడవు. అయినాగాని నీవు సర్వేశ్వరునివలె ప్రకాశిస్తున్నావు.

ఇలా ఈ పుణ్యస్తోత్రం చివరి శ్లోకంలోని నామములు వివిధ దివ్యాయుధములు ధరించిన ఆయన దివ్యస్వరూపమును వర్ణించడంద్వారా ఆయనయొక్క భక్తజన పరిరక్షణాతురతను తెలియజేస్తున్నాయని మనం గ్రహించవచ్చును.

తరువాతి ప్రశ్న – భగవంతుడు కేవలం తన సంకల్పమాత్రముననే తన భక్తుల శత్రువులను నాశనం చేయగలడు గదా? మరి ఆయన ఆయుధాలను ఎందుకు ధరిస్తున్నాడు? ఈ ప్రశ్నకు సమాధానంగా మనం శ్రీ నమ్మాళ్వారు పాశురం తిరువైమొళి 4.8.1 ను పరిశీలించవచ్చును. ఈ పాశురంలో అనేక భగవద్గుణాలను ఆయన స్తుతించారు. ప్రస్తుత సందర్భంలో గమనింపదగినవి –

భగవంతుడు తన భక్తుల శత్రువులైన అసంఖ్యాక దుష్ట అసురులు నాశనం కావాలని సంకల్పించాడు. ఆపై తన ఆయుధాలతో వారిని నాశనం చేశాడు. ఇక్కడ 'సంకల్పించి' (నిరుమిత్తు) మరియు 'అప్పుడు తన ఆయుధాలతో వారిని నాశనం చేశాడు' (పడాయి తొట్ట) అనేవి ముఖ్యపదాలు. అంటే భగవానుడు అసురుల నాశనాన్ని సంకల్పించి, ఆపై ఆయుధాల వినియోగంతో (సంకల్పంతో కాక) దానిని సాధించాడు. ఈ విషయాన్ని పుర్వాచార్యులు ఇలా వివరించారు – భగవంతుడు కేవలం తన సంకల్పంతోనే అసురులను నాశనం చేయగలడు. కాని ఆయన అందుకొఱకు తన ఆయుధాలను వినియోగించాడు. స్వయంగా తన శత్రువులైనవారిని భగవంతుడు కేవలం తన సంకల్పంతోనే నాశనం చేస్తాడు. కాని తన భక్తుల శత్రువులైనవారిని నాశనం చేయడానికి ఆయన తన ఆయుధాలను ప్రయోగిస్తాడు. భాగవతులపట్ల అపచారాన్ని భగవంతుడు ఏమాత్రం క్షమించడు. మరియు ఇదే పాశురంలో భగవంతుని పరిపూర్ణ షడ్గుణాలలో ఒకటైన వీర్యమును కూడా ఆళ్వారు ప్రస్తుతించారు.

భగవంతుడు తన భక్తుల శత్రువులను స్వయంగా తన శత్రువులుగా పరిగణిస్తాడు. ఈ కారణం చేతనే శ్రీకృష్ణుడు దుర్యోధనుని ఆతిథ్యమును తిరస్కరించాడు. ఎందుకంటే పాండవుల శత్రువు శ్రీకృష్ణుని శత్రువేనట.

ద్విషద్ అన్నమ్ నో భోక్తవ్యమ్ ద్విషన్తమ్ నైవ భోజయేత్

పాండవాన్ ద్విషసే రాజన్ మమ ప్రాణాహి పాండవాః

ఇలా భగవంతుని దివ్యాయుధములు భక్తుల రక్షణపట్ల ఆయనకున్న నియతికి సంకేతములు – అని భీష్ముడు ఈ చివరి శ్లోకంలో తెలియజేశాడు.

శ్రీ భట్టులు తమ వ్యాఖ్యానంలో వాడిన పదాలద్వారా భక్తరక్షణకై భగవంతుడెంత సంసిద్ధుడో నొక్కి వక్కాణించారు. **'అన్ని సమయాలలోనూ, అన్ని చోట్లా, అన్ని విధాలా'** భగవంతుడు భక్తరక్షణకు కృతనిశ్చయుడని శ్రీ భట్టులు చెప్పారు. అంతే కాదు. ఈ రక్షణాగుణమును శ్రీ భట్టులు భగవంతునికే కాక, భగవంతుని దివ్యాయుధాలకు కూడా ఆపాదించారు. వీరంతా ఆయుధరూపం ధరించిన నిత్యసూరులు. భాగవతరక్షణా దీక్షాపరులు.

శ్రియై నమః

ఓం నమో వేంకటేశాయ

చివరి నామమైన **'సర్వప్రహరణాయుధః'** కు వ్యాఖ్యలో – దుష్టులను పరిమార్చడానికి కావలసిన సకలాయుధములు భగవంతునివద్ద నున్నవి. అని శ్రీ భట్టులు చెప్పారు. ఇంకా శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య ఇలా సాగింది – మరియు భగవంతుడు అసంఖ్యాకములైన అనేక దివ్యాయుధములు ధరించాడు. ఈ దివ్యాయుధములు భాగవతుల కష్టములను పూర్తిగా హరింపగలరు. భగవంతుని శరణుజొచ్చినవారిని అన్ని వేళలా, అన్ని చోట్లా, అన్ని విధాలుగా రక్షించడానికి ఈ దివ్యాయుధములు వ్రతము పూనియున్నారు. ఈ దివ్యాయుధముల శక్తి అనంతము. వారు భగవంతునికి ఆభరణాలై భాసిస్తూ భగవంతుని పరమేశ్వరత్వ నిర్వహణకు తమ కర్తవ్యాన్ని నిర్వహిస్తూ ఉంటారు.

భగవంతుని లీలలో ముఖ్యగుణము జీవుల రక్షణ. ఆయన సకల కళ్యాణ గుణములు, సకలైశ్వర్యములు భక్తుల రక్షణ కొఱకే. భగవంతుని కళ్యాణగుణములకు అంతు లేనట్లే ఆయా గుణములను అనుభవించే విధములకు అంతులేదు. మరియు భక్తుల రక్షణ కొరకు ఆయన ఎంతకైనా వెళతాడు. భగవంతుని దివ్యాయుధధారణను స్తుతించడం ద్వారా ఆయన అన్ని వేళలా, అన్ని చోట్లా, అన్ని విధాలుగా, అన్ని సందర్భాలలో, ఎంతకైనాగాని తన భక్తులను కాపాడుకొంటాడని శ్రీ భీష్ములు చెప్పారని శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్యానం ద్వారా మనం గ్రహించవచ్చును.

అని శ్రీ కృష్ణమాచారి వ్రాశారు.

(1) శ్రీ నరసింహన్ కృష్ణమాచారి ఆంగ్ల రచనకు ఇది తెలుగు అనువాదము.

(2) భగవద్గీత శ్లోకముల తాత్పర్యము గీతాప్రెస్, గోరఖపూర్ ప్రచురణనుండి.

హరేరామ హరేరామ రామ రామ హరే హరే

హరేకృష్ణ హరేకృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే.

వనమాలీ గదీ శార్ఙ్గీ శంఖీ చక్రీ చ నందకీ

శ్రీమాన్ నారాయణో విష్ణుర్వాసుదేవోఽభిరక్షతు

శ్రీ వాసుదేవోఽభిరక్షతు ఓం నమః ఇతి

వనమాల అనే దండను ధరించి, గదను, శార్ఙ్గము అనే ధనుస్సును, శంఖమును, చక్రమును, నందకము అనే ఖడ్గమును ధరించినవాడును, శ్రీమహావిష్ణువును (అంతటను వ్యాపించినవాడును), శ్రీ వాసుదేవుడును (అందరికిని అంతర్యామియైనవాడును) అయిన శ్రీమన్నారాయణుడు మనలను సదా రక్షించుగాక. అట్టి వాసుదేవుడు మనలను సదా రక్షించుగాక.

ఈ శ్లోకము మహాభారతము సంశోధితముద్రణలో లేదు. కాని సంప్రదాయంగా అనేకులు స్తోత్రపారాయణంలో ఈ శ్లోకమును కూడా కలిపి స్తుతిస్తారు. శ్రీ భట్టులు, శ్రీ శంకరులు ఈ శ్లోకమును తమ వ్యాఖ్యలలో కలపలేదు. ప్రొఫెసర్ శ్రీనివాస రాఘవన్ ఆంగ్లవ్యాఖ్యలోను, శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి తమిళవ్యాఖ్యలోను ఈ శ్లోకం ఉంది. కాని శ్రీ భట్టులు దీనిపై వ్యాఖ్యానించలేదన్న విషయాన్ని వారు వ్రాశారు.

శ్రీ నల్లాన్ చక్రవర్తి రఘునాధాచార్యుల రచన (ముద్ర ఆఫ్ సెట్ ప్రింటర్స్, విజయవాడ) శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్యకు తెలుగు అనువాదము. అందులో ఈ శ్లోకము విష్ణుగాయత్రియొక్క సారాంశమని రచయిత వ్యాఖ్యానించారు. చాలా దేవతల స్తోత్రాలు ఆయా దేవ గాయత్రితో ముగించే సంప్రదాయం ఉన్నందున ఈ శ్లోకము శ్రీ విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రమునకు సముచితమైన ముగింపు అని రచయిత అభిప్రాయపడ్డారు.

కనుక ఈ శ్లోకం మహాభారతంలోని విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రంలోని భాగం కాదనీ, శ్రీ శంకరులు, శ్రీ భట్టులు, శ్రీ రఘునాధ తీర్థులు వంటి వ్యాఖ్యానకర్తలు ఈ శ్లోకాన్ని వ్యాఖ్యానించలేదనీ గమనించాలి. అయితే శ్రీమన్నారాయణుని స్తుతించే ఏ శ్లోకాన్నయినా భక్తితో పారాయణం చేయవచ్చు. తద్వారా ఫలశ్రుతిలో చెప్పిన అనేక సత్ఫలితాలు తప్పక లభిస్తాయి.

అని శ్రీ కృష్ణమాచారి వ్రాశారు.

ఫలశ్రుతి

(ఫలశ్రుతి భాగములో శ్లోకముల తాత్పర్యములు అధికంగా శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు రచననుండి తీసుకొన్నాను. వ్యాఖ్యానము శ్రీ కృష్ణమాచారి రచననుండి అనువదించాను – కా.సు. బాబు)

ఇతీదం కీర్తనీయస్య కేశవస్య మహాత్మనః |
నామ్నాం సహస్రం దివ్యానామశేషేణ ప్రకీర్తితం || (1)
ఈ విధముగా కీర్తింపదగినవాడును, కేశవుడును, మహాత్ముడును ఐన శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క వేయి దివ్యనామములు సంపూర్ణముగా సంకీర్తనము చేయబడినవి.

వేయి దివ్య భగవన్నామములు కూర్చిన 107 పుణ్యశ్లోకముల తరువాత భీష్ముడు యుధిష్ఠిరునికి ఇలా చెప్పాడు. శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య ప్రకారం '**కీర్తనీయస్య**' అనే పదం ద్వారా భగవానుని నిరంతరం కీర్తించాలనీ, కనుక యుధిష్ఠిరుడు భగవన్నామ సంకీర్తనను వెంటనే ఆరంభించాలనీ భీష్ముడు చెబుతున్నాడు. '**కేశవః**' (బ్రహ్మకును, శివునకును ఆద్యుడు), మరియు '**మహాత్మనః**' అనే నామములద్వారా కూడా భీష్ముడు ఇందుకు కారణం తెలియజేశాడు. '**దివ్యానామ్**' అనే పదం వలన ఈ నామములు భూమిపైన మరియు శ్రీవైకుంఠములోను కూడ గానము చేయదగినవని తెలియుచున్నది. '**అశేషేణ**' అనే పదం ద్వారా భీష్ముడు ముఖ్యమైన నామములేవీ వదలకుండా సంపూర్ణంగా యుధిష్ఠిరునికి ఉపదేశించాడని గ్రహింపవలెను.

శ్రీ శంకరులు '**అశేషేణ**' అనగా 'అన్యూన, అనతిరిక్త' అనగా తక్కువ గాని, ఎక్కువ గాని కాకుండా సరిగ్గా వేయి నామములు అని అర్థం చెప్పారు. దాని భావం ఏమంటే ఏవో కొన్ని నామములు కాకుండా భీష్ముడు అతిముఖ్యమైన వేయి నామములు బోధించాడని. శ్రీ శంకరులు ఆదిలో ధర్మరాజు అడిగిన ఆరు ప్రశ్నలలో ఒక ప్రశ్నను ('**కిమ్ జపన్ ముచ్యతే జంతుః**') కూడా ప్రస్తావించారు. ఆ ప్రశ్నకు సమాధానముగా ఈ వేయి నామములను జపించాలని అర్థము. మరియు శ్రీ శంకరులు మూడు విధాలైన జపములను – **త్రివిధ జపో**

లక్ష్యతే – ఉచ్చా, ఉపాంశు, మానస లక్షణ త్రివిధో జపః – గట్టిగా పలుకుట, మెల్లగా అనుకొనుట, మనసులో స్మరించుట – ఈ మూడు విధములుగానూ కీర్తన చేయవచ్చునని **'ప్రకీర్తితమ్'** ద్వారాగ్రహింపవచ్చును.

ఈ శ్లోకము ద్వారా ఈ నామములు దివ్యములనీ, శ్రీవైకుంఠములో నిత్యసూరులు స్వయంగా దీనిని గానం చేస్తారనీ తెలుసుకోవాలి. ఋషులు ఈ దివ్యనామములను ఏరి కూర్చి గానం చేశారు (ఋషిభిః పరిగీతాని). మనకు తెలిసిన ఇతర స్తోత్రాలకంటే ఈ స్తోత్రము భిన్నమైనది. ఇది శ్రీకృష్ణభగవానుని సమక్షంలో ఉపదేశించబడినది.

య ఇదం శృణుయాన్నిత్యం యశ్చాపి పరికీర్తయేత్ |
నాऽశుభం ప్రాప్నుయాత్ కించిత్ సోऽముత్రేహ చ మానవః || (2)
పరమ మంగళకరముగు ఈ సహస్రనామములను శ్రద్ధగా శ్రవణము చేయునట్టి గాని, కీర్తనము చేయునట్టిగాని మానవులకు ఇహలోకమునందును, పరలోకమునందును ఎట్టి అశుభములు కలుగవు.

ఈ శ్లోకంలో ఈ స్తోత్రాన్ని చదవడంవల్ల కలిగే ఫలములను క్లుప్తంగా, సాధారణంగా చెప్పారు. శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య ప్రకారం ఈ శ్లోకాన్ని విన్నా గాని, పఠించినా గాని ఇహ పర లోకాలలో ఎలాంటి అశుభాలు కలుగవు. ఇక్కడ 'విన్నా గాని, చదివినా గాని' ఫలితాలు లభిస్తాయన్న విషయాన్ని గమనించాలి.

ఇక్కడ **'అముత్రే చ'** (పరలోకంలో) అనగా శ్రీవైకుంఠముకంటే దిగువన ఉండే స్వర్గలోకము, బ్రహ్మలోకము వంటివి అని గ్రహింపవచ్చును. శ్రీ శంకరులు ఈ శ్లోకం వ్యాఖ్యానంలో చెప్పిన విషయం. యయాతి మరియు నహుషుడు బ్రాహ్మణులపట్ల అపరాధములు చేసి ఇడుముల పాలయ్యారు. ఈ దివ్యస్తోత్రమును విన్నాగాని, చదివినాగాని అలాంటి అశుభములు కలుగనేరవు. **యయాతి నహుషాదివత్ అశుభప్రాప్తి అభావమ్.**

వేదాంతగో బ్రాహ్మణః స్యాత్ క్షత్రియో విజయీ భవేత్ |
వైశ్యో ధనసమృద్ధః స్యాత్ శూద్రస్సుఖమవాప్నుయాత్ || (3)
ఈ సహస్రనామ పారాయణము చేత బ్రాహ్మణునికి వేదాంత పరిజ్ఞానము లభిస్తుంది. క్షత్రియునికి విజయ పరంపరలు లభిస్తాయి. వైశ్యుడు ధనసంపన్నుడు అవుతాడు. శూద్రునకు సకల సుఖములు లభిస్తాయి.

(శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావు – అనగా బ్రహ్మ జ్ఞానాభిలాషతో, అద్వైత సిద్ధిని కోరి పారాయణము చేసినచో బ్రహ్మస్వరూపుడే యగును. లౌకికకార్య విజయకాంక్ష గలవానికి అదియే సిద్ధించును. ధన సంపన్నతను అభిలషించువానికి ధనరాశులు సిద్ధించును. లౌకిక భోగసుఖములు కాంక్షించువానికి అవియే లభించునని భావము)

ఈ శ్లోకము, తరువాతి శ్లోకములు ఈ స్తోత్రమును పారాయణము చేయుటవలన మరియు శ్రవణము చేయుటవలన ఒకో వర్గమువారికి కలిగే ఆయా ఫలితములను తెలుపుతున్నాయి. వీనిని శ్రీ భట్టులు ఈ విధంగా వర్గీకరించారు.

ప్రస్తుత (3వ) శ్లోకము – ప్రత్యేకమైన ఫలితాలను ఆశించకుండా, మరియు ప్రత్యేకమైన నియమాలు పాటించకుండా ఈ స్తోత్రమును పఠించినా, విన్నాగాని నాలుగు వర్ణములవారికి ఏయే ఫలితాలు లభిస్తాయో తెలుపుతుంది. తరువాతి (4వ) శ్లోకము – ప్రత్యేకమైన ఫలితాలు ఆశించి ఈ స్తోత్రమును చదివే, వినే వారికి లభించే ఫలితాలను తెలుపుతుంది. 5, 6, 7, 8వ శ్లోకములు – నియమాలు పాటిస్తూ (ఉదయాన్నే లేవడం, స్నానం చేయడం వంటివి ఆచరిస్తూ) ఈ స్తోత్రాన్ని చదివే, వినే వారికి లభించే ఫలితాలను తెలుపుతున్నాయి. ఇలా నియమాలు పాటిస్తూ గాని, పాటించకుండా గాని, ప్రత్యేకమైన కోరికలు ఉండిగాని, లేకున్నాగాని, ఎవరికైనాగాని, కొన్ని సత్ఫలితాలు తప్పక లభిస్తాయి. (మరియు 2వ శ్లోకం ప్రకారం, పఠిస్తే లభించే ఫలితాలు విన్నాగాని లభిస్తాయి). ప్రస్తుత (3వ) శ్లోకము ఏయే వర్ణాలవారికి ఎలాంటి ఫలితాలు లభిస్తాయో తెలుపుతున్నది.

శ్రీ శంకరులు '**వేదాంత-గో బ్రాహ్మణస్య**' అనే పదాలను విపులంగా వివరించారు. ఆయన చెప్పిన వివరణ – **జపకర్మణా సాక్షాత్ ముక్తి శంకాయామ్, కర్మణామ్ సాక్షాత్ ముక్తిహేతుత్వమ్ నాస్తి, అపి తు జ్ఞానేనైవ మోక్ష ఇతి దర్శయితుమ్ 'వేదాంతగో బ్రాహ్మణస్యాత్' ఇత్యుక్తమ్.** బ్రాహ్మణులకు వేదాంత జ్ఞానము లభిస్తుందని చెప్పడం ద్వారా వేదవ్యాసుడు కేవలం స్తోత్రజపంతో మోక్షం రాదని, జ్ఞానమువలనే మోక్షం సిద్ధిస్తుందని చెప్పాడు. దీనిని గురించి ఇక్కడ చర్చించడంలేదు. కాని వ్యాఖ్యానకర్తలు తమ తమ సిద్ధాంతాలకు అనుగుణంగా తమ వ్యాఖ్యానాలను ఎలా మలుస్తారో ఇక్కడ గమనించవచ్చును.

శ్రీ వి.వి. రామానుజన్ – ఈ స్తోత్ర పారాయణం ద్వారా ఆత్మను గురించి, పరమాత్మను గురించి, ఆ రెండింటి మధ్యనున్న సేవక-ప్రభు సంబంధము గురించిన జ్ఞానం లభిస్తుంది. (బ్రహ్మము తప్ప మిగిలినదంతా మిధ్య అనే శ్రీ శంకరులు బోధించిన జ్ఞానం కాదు).

నాలుగు వర్ణములవారికి లభించే ఫలితాలను ఈ శ్లోకంలో చెప్పడంద్వారా ఈ స్తోత్రాన్ని అందరూ (అన్ని వర్ణాలవారూ) పారాయణం చేయవచ్చునని తెలుస్తున్నదని కొందరు వివరించారు. కొందరు ఆచార్యులు తమ శిష్యులలో మహిళలకు ఈ స్తోత్రపారాయణానికి సంబంధించి కొన్ని నిబంధనలను సూచించారు. కొంత భాగాన్ని చదువవద్దని కొందరూ, అసలు చదువవద్దని కొందరూ చెప్పినట్లు అనిపిస్తున్నది. నామముల భాగము మాత్రమే – '**విశ్వం విష్ణుః......**'తో ప్రారంభమయ్యే మొదటి శ్లోకంనుండి '**శంఖభృన్నందకీ....**' అనే 107వ శ్లోకం వరకు మాత్రమే – చదువమని కొందరన్నారు. నాకు (శ్రీ కృష్ణమాచార్యులకు) తెలిసినంతవరకూ ఈ స్తోత్రం వినడం విషయంలో ఇలాంటి పరిమితులు లేవు. మరియు చదివితే లభించే ఫలితాలన్నీ వింటే కూడా

లభిస్తాయి. ఏమైనా ఇలాంటి విషయాలలో ఎవరైనాగాని తమ తమ ఆచార్యులు చెప్పినట్లుగా ఖచ్చితంగా పాటించాలి.

ధర్మార్థీ ప్రాప్నుయాద్ధర్మం అర్థార్థీ చార్థమాప్నుయాత్ |
కామానవాప్నుయాత్ కామీ ప్రజార్థీ చాప్నుయాత్ ప్రజామ్ || (4)
ఈ దివ్యస్తోత్ర పారాయణము చేత ధర్మాభిలాషికి ధర్మపరంపరలు లభించును. అర్థము (ధనము) కోరువానికి సమస్తములగు అర్థములు లభించును. వివిధ వాంఛలు (భోగాభిలాష) కలవానికి ఆయా మనోవాంఛలును, భోగములును సిద్ధించును. సంతానమును కోరుకొనేవారికి సత్సంతానము కలుగును. (ధర్మార్థకామమోక్షములను చతుర్విధ పురుషార్థములును సిద్ధించునని భావము).

భక్తిమాన్ యః సదోత్థాయ శుచిస్తద్గతమానసః |
సహస్రం వాసుదేవస్య నామ్నామేతత్ ప్రకీర్తయేత్ || (5)
భక్తుడు నిరంతరము ప్రాతఃకాలమునందు మేల్కొని, స్నానాది కర్మలను ఆచరించి శుచియై, వేరు ఆలోచన లేకుండా, సర్వమంగళకరుడైన వాసుదేవుని ఈ సహస్రనామములను పారాయణ చేయవలెను.

శ్రీ భట్టులు 5, 6, 7, 8 శ్లోకములను ఒక సమితిగా పరిగణించారు. సదాచారములను పాటిస్తూ నియమబద్ధంగా ఈ పుణ్యనామములను జపిస్తే కలిగే ఫలితములు ఈ (5 నుండి 8 వరకు) శ్లోకములలో చెప్పడమైనది. శ్రీ భట్టులు చెప్పిన వివరణ – **అథ నియమ విశేషత్వాత్ జప రూప సంకీర్తనే భక్తస్య సమృద్ధిమ్ ఆహ.** ఇంతకు ముందు (3,4) శ్లోకముల ద్వారా ఈ పావన నామములను మనసులో స్మరించినా, మెల్లగా ఉచ్చరించినా, గట్టిగా కీర్తించినా, కేవలం విన్నాగాని సత్ఫలితాలు లభిస్తాయని తెలుసుకున్నాము. ఇప్పుడు వ్యాసుడు చెప్పేదేమంటే, నిరంతరం ఉదయమే మేల్కొని శుచియై ఏకాగ్ర భక్తితో వాసుదేవుని వేయి నామములు జపిస్తే మోక్షం లభిస్తుంది. **అనుత్తమమ్ శ్రేయః ప్రాప్నోతి** (6వ శ్లోకము).

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **భక్తిమాన్ ఇత్యాదినా భక్తిమతః శుచేః సతతమ్ ఉద్యుక్తస్య ఏకాగ్ర చిత్తస్య శ్రద్ధాళోర్విశిష్టాధికారిణః ఫల విశేషమ్ దర్శయతి.** భక్తి కలిగి, శుచియై, ఎల్లప్పుడూ ఏకాగ్రచిత్తంతో, శ్రద్ధతో చేసే పారాయణ ఫలితాలు ఇప్పుడు చెప్పబడుతున్నాయి.

శ్రీ రాధాకృష్ణ శాస్త్రి – ఇప్పుడు చెప్పబోయే ఫలితములు నిశ్చలమైన భక్తితో, నిర్మలమైన మనస్సు, మాటలు, చేతలతో, నిరంతర ధ్యానంతో శ్రీవాసుదేవుని సహస్రనామములను జపించేవానికి లభిస్తాయి.

ఈ శ్లోకంలో కొన్ని పదాల అర్థాలను విశేషంగా చెప్పుకొనవచ్చును.
భక్తిమాన్ – భక్తుడు, విశేషంగా శ్రీవాసుదేవుని భక్తుడు (**వాసుదేవస్య నామ్నాన్**). ఏకాగ్రమైన భక్తి అవుసరం. అన్యదేవతారాధనను విడువవలెను.

సదా ఉత్థాయ – ప్రతిదినము ప్రాతః కాలమున మేల్కొనాలి.

శుచిః – స్నానాదికముల ద్వారా శరీరము శుభ్రమగును. శాస్త్రాలలో చెప్పిన విధంగా వర్ణాశ్రమ ధర్మాలను నియమంతో ఆచరించడం కూడా శుచిలో భాగమే. నిత్యకర్మలు చక్కగా ఆచరించని దీక్ష వ్యర్థమౌతుందని ఆచార్యులు పెక్కుమార్లు చెప్పారు.

తద్-గత-మానసః – భక్తుని మనసు వాసుదేవుని పైననే ఉండాలి. ఇదే విషయం 'భక్తిమాన్' పదంలో కూడా చెప్పబడినది.

పరికీర్తయేత్ – చక్కగా కీర్తించవలెను. అనగా ఇక్కడ జపము, పారాయణము సూచింపబడినవి.

యశః ప్రాప్నోతి విపులం యాతి ప్రాధాన్యమేవ చ |
అచలాం శ్రియమాప్నోతి శ్రేయః ప్రాప్నోత్యనుత్తమం || (6)
ఈ విధముగా శ్రీ విష్ణు సహస్రనామమును సంకీర్తన చేయుటవలన గొప్ప కీర్తి, జ్ఞాతులందు ప్రాధాన్యత, తరగని సంపద, మరియు సాటిలేని శ్రేయస్సు లభించును.

న భయం క్వచిదాప్నోతి వీర్యం తేజశ్చ విందతి |
భవత్యరోగో ద్యుతిమాన్ బలరూపగుణాన్వితః || (7)
ఈ పుణ్యస్తోత్రమును పఠించు పుణ్యాత్మునకు ఎట్టి భయమును కలుగదు. అతడు ప్రతిభా సంపన్నుడును, గొప్ప తేజశ్శాలియు నగును. శారీరిక, మానసిక రోగములు కలుగవు. గొప్ప దీప్తి కలవాడును, చక్కని ఆరోగ్యము, బలము, కాంతి, సద్గుణములును కలవాడగును.

రోగార్తో ముచ్యతే రోగాత్ బద్ధో ముచ్యేత బంధనాత్ |
భయాన్ముచ్యేత భీతస్తు ముచ్యేతాపన్న ఆపదః || (8)
రోగములతో బాధపడేవానికి రోగములనుండి విముక్తి లభించును. బంధములలో చిక్కుకున్నవారు బంధవిముక్తులగుదురు. భయముతో కలతచెందువారికి సమస్త భయములును హరించును. ఆపదలలోనున్నవారి ఆపదలు దూరమగును.

శ్రీ భట్టులు ఈ మూడు శ్లోకములకు క్లుప్తంగా రెండు వాక్యాలలో వ్యాఖ్యానించారు. **అనుత్తమమ్ శ్రేయః ముక్తిః, అన్యే అభ్యుదయ విశేషాః.** (6వ శ్లోకంలో చెప్పిన) 'అనుత్తమమైన శ్రేయము' అనగా ముక్తి. మరియు ఇతర ఫలములు ఈ లోకములో లభించు జయ సంపదలు. శ్రీ శంకరులు కూడా ఈ శ్లోకములను వ్యాఖ్యానించలేదు. వీని అర్థం స్పష్టంగా తెలుస్తుందని శ్రీ శంకరులు, శ్రీ భట్టులు కూడా భావించినట్లున్నారు.

శ్రీ భట్టులు చెప్పిన 'అనుత్తమ శ్రేయము' అనగా ముక్తినే నిజమైన భక్తుడు కోరుకుంటాడు. ఇతర ఫలములు కూడా ఈ ముక్తికి మార్గమును సుగమం చేసేవే. ఉదాహరణకు 'భయమునుండి విముక్తి' అనగా భగవంతుడు మనలను సంసార సాగరమునుండి తప్పక రక్షిస్తాడనే మహావిశ్వాసము.

అచలాం శ్రియమ్ – తరగని సంపద – శ్రీనివాసునికి సదా కైంకర్యము చేసే మహాభాగ్యము. కైంకర్యశ్రీ.

రోగార్తో ముచ్యతే రోగాత్ – ఈ శరీరముపైన, ఇహలోక భోగములపైన ఉన్న వ్యామోహమే అతిపెద్ద రోగము. దానినుండి విముక్తి లభించును.

భయాన్ముచ్యేత భీతః – మరల మరల జన్మించాలనే భయమే పెద్ద భయము. అట్టి పునర్జన్మ భయమునుండి రక్షణ లభించును.

యశః ప్రాప్నోతి – శ్రీవాసుదేవుని భక్తునిగా గొప్ప కీర్తి లభించును.

ద్యుతిమాన్, తేజశ్చ విందతి – అట్టి భక్తుని తేజస్సు గొప్పగా ప్రకాశించును. ఆచార్యునివద్ద ఇటువంటి తేజస్సు శిష్యునికి అవగతమగును.

దుర్గాణ్యతితరత్యాశు పురుషః పురుషోత్తమం |
స్తువన్నామసహస్రేణ నిత్యం భక్తిసమన్వితః || (9)

భక్తితో నిరంతరమును పురుషోత్తముని మంగళకరమైన సహస్రనామములను స్తుతించినచో అట్టివానికి సమస్తములగు భయంకర క్లేశములు, కష్టములు, మహాదుఃఖములును హరించును.

ఎవరైనా శ్రీకృష్ణునిపట్ల నిశ్చలమైన భక్తి కలిగియుండి, శ్రీకృష్ణుని పొందటయే లక్ష్యముగా స్తుతించినట్లయితే ఆ భక్తుని కష్టాలన్నీ తప్పక తొలగిపోతాయి. ఆ భక్తుడు ప్రత్యేకంగా కష్టనివారణ కొఱకు ప్రార్థన చేయనక్కరలేదు.

వాసుదేవాశ్రయో మర్త్యో వాసుదేవపరాయణః |
సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా యాతి బ్రహ్మ సనాతనం || (10)

శ్రీవాసుదేవుని ఆశ్రయించి, వాసుదేవుడే పరమగతియని భావించిన మనుష్యుడు సకల పాపముల నుండియు విముక్తుడై, చిత్తశుద్ధి కలవాడై సనాతన పరబ్రహ్మమునే పొందును.

న వాసుదేవభక్తానామశుభం విద్యతే క్వచిత్ |
జన్మమృత్యుజరావ్యాధిభయం నైవోపజాయతే || (11)

వాసుదేవుని భక్తులకు ఎన్నడును అశుభములు కలుగనే కలుగవు. వారికి జననము (పునర్జన్మ), మరణము, ముసలితనము, వ్యాధులు వంటివాని గురించిన భయములెంతమాత్రమును కలుగవు.

ఈ రెండు (10, 11) శ్లోకములలో శ్రీ భట్టులు భక్తునికి పరమాత్మప్రాప్తి ఎలా లభిస్తుందో చెప్పారు.

ఇమం స్తవమధీయానః శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితః |
యుజ్యేతాత్మాసుఖక్షాంతిశ్రీధృతిస్మృతికీర్తిభిః || (12)

శ్రద్ధ, భక్తుల సంయుక్తుడై ఈ పవిత్ర స్తవరాజమును పారాయణము కావించు భక్తులకు అంతఃకరణశుద్ధి కలుగును. వారికి గొప్ప సౌఖ్యము (ఆత్మసుఖము), సహనము, మహైశ్వర్యము, చిత్తస్థైర్యము, మేధాసంపద,

సత్కీర్తి లభించును. ఏకాగ్రచిత్తము, సదాచార సంపద, శుచిత్వము, భగవానునియందు పూర్ణవిశ్వాసము, అనురాగమును కలిగి పారాయణము చేసినవారికి పైన వివరించిన మహాఫలములన్నియును కలుగునని భావము.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **నియమవతో భక్తస్య అనుషంగిణీమ్ అభ్యుదయ సిద్ధిమ్ ఆహ.** నియమములతో శాస్త్రానుసారంగా పారాయణం చేసే భక్తులకు సకలైశ్వర్యములు తేలికగా (అయాచితంగా) నేరుగా లభిస్తాయి. 'శ్రద్ధా' అనగా 'సగౌరవ త్వరా' అనగా గౌరవంతో (వినయంతో) కుడుకున్న ఉత్సాహము – అని శ్రీ భట్టులు వివరించారు. **భగవతి భక్తః మహతః సుకృతస్య ఫలమ్.** భగవంతునిపట్ల భక్తి అనేక సత్కార్యములు చేసినందువలన ఫలితముగా లభించును. కనుక నిజమైన భక్తుడు శ్రద్ధాభక్తులతో ఈ స్తోత్రమును పారాయణ చేయాలి. మరియు సదా సత్కార్యములను ఆచరిస్తూ ఉండాలి. **గోవింద భక్త్యభ్యధికమ్ శ్రేయశ్చ అన్యత్ న విద్యతే.** గోవిందునిపట్ల భక్తికంటె అధికమైన శ్రేయస్సు వేరేమీ ఉండదని కూడా శ్రీ భట్టులు చెప్పారు.

5 నుండి 8వ శ్లోకములకు శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **అథ నియమ విశేషత్వాత్ జప రూప సంకీర్తనే భక్తస్య సర్వసమృద్ధిమ్ ఆహ.** ప్రస్తుత (12వ) శ్లోకమునకు శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **నియమవతః భక్తస్య అనుషంగిణీమ్ అభ్యుదయ సిద్ధిమ్ ఆహ.** ఇలా రెండు సందర్భాలలోనూ 'నియమము' ప్రకారం పారాయణం చేసే భక్తులకు కలిగే ఫలితాలను వివరించారు. 5వ శ్లోకంలో నియమము ప్రకారం 'ప్రకీర్తన' (విశేషంగా చక్కగా స్తుతించుట, కీర్తించుట, శ్లాఘించుట) చేసే భక్తులకు కలిగే ఫలితాలను గురించి చెప్పారు. 12వ శ్లోకంలో నియమం ప్రకారం 'అధీయానులు' అయి (శిష్యునిగా గాని, గురువుగా గాని) స్తోత్రం చేసేవారికి కలిగే ఫలితాలను గురించి చెప్పారు. శ్రీ వి.వి. రామానుజన్ 'అనుసంధానము' అనే పదాన్ని వాడారు. '

కనుక మనం తరచి చూడాలనుకుంటే, ఫలశ్రుతిలోని 5, 6, 7, 8వ శ్లోకములు – భక్తితో నియమానుసారం ఈ స్తోత్రమును పారాయణం చేసేవారికి కలిగే ఫలితములను గురించి. ఫలశ్రుతిలోని 12వ శ్లోకము – శ్రద్ధాభక్తులతో నియమానుసారం ఈ స్తోత్రమును, దాని అర్థములను విశేషంగా పఠించి, అర్థం చేసుకొని, ప్రచారం చేస్తూ భక్తితో పారాయణం చేసేవారికి కలిగే ఫలితములను గురించి.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్యకు అనువాదం వ్రాసినవారొకరు 5వ శ్లోకము (భక్తిమాన్.....) నుండి 12వ శ్లోకము (ఇమమ్ స్తవమ్.......) వరకు ఒక సమితిగా వర్గీకరించారు. ఈ శ్లోకములకు శ్రీ శంకరులు చెప్పిన వ్యాఖ్య – **భక్తిమాన్ ఇత్యాదినా భక్తిమతః శుచేః సతతముద్యుక్తస్యైకాగ్రచిత్తస్య శ్రద్ధాళోర్విశిష్ట అధికారిణః ఫలవిశేషమ్ దర్శయతి.** 'భక్తిమాన్'తో ప్రారంభమయ్యే ఈ శ్లోకాలలో భక్తితో, శుచితో, శ్రద్ధతో, ఏకాగ్రతతో, విశ్వాసంతో స్తోత్రం చేయువారికి లభించే ఫలములు చెప్పబడినవి.

ఇంకా శ్రీ శంకరులు ఇలా చెప్పారు – **శ్రద్ధా ఆస్తిక్య బుద్ధిః, భక్తిః భజనమ్ తాత్పర్యమ్, ఆత్మనః సుఖమ్ ఆత్మసుఖమ్, తేన చ జ్ఞాన్యతిభిశ్చ ఉచ్యతే.** శ్రద్ధ అనగా భగవంతునిపట్ల నమ్మకము. భక్తి పూజను

సూచించును. ఆత్మసుఖము అనగా ఆత్మానందము. వీని (ఈ గుణముల) ద్వారా సహనము, కరుణ వంటి ఉత్తమ గుణములు కూడా సూచింపబడినవి.

న క్రోధో న చ మాత్సర్యం న లోభో నాశుభామతిః |
భవంతి కృతపుణ్యానాం భక్తానాం పురుషోత్తమే || (13)
పురుషోత్తముడైన శ్రీహరియందు భక్తి కలిగిన పుణ్యాత్ములకు కామ క్రోధ లోహ మోహ మద మాత్సర్యాది దుర్గుణములుండవు (వారు అరిషడ్వర్గములను జయించినవారగుదురు). అట్టి పవిత్రులకు అశుభ భావములే యుండవు.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – భగవద్భక్తులనుండి దుర్గుణములు సహజముగానే దూరముగానుండును.

శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – ఈ శ్లోకములో 'క్రోధ, లోభ, అశుభామతి' అనే పదములకు 'చ' లేదు. 'మాత్సర్యము' పదమునకు మాత్రము 'చ' ఉన్నది. దీని భావము – భక్తులలో క్రోధ, లోభ, దురాలోచనలు మాత్రమే కాక మాత్సర్యము (అసూయ, ద్వేషము) కూడా నశించును.

ద్యౌః సచంద్రార్క నక్షత్రా ఖం దిశో భూర్మహోదధిః |
వాసుదేవస్య వీర్యేణ విధృతాని మహాత్మనః || (14)
సూర్య చంద్ర నక్షత్రములతో కూడిన స్వర్గలోకమును, ఆకాశము, దిక్కులు, భూమి, మహాసాగరములు మున్నగునవన్నియును మహాత్ముడగు వాసుదేవుని బలవీర్యములచేత ధరింపబడియున్నవి.

ఇంతకుముందు శ్లోకాలలో ఈ పుణ్యస్తవ పారాయణం వలన లభించే అనేక సత్ఫలితాలు చెప్పబడ్డాయి. వాటితోపాటు మోక్షం కూడా లభిస్తుందని చెప్పడమైనది. ఎవరైనా దురదృష్టవంతులు ఇదంతా నిజం కాదని తమ స్వంతతర్కం ద్వారా భావించవచ్చును. అలాంటి అభిప్రాయం తప్పనీ, భగవంతుని శక్తి, మహాత్మ్యము ముందు ఇవన్నీ (పైన చెప్పిన ఫలితాలన్నీ) చాలా అల్పవిషయాలనీ ప్రస్తుత శ్లోకంద్వారా తెలియవస్తున్నదని శ్రీ భట్టులు వివరించారు. **న అయమ్ ఫల అర్థవాదః శంక్యః నిర్భాగ్యైః కుతార్కికైః భగవత్ప్రభావస్య అసంభవస్య అభావేన అతివాద అపవాదయోః అసంభవాత్ ఇతి అభిప్రాయాన్, తస్య తమ్ ప్రభావన్ ఆహ.**

ఈ శ్లోకాన్ని గురించి శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **ద్యౌః స చంద్రార్క నక్షత్రా ఇత్యాదినా స్తుతస్య వాసుదేవస్య మహాత్మ్య కథనేన ఉక్తానామ్ ఫలానామ్ ప్రాప్తి వచనమ్ యథార్థ కథనమ్ న అర్థవాద దర్శయతి.** స్వర్గము, చంద్రసూర్యులు, నక్షత్రములు వంటివానిగురించి చెప్పడంద్వారా పైన చెప్పిన ఫలితములు యథార్థమైనవనీ, అతిశయోక్తులు కానీ, వట్టిమాటలు కానీ కావనీ తెలియవచ్చుచున్నది.

శ్రీ శంకరులు, శ్రీ భట్టులు కూడా ఒకేవిధమైన వ్యాఖ్యలు చేయడం గమనించదగిన విషయం. ఈ స్తోత్ర మాహాత్మ్యమును సంశయించేవారికి ఈ ఫలశ్రుతిలో చెప్పినవన్నీ నిజాలనీ, భగవంతునికి అసంభవం లేదనీ తమ వ్యాఖ్యలద్వారా వారు చెబుతున్నారు.

శ్రీ భట్టులు చెప్పిన ఒక వ్యాకరణ విశేషము – **విధృతాని నానాలింగానామ్ 'నపుంసకమ్ - అనపుంసకేన ఏకత్వాత్' చ అస్య అన్యతరస్యామ్** (అష్టాధ్యాయి 1.2.69). ఈ శ్లోకంలో ద్యులోకము, చంద్రుడు, సూర్యుడు వంటివి వివిధ లింగములకు చెందిన పదములు. ఇలా పుంసక, నపుంసక లింగములను కలిపి చెప్పినపుడు క్రియాపదము నపుంసకలింగంలో ఉండాలి. 'విధృతాణి' అనే పదం నపుంసక లింగము.

ఇలా సమస్తము భగవంతుని కారణంగా నిలిచి ఉన్నాయని పై శ్లోకంలో చెప్పారు. మరియు అన్నీ, అందరూ కూడా భగవంతునికి లోబడి వర్తిస్తారని తరువాతి శ్లోకంలో చెప్పబడును.

ససురాసురగంధర్వం సయక్షోరగరాక్షసం |
జగద్వశే వర్తతేదం కృష్ణస్య స చరాచరం || (15)
దేవ దానవ గంధర్వులు, యక్షులు, నాగులు, రాక్షసులతో కూడిన సమస్త చరాచర జగత్తును భగవానుడగు శ్రీకృష్ణునికి వశవర్తియై యున్నది.

ఇక్కడ 'వర్తత', 'ఇదమ్' అనే పదములు కలిపి 'వర్తతేదమ్' అని చెప్పబడినది. ఇది 'అర్షప్రయోగము' అనగా పాతకాలపు పద్ధతి అని శ్రీ భట్టులు వ్యాఖ్యానించారు. ఖచ్చితమైన వ్యాకరణసూత్రాల ప్రకారము 'వర్తత ఇదమ్' అని లేదా 'అవర్తత ఇదమ్' (ఉండియున్నది) అని చెప్పాలి.
ఈ శ్లోకమునకు శ్రీ శంకరులు వేరుగా వ్యాఖ్యను చెప్పలేదు.

ఇంద్రియాణి మనో బుద్ధిః సత్త్వం తేజో బలం ధృతిః |
వాసుదేవాత్మకాన్యాహుః క్షేత్రం క్షేత్రజ్ఞ ఏవ చ || (16)
సర్వేంద్రియములు, మనస్సు, బుద్ధి, సత్త్వగుణము, తేజస్సు, బలము, ధారణ ప్రతిభా సంపత్తి, క్షేత్రము (శరీరము), క్షేత్రజ్ఞుడు (దేహి) మున్నగు సమస్తమును వాసుదేవుని స్వరూపములేయని (శాస్త్రములలో) తెలుపబడినది.

వాసుదేవస్య ఆత్మకాని – సమస్తము ఆయన శరీరములే. శరీరమునకు ఆత్మకు ఉండే సంబంధమే సకల వస్తువులకు, భగవానునికి మధ్య ఉంటుందని, అలా సమస్తము భగవానుని అధీనంలో ఉంటుందని ఈ శ్లోకం చెబుతున్నదని శ్రీ భట్టులు వ్యాఖ్యానించారు. ఆత్మకు, పరమాత్మకు ఉన్నసంబంధము శరీరానికి, ఆత్మకు ఉన్న సంబంధం వంటిదేనన్న సారూప్యము విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతంలో చాలా ముఖ్యమైన అంశము.

అన్ని తత్త్వములు భగవానుని అధీనంలో ఉన్నాయని శాస్త్రాలు చెబుతున్నాయని ఈ శ్లోకం తెలియబరచునని శ్రీ భట్టులు వ్యాఖ్యానించారు. ఆ శాస్త్రాలు కూడా భగవానుని అధీనంలోనే ఉన్నాయి. వివిధ ఆచారములను తెలియజెప్పే శాస్త్రములు కూడా భగవానుని అధీనంలో ఉన్నాయని తరువాతి (17వ) శ్లోకంలో ఉంది. కనుక 16, 17 శ్లోకాలు కలిపి చూస్తే, తత్త్వశాస్త్రములు మరియు అనుష్ఠాన శాస్త్రములు కూడా భగవంతుని అధీనంలో ఉన్నాయి.

సర్వాగమానామాచారః ప్రథమం పరికల్పతే |
ఆచారప్రభవో ధర్మో ధర్మస్య ప్రభురచ్యుతః || (17)

సర్వశాస్త్రములందును సదాచారమే ప్రధానముగా చెప్పబడియున్నది. సదాచారమునుండియే ధర్మము ప్రభవించును. అట్టి ధర్మమునకు అచ్యుతుడే ప్రభువు.

ఋషయః పితరో దేవా మహాభూతాని ధాతవః |
జంగమాజంగమం చేదం జగన్నారాయణోద్భవం || (18)

ఋషులు, పితరులు, సమస్త దేవతలు, మహాభూతములు, (సువర్ణాది) ధాతువులు – ఒకటేమిటి? జంగమ స్థావరములగు ఈ అనంతవిశ్వమంతయును నారాయణునినుండియే ఉద్భవించినది.

సృష్టిలో ఇదివరకు ఉన్నది, ఇప్పుడు ఉంటున్నది, ఇకముందు ఉండబోవునది ఏదైనా గాని శ్రీమన్నారాయణునినుండియే ఉద్భవించునని ఈ (18వ)శ్లోకము, తరువాతి (19వ)శ్లోకము చెప్పుచున్నవి. ధర్మమునకు లోబడి ఉండునవన్నీ భగవంతునినుండియే జనించినవని శ్రీ భట్టులు వ్యాఖ్యానించారు.

ధర్మానుబంధినామపి తద్ ఉద్భవమ్ ఆహ.

ఇంకా శ్రీ భట్టులు ప్రతిపదార్థం కూడా చెప్పారు.

ఋషయః – మన్వాదయః, తస్య స్మర్తారః, అనుష్ఠారశ్చ – స్మృతులను వ్రాసిన మనువువంటివారు, స్మృతులను అనుసరించేవారు.

పితరః, దేవః – అవాంతర, ఆరాధ్యాః – పూజింపదగిన ఇతర (తక్కువ) దేవతలు.

మహాభూతాని – వియదాదీని – పంచభూతములు.

ధాతవః – తత్కార్యాణి, త్వక్ చర్మాదీని ఏతాని కర్మఫలభోగోపకరణాని – కర్మఫలములు అనుభవించడానికి ఉపయోగపడే చర్మమువంటి ధాతువులు.

జంగమ్, అజంగమ్ చ ఇదమ్ జగత్ – కదిలే, మరియు కదలనివానితో కూడిన ఈ జగత్తు.

నారాయణ ఉద్భవమ్ – నారాయణునినుండి జనించినవి.

యోగో జ్ఞానం తథా సాంఖ్యం విద్యాః శిల్పాదికర్మ చ |
వేదాశ్శాస్త్రాణి విజ్ఞానమేతత్సర్వం జనార్దనాత్ || (19)
యోగము, జ్ఞానము, సాంఖ్యము, సకల విద్యలు, శిల్పములు (కళలు), కర్మలు, వేదములు, శాస్త్రములు – ఇటువంటి విజ్ఞానమంతయును జనార్దన భగవానునినుండియే కలుగుతున్నాయి.

మహాభారత సంశోధితముద్రణలో 'శిల్పాని' అని ఉన్నది. శ్రీ భట్టులు 'శిల్పాది' అనే పాఠమును గ్రహించారు. అలాగే శ్రీ భట్టులు 'యోగో జ్ఞానమ్' (యోగము మరియు జ్ఞానము) అనే పాఠం బదులు 'యోగ జ్ఞానమ్' (యోగమును గురించిన జ్ఞానము) అనే పాఠాన్ని గ్రహించారు. ఇంతకుముందు (18వ)శ్లోకంలో సమస్త చేతనాచేతనములకు (జంగమ్ అజంగమ్ చ ఇదమ్) మూలము భగవంతుడే అని చెప్పడమైనది. ప్రస్తుత (19వ)శ్లోకంలో సమస్త విజ్ఞానమునకు (విజ్ఞానమ్ ఏతత్ సర్వమ్) కూడా మూలము భగవంతుడేనని తెలుపుతున్నారు. ఈ శ్లోకానికి కూడా శ్రీ భట్టులు ప్రతిపదార్థము చెప్పారు.

యోగజ్ఞానమ్ – యోగస్య జ్ఞానమ్, జ్ఞానమ్, శాస్త్రమ్ – యోగో ద్వివిధః సమాధియోగ కర్మయోగశ్చ – యోగము రెండు విధాలు. భక్తియోగము, కర్మయోగము. ఈ రెండింటి గురించిన శాస్త్రజ్ఞానము యోగజ్ఞానము.

సాంఖ్యమ్ – సంఖ్యయా తత్త్వానామ్ అవధారణమ్ సాంఖ్యమ్ – సంఖ్యా (బుద్ధి ద్వారా) తత్వమును గురించి నిజము తెలుపు శాస్త్రము సాంఖ్యము.

విద్యాః – వ్యాకరణాది అంగవిద్యాః, ధనుర్, ఆయుర్, గాంధర్వ ప్రభృతీని దృష్టార్థాని ఉపవిద్యాః – (వేదములు ప్రధాన విద్యలు). ఉపవిద్యమైన వ్యాకరణాదులు, ధనుర్విద్య, ఆయుర్వేదము, సంగీత నృత్యాదులు వంటివి.

శిల్ప ఆది – శిల్పము, వాస్తు వంటివి.

కర్మ – సర్వత్ర అనుష్ఠేయమ్ కర్మ – అన్ని చోటుల ఆచరింపదగినది కర్మ.

వేదాః – ప్రధానవిద్యా – అన్నింటికంటెను ముఖ్యమైన విద్య.

శాస్త్రాణి – స్మృతి, ఇతిహాస, పురాణాని – స్మృతులు, ఇతిహాసములు, పురాణములు.

సర్వమ్ ఏతత్ విజ్ఞానమ్ – ఈ శాస్త్రముల విజ్ఞానమంతా.

జనార్దనాత్ (ఉద్భవతి) – జనార్దనునినుండియే ఉద్భవించినవి.

నిత్యవిభూతి (శ్రీవైకుంఠము)నందును, లీలావిభూతి (తక్కిన సకల జగత్తుల)యందును సమస్తము భగవంతునిదేనను తరువాతి శ్లోకములో శ్రీమహావిష్ణువు మాహాత్మ్యము తెలియవచ్చుచున్నది.

ఏకో విష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేకశః |
త్రీన్లోకాన్ వ్యాప్య భూతాత్మా భుంక్తే విశ్వభుగవ్యయః || (20)
ఈ జగత్తులో విష్ణువొక్కడే మాటలకును మనస్సునకును అందరానివాడును, అద్వితీయుండును అయిన పరమేశ్వరుడు. అతడే ముల్లోకములలోను వ్యాపించి సమస్త నానావిధ భూతజాలమునకు అంతర్యామియై సమస్తమును రక్షించుచు అనుభవించుచున్నను అవ్యయుడై (వాని సాంగత్యము లేనివాడై) యున్నాడు.

ఈ శ్లోకమునకు కూడా శ్రీ భట్టులు ప్రతిపదార్థము చెప్పారు.

ఏకః – స్వయమ్ ఏకమ్ సన్ – అందరికంటెను అధికుడైన దేవుడు (దేవదేవుడు) అయినందున.

వ్యాప్య – తేషామ్ నియమ శేషిత్వాదిభిః ఆత్మభవన్ – వాని అన్నింటియందును వ్యాపించి వాని అంతర్యామియై, వానికన్నింటికిని ప్రభువును, చాలకుడును అయినందున.

అనేకశః పృథక్ భూతాన్ – అసంఖ్యేయతయా రూపప్రకార పరిణామ ప్రయోజన భేదేన పృథక్ చ స్థితాని మహాన్తి భూతాని – నానావిధములైన రూపములు, తత్వములు, విధానములు, ప్రయోజనములు ఉండి, ఒకదానికంటె మరొకటి భిన్నముగానున్న అనేకవిధములైన గొప్ప భూతములు.

త్రీన్ లోకాన్ – బద్ధ ముక్త నిత్యాన్ చేతనాన్ – బద్ధులు, ముక్తులు, నిత్యులు అనే మూడువిధములైన జీవులు (ఆత్మలు) ఉండే లోకములు.

విశ్వభుక్ – సర్వథా పరిపాలకః – జగత్తులో అన్నింటికి తానొక్కడే రక్షకుడైయుండి.

తథాऽపి – అయినా గాని.

అవ్యయః – తద్ దోషైః అపరామృష్టః, పునశ్చ పర విభూత్యా – వాని అన్నింటికి అంతరాత్మయైయుండి కూడా వాని (ఆ జీవుల) దోషములు అంటనివాడు.

మహద్ భూతమ్ – అవాఙ్మనస గోచరశ్చ భవన్ – మాటలకును, మనసునకును అందనంత మహాత్మ్యము కలిగినవాడు.

భుంక్తే – లీలాభోగరసమ్ అనుభవతి – దివ్య లీలను, దివ్యానందమును అనుభవించువాడు.

శ్రీ శంకరులు ఈ శ్లోకమునకు వ్యాఖ్యానము చెప్పలేదు. శ్రీ శంకరుల అద్వైతమును ప్రతిబింబించేలా శ్రీ రాధాకృష్ణశాస్త్రి వ్రాసిన తాత్పర్యము – అంతటా వ్యాపించియున్న విష్ణుభగవానుడు మూడులోకములకును మూలమైన 'మహత్' అయ్యాడు. అనంతరము ఆయన అనేక రూపములు ధరించి సకల లోకములను నిండిపోయాడు. అలా ఉద్భవించిన సకలములకును ఆయనే అంతరాత్మ. ఈ సకల లోకములకంటెను భిన్నుడు కాకుండ ఆయన ఈ లోకములను అనుభవించుచున్నాడు. తుదకు అంతటినీ ఆయన తనలో కలుపుకుంటాడు. (శ్రీమహావిష్ణువే సృష్టి స్థితి లయ కారకుడు, కర్త).

(శ్రీ విష్ణుసహస్రనామ ఫలస్తుతి చివరిభాగానికి ముందుగా శ్రీ కృష్ణమాచార్యులు వ్రాసిన సమర్పణను యథాతథంగా ఇక్కడ వ్రాస్తున్నాను – కా.సు. బాబు)

1997 మే 7వ తేదీన అడియేన్ (కృష్ణమాచార్యులు) ఆరంభించిన శ్రీ విష్ణు సహస్రనామము ప్రాజెక్టు ఈనాటి రచనతో పూర్తి అవుతున్నది. ఈ ప్రాజెక్టు దాదాపు 10 సంవత్సరములు పడుతుందని అప్పట్లో అడియేన్ ఊహించలేదు. మన సంప్రదాయం గురించి ఏ కొంచెమైనా అడియేన్ తెలుసుకొని ఉంటే అది కేవలం ఈ పది సంవత్సరాల కృషి కారణంగానే. జీవితపు పరమలక్ష్యానికి మరింత దగ్గఱగా ఈ కృషి నన్ను

(కృష్ణమాచార్యులను) తీసుకొని వెళ్లింది. మన సంప్రదాయం ప్రకారం మన నిత్యజీవితంలో ప్రభువు మన ఆచార్యుడే.

ఈనాడు (తేదీ?) మన పరమాచార్యులు శ్రీమద్ తిరుకుడంతై ఆండవన్ గారి శతమానోత్సవము. నా (కృష్ణమాచార్యుల) జీవితంలో ఆయన కటాక్షానికి సంబంధించిన మధురస్మృతులను జ్ఞాపకం చేసుకొంటూ ఈ శ్రీ విష్ణు సహస్రనామము ప్రాజెక్టు చివరి రచనను సమర్పించడం అడియేన్ కు ఎంతో ఆనందకరము. అస్మదాచార్యులు శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్ గారి పాదపద్మాలవద్ద ఈ రచనను అడియేన్ సవినయంగా సమర్పిస్తున్నాడు.

ఇమం స్తవం భగవతో విష్ణోర్వ్యాసేన కీర్తితం |
పఠేద్య ఇచ్ఛేత్పురుషః శ్రేయః ప్రాప్తుం సుఖాని చ || (21)
పరమ శ్రేయస్సు (మోక్షము)ను, (ఇహలోకమందలి) సుఖములను పొందాలని కోరుకొనేవారు వ్యాసమహర్షిచే ప్రణీతమైన ఈ శ్రీ విష్ణుభగవానుని స్తోత్రమును పఠింపవలయును.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – ఈ స్తోత్రము అనంతగుణ సంపన్నుడైన శ్రీవిష్ణుభగవానుని మహాత్మ్యమును కీర్తించుచున్నది. ఈ స్తోత్రముద్వారా భగవానుని స్తుతించిన వేదవ్యాసమహర్షి భగవంతుని మహాత్మ్యము పూర్తిగా తెలిసినవాడు. మరియు ఆయనను కీర్తింపగలిగినంత భాషాజ్ఞానము పూర్తిగా కలిగినవాడు. ఇలా ఈ స్తవరాజము ద్వారా కీర్తింపబడినవాడు, కీర్తన చేయుచున్నవాడు – ఇరువురూ మహాత్ములే. వారిరువురి గొప్పతనము ఈ స్తవములో పొందుపరుపబడినది. దుఃఖముచే నిండియున్న ఈ లోకములో ఈ స్తవరాజ పారాయణమే అత్యుత్తమ దుఃఖవిమోచన మార్గము. కనుక మోక్షార్థులు, సుఖార్థులూ కూడా ఈ స్తవమును పారాయణం చేసి సత్ఫలితాలను పొందవచ్చును.

శ్రీ భట్టులు తమ వ్యాఖ్యలో వాడిన కొన్ని పదములు –
స్తవరత్నమ్ – విష్ణుసహస్రనామ స్తోత్రము.
మహాదారిద్ర్యమ్ ఇదమ్ జగత్ – ఈ జగత్తు ధర్మమునకు దూరమై దుఃఖభూయిష్టమై యున్నది.
నిర్విశంకః సేవతామ్ – ఈ స్తోత్రముద్వారా భగవంతుని సేవించినవారికి ఫలములు తప్పక, నిస్సందేహంగా కలుగుతాయి. మరియు ఈ శ్లోకంలో చెప్పిన ప్రకారం ఈ స్తోత్రాన్ని జపించేవారికి శ్రేయస్సు (మోక్షము) మరియు సుఖములు (ఇహలోక సౌఖ్యములు) కూడా లభిస్తాయి.

ఈ శ్లోకమునకు శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్య – **ఇమమ్ స్తవమ్ ఇత్యాదినా సహస్రశాఖాజ్ఞేన భగవతా కృష్ణద్వైపాయనేన సాక్షాత్ నారాయణేన కృతమ్ ఇతి సర్వైరేవ అర్థిభిః సాదరమ్ పఠితవ్యమ్ సర్వఫలసిద్ధయః ఇతి దర్శయతి.** 'ఇమమ్ స్తవమ్'తో ఆరంభమయ్యే ఈ శ్లోకం ద్వారా భీష్ముడు చెప్పిన విషయము –

సర్వజ్ఞుడును, సాక్షాత్తు నారాయణస్వరూపుడును అయిన శ్రీ కృష్ణద్వైపాయనుడు ఈ స్తోత్రమును రచించాడు. కనుక ఈ స్తోత్రమును శ్రద్ధతో, భక్తితో పఠించేవారికి అందరికీ సర్వఫలములును సిద్ధించును.

విశ్వేశ్వరమజం దేవం జగతః ప్రభుమవ్యయం |
భజంతి యే పుష్కరాక్షం న తే యాంతి పరాభవం || (22)

శ్రీమహావిష్ణువు జగదీశ్వరుడు, జన్మరహితుడు, సృష్టి స్థితి లయ కారకుడు. పద్మనేత్రుడైన ఆ దేవదేవుని భజించువారికి ఎట్టి అపజయములు గాని, దుఃఖములుగాని కలుగవు.

ముందుగా ఈ శ్లోకానికి శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్యను పరిశీలించుదాము – శ్రీ శంకరులు తమ వ్యాఖ్యానంలో సకల కామితార్థములను పొందడానికీ, ఫలితాన్ని ఆశించి నిర్వహించే సకల కర్మలలోని దోషాలను పరిహరించడానికీ, మరియు సంసారబంధమునుండి విముక్తిని పొంది మోక్షమును పొందడానికీ హరిని అర్చించడం అత్యంతముఖ్యమని వివరించారు. తరువాత శ్రీ శంకరులు తమ భాష్యమును శ్రీహరి పాదపద్మములకు అంకితం చేశారు.

తమ వ్యాఖ్యానానికి శ్రీశంకరులు ఉదాహరించిన శ్లోకము.
ప్రమాదాత్ కుర్వతామ్ కర్మ ప్రచ్యవేతాధ్వరేషు చ
స్మరణాదేవ తద్ విష్ణోః సంపూర్ణమ్ స్యాత్ ఇతి శ్రుతిః – గరుడపురాణము 230.50
అజ్ఞానంవల్ల గాని, మరేకారణంవల్ల కాని, యజ్ఞాది కర్మలయందు, ఇతర కార్యములందుగాని, అసంపూర్ణముగా గాని, అక్రమంగా గాని చేసిన పనులేవైనా గాని విష్ణునామమును ధ్యానించగనే సంపూర్ణమగునని శ్రుతులు చెప్పుచున్నవి.
(సంప్రదాయానుసారంగా ఈ స్తోత్రం చివరిలో '**కాయేన మనసా ...... నారాయణేతి సమర్పయామి**' అనే శ్లోకాన్ని చదవడం గమనింపదగును.)

శ్రీ శంకరులు శ్రీ వ్యాసభగవానుని మరొక శ్లోకాన్ని ఉదాహరించారు.
ఆదరణేన యథా స్తౌతి ధనవన్తమ్ ధనేచ్ఛయా
తథా చేద్ విశ్వకర్తారమ్ కో న ముచ్యేత్ బంధనాత్
డబ్బున్నవానిని ధనంకోసం స్తుతించేటటువంటి దీక్షతో విశ్వసృష్టిచేసిన భగవంతుని స్తుతిస్తే ఎవరు సంసారబంధంనుండి విముక్తులు కారు?

శ్రీ శంకరులు తమ విష్ణుసహస్రనామ భాష్యమును ముగిస్తూ ఈ శ్లోకాన్ని చెప్పారు.
సహస్రనామ సంబంధి వ్యాఖ్యా సర్వసుఖావహా
శ్రుతి స్మృతి న్యాయ మూల రచితా హరిపాదయోః

శ్రుతి, స్మృతి, న్యాయములకు అనుగుణంగా చెప్పబడిన ఈ సహస్రనామవ్యాఖ్య అందరికీ సుఖమును కలిగించునది. ఇది శ్రీహరి పాదములయెడ అంకితము చేయబడినది.

శ్రీ భట్టుల వ్యాఖ్య – **ఏవం స్వభావత ఏవ సమస్త ద్వంద్వ ప్రతిద్వంద్వి సకల కళ్యాణగుణాకరమ్, ప్రపన్న పారిజాతమ్, పుండరీకాక్షమ్, లక్ష్మీపతిమ్, భగవంతమ్ భజమానామ్ స ఏవ సర్వస్వమ్ ఇతి, తద్ సంపదో వాచామ్ అగోచరాః కుతః సాంసారిక పరిభవ ప్రసంగః ఇతి పర్యాప్తయతి విశ్వేశ్వరమ్ ఇతి.** లక్ష్మీపతియును, పుండరీకాక్షుడును అయిన భగవన్నారాయణుడు సమస్త ద్వంద్వములకును (సంతోషము, దుఃఖము – మంచి, చెడు వంటి ద్వంద్వములకు), అశుభములకును వ్యతిరేకి మరియు సమస్త కళ్యాణగుణములకును నిలయము. ఆయన ప్రపన్నులకు పారిజాతము. ఆశ్రితులు ఆయననే తమ సమస్తముగా నెంచుదురు. కనుక అటువంటి ప్రపన్నుల సంపద, సౌఖ్యము మాటలకు అందనంతటివి. అటువంటివారికి పరాభవం అనేది ఎప్పుడైనా ఎలా జరుగుతుంది?

శ్రీమహావిష్ణువును ధ్యానించినవారు ఎన్నడూ పరాభవము పొందరు.

శ్రీ వేదవ్యాస మహర్షి స్తోత్రాంతములో ఈ విషయాన్ని రెండుమార్లు చెప్పి భక్తులకు అభయం ఇచ్చారు.

న తే యాంతి పరాభవమ్

న తే యాంతి పరాభవమ్

వారికెన్నడూ పరాభవము జరుగదు.

వారికెన్నడూ పరాభవముజరుగదు.

శ్రీ భట్టులు తమ 'భగవద్గుణ దర్పణము' రచనను ఇలా ముగించారు.

అస్మాకమ్ అత్ర చ పరత్రం చ సర్వదుఃఖమ్ ఉన్మీల్య సంపదమ్ అశేషవిధామ్ విధాయ
శ్రీరంగరాజమహిషీ స చ వైష్ణవానామ్ సంగాత్ సుఖమ్ సహజ యేన సదా క్రియాస్తామ్

తన దేవేరియైన శ్రీరంగనాయకీ సమేతుడైన శ్రీరంగరాయుడు ఇప్పుడు, తరువాత (ఈ లోకంలోను, పరలోకమందును) సర్వదుఃఖములను తొలగించుగాక. మనకు అశేష సమస్త సంపదలను ప్రసాదించుగాక. మనకు సదా శ్రీవైష్ణవభక్తుల సాంగత్యమును, సంతోషమును, జయమును ప్రసాదించుగాక.

|| న తే యాంతి పరాభవం ఓం నమ ఇతి ||

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

(ఇక్కడితో శ్రీ నృసింహన్ కృష్ణమాచార్యులు గారి రచన పూర్తి అయినది – కా.సు. బాబు)

(1) శ్రీ నరసింహన్ కృష్ణమాచారి ఆంగ్ల రచనకు ఇది తెలుగు అనువాదము.

(2) ఫలశ్రుతి శ్లోకముల తాత్పర్యము శ్రీ పెమ్మరాజు రాజారావుగారి రచననుండి.

ఉత్తర పీఠిక

(సంప్రదాయానుసారంగా శ్రీ విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రము చివర పారాయణం చేసే క్రింది భాగము తాత్పర్యమును డా. క్రోవి పార్థసారథి రచించిన 'శ్రీకైవల్య సారథి'నుండి చూచి వ్రాయుచున్నాను – కా.సు. బాబు)

అర్జున ఉవాచ

పద్మపత్ర విశాలాక్ష పద్మనాభ సురోత్తమ |

భక్తానామనురక్తానాం త్రాతా భవ జనార్దన ||

అర్జునుడు ఇలా అన్నాడు. ఓ పద్మనాభా! ఓ కమలనయనా! దేవతలందరిలోకి శ్రేష్ఠుడవైన ఓ జనార్దనా! దయతో నీ భక్తులను కాపాడవలసింది.

శ్రీ భగవానువాచ

యో మాం నామసహస్రేణ స్తోతుమిచ్ఛతి పాండవ |

సోऽహమేకేన శ్లోకేన స్తుత ఏవ న సంశయః ||

|| స్తుత ఏవ న సంశయ ఓం నమ ఇతి ||

శ్రీకృష్ణభగవానుడు ఇలా అన్నాడు. నన్ను సహస్రనామములతో స్తుతించాలని కోరుకునేవారికి, నేను ఒక్క శ్లోకంతోనే వారి ప్రార్థనలను ఆలకించి కరుణిస్తాను. ఇందులో సంశయము లేదు. ఇందులో సంశయము లేదు.

వ్యాస ఉవాచ

వాసనాద్వాసుదేవస్య వాసితం భువనత్రయం |

సర్వభూతనివాసోऽసి వాసుదేవ నమోస్తు తే ||

|| శ్రీవాసుదేవ నమోస్తుత ఓం నమ ఇతి ||

వేదవ్యాసుడిలా అన్నాడు. ఓ వాసుదేవా! నీవల్లనే ముల్లోకాలు నిలిచి ఉన్నాయి. అన్ని భూతములందు నీవు అంతర్యామిగా నున్నావు. వాసుదేవా! నీకు నా నమస్కారములు. వాసుదేవా! నీకు నా నమస్కారములు.

పార్వత్యువాచ

కేనోపాయేన లఘునా విష్ణోర్నామసహస్రకం |

పఠ్యతే పండితైర్నిత్యం శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహం ప్రభో ||

పార్వతీదేవి ఇలా అన్నది. మహేశ్వరా! ప్రభూ! జ్ఞానులు, పండితులు అనునిత్యము ఏ ఉపాయంచేత క్లుప్తంగా శ్రీ విష్ణు సహస్రనామమును పారాయణ చేస్తారో తెలిసికొనగోరుతున్నాను.

ఈశ్వర ఉవాచ

శ్రీరామ రామ రామేతి రమే రామే మనోరమే |

సహస్రనామతత్తుల్యం రామనామ వరాననే ||

|| శ్రీ రామనామ వరానన ఓం నమ ఇతి ||

ఈశ్వరుడు ఇలా అన్నాడు. దేవీ! శుభాననా! ఆ శ్రీరామచంద్రుని నేను మనసులోనే 'రామ రామ' అని ప్రార్థిస్తూ ఆనందిస్తున్నాను. రామనామము వేయి విష్ణునామములకు సమానము. రామనామము వేయి విష్ణునామములకు సమానము.

బ్రహ్మోవాచ

నమోఽస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే

సహస్రపాదాక్షిశిరోరుబాహవే |

సహస్రనామ్నే పురుషాయ శాశ్వతే

సహస్రకోటియుగధారిణే నమః ||

|| సహస్రకోటియుగధారిణే నమ ఓం నమ ఇతి ||

బ్రహ్మ ఇలా అన్నాడు. అంతము లేనివానికి నమస్కారము. వేల రూపములు, వేల పాదములు, వేల కన్నులు, వేల శిరస్సులు, వేల చేతులు గలవానికి నమస్కారములు. వేల నామములు కలిగిన శాశ్వత నిత్యపురుషునికి నమస్కారములు. వేయికోటి యుగములు ధరించినవానికి నమస్కారములు. వేయికోటి యుగములు ధరించినవానికి నమస్కారములు.

సంజయ ఉవాచ

యత్ర యోగేశ్వరః కృష్ణో యత్ర పార్థో ధనుర్ధరః |

తత్ర శ్రీర్విజయో భూతిర్ధ్రువా నీతిర్మతిర్మమ ||

సంజయుడు ఇలా అన్నాడు. ఎక్కడైతే యోగీశ్వరుడైన శ్రీకృష్ణుడును, ధనుర్ధారియైన అర్జునుడును ఉంటారో అక్కడ విజయము, మంగళము, ఐశ్వర్యము, ధర్మము నిశ్చయంగా ఉంటాయి.

శ్రీభగవానువాచ

అనన్యాశ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే |
తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహం ||

శ్రీకృష్ణభగవానుడిలా అన్నాడు. ఇతర చింతనలు లేక త్రికరణశుద్ధిగా నన్నే నమ్మి ఉపాసన చేసేవారి యోగక్షేమముల బాధ్యత నేనే వహిస్తాను.

పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతాం |
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే ||

సాధుసజ్జనులను పరిరక్షించడానికి, దుష్టులను నాశనం చేయడానికి, ధర్మమును నిలబెట్టడానికి ప్రతియుగంలోనూ నేను అవతరిస్తుంటాను. (అని భగవానుడన్నాడు)

ఆర్తా విషణ్ణాః శిథిలాశ్చ భీతాః
ఘోరేషు చ వ్యాధిషు వర్తమానాః |
సంకీర్త్య నారాయణశబ్దమాత్రం
విముక్తదుఃఖాః సుఖినో భవంతి ||

ఆర్తులైనవారు, విషణ్ణులైనవారు, దెబ్బతిన్నవారు, భయము చెందినవారు, భయంకరమైన కష్టాలలో ఉన్నవారు, వ్యాధులతో బాధపడేవారు మొదలైనవారంతా కేవలము 'నారాయణ' అన్నంత మాత్రముననే దుఃఖములనుండి విముక్తులై సకల సుఖాలు పొందుతారు.

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా
బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేః స్వభావాత్ |
కరోమి యద్యత్ సకలం పరస్మై
నారాయణాయేతి సమర్పయామి ||

శరీరముచేత గాని, వాక్కుచేతగాని, ఇంద్రియాలచేత గాని, బుద్ధిచేతగాని, స్వభావంచేతగాని, చేసే కర్మలన్నింటినీ శ్రీమన్నారాయణునికి సమర్పిస్తున్నాననే భావం ఉన్నట్లైతే అతడు సర్వసుఖాలు అనుభవిస్తాడు.

|| ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ||

ఓం తత్ సత్

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు

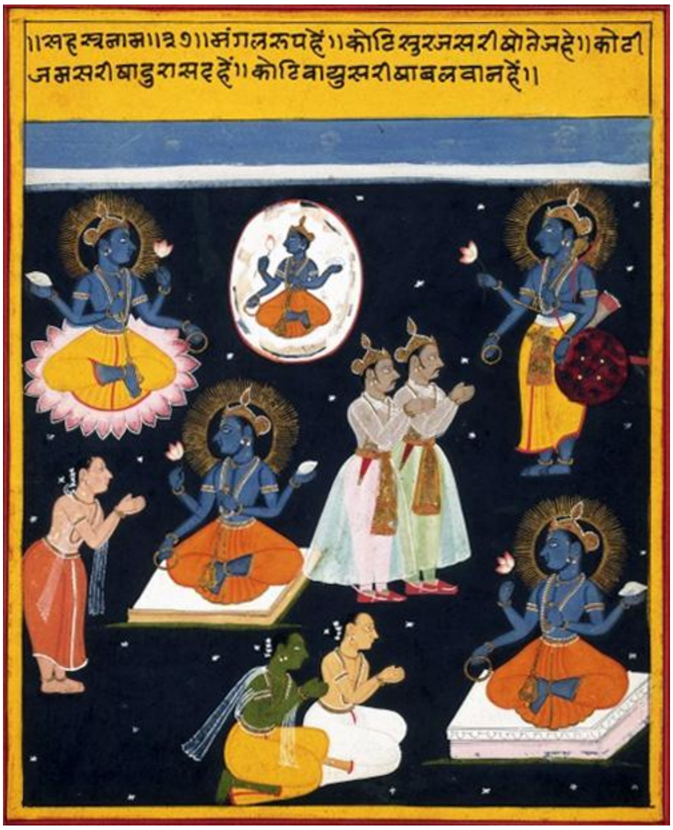

శ్రీ విష్ణుసహస్రనామ స్తోత్రము. 1690 కాలపు ప్రచురణ ముఖచిత్రం. వికీపీడియా నుండి.

<u>ముగింపు</u>

5/2/2005న ప్రారంభించిన ఈ శ్రీ విష్ణుసహస్రనామ స్తోత్రం వ్యాఖ్యానం అనువాదం వ్రాసే కార్యక్రమం 17/9/2011న ముగిసింది. తరువాత 6/10/2011న కంప్యూటరులో టైపు చేయడం మొదలుపెట్టగా 17/9/2014 నాటికి ఆ పని పూర్తయ్యింది. తల్లిదండ్రుల ఆశీర్వచనము వలన, భగవంతుని దయవలన నాకు ఈ సంకల్పము, శక్తి కలిగినవి.

శ్రీ భీష్మునకు, శ్రీ వేదవ్యాసునకు నమస్కారములు. శ్రీ శంకర భగవత్పాదులకు, శ్రీ పరాశరభట్టులకు, ఇతర వ్యాఖ్యాతలకు నమస్కారములు. ఆంగ్లంలో ఈ రచన చేసిన శ్రీ నరసింహన్ కృష్ణమాచారి గారికి నమస్కారములు. నా రచనలోని దోషములను మన్నింపమని వేడుకొంటూ ఈ అనువాదాన్ని నా తల్లిదండ్రులైన కాజ సరోజినీదేవి, కాజ రామానుజరావు గార్లకు అంకితం చేస్తున్నాను.

ఇట్లు

కాజ సుధాకరబాబు.

మస్కట్, ఒమన్

17/9/2014

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు

శ్రియై నమః. ఓం నమో వేంకటేశాయ.